

RAPPORT

Mechelen Hof van Busleyden (basisrapportage)

Marie Lefere
Frank Kinnaer

Monument Vandekerckhove

Monument Vandekerckhove nv, Afdeling Archeologie
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Stad Mechelen - dienst Archeologie, Grote Markt 21, 2800 Mechelen

Colofon

Auteurs :	Marie Lefere (projectleider), Frank Kinnaer
Bouwplaats :	Frederik de Merodestraat 65, Hof van Busleyden Mechelen, Afdeling 1, Sectie B, Perceel 119B
Projectcode:	MEBE15
Coördinaten:	X: 151481, Y: 205730, Z: +16,42m TAW; X: 151998, Y: 205529, Z: +12,00m TAW.
Uitvoerder :	Monument Vandekerckhove nv Oostrozebekestraat 54 8770 Ingelmunster
Projectpersoneel :	Griet Beldé, Matthias Galloo, Sarah Linten, Bert Mestdagh, Lisa Van Ransbeeck & Werner Wyns (Monument Vandekerckhove nv), Liesbeth Troubleyn, Frank Kinnaer (Stad Mechelen)
Plannen:	Tina Bruyninckx (Monument Vandekerckhove nv)
Historisch onderzoek :	Frank Kinnaer (Stad Mechelen)
Conservatie:	N. Minten (glas), N. Cleeren (metaal)
Materiaalonderzoek	CAR vzw: Dana Piessens, Yvonne de Rue (assessment aardewerk)
Natuurwetenschappen	CAR vzw: Ben Gruwier en Yvonne de Rue (assessment zeefstalen), Ben Gruwierz (assessment handverzameld dierlijk bot)
Wettelijk depot :	D2017/12.811/26

Opgraving

Prospectie

Vergunningsnummer:

2015/462

Naam aanvrager:

LEFERE Marie

Naam site:

Mechelen, Hof van Busleyden

1. INHOUDSTAFEL

Inhoud

1. INHOUDSTAFEL	3
2. INLEIDING	5
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS	7
3.1. GEOGRAFISCHE EN TOPOGRAFISCHE SITUERING	7
3.2. GEOLOGISCHE EN BODEMKUNDIGE SITUERING	9
4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS	11
4.1. MECHELEN.....	11
4.1.1. <i>Historische informatie</i>	11
4.1.2. <i>Archeologische informatie</i>	16
4.2. HOF VAN BUSLEYDEN	19
4.2.1. <i>Historische informatie (Frank Kinnaer)</i>	19
4.2.2. <i>Archeologische informatie</i>	51
5. ONDERZOEKSMETHODE	52
5.1. ALGEMEEN.....	52
5.1.1. <i>Vraagstelling</i>	52
5.1.2. <i>Randvoorwaarden</i>	52
5.1.3. <i>Raadpleging specialisten</i>	53
5.1.4. <i>Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname</i>	53
5.2. BESCHRIJVING	53
5.2.1. <i>Vorbereiding</i>	53
5.2.2. <i>Veldwerk</i>	53
5.2.3. <i>Vondstverwerking en rapportage</i>	54
6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN, STRUCTUREN EN VONDSTEN	55
6.1. STRATIGRAFIE	55
6.2. BESCHRIJVING	56
6.2.1. <i>Algemeen</i>	56
6.2.2. <i>Sporen voor 1600</i>	57
6.2.3. <i>Algemene ophoging (einde 16de eeuw- begin 17de eeuw)</i>	79
6.2.4. <i>17de eeuw-1914</i>	79
6.2.5. <i>Na WOI</i>	102
7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS	107
7.1 ALGEMEEN.....	107
7.2 ONDERZOEKSVRAGEN	108
8. VONDSTEN EN AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK	111
TERREINONDERZOEK.....	111
ASSESSMENT VONDSTEN EN STALEN.....	111
GLAS.....	113
OVERIGE	116

9. SYNTHESE	117
10. BIBLIOGRAFIE	118
ONUITGEGEVEN BRONNEN	118
UITGEGEVEN BRONNEN EN LITERATUUR	119
INTERNETBRONNEN	121
11. BIJLAGEN	122

2. INLEIDING

In het kader van de geplande uitbreiding aan het hof van Busleyden in de Frederik de Merodestraat te Mechelen (provincie Antwerpen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv een werfbegeleiding uit tussen 3 december 2015 en 15 januari 2016 op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was Stad Mechelen (onderaannemer Verstraete-Vanhecke nv). Aangezien de uitbreiding aan het hof van Busleyden als museum gepaard zal gaan met een verstoring van de bodem adviseerde Onroerend Erfgoed voorafgaand aan de werken de uitgraving archeologisch te laten begeleiden. In 2010 werd de binnentuin van het Hof van Busleyden opgegraven, daarbij werden verschillende beerkuilen en muren aangesneden (die deel uitmaakten van enerzijds huizen voorafgaand aan de bouw van het stadspaleis en anderzijds het stadspaleis zelf), waardoor er op dit deel van het terrein gelijkaardige verwachtingen waren. Het onderzoek werd uitgevoerd volgens de bijzondere voorschriften opgesteld door Onroerend Erfgoed. De Dienst Archeologie van de stad Mechelen en Alde Verhaert (Erfgoedconsulent Onroerend Erfgoed) stonden in voor de wetenschappelijke begeleiding van het project.

In dit basisrapport worden de resultaten van het archeologisch onderzoek voorgesteld. In enkele inleidende hoofdstukken worden de geografische, bodemkundige, historische en archeologische situering van het terrein toegelicht, alsook de gebruikte methodologie bij het onderzoek. Vervolgens worden de resultaten besproken en wordt een interpretatie gegeven aan de aangetroffen sporen en vondsten. Als besluit volgt een synthese van de resultaten met aanbevelingen voor eventueel verdere onderzoeksdaden. Het geheel wordt verduidelijkt door middel van kaarten en foto's. Als bijlage zijn de gedigitaliseerde overzichtsplannen opgenomen. Bij het rapport hoort een digitale drager met daarop alle foto's, de plannen, de veldtekeningen, de inventarissen en de digitale versie van deze tekst.

Langs deze weg wordt eveneens dank betuigd aan volgende personen en instanties die zorgden voor een aangename samenwerking en bijdroegen tot het vlotte verloop van het onderzoek: de betrokken personen van Verstraete en Vanhecke nv, Bart Stroobants (Conservator Infrastructuur en Logistiek, Mechelen Musea en Erfgoed), Frank Kinnaer, Bart Robberechts en Liesbeth Troubleyn (Dienst Archeologie Stad Mechelen) en Johan Dils.

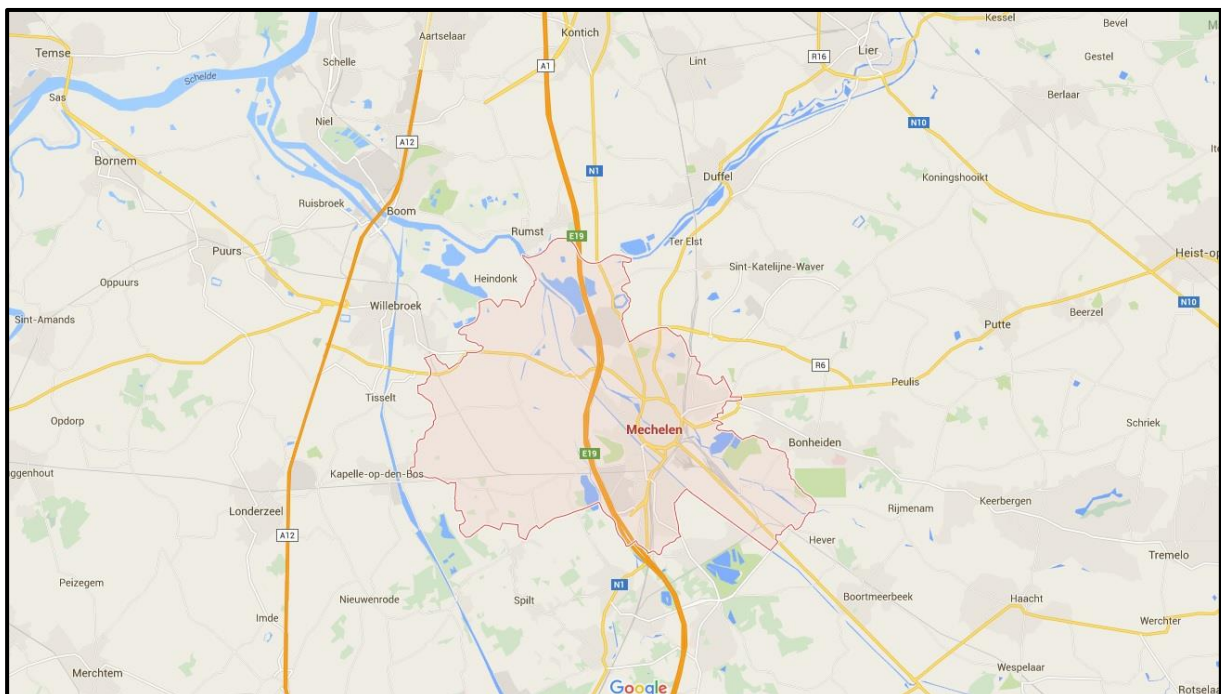
3. BESCHRIJVING VAN DE VINDPLAATS

3.1. Geografische en topografische situering¹

Mechelen kan gesitueerd worden in het zuiden van de provincie Antwerpen, op de grens met de provincie Vlaams-Brabant. Mechelen wordt begrensd door de gemeenten Heffen, Hombeek, Leest, Muizen en Walem in het zuiden en het westen. Deze maken sinds 1977 deel uit van Mechelen. In het oosten en noorden kunnen Bonheiden, Onze-Lieve-Vrouw Waver en Sint-Katelijne-Waver gesitueerd worden (zie Figuur 1).

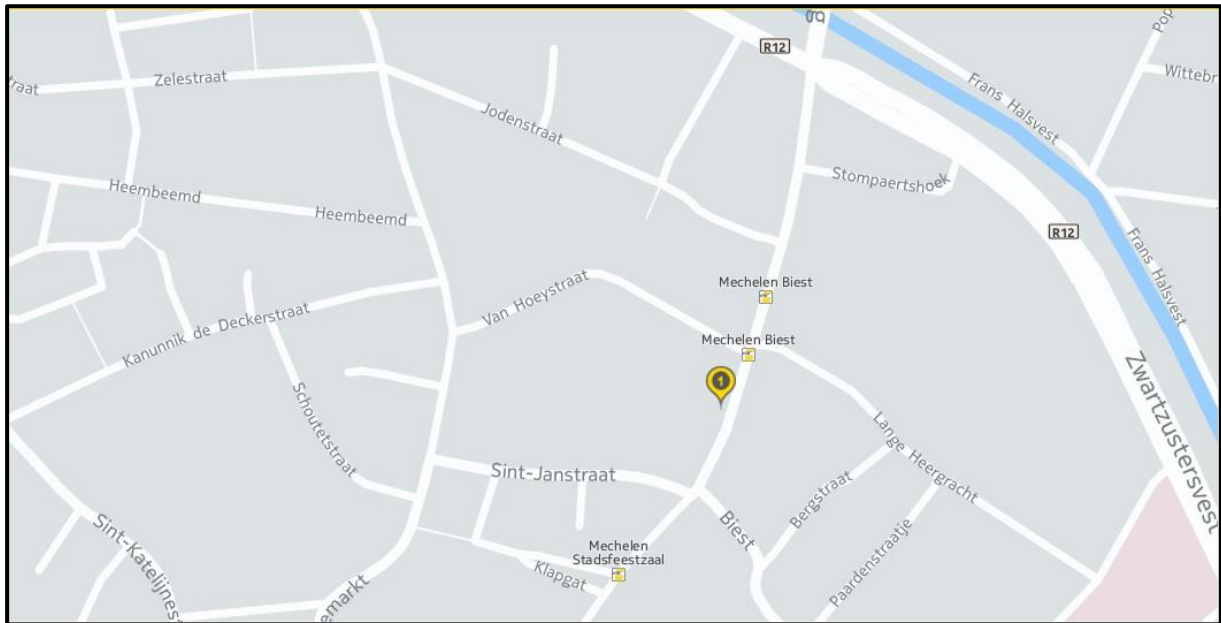
Geografisch kan Mechelen ('Land van Mechelen') gesitueerd worden in de riviervlakte die gevormd wordt door de Dijle, de Zenne, de Rupel en de Nete. De ontwikkeling van de stad hangt dan ook goed samen met de gunstige geografische ligging aan de goed bevaarbare Dijle. Deze rivier doorkruist het gebied van oost naar west en splitst de historische binnenstad (281ha) in 2 delen. De benedenstad bevindt zich op de rechteroever, in het noorden. Deze is gegroeid op de aanslibbingen van de Dijle en wordt doorsneden door talrijke vlieten. Deze vlieten zorgden ervoor dat dit deel van de stad een moerassig, moeilijk bewoonbaar gebied was. In de bovenstad, gelegen in het zuiden, op de linkeroever van de Dijle, bevond zich de oudste stadskern.

Het onderzoeksgebied situeert zich in het noorden van de stad (zie Figuur 2), maar behoort toch tot een deel van de stad dat al een vrij lange bewoning kent. De Frederik de Merodestraat wordt voor het eerst vermeld in 1264. Het onderzoeksgebied bevindt zich op perceel 119B. De op te graven oppervlakte bedraagt 200m² en de hoogte bedraagt ongeveer 5.15m TAW.

Figuur 1: Algemene situering van Mechelen (<https://www.google.be/maps/place/Mechelen/@51.0453809,4.4707479,11.75z/data=!4m2!3m1!1s0x47c3e59450852049:0x40099ab2f4d5800?hl=nl>).

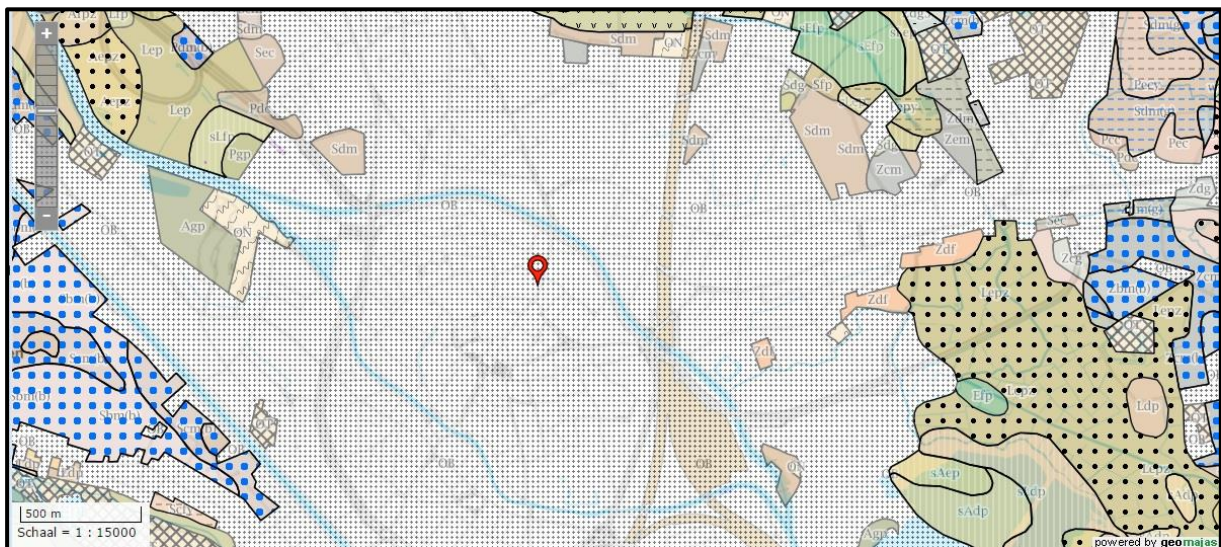
¹ Hendriks 2014: 7.

Figuur 2: Aanduiding van het onderzoeksgebied op de stratenatlas (© <http://www.geopunt.be/>).

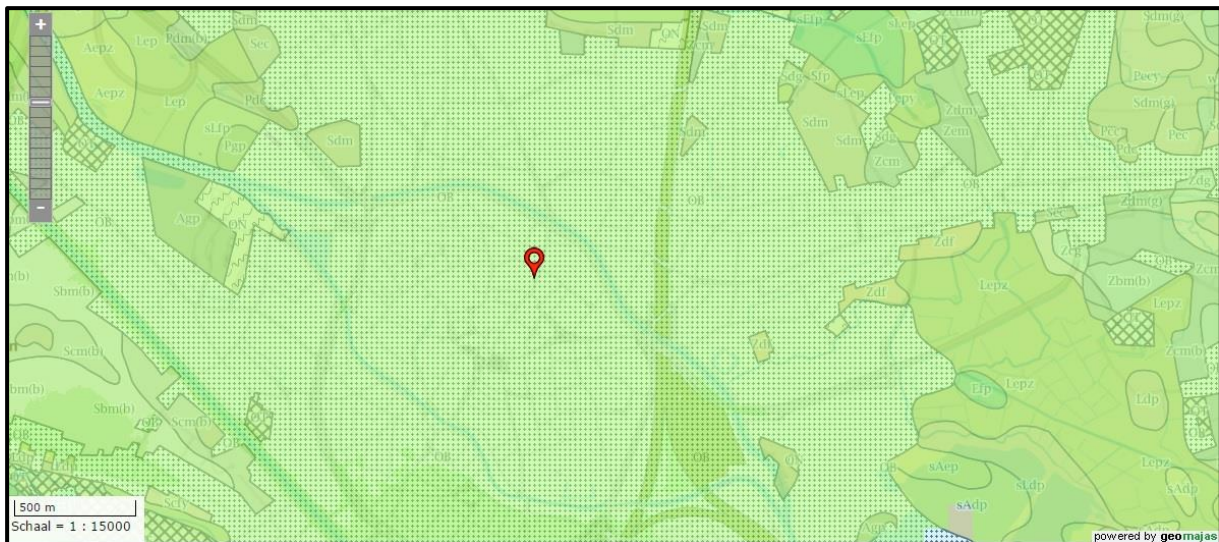
3.2. Geologische en bodemkundige situering

Mechelen ligt in een oostelijke uitloper van de Vlaamse vallei, dit is een brede vlakte die gevormd werd door fluviale erosie (insnijding door rivieren) en sedimentatie (opvulling) tijdens het Pleistoceen. Tijdens de overgang naar het Holoceen kreeg het landschap zijn definitieve vorm. De rivieren kregen hun huidige bedding en door de wind werden zand en löss aangevoerd die in de dalen en op de hoger gelegen delen van het landschap werden afgezet. Later werd het landschap nog enigszins gewijzigd, maar dat was dan vooral het gevolg van menselijke handelingen, zoals het indijken van rivieren vanaf de late middeleeuwen. De stad en ruimere omgeving kunnen gesitueerd in de Zandstreek aan de zuidwestkant van de Kempen. De bodemkaart van Vlaanderen geeft aan dat er zich zowel zand- als leemgronden rondom Mechelen bevinden. Het onderzoeksgebied bevindt zich echter in de stadskern, dus wordt het op de bodemkaart aangegeven als bebouwde zone.²

Figuur 4: Zicht op de bodemkaart van Mechelen, het is duidelijk dat het plangebied zich in een bebouwde zone bevindt (© [https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner&pos=199442.89,171620.80&scale=0.00006667&layer=id:clientLayerWmsOrtho\\$GDlcopyright\\$t:WMSSERV;pos:7;&layer=id:clientLayerWmsGrbBskNb;t:WMSSERV;pos:6;&layer=id:to:to_topnzw_2009_raster_10k_tr;base:{\\$merc};vis:no;pos:5;&layer=id:dov-pub-bodem:bodemtypes;t:WFSCl;pos:4;&layer=id:dov-pub-bodem:substraten;t:WFSCl;pos:3;&layer=id:dov-pub-bodem:fasen;t:WFSCl;pos:2;&layer=id:dov-pub-bodem:varianten_moedermateriaal;t:WFSCl;pos:1;&layer=id:dov-pub-bodem:varianten_profielontwikkeling;t:WFSCl;pos:0;#ModulePage](https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner&pos=199442.89,171620.80&scale=0.00006667&layer=id:clientLayerWmsOrtho$GDlcopyright$t:WMSSERV;pos:7;&layer=id:clientLayerWmsGrbBskNb;t:WMSSERV;pos:6;&layer=id:to:to_topnzw_2009_raster_10k_tr;base:{$merc};vis:no;pos:5;&layer=id:dov-pub-bodem:bodemtypes;t:WFSCl;pos:4;&layer=id:dov-pub-bodem:substraten;t:WFSCl;pos:3;&layer=id:dov-pub-bodem:fasen;t:WFSCl;pos:2;&layer=id:dov-pub-bodem:varianten_moedermateriaal;t:WFSCl;pos:1;&layer=id:dov-pub-bodem:varianten_profielontwikkeling;t:WFSCl;pos:0;#ModulePage)).

² Hendriks 2014: 9.

Figuur 5: Zicht op de hoogtekaart van Mechelen, met de site weergegeven (© [https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner&pos=199442.89,171620.80&scale=0.00006667&layer=id:clientLayerWmsOrtho\\$GDIconyright;t:WMSSERV;pos:7;&layer=id:clientLayerWmsGrbBskNb;t:WMSSERV;pos:6;&layer=id:to:to_topnzw_2009_raster_10k_tr;base:\\${merc};vis:no;pos:5;&layer=id:dov-pub-bodem:bodemtypes;t:WFSCl;pos:4;&layer=id:dov-pub-bodem:substraten;t:WFSCl;pos:3;&layer=id:dov-pub-bodem:fasen;t:WFSCl;pos:2;&layer=id:dov-pub-bodem:varianten_moedermateriaal;t:WFSCl;pos:1;&layer=id:dov-pub-bodem:varianten_profielontwikkeling;t:WFSCl;pos:0;#ModulePage](https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner&pos=199442.89,171620.80&scale=0.00006667&layer=id:clientLayerWmsOrtho$GDIconyright;t:WMSSERV;pos:7;&layer=id:clientLayerWmsGrbBskNb;t:WMSSERV;pos:6;&layer=id:to:to_topnzw_2009_raster_10k_tr;base:${merc};vis:no;pos:5;&layer=id:dov-pub-bodem:bodemtypes;t:WFSCl;pos:4;&layer=id:dov-pub-bodem:substraten;t:WFSCl;pos:3;&layer=id:dov-pub-bodem:fasen;t:WFSCl;pos:2;&layer=id:dov-pub-bodem:varianten_moedermateriaal;t:WFSCl;pos:1;&layer=id:dov-pub-bodem:varianten_profielontwikkeling;t:WFSCl;pos:0;#ModulePage)).

4. HISTORISCHE EN ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

4.1. Mechelen³

4.1.1. Historische informatie

Het ontstaan van Mechelen en de vroege ontwikkeling van de stad zijn onduidelijk. Rond 500 v. C. moet er reeds bewoning geweest zijn. Hiervan getuigen sporen van bewoning gevonden in de wijk Nekkerspoel en de ijzertijdsporen gevonden op de Grote Markt in het stadscentrum. Nauwkeurige gegevens hierover ontbreken, aangezien de sporen aangetroffen werden bij werken begin 20ste eeuw. Talrijke vondsten in en rond Mechelen bewijzen dat er bewoning was in de Romeinse en Frankische periode. Er is verder echter weinig over geweten. Volgens de meeste literaire bronnen is Mechelen gegroeid uit twee bevolkingskernen: één op de linkeroever van De Dijle, en één op de rechteroever. Volgens sommige historici bevond zich in de Romeinse periode een eerste embryonale kern op de huidige Korenmarkt. Van aan de Dijle strekte zich een halfcirkelvormige bevolkingskern uit die tevens op de kruising van twee wegen zou gelegen hebben, namelijk de baan Bavay-Breda en de verbinding van Tongeren met de Schelde. Die wegen zouden later dan de basis vormen voor het Mechelse stratennet.

In de 7de-8ste eeuw groeide op dezelfde plek een portus van 12 tot 15ha met een vrije bevolkingskern en een bedehuis gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw. De groei van deze nederzetting met handelskarakter werd gestimuleerd door de Dijle als natuurlijke en belangrijke waterweg. Het stratenpatroon vertoont hier nu nog steeds een regelmatig blokvormig patroon met de Korenmarkt als centrum.

Het ontstaan van de tweede stadskern wordt gelinkt aan de legende van Sint-Rombout of Sint-Rumoldus. Rombout was een priester van Schotse of Ierse afkomst die naar Mechelen kwam om de bevolking te kerstenen. Traditioneel wordt 775 n. C. als zijn sterfdatum aangenomen. De datering van de relieken plaatst hem echter tussen 580 en 655 n. C. Volgens de legende stichtte Sint-Rombout een abdij (of kerk) op de 'Holm' (gelegen in de huidige wijk Galgenberg).

De 9de eeuw werd onder meer ten gevolge van de invallen van de Noormannen (837, 879/885) gekenmerkt door politieke, economische en sociale chaos. Het centrale bestuur raakte hierbij in verval en de abdij van Sint-Rombout werd vernield. Rond 913 werd de buitensteedse abdij van Sint-Rombout heropgebouwd.

Bij de verdeling van onze gewesten door het verdrag van Meerssen (870) werd de plaats als abdijsdomein bij Lotharingen gevoegd. Dit is traditioneel de eerste vermelding van de naam Mechelen. Onder historici is hier echter discussie over.

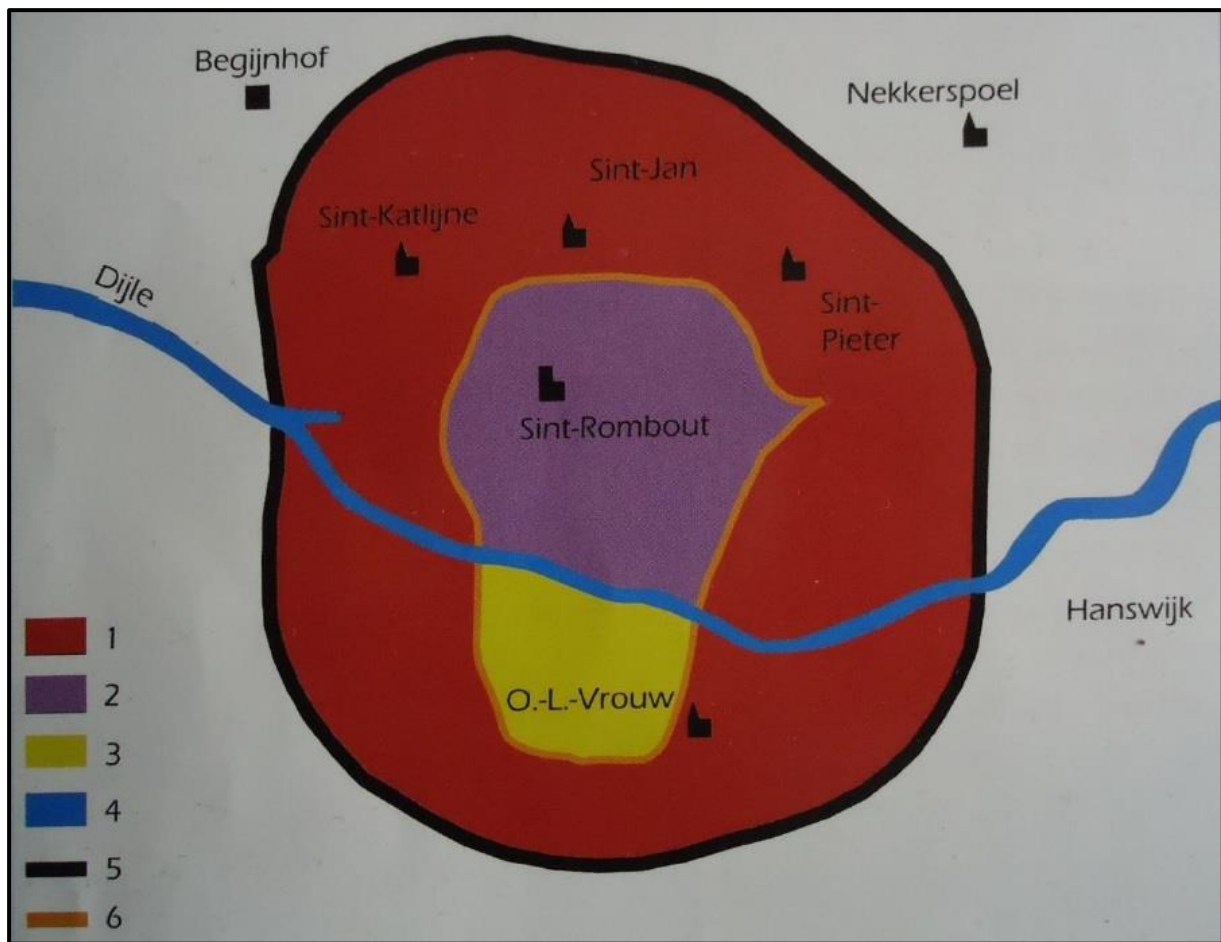
Vanaf de 2de helft van de 9de, begin 10de eeuw raakte het gebied waarschijnlijk overbevolkt en werd ook de rechteroever van de Dijle bewoond, onafhankelijk van de vroegere abdij. Door het samensmelten van verschillende bewoningskernen en de aanwezigheid van de vlieten kent dit stadsdeel een grilliger stratenpatroon. In 992 stichtte prins-bisschop Notger van Luik het Sint-Romboutskapittel, dat zich toen binnen de stadsmuren ging vestigen. Sint-Rombout werd toen de patroonheilige van de stad. Zijn relieken werden vermoedelijk overgebracht naar een kapel gelegen

³ Hendriks 2014: 11-21.

ter hoogte van het latere Sint-Romboutskerkhof en de Sint-Katelijnestraat, in afwachting van de bouw van een kerk. Het kapittel van Sint-Rombout wist midden 12de eeuw een oorkonde te verkrijgen van Paus Eugenius III, die de oude en nieuwe bezittingen van het kapittel bevestigde. Deze pauselijke bulle was een bescherming tegen andere wereldlijke of geestelijke instellingen die meenden recht te hebben op de bezittingen van het kapittel. Het Sint-Romboutskapittel trok de bezittingen en rechten van de hele regio naar zich toe. De inkomsten van het kapittel maakten van de rechteroever de belangrijkste groeipool van het 12de-eeuwse Mechelen. Vanuit deze nederzetting werd waarschijnlijk de eerste omwalling van Mechelen aangelegd ter bescherming van enerzijds het verkeer dat uit het westen kon komen en anderzijds van de enige oversteekplaats van de Dijle in Mechelen gedurende de 12de eeuw. De omwalling wordt gedateerd tussen 1150 en 1200 en had een halfcirkelvormig patroon (zie Figuur 5). Ze liep langs het Hertshoornstraatje, de Langestraat en de Milsenstraat. Over het verdere verloop wordt nog steeds gediscussieerd door historici.

In de 11de en 12de eeuw groeiden de prestedelijke kernen naar elkaar toe langs een bestaande rechte verbindingsas, namelijk de Steenweg-IJzerenleen. Over de Dijle waren ze verbonden door een voorde of doorwaadbare plaats waar eind 13de eeuw de Hoog- of Grootbrug gebouwd werd. Naast de prins-bisschoppen van Luik verwierf ook de familie Berthout politieke macht in de loop van de 13de eeuw. Ondanks de machtsconflicten tussen beide kende Mechelen in de 13de eeuw een grote bloei.

In het begin van de 13de eeuw werd een nieuwe economische as uitgebouwd die diagonaal over de huidige Grote Markt liep. Deze nieuwe weg verbond de Hoogstraat en Steenweg enerzijds met de Bafferstraat en anderzijds met de Keizerstraat. Alle markten die in de 13de eeuw vermeld worden, zijn gelegen op dit tracé. Zo is er de Markt van Mechelen (voorloper van de Grote Markt), de Houtmarkt, de Vismarkt, de Veemarkt en de Korenmarkt. Onder invloed van de Berthouts kreeg Mechelen in 1301 definitief het stapelrecht van vis, zout en haver. Hiermee werd het Antwerpse stapelrecht doorbroken.

Figuur 5: De omwallingen van Mechelen waarbij 1: laat 13^e eeuwse stadsuitbreiding, 2: laaggelegen rechteroever, 3: hooggelegen linkeroever, 4: Dijle, 5: stadsomwalling 1268, 6: eerste omwalling.

De economische voorspoed ging gepaard met bevolkingstoename, huizenbouw en de uitbouw van de stedelijke infrastructuur. Hierbij ontstonden nieuwe zelfstandige parochiewijken zoals Sint-Jan (1250-1270), Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijle (1255), Onze-Lieve-Vrouw-Hanswijk (1289), Sint-Catharina (1305-1308), en Sint-Pieter-enPaulus (1308).

Ondertussen kreeg Mechelen zijn tweede en definitieve stadsomwalling. Deze valt samen met de huidige binnenring R12 rond Mechelen (zie figuur 5). De omwalling bestond uit een gracht en een muur met torens en twaalf poorten, gelegen op de invalswegen. De omwalling werd aangelegd tussen 1264 en 1268. Hierna werd naar Mechelen verwezen als “oppidum”, of versterkte stad. Het centrum van de stad was de Grote Markt als knooppunt van de voornaamste wegen in het radiocentrische stratenpatroon.

In 1356 verwierf Lodewijk van Male, graaf van Vlaanderen, de heerlijkheid Mechelen. Mechelen ontwikkelde zich verder en kreeg vrije vaart op de Schelde en vrij verkeer in Vlaanderen en Brabant. Dit ging gepaard met een grote bloei van de nijverheid. In het stadsbeeld werden nieuwe openbare gebouwen opgericht zoals de nieuwe Lakenhal (1311-1326) en een nieuwe vleugel van het Schepenhuis (1374). In de nieuwe parochiewijken werden kerken gebouwd, zoals de Sint-Romboutskerk (ingewijd in 1312) en de Onze-Lieve-Vrouw-over-de-Dijlekerk (14de -15de eeuw). Ook vestigden talrijke kloosterorden zich in Mechelen, zoals de beggaarden (eind 12de, begin 13de eeuw), de minderbroeders (1231) en de augustijnen (1251).

In 1383 werd een nieuwe fase in de Mechelse geschiedenis ingeluid door het huwelijk van Margareta van Male met Filips de Stoute, waardoor Mechelen een deel werd van de Bourgondische staat. Enerzijds werden nu pogingen ondernomen om de economie te bevorderen, terwijl anderzijds de gemeentelijke vrijheden aangetast werden door de centralisatiepolitiek van de hertogen van Bourgondië. Maar in de loop der jaren zou Mechelen een belangrijke rol krijgen. Karel de Stoute (1467-1477) stichtte naast de Rekenkamer ook het Parlement of Opperste Gerechtshof. Mechelen werd hierbij de hoofdstad van de Nederlanden, door zijn centrale ligging. De weduwe van Karel de Stoute, Margareta van York, maakte van de stad haar voornaamste residentie. In 1507 werd Margareta van Oostenrijk landvoogdes der Nederlanden. Ze vestigde zich ook in Mechelen, wat van de stad ook de politieke hoofdstad van de Nederlanden maakte. Het Parlement dat in 1477 ontbonden was, werd heropgericht onder de naam "Grote Raad". De grote economische bloei was misschien voorbij, maar Mechelen bereikte hiermee een nieuw hoogtepunt. Het mecenaat van Margareta van Oostenrijk zorgde ervoor dat talrijke beroemde kunstenaars naar Mechelen kwamen. Het hof werd een centrum van nieuwe humanistische gedachten en renaissancecultuur. Er was ook een intense bouwnijverheid met als belangrijke bouwmeesters de familie Keldermans. Rombout Keldermans (1460-1531) werkte onder andere aan het paleis van Margareta van Oostenrijk en het Hof van Busleyden. Adellijke hoven werden opgetrokken, zoals het hof van Nassau (15de eeuw), het hof van Cortenbosch (rond 1500) en het hof van Hoogstraten. Verschillende abdijen richtten buiten de stadskern hun eigen refugium op. Een aantal hiervan bleven bewaard, zoals dat van Rozendaal.

Na de dood van de landvoogdes vestigde haar opvolgster, Maria van Hongarije, zich te Brussel. De voorspoed die verbonden was aan het verblijf van het hof kwam hiermee aan een einde. Brussel nam de rol van hoofdstad over. In de 2de helft van de 16de eeuw werd Mechelen een religieus centrum omdat de stad de zetel van een aartsbisdom werd. De 16de eeuw bracht echter ook rampzalige jaren met zich mee in het kader van de godsdienststoebelen. Achtereenvolgens was er te Mechelen de Beeldenstorm (1566), de Spaanse furie (1572) en de Engelse furie (1580). Van 1580 tot 1585 stond Mechelen onder calvinistisch bewind.

Onder de aartshertogen Albrecht en Isabella (1598-1621) kende Mechelen een tijdelijk economisch herstel. Ook de kerkelijke macht herstelde zich, met onder andere de oprichting van het Groot Seminarie in 1595. Verscheidene bestaande kloosterorden vestigden zich nu binnen de stad omwille van de veiligheid. De nonnen van Blijdenberg bijvoorbeeld kwamen naar de stad en vestigden zich in het oude klooster van de beggaarden (1589-1798).

De stad kampte ondertussen met zware militaire lasten en pestepidemieën. De stadsomwalling werd gebastioneerd en aangepast aan de eigentijdse oorlogsvoering. Het Oostenrijkse regime (1713-1792) bracht opnieuw rust en relatieve bloei. De verkeerswegen werden verbeterd en wakkerden de economie aan. Onder Jozef II (1780- 1790) verloor Mechelen echter haar stapel- en tolrechten (1783). In het kader van de hervormingspolitiek om het stedelijk particularisme te bestrijden, begon de geleidelijke ontmanteling van de stad. Zo werden de voorpoorten van de stadsomwalling gesloopt. Vanaf 1784 was het tevens verboden om in de steden de doden in of rond de kerken te begraven. De kerkhoven verloren hun nut en werden langzaam omgevormd tot openbare pleinen. Eind 18de eeuw (1792-1794) werden de zuidelijke Nederlanden geannexeerd door de Fransen. Dit bracht een grondige wijziging mee voor de maatschappij en haar instellingen. De heerlijkheid Mechelen werd ingelijfd bij het departement der twee Neten, waaruit na 1814 de provincie Antwerpen ontstond. De Grote Raad werd nu definitief ontbonden, kloosterorden werden

opgeheven en talrijke kerken werden gesloten of verkocht. Alle ambachten, gilden, broederschappen en rederijerskamers werden in 1797 ontbonden. Het gevolg hiervan was dat vele religieuze gebouwen een functieverhuizing ondergingen die nog tot vandaag merkbaar is. Zo werden kloosters en kerken vaak ingericht als kazerne, krijgshospitaal of opslagplaats. In de 19de eeuw werden talrijke complexen gesloopt om plaats te maken voor nieuwe openbare gebouwen of huizenbouw.

Begin 19de eeuw was er een duidelijk contrast tussen stedelijk Mechelen en het landelijke Mechelen buiten de stadsmuren, met enkele kleine kernen van landbouwerswoningen. Binnen de stadsmuren waren nog enkele vrije groene ruimten. Na 1830 verloor de stad haar middeleeuwse kenmerken en begon de industrialisatie. Mechelen werd uitgekozen als vertrekpunt voor verschillende spoorlijnen in 1834. Verschillende fabrieken vestigden zich hier en zo werd de basis gelegd voor de Mechelse metaalnijverheid. De bloei van Mechelen als industriestad beïnvloedde uiteraard de sociale evolutie. Talrijke arbeiders vestigden zich hier, met een bevolkingsstijging als gevolg. In de periode 1800-1864 verdubbelde het aantal inwoners bijna. Vanaf toen bleef het aantal inwoners geleidelijk stijgen. Nieuwe wijken ontstonden en de historische binnenstad werd verbonden met het station door de verlenging van de Bruul en de aanleg van de Graaf van Egmontstraat (1837), het huidige Kardinaal Mercierplein en de huidige Hendrik Consciencestraat. Dit creëerde een driehoekig grondplan met waaivormig stratenpatroon, een typisch voorbeeld van neoclassicistische groepsbouw met residentiële kenmerken. De vesten werden omgevormd tot een verkeersring. De middeleeuwse stad werd systematisch volgebouwd met woonhuizen en arbeiderswoningen. Ook de gronden van vroegere kloosters, zoals dat van de kapucijnen aan de Ganzendries, werden verkaveld en volgebouwd. Kenmerkend voor de 19de eeuw waren de wijken met een eigen specifiek karakter. De Grote Markt was bijvoorbeeld het administratieve centrum en het knooppunt voor reizigers en de burgerij. De handelsbuurten waren geconcentreerd rond de marktpleinen. Geleidelijk aan verplaatsten de handelsbuurten zich in de 2de helft van de 19de eeuw naar de straten ten zuiden van de Grote Markt (onder meer de Bruul en de Hoogstraat). De armste en meest dichtbevolkte wijk was de Sint-Katelijneparochie met het Heembeemdkwartier, terwijl rond de Hoog- en Guldenstraat de kleine landbouwers en hoveniers woonden. Naar het einde van de 19de eeuw toe verloren deze wijken hun individueel karakter. De modernisering zorgde voor een gelijkschakeling. Rond de eeuwwisseling werd een saneringsplan uitgevoerd. Op de Dijle werd bijvoorbeeld een sluis gebouwd om het overstromingsgevaar tegen te gaan. Ook het overwelven van de vlieten om hygiënische redenen was deel van dit plan. Hierdoor veranderde het uitzicht van de stad: straten werden verbreed en nieuwe bouwgronden kwamen vrij. Langs de grote invalswegen naar de stad ontwikkelde zich een ongebreidelde lintbebouwing door de bevolkingsgroei. Mechelen groeide uit tot een binnenstad omgeven door een 6-tal gehuchten: Pennepoel, Nekkerspoel, Battel, Auwegem, Geerdegem en Hanswijk.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog liep Mechelen heel wat schade op, onder andere aan de Korenmarkt, de Vijfhoek, en het Hof van Busleyden. Het IJzerenleen werd zo bijna volledig vernietigd. Bij de wederopbouw werd dit IJzerenleen vergroot door het vroegere Vleeshuis aan de noordzijde niet terug te reconstrueren. Ook de Onze-LieveVrouwestraat werd heropgebouwd, met verlegging van de rooilijn. Door de behoefte aan noodwoningen ontstonden na 1920 rond de binnenstad de eerste villawijken en sociale woonwijken in de vorm van een vereenvoudigd tuinvijwijkenpatroon, dat na Wereldoorlog II verder ontwikkeld werd. Binnen de stadskern verschenen nu ook de eerste flatgebouwen. Ook na Wereldoorlog II vond een belangrijke heropbouw plaats. Beschadigde

monumenten werden hersteld, de strijd tegen de verkrotting begon. Onbewoonbare panden werden afgebroken en nieuwe woonbuurten opgetrokken. Vanaf de jaren '50 van de 20ste eeuw werden door het stadsbestuur pogingen ondernomen om de industrie te stimuleren met de aanleg van het industriepark Mechelen-Zuid. In 1962 volgde het industriepark Mechelen-Noord. Kenmerkend voor de laatste decennia van de 20ste eeuw is de uitbreiding van de centrumfuncties, gericht op handel en onderwijs, ten nadele van de woonfuncties. Grootchalige complexen werden ingeplant op gronden van voormalige historische gebouwen. De kerk van het Minderbroederklooster werd bijvoorbeeld omgevormd tot een cultureel centrum. De 19de- en begin 20ste-eeuwse wandelstraten veranderden vanaf 1960 geleidelijk in een drukke verkeersring. De Brusselpoort op de ring werd met afbraak bedreigd, maar na hevige protest (1964-1965) werd de ingreep verhinderd. Het is de enige van de 12 stadspoorten die bewaard bleef. In de binnenstad verschenen talrijke parkeerterreinen, meestal op de plaats van de vroegere marktpleinen.

De laatste jaren werden er op verschillende pleinen ondergrondse parkeerplaatsen aangelegd in plaats van bovengrondse, zoals op de Grote Markt, Ganzendries, Wollemarkt en Veemarkt. Dit zorgde voor een toename van opgravingen én van de archeologische kennis van de binnenstad van Mechelen.

4.1.2. Archeologische informatie

De archeologische informatie beschikbaar voor Mechelen bestaat enerzijds uit toevallige ontdekkingen en anderzijds uit de resultaten van opgravingen. Wat de toevalsvondsten betreft, zullen hier enkel vondsten vermeld worden van de prehistorie tot de vroege middeleeuwen, aangezien dergelijke sporen bij opgravingen in de Mechelse stadskern zelden teruggevonden worden. Ook wat de archeologische opgravingen betreft, werd een selectie gemaakt.

Verscheidene toevalsvondsten bewijzen dat er reeds lang mensen aanwezig waren in het gebied. Enkele vondsten gaan zelfs terug tot in de steentijd. Zo werd in de Boerenkrijgstraat (CAI 102261) een gepolijste silexbijl gevonden in 1988. In een baggerspecie afkomstig uit de Dijle werden kernen, niet-geretoucheerde afslagen en werktuigen uit het midden-paleolithicum gevonden (CAI 105842). In de Bleekstraat werd bij bouwwerken een geslepen bijl uit de midden-bronstijd gevonden (CAI 105334). Nog uit de bronstijd dateert een fragment bewerkte hertshoorn, gevonden bij werken aan de Dijle (CAI 100513).

In de Brusselsesteenweg (CAI 102292) werd een crematiegraf met urne uit de vroege ijzertijd aangetroffen. Bij werken op de Ganzendries werd aardewerk uit de ijzertijd gevonden (CAI 156213). Bij het kanaliseren van de Spuibeek achter het kasteel Borcht, de Heergracht en andere afleidingswerken aan de Dijle in de wijk Nekkerspoel werden in 1904 paalsporen van een vijftal structuren aangetroffen. Het vondstenmateriaal werd gedateerd van La Tène I tot La Tène III. Een speciale vondst was een kano van 8,4m lang (CAI 102298).

Ook sporen van bewoning uit de Romeinse periode werden reeds gevonden. Bij de Warande werden crematiegraven gevonden die eind 2de, begin 3de eeuw gedateerd werden (CAI 150906). In de Varkensstraat (CAI 100475) werden enkele munten gevonden uit de laat-Romeinse periode, waaronder één van Theodosius I (379-395 n. C.). In de Molenstraat (CAI 151041) werd een witstenen beeld van Priapus (?) gevonden, vermoedelijk uit de laat-Romeinse periode. Ter hoogte van het

vroegere gehucht Geerdegem werd een deel van een weg, opgebouwd uit boomstammen, gevonden. Mogelijk is dit een deel van de Romeinse weg Elewijt-Rumst (CAI 151127).

In de regio Mechelen-Vilvoorde (locatie onbekend) werden Merovingische munten gevonden, waaronder een gouden triëns (CAI 154533).

Er werd ook al heel wat opgegraven in Mechelen. De talrijke opgravingen leidden in 2004 zelfs tot de oprichting van een eigen archeologische stadsdienst. In deze uiteenzetting wordt een selectie van de opgravingen behandeld.

Het eerste grootschalige archeologische onderzoek gebeurde reeds in de jaren '90 op de site van de Zoutwerf (1995-1997, en een tweede campagne in 2002, CAI 156651). De Zoutwerf is één van de havenkades waarnaar de stapelrechten op zout, haver en vis uit het stedelijke charter van 1301 verwijzen. Hierbij werden restanten teruggevonden van gebouwen uit de 13de eeuw, in Doornikse kalksteen en Ledische zandsteen. In de loop der tijden werden de oorspronkelijke percelen verkaveld, zodat vanaf de 14de eeuw de site bezaaid was met kleine huizen met achterliggende erven om goederen te verwerken en te stapelen. Er werden ook allerlei ambachtelijke installaties ontdekt, waarvan de functie niet altijd duidelijk was.

Op de site van de voormalige brouwerij Lamot (CAI 156652) werden sporen gevonden van een belangrijke handelsnederzetting (portus) die teruggaat tot de 10de eeuw. Er werd tevens een stuk van de eerste stadsomwalling aangesneden.

In 2001 werd de Grote Markt van Mechelen opgegraven (CAI 156657). Hierbij werden restanten van wegen (12-15de eeuw) aangetroffen die de Grote Markt doorkruisten vooraleer het een open plein werd. Er werden tevens sporen van twee hallen (15de-16de eeuw) aangetroffen. In de noordoostelijke hoek van het plein werden restanten opgegraven van het Steen, dat in de 14de eeuw als gevangenis gebruikt werd.

In 2002 en 2003 werd er archeologisch onderzoek verricht op de Veemarkt. Hier werd veel verkeer vastgesteld vanaf de 12de eeuw, wat resulteerde in een 13de-eeuws wegenstelsel. De overige ruimte van de markt was ingenomen door grote afvalkuilen. De huizen aan de zuidzijde van de Veemarkt waren met een weg in de richting van de Grote Markt verbonden door middel van paadjes.

Het archeologisch onderzoek op de site van het huidige Huis van de Mechelaar werd in verschillende fases uitgevoerd (CAI 150902, 150903, 100940). Er werden muurresten blootgelegd van de 13de tot de 19de eeuw. Een opmerkelijke vondst was een grote gemetselde oven uit de 16de eeuw, met onder de tegelvloer een twaalftal kommen.

Op de site van het huidige cultuurcentrum A. Spinoy werd verschillende keren opgegraven. Er kwamen restanten van het Minderbroedersklooster (CAI 102290) aan het licht, waaronder de pandgang en het grafveld. Op een diepte van 4m werd ook een vliet aangetroffen, dat uit de richting van de Wollemarkt kwam en dan richting Melaan liep. Eén van de oevers was verstevigd met een houten beschoeiing. De vliet werd gedempt voor de bouw van de nieuwe kerk (1306) bij het Minderbroedersklooster. Ook aan de Minderbroedersgang werd verschillende keren opgegraven. Bij het archeologisch onderzoek aan de Minderbroedersgang Project De Maan (CAI 207158) werden begravingen verwacht, maar niet aangetroffen. Er werden enkel sporen van bewoning gevonden uit de 14de-15de eeuw. Tijdens het andere archeologische onderzoek aan de Minderbroedersgang (CAI

160484) werden mogelijk restanten van de Portiunculakapel teruggevonden en een twintigtal begravingen.

In 2006 werd er archeologisch onderzoek uitgevoerd aan de Winketkaai (CAI 100988). Er werden sporen aangetroffen van de 14de eeuw tot nu. De sporen op de Winketkaai duiden waarschijnlijk op het erf van een boerderij. Een opvallend spoor was een beerput met 4 paalsporen errond. Ze vormden wellicht de hoekpalen van een houten hokje dat rond de kuil stond.

Op de site van het voormalige Euroshoppingcomplex werden in 2009 middeleeuwse huisplattegronden geregistreerd. Er werden tevens sporen gevonden van een leerlooierij, waaronder kalkputten en hoornpitten van runderen. Huiden werden immers geleverd met de hoornpitten er nog aan vast, om te controleren dat het wel degelijk om runderhuiden ging.

Bij opgravingen op de site van het voormalige arresthuis in 2010 werden sporen teruggevonden van de pottenbakkersindustrie te Mechelen uit de 14de eeuw. Het ging onder andere om kuilen met pottenbakkersafval en een waterput (CAI 158922).

In 2010 werd ook de bodem van de Ganzendries en een aangrenzend voormalig huizenblok onderzocht (CAI 160636). Er werden sporen van bewoning aangetroffen van de 12de tot en met de 21ste eeuw. Naast gebouwen in baksteen werden restanten gevonden van leembouw uit de 13de en 14de eeuw. Er werden ook organische afvallagen aangetroffen, met erg veel dierlijk bot. Een deel van dit bot houdt duidelijk verband met de artisanale bewerking van dierlijke grondstoffen. Opvallend was ook het grote aantal dobbelsteenstaafjes dat gerecupereerd werd.

Het Hof van Busleyden (CAI 160654) is een 'stadspaleis' uit de 16de eeuw. Tijdens opgravingen werden er echter sporen van bewoning geregistreerd vanaf de late middeleeuwen, waaronder funderingen in baksteen, keldermuren, beerputten en een waterput (cfr. *infra*).

Eén van de recente opgravingen in Mechelen betreft de site aan de Stompaertshoek (2012, niet in CAI). Er werden sporen teruggevonden van de Mechelse lakenindustrie. Er was echter ook een goed bewaarde natuurlijke bodem aanwezig waarin zelfs prehistorische artefacten gevonden werden. Het ging om voorwerpen uit het midden- en laat-mesolithicum, 8500 tot 5500 jaar geleden vervaardigd. Het is de eerste keer dat tijdens opgravingen in de stadskern in situ prehistorische vondsten aangetroffen werden.

Te Mechelen werd ook in enkele kerken archeologisch onderzoek verricht. In de SintPieter- en -Pauluskerk (CAI 102293) werden funderingen aangetroffen van bewoning voordat de kerk gebouwd werd. Daarnaast werden ook verschillende grafkelders geregistreerd. In de Minderbroederskerk (deel van het voormalige Minderbroedersklooster dat reeds vermeld werd) werden bij opgravingen in het koor van de kerk verscheidene grafkelders aangetroffen.

4.2. Hof van Busleyden

4.2.1. Historische informatie⁴ (Frank Kinnaer)

Inleiding

Het Hof van Busleyden is een beschermd historisch monument in de Mechelse binnenstad. Het monument wordt getypeerd als een uitstekend voorbeeld van een patriciërswooning uit de eerste helft van de 16de eeuw met laatgotische elementen en een beginnende renaissance invloed. De naam van het monument verwijst naar Hiëronymus van Busleyden, waarvan vermoed wordt dat hij het complex liet bouwen in de periode 1503-1508 door Antoon I Keldermans en nadien zijn zoon Rombout II Keldermans⁵.

De benaming 'Hof van Busleyden' komt niet voor in de historische bronnen. De benaming komt, voor zover we konden nagaan, voor het eerst voor op een tekening van Jan Frans Mardulijn als onderschrift: 'Berg van Bermhertigheid of oud hof van Busleyden 1790'⁶. In de 18de -eeuwse bronnen en literatuur wordt het complex kortweg 'Berg van Barmhartigheid' genoemd, naar de functie als pandjeshuis die het complex toen had⁷. De benaming 'oud hof van Busleyden' heeft Mardulijn vermoedelijk vernomen van de Mechelse bibliofiel Gaspar Joseph de Servais (†1807). De Servais had een grote belangstelling voor geschiedenis en gaf Mardulijn de opdracht om de belangrijkste Mechelse gebouwen te tekenen⁸. De benaming 'Hof van Busleyden' werd overgenomen door kanunnik Schoeffer die in een artikel in de Gazet van Mechelen Hiëronymus van Busleyden vooropstelde als bouwheer van het complex. Schoeffer ondersteunde deze stelling met een vermelding van een toelage die de stad Mechelen in 1507 aan Hiëronymus gaf om de bouw van de daken te voltrekken⁹. Deze visie werd sindsdien niet meer fundamenteel in vraag gesteld, tot in 2013 Christiane Apers in een artikel een veel complexere ontstaansgeschiedenis van het hof poneerde. Apers stelt op basis van nieuw bronnenonderzoek dat het eigendom dat aan Hiëronymus van Busleyden toebehoorde veel kleiner was dan het huidige complex en dat het de latere eigenaars waren die het complex zijn definitieve vorm gaven¹⁰.

In deze bijdrage proberen we de beschikbare historische en iconografische bronnen zo overzichtelijk en objectief mogelijk te presenteren. Hieruit blijkt dat *de opeenvolging van eigenaars* die Apers vooropstelt, correct is. Ze wordt immers bevestigd door een aantal bronnen die niet gebruikt werden door Apers, voornamelijk uit de archiefreeks van de Mechelse amman. Het globale beeld dat daaruit voortkomt is het volgende. Het complex gaat terug tot een aantal percelen van doorsnee formaat in de Frederik de Merodestraat in het begin van de 16de eeuw, die achteraan allemaal grensden aan een zeer groot perceel in de Sint-Jansstraat. Het grote perceel strekte zich achteraan helemaal uit tot in de Van Hoeystraat. In de loop van de 16de eeuw worden de doorsnee percelen opgekocht door

⁴ Deze informatie is afkomstig van Frank Kinnaer, alle voetnoten en verwijzingen zijn gebundeld in de bijlages bij dit rapport (Bijlages 12 tot en met 14).

⁵ <https://inventaris.onroerendergoed.be/dibe/relict/3588>.

⁶ www.beeldbankmechelen.be, fotonummer SME001010368.

⁷ Cuypers van Alsinghen 1770: 391.

⁸ Schoeffer s.d.: 405.

⁹ Schoeffer s.d.: 391-392.

¹⁰ Apers 2013: 101-124.

kapitaalkrachtige eigenaars, waaronder Hiëronymus van Busleyden. Deze schaalvergroting bereikt haar hoogtepunt rond 1600, wanneer haast alle eigendommen in de F. de Merodestraat tussen de Sint-Jansstraat en de Van Hoeystraat in het bezit zijn van de prinsgraaf van Arenberg. De prins kwam daarnaast ook nog in het bezit van het grote perceel achter deze eigendommen. Na 1608 gaat de slinger de andere richting uit. Het bezit van de prinsgraaf wordt als één geheel verkocht, maar vrijwel onmiddellijk daarna een eerste keer opgedeeld. Deze opdeling zet zich gedeeltelijk verder tot in de 19de eeuw. Het probleem bij het reconstrueren van de toestand vóór 1608, is dat de opdeling in 1608 niet verloopt volgens de oudere perceelsgrenzen.

Op basis van de historische bronnen waarover we nu beschikken, is het niet mogelijk de evolutie van het hele complex met zekerheid te reconstrueren. De topografische omschrijvingen in de historische bronnen zijn beperkt: een huis is 'groot' is of 'klein', een huis heeft één, twee of drie uitgangen en een huis is gesitueerd tussen dat van buur X en buur Y. Bouwrekeningen ontbreken nog in het bestand, wat zeker voor de fase dat het complex functioneerde als pandjeshuis een manco is. Een dergelijke instelling is een goede archiefvormer en indien de verbouwingen inderdaad zo fundamenteel waren zoals gesuggereerd door Apers, zou daar iets van teruggevonden kunnen worden. Naast deze beperkingen bieden er zich ook kansen aan. Het archeologisch onderzoek in de kleine tuin aan de noordzijde van het complex biedt een kans om een stukje van de puzzel op te lossen. De verbouwing van het museum zelf biedt een tweede kans, doordat er nu allerlei bouwsporen aan het licht komen die voordien bedekt waren achter pleisterlagen en inmiddels afgebroken muren.

Reconstructie gevels

Op basis van de beschikbare iconografische informatie kunnen we de volgende gevels reconstrueren. Voor de bronnen waarop de reconstructie gebaseerd is, verwijzen we naar de bijlagen.

Figuur 6: Zicht op de huidige gevels

Zone A: de dubbele trapgevel met de ramen op het gelijkvloers en de deur ernaast met de gebeeldhouwde steen erboven zijn reeds zichtbaar op de tekening van 1663. De kantelen boven de deur zijn afwezig bij Mardulijn in 1790, maar wel aangeduid op de tekening van De Noter (vóór 1855). De tekening van De Noter komt overeen met de bestaande toestand op de bouwaanvraag van 1887. Bij die verbouwing werd het niveau van de kantelen verlaagd tot op het huidige niveau. Zone A kwam ongeschonden uit de bombardementen van 1914. Bij de wederopbouw na de Eerste Wereldoorlog werden er nieuwe vensters aangebracht op de eerste verdieping in een historiserende stijl (kruiskozijsen).

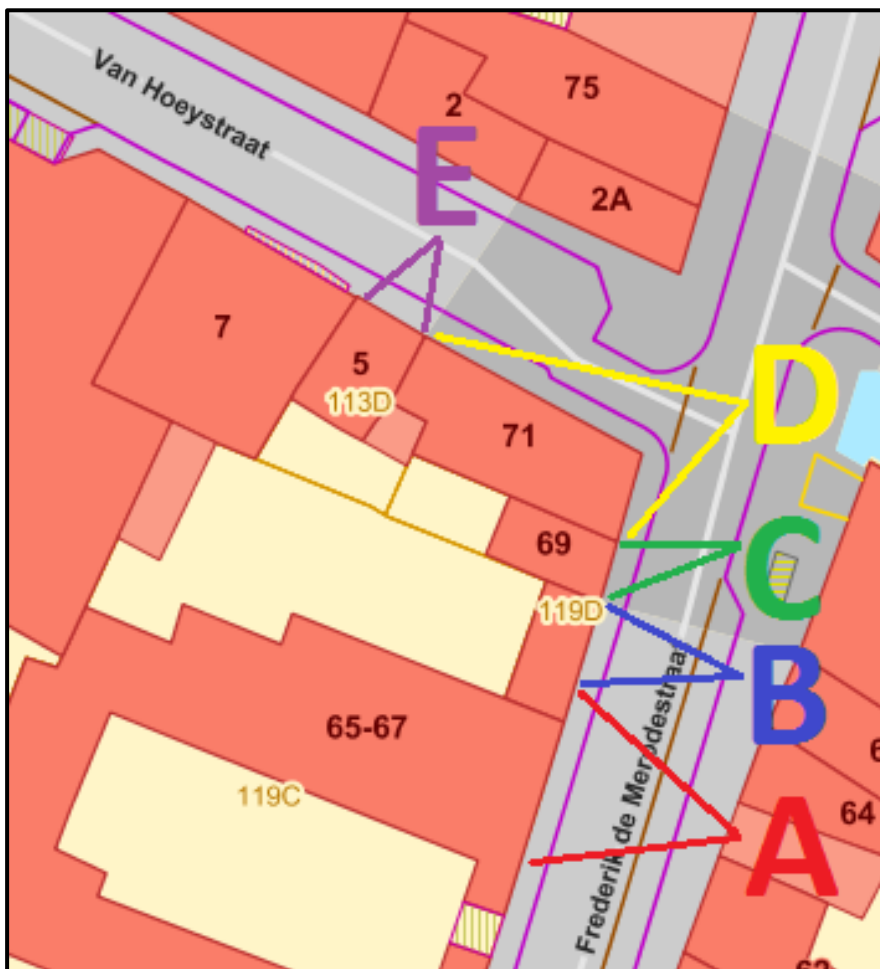
Zone B: in 1790 tekent Mardulijn een tuinmuur met daarin een grote poort en een klein venstertje. De Noter geeft hetzelfde beeld. De bouwaanvraag van 1887 toont als bestaande toestand een grote poort, zoals bij De Noter, maar een groot venster in plaats van een klein. Na de verbouwing van 1887 is de poort verkleind tot een deur en hebben zowel de deur als de venster een historiserende lijst gekregen. Verder wordt de tuinmuur verhoogd met kantelen. Na 1887 verandert er niets meer aan het uitzicht. Zone B kwam ongeschonden uit de bombardementen van 1914.

Zone C: De Noter (voor 1855) geeft een tuitgevel weer met een grote poort op het gelijkvloers en een klein raam op de eerste verdieping centraal in de gevel. De poort neemt bijna de volledige gevelbreedte in beslag. Achter deze gevel tekent hij een zadeldak. De bestaande toestand op de bouwaanvraag van 1892 toont een lijstgevel met een schilddak. Op het gelijkvloers bevindt zich een grote poort, wat overeenkomt met De Noter. Op de eerste verdieping bevinden zich echter 2 kleine ramen. De nieuwe toestand in 1892 toont een volwaardige woning met een zeer smalle neogotische gevel, wat overeenkomt met de nog bestaande toestand.

Zone D: De Noter (voor 1855) geeft een tuitgevel weer van drie traveeën breed en twee bouwlagen hoog met daarboven een zolder. Deze gevel was nog grotendeels bewaard in 1984, bij het inventariseren van het bouwkundig erfgoed in de Mechelse binnenstad. Op stilistische basis werd de woning toen gedateerd in de 17de eeuw. Nadien is de woning volledig afgebroken en vervangen door een nieuwe woning met een vrijwel identiek bouwvolume. Het huis in de Van Hoeystraat dat op de foto aangeduid is met de letter E gebruiken we als referentiepunt om te vergelijken met de oudere toestand.

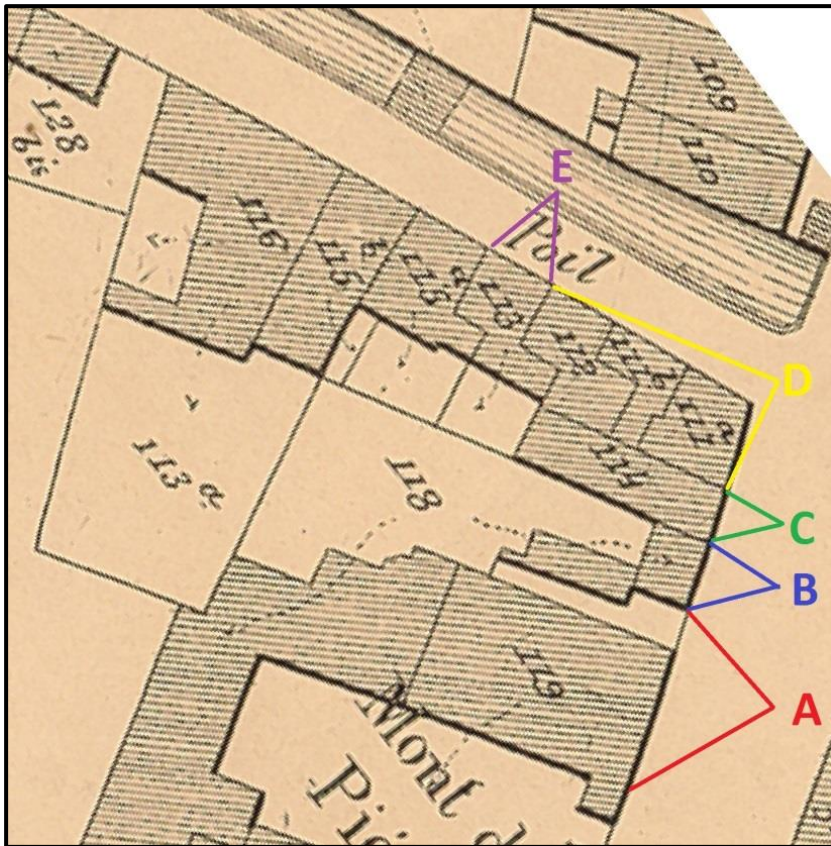
Correspondentie van de gevels met de Popp kaart

We duiden eerst de reconstructie van de gevels aan op de hedendaagse Geopunt-kaart.

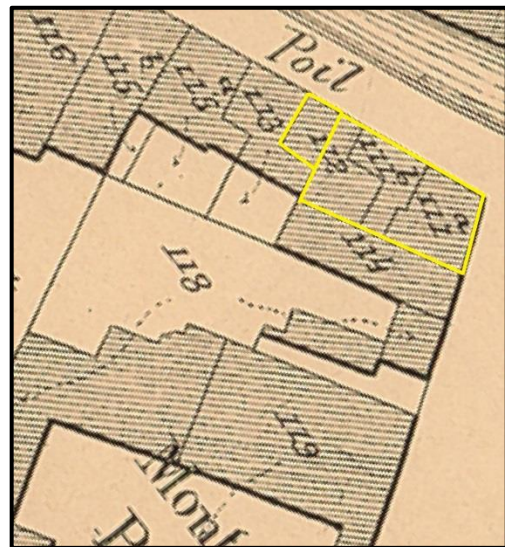
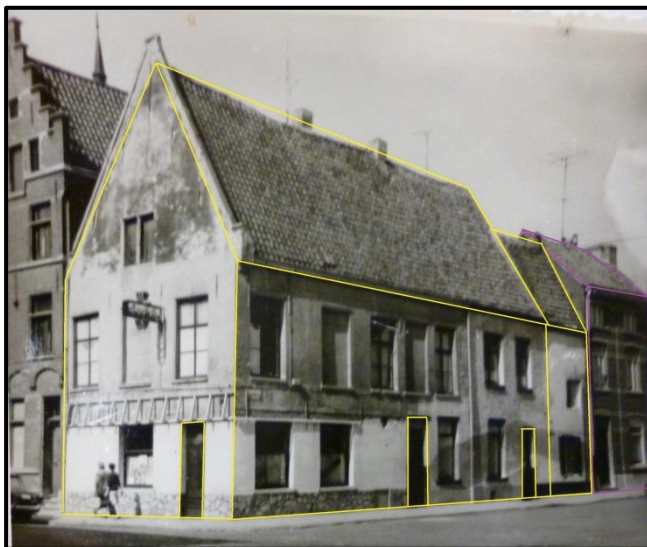
Figuur 7: De verschillende gevels, geprojecteerd op de Geopunt-kaart

Vervolgens duiden we de reconstructie van de gevels aan op de Popp kaart van 1864.

Figuur 8: Projectie van de gevels op de kaart van Popp (1864)

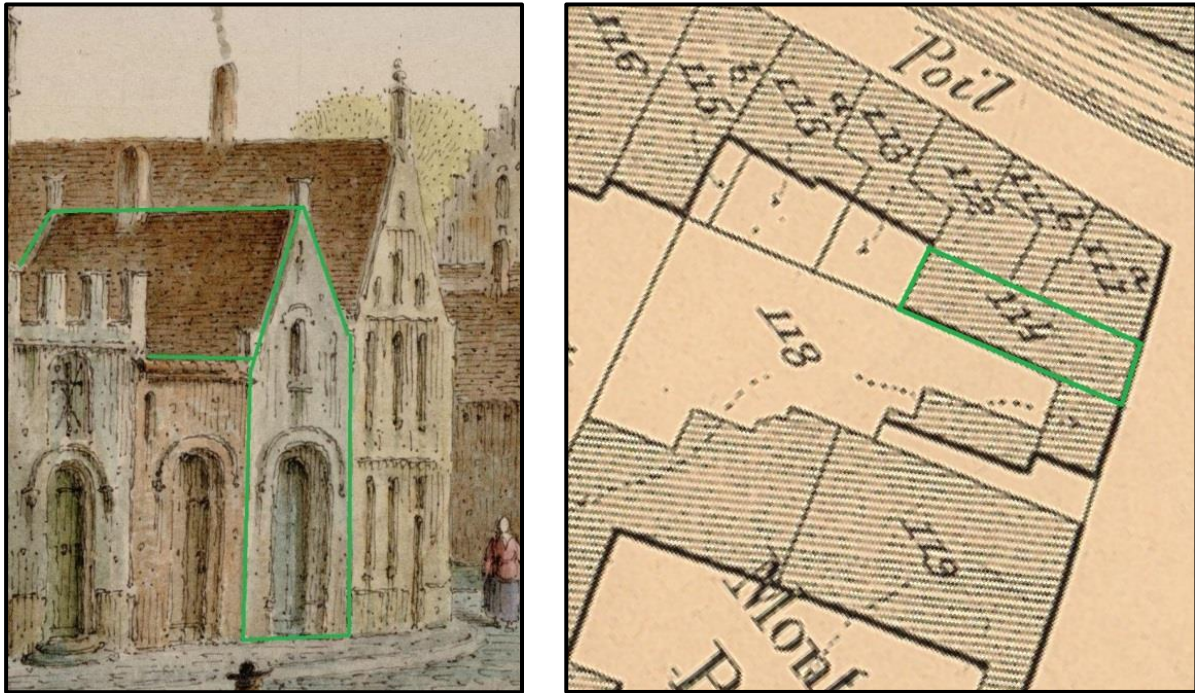
Zone D is volgens de Popp kaart volledig bebouwd en opgedeeld in 3 percelen: 111a, 111b en 112. Volgens de legger bij de Popp kaart zijn dit 3 huizen. De verdeling uit 1864 bleef bestaan tot in 1965, want op een foto uit dat jaar zijn er nog 3 deuren zichtbaar: een deur in de voorgevel van de F. de Merodestraat en 2 in de zijgevel in de Van Hoeystraat. Het huis in de Van Hoeystraat dat we in het paars hebben aangeduid is de nog bestaande woning, die we als referentiepunt gebruiken.

Figuur 9 en figuur 10: Zicht op zone D en zone D op de kaart van Popp

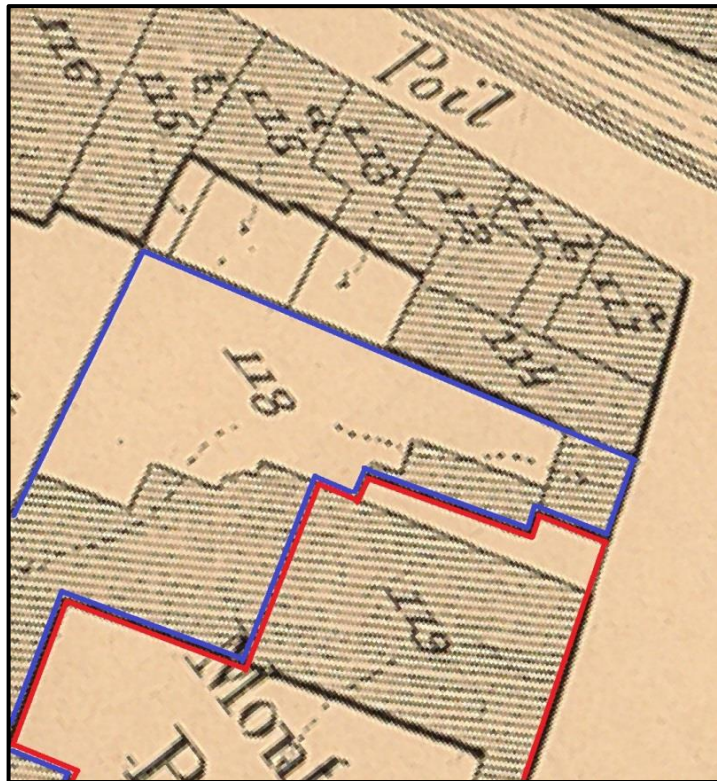
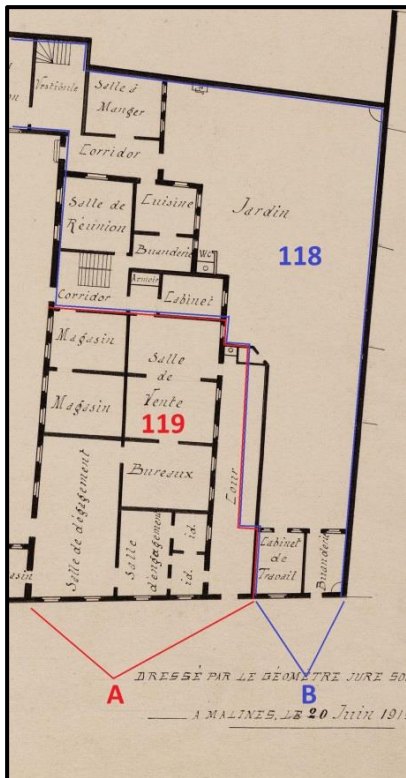
De drie woningen bevinden zich onder één dakconstructie, dat we als het oorspronkelijke 17de - eeuwse bouwvolume interpreteren. Daar tegenaan is een klein volume gebouwd, dat deel uitmaakt van de woning met perceelsnummer 112.

Zone C is op de Popp kaart een volledig bebouwd perceel met het nummer 114. Volgens de legger van de Popp kaart is het een stal. Deze stal werd door De Noter getekend.

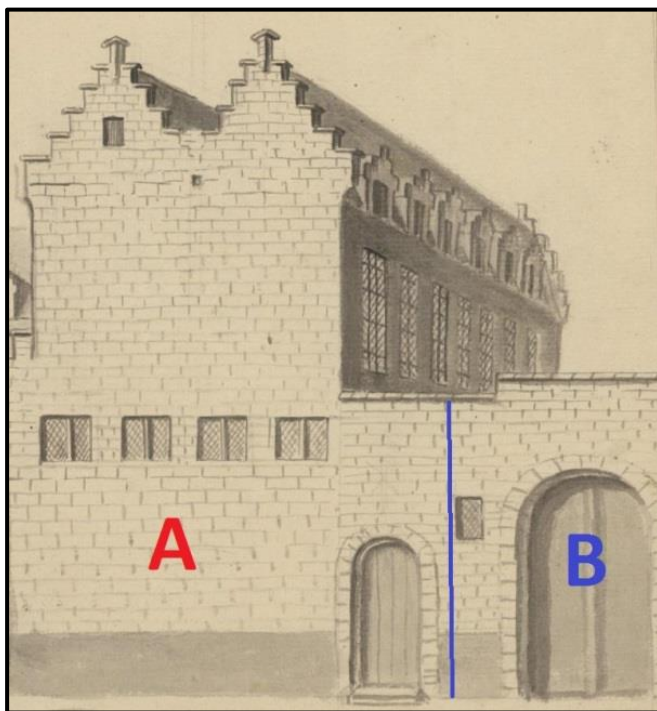
Figuur 11 en figuur 12: zicht op zone C volgens De Noter en zone C op de kaart van Popp

Zones A en B kunnen op de Popp kaart geïdentificeerd worden met de percelen 119 en 118, allebei deels bebouwd en onbebouwd. Volgens de legger bij de Popp kaart zijn beide percelen eigendom van dezelfde instelling, namelijk de 'bank van leening'. Het eigenlijke pandjeshuis, waar mensen allerlei spullen in bewaring konden geven als onderpand voor een lening, was gevestigd in de gebouwen op perceel 119. Dit komt overeen met het grondplan van het complex van 1914, dat net vóór de bombardementen werd getekend. Daarin worden kamer per kamer de verschillende functies opgetekend. We duiden de gereconstrueerde gevels en de perceelsverdeling uit 1864 op dit plan aan.

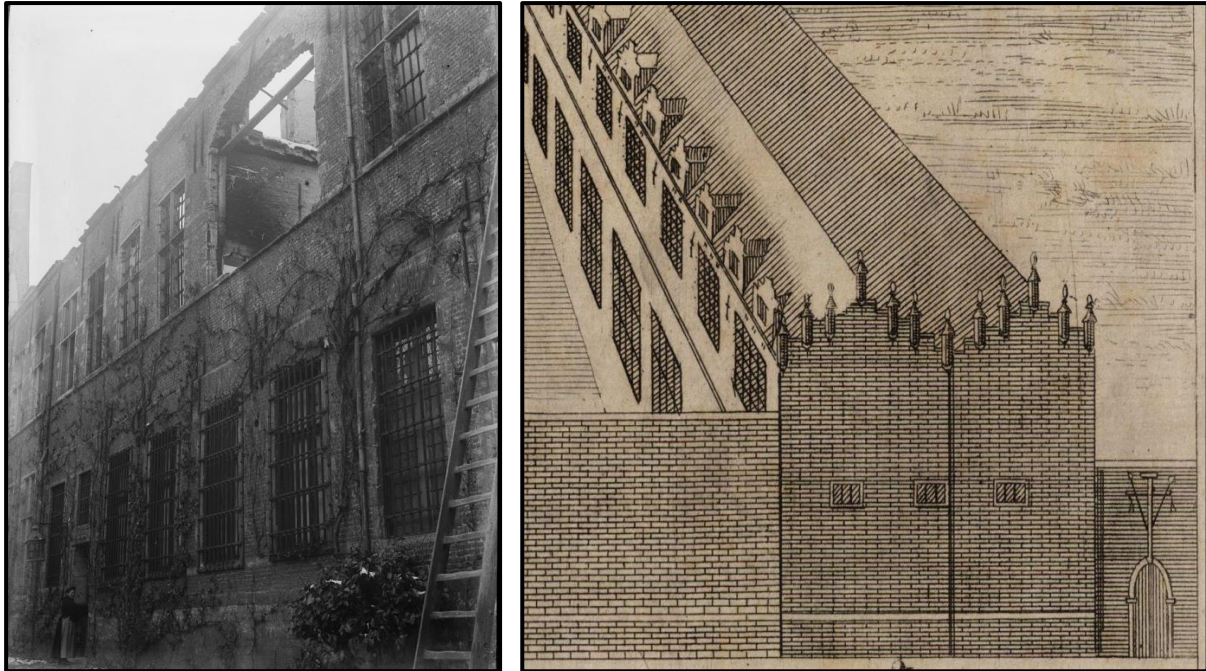
Figuur 13 en figuur 14: Zones A en B op het grondplan van 1914 en zones A en B op de kaart van Popp

Het eigenlijke pandjeshuis was zwaar beveiligd. De gevel in de F. de Merodestraat was vrijwel blind, op 4 kleine ramen op het gelijkvloers na, die zo hoog mogelijk geplaatst waren. Bezoekers van het pandjeshuis moesten zich vermoedelijk aanbieden aan de deur die via een lange ommuurde gang toegang gaf tot de verkoopszaal. Op die manier werd de circulatie van bezoekers tot het strikte minimum beperkt.

Figuur 15: Zicht op de gesloten voorgevel van het pandjes huis aan de F. de Merodestraat

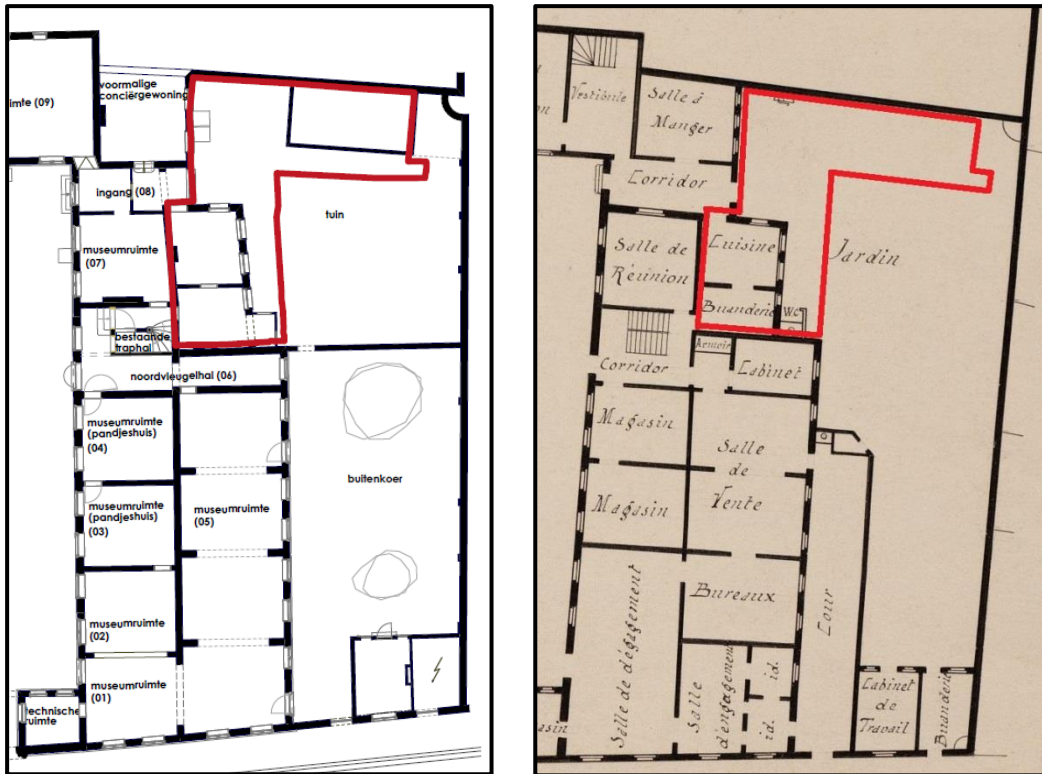
Het licht werd betrokken uit de zijgevels, waar alle ramen van zware tralies waren voorzien, zowel op het gelijkvloers als op de eerste verdieping. Dit is goed te zien op foto's die na de bombardementen van augustus 1914 werden genomen.

Figuur 16 en figuur 17: Traliewerk langs de zijgevels

De vrijwel blinde voorgevel in de F. de Merodestraat, de zwaar getraliede vensters in de zijgevels en het deurtje voor de bezoekers zijn reeds aangeduid op de tekening van 1663. We besluiten hieruit dat het eigenlijke pandjeshuis tussen 1663 en 1914 in dezelfde lokalen gevestigd was. Waarschijnlijk hadden deze lokalen al van bij de opening van de Berg van Barmhartigheid de functie van pandjeshuis.

De opgegraven zone situeert zich op perceel 118. We duiden de opgravingszone eerst aan op het ontwerp voor de herinrichting van het museum, dat op dit moment wordt uitgevoerd. Vervolgens duiden we de opgravingszone aan op de plattegrond van 1914.

Figuur 18 en figuur 19: Aanduiding van de op te graven zone op het opmetingsplan 'bestaande toestand' en op het grondplan van 1914

De opgravingszone omvatte in 1914 een deel tuin, met een waterpomp tegen de achterste tuinmuur, een keuken en bijkeuken/wasplaats ('buanderie') en een toilet. In het volgende hoofdstuk zullen we zien dat de de keuken en bijkeuken zeker al in 1824 gebouwd waren. Wanneer ze gebouwd werden zal uit het archeologisch onderzoek moeten blijken.

Voor wie werd er hier gekookt? Dat is een belangrijke vraag voor de interpretatie van de archeologische vondsten die hier gedaan werden, maar ze is lastig te beantwoorden. Een bron uit 1770 leert dat er in het complex verschillende woningen waren ingericht voor de inwonende functionarissen van de instelling. Het is goed mogelijk dat dit ook reeds van bij de opening van de instelling het geval was als extra veiligheidsmaatregel. De bevolkingstelling van 1796 leert ons dat het complex was opgedeeld in vier woningen waar in totaal 13 personen woonden. In de eerste woning woonde de directeur van de Berg en een dienstmeid. In de tweede een oude bediende van de Berg, zijn jongere nichtje en een stokoude kleermaker die geen verwant was. Het nichtje vervulde waarschijnlijk de rol van huishoudster en de kleermaker had waarschijnlijk een kamer in onderhuur. Dezelfde gemengde formule zien we in de derde woning waar een jonge bediende van de Berg woonde, samen met een dienstmeid en een oude rentenier. In de vierde woning woonde een vrouw zonder beroep met een jong kind en een dienstmeid en een niet verwante oude man zonder beroep met zijn dochter. Aangezien in alle woningen een dienstmeid woonde, konden zij functioneren als aparte huishoudens. Het is mogelijk dat de directeur en de bedienden van de Berg samen aten, maar het is weinig waarschijnlijk dat de bewoners die huurden of onderhuurden mee aan tafel mochten aanschuiven. De bevolkingstelling van 1803 geeft een totaal van 18 bewoners, maar splitst ze niet uit per woning. Het beeld is min of meer hetzelfde als in 1796: de directeur met zijn meid, twee bedienden met hun gezin en 9 personen die geen band met de instelling lijken te hebben. Door de vestiging van een lagere school in het complex in 1853 en een muziekkadademie in 1864 zal het aantal

bewoners wel fel verminderd zijn in de tweede helft van de 19de eeuw. De keuken die in 1914 nog op het plan staat zal dan vermoedelijk enkel nog gediend hebben om het inwonend personeel van maaltijden te voorzien.

Vergelijking Popp kaart met het kadaster van 1824

De kaart van Popp van 1864 laat zich goed vergelijken met de kaart van het primitief kadaster van 1824. In beide gevallen is het onderzoeksgebied gesitueerd in dezelfde sectie B en een aantal percelen en perceelsnummers zijn ongewijzigd. Perceel 118, waar de opgraving is gesitueerd, en perceel 114 hebben geen enkele verandering ondergaan. Omwille van de duidelijkheid hebben we de perceelsgrenzen op de kaart van 1824 zwart afgeleid.

Figuur 20 en figuur 21: Percelen op de kaart van het primitief kadaster en percelen op de kaart van Popp

Wat is er veranderd tussen 1824 en 1864? Perceel 111, het hoekhuis van de F. de Merodestraat en de Van Hoeystraat werd gesplitst in 2 percelen 111a en 111b. Perceel 113 werd vergroot met zowel een stuk bebouwde als onbebouwde grond, ten koste van perceel 115. Perceel 115 stond dus een stuk grond af en werd gesplitst in twee percelen 115a en 115b.

Het kadaster van 1824 en de volkstelling van 1803

Het stadsarchief bezit een concordantielijst opgemaakt ca. 1824 waarin de perceelsnummers, die gebruikt werden op het kadasterplan van 1824, gelinkt worden met de huisnummers die gehanteerd werden door de stedelijke administratie. Het kadaster deelde de stad op in *secties*, aangeduid met een letter, en gaf vervolgens elk *perceel*, bebouwd of onbebouwd, een nummer. Het stedelijk systeem deelde de stad op in *wijken*, aangeduid met een letter, en gaf vervolgens de *woonhuizen* een nummer. Het hoekhuis van de F. de Merodestraat en de Van Hoeystraat stond bijvoorbeeld bij het kadaster bekend als gelegen in de sectie B, met het perceelsnummer 111. Hetzelfde huis stond bij de stedelijke administratie bekend als gelegen in de wijk E, met het huisnummer 374. Dit is belangrijk omdat stedelijke documenten zoals bouwvergunningen en bevolkingstellingen het huisnummer hanteerden.

Figuur 22: Huisnummers uit de concordantietabel ca. 1824, aangeduid op de kadasterkaart van 1824

Kadastraal perceel B 111 is wel bebouwd, maar heeft geen huisnummer. We zagen boven al dat het in 1864 een stal was. Hoogstwaarschijnlijk was het al in 1824 een stal.

Het eigenlijke pandjeshuis op kadastraal perceel 119 heeft evenmin een huisnummer. Kadastraal perceel 118, waar het archeologisch onderzoek plaatsvond, heeft een huisnummer met exponent, namelijk 373/3. Andere delen van het complex hebben een gelijkaardig huisnummer, namelijk 373/1 en 373/2. Het gebruik van de exponenten wijst erop dat het om opdelingen gaat van een oorspronkelijk geheel dat het huisnummer 373 moet gedragen hebben. In de bevolkingstelling van 1803, vinden we in de wijk E, in de Koestraat (nu Frederik de Merodestraat) inderdaad slechts één huisnummer 373, zonder exponenten. Als bewoners van dat huis worden in de volkstelling 18 personen vermeld, waaronder de directeur en twee bedienden van de Berg van Barmhartigheid. Het huis met nummer 373 is dus zonder twijfel de Berg van Barmhartigheid.

De kadastrale percelen B 115 en 116, corresponderen met de respectievelijke huisnummers E 377/1 en 377/2. Beide percelen moeten bijgevolg teruggaan op één groot huis met het nummer E 377. Ook dit nummer is terug te vinden in de bevolkingstelling van 1803.

Figuur 23: Huisnummers uit de bevolkingstelling van 1803, aangeduid op de kadasterkaart van 1824

Bevolkingstelling 1803

Wijk E, Korte Heergracht

377 **Lucie Harrijns** 28 j.

376 Jean Joseph Watelé 36 j kleermaker

375 Jean Baptist Verlinden 64 j metsers

Wijk E, Koestraat

374 **Jacques Mertens** 76 j tabakshandelaar

373 **François De Bergh** 53 j directeur van de Berg van Barmhartigheid e.a.

372 **Guillaume Versaet** 54 j kleermaker

371 **Henry Peeters** 50 j winkelier

De bevolkingstelling van 1796

In de volkstelling van 1796 worden andere huisnummers gehanteerd dan in de volkstelling van 1803. Omdat in 1803 verschillende bewoners nog dezelfde zijn als in 1803 kunnen we 5 panden identificeren op basis van de namen van de bewoners. De resterende nummers kunnen worden ingepast door de ruimtelijke logica van de volkstelling te volgen.

Bevolkingstelling 1796

Wijk E, Koestraat

310 Guillaume **Herry**ns 50 j schilder en dochter **Lucie** 22 j

309 Marie Loosen 50 j kamermeid

308 Antoine Peeters 31 j jeneververkoper

307 **Jaques Mertens** 67 j kruidenier

312 **François De Bergh** 39 j directeur Berg van Barmhartigheid

313 Gerard Joseph Wery 70 j bediende Berg

314 Adrien Ignace Van Camp 26 j bediende Berg

315 Lucie Spoelbergh 40 j

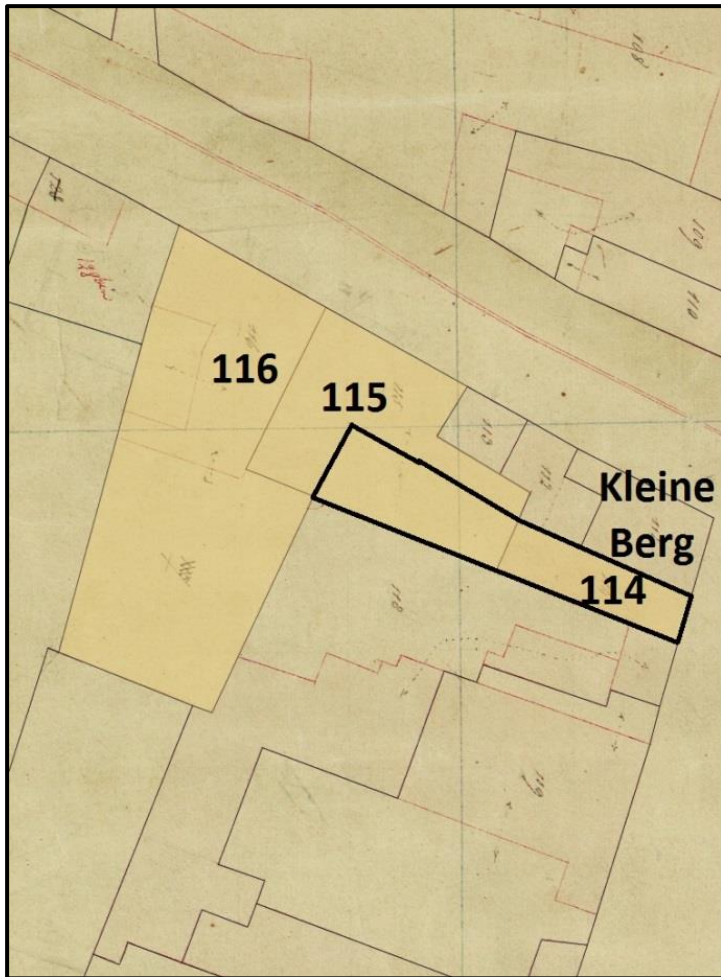
316 **Guillaume Versaet** 45 j kleermaker

317 **Henri Peeters** 43 j kruidenier

Figuur 24: Huisnummers uit de bevolkingstelling van 1796, aangeduid op de kadasterkaart van 1824

Het huis van Willem Herreyns

Via de kadastrale bronnen en volkstellingen hebben we het huis van Willem Herreyns kunnen identificeren. Dit is een noodzakelijke stap om de cartografische bronnen te kunnen linken aan de puur tekstuele bronnen. Zoals Chris Apers aantoonde, kocht Willem Herreyns in 1785 het eigendom dat we hieronder reconstrueren op de kadasterkaart van 1824.

1785 aankoop

groot huis dat over een lange plaats uitkomt in de Koestraat en met een tweede uitgang in de Korte Heergracht

1795

de 'plaetse' van het huis onlangs gekocht door heer Herreyns, naast de Kleine Berg in de Koestraat, op de hoek met de Korte Heergracht

1825

Willem Herreyns verkoopt zijn eigendom aan Anna Cornelia Leysen

1829

Anna Cornelia Leysen verkoopt een perceel onbebouwde grond in de Koestraat

1835

het huis van Anna Cornelia Leysen wordt na haar dood verkocht in 4 loten

Figuur 25: Reconstructie van het huis van Willem Herreyns, aangeduid op de kadasterkaart van 1824

Toen Willem Herreyns het pand in 1785 kocht werd gesteld dat het via een lange plaats uitkwam in de Koestraat. Die plaats wordt in 1795 gesitueerd naast het huis de 'Kleine Berg'. We identificeren deze lange plaats met het onbebouwde deel van kadastraal perceel B 115 en het perceel B 114, op de reconstructie met een vette zwarte lijn aangeduid. Anna Cornelia Leysen kocht het pand in 1825.

Anna Cornelia Leysen verkocht in 1829 een perceel onbebouwde grond in de Koestraat. We identificeren deze onbebouwde grond met perceel B 114. Nadien moet hier de stal gebouwd zijn, die vermeld wordt in de kadastrale legger van 1864. In feite volstond het om een achtermuur te bouwen en een dak te timmeren, want de poort vooraan en de zijmuren stonden er al. Er is één probleem: op het primitief kadaster staat al een apart perceel B 114 getekend dat bovendien bebouwd is. Deze kaart moet bijgevolg van na 1829 dateren en niet van rond 1824 zoals algemeen wordt aangenomen.

Na de dood van Anna Cornelia Leysen werd de rest van het goed verkocht in 4 kavels. Na een eerste verdeling in perceel B 115 en B 116 treedt een verdere verdeling op van perceel B 115 in B 115a en B 115b.

Oudere eigenaars van het huis van Willem Herreyns tot 1608

Chris Apers heeft de verschillende eigenaars van het huis van Willem Herreyns terug getraceerd tot in 1608. Het pand wisselde in de periode 1785-1608 slecht drie keer van eigenaar ten gevolge van een verkoop: in 1785 toen Herreyns het kocht van Carolus Josephus van Meerbeke, in 1759 toen van Meerbeke het kocht van Franciscus Ignatius Gansacker en in 1608 toen Gaspar Charles het kocht van Jacob de Varick. Bij alle andere veranderingen van eigenaar gaat het om verervingen. Franciscus Ignatius Gansacker, bijvoorbeeld, erfde het goed van zijn oom Charles Rodolphe Michel van Erpe.

Figuur 26: 'nieuwe muur' op de kaart van 1824

1785

Carolus Josephus Van Meerbeke (†) → Willem Herreyns

groot huis dat over **een lange plaats** uitkomt in de Koestraat en met een tweede uitgang in de Korte Heergracht

1759

Franciscus Ignatius Gansacker → jonker Carolus Josephus Van Meerbeke

groot huis met **een lange binnenkoer** en een grote **poort** in de Koestraat

1738

† Charles Rodolphe Michel van Erpe

huis met **plaats** en stal

1693

Marie Louise de Clerq, wwe. van Ignatius Gaspar van Erpe

1687

Ignatius Van Erp, zoon van Anna Charlotta Charles

1608

Jacob de Varick → jonker Gaspar Charles

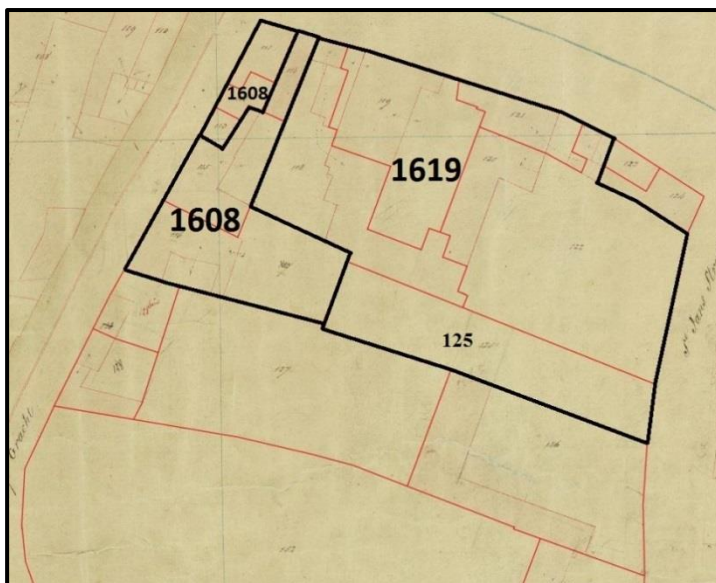
huis in Koestraat, tegen de Korte Heergracht, met **poort** vooraan, **binnenplaats**, tuin en stal.

er moet **een nieuwe muur** gebouwd worden

De binnenplaats komt herhaaldelijk terug in de beschrijvingen: in 1785, 1759, 1738 en 1608. De poort in de Koestraat wordt vermeld in 1759 en 1608. Het goed lijkt tussen 1608 en 1785 geen enkele wijziging te hebben ondergaan. De grootste verandering situeert zich in 1608, wanneer Jacob de Varick het goed verkoopt aan Gaspar Charles. Jacob de Varick had kort daarvoor het eigendom van de prinsgraaf van Arenberg in de Koestraat gekocht. De nieuwe muur moest het goed dat Gaspar Charles kocht dus afgescheiden van het overige bezit dat had toebehoord aan de prinsgraaf. Als onze interpretatie correct is, gaat het deels om de huidige perceelsmuur van de kleine binnentuin van het Hof van Busleyden, die we op de reconstructiekaart aanduiden met een vette zwarte lijn.

Verdeling van het bezit van Jacob de Varick 1608-1619

Na de identificatie van het huis van Willem Herreyns hebben we de historiek ervan getraceerd tot in 1608. We zagen dat het goed toen verkocht werd door Jacob de Varick. Het was op de moment van verkoop een onderdeel van een groter geheel dat de Varick gekocht had van de prinsgraaf van Arenberg. Bij de verkoop werd bepaald dat er een nieuwe muur moest gebouwd worden om het verkochte goed te scheiden van de rest die in het bezit bleef van de Varick. Kort daarvoor had de Varick het hoekhuis van de Koestraat met de Korte Heergracht al verkocht aan Jan Passant. We reconstrueren hieronder de opdeling van 1608-1619 op de kadasterkaart van 1824. In de interpretatie die we hier voorstellen maakt perceel 125 deel uit van het complex, maar helemaal zeker zijn we daar niet van.

Figuur 27: Opdeling van 1608-1619, aangeduid op de kadasterkaart van 1824

1608, 19 augustus

de prins van Arenberg x Anne de Croy →
Jacob de Varick x Joanna Rovaesca

2 grote huizen en 3 kleine, met poort in
de Lange Biest

1608, 11 oktober

Joanna Rovaesca → Jan Passant de koper
mag geen vensters maken die inkiijk
geven op de andere eigendommen van de
verkoopster

1608, 31 oktober

Jacob de Varick → jonker Gaspar Charles

huis in Koestraat, tegen de Korte
Heergracht, met poort vooraan,
binnenplaats, tuin en stal. er moet een
nieuwe muur gebouwd worden

1619, 27 maart

Joanna Rovaesca xx Theodore de
Fournieu de Cruyckenborch →
Wenceslas Cobergher

groot huis met toren, hoven, plaats en
stal en een klein huis met voorzijde in de
Koestraat

De rest van zijn bezit verkocht de Varick in 1619 aan Wenceslas Cobergher, die er door de overheid mee belast was om er een pandjeshuis te vestigen. Anderhalf jaar later werd de Berg van Barmhartigheid geopend voor het publiek. In de tussentijd werden ongetwijfeld de nodige werken uitgevoerd om de gebouwen aan te passen aan hun nieuwe functie.

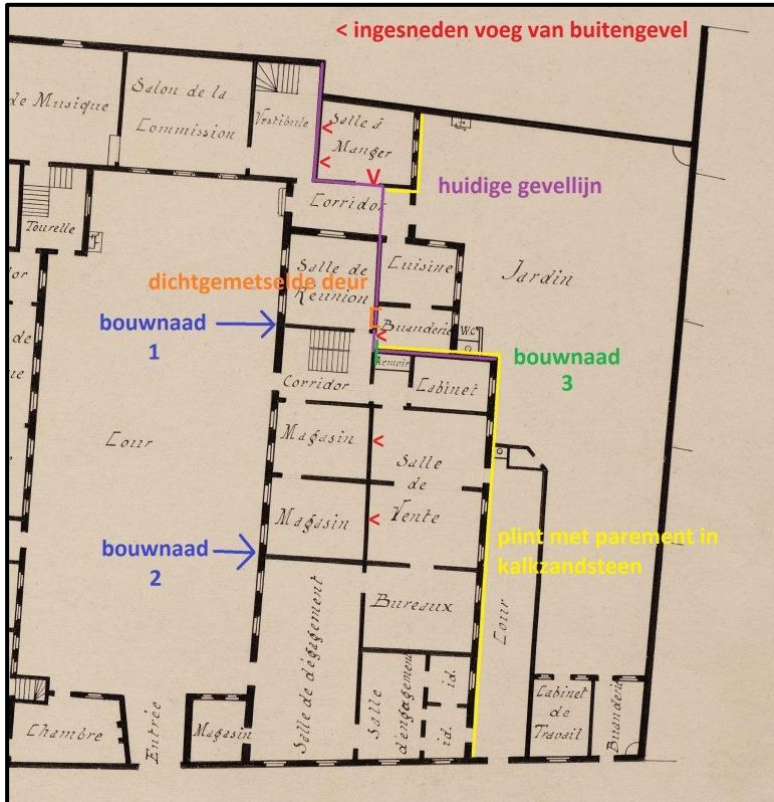
Verbouwing tot Berg van Barmhartigheid

Figuur 28: blinde voorgevel in de F. de Merodestraat

De veiligheidsmaatregelen die het pandjeshuis fysiek beschermden moeten de allerhoogste prioriteit gehad hebben tijdens de verbouwingen van 1619-1620. Op bovenstaande foto van kort na de verwoestingen van 1914 is de haast blinde voorgevel in de F. de Merodestraat goed te zien. Er zijn geen sporen te zien van dichtgemetselde ramen, wat doet vermoeden dat de gevel specifiek gebouwd is voor de functie van pandjeshuis. Ook het poortje met de gebeeldhouwde steen met daarop het symbool van de Berg van Barmhartigheid dateert vermoedelijk uit 1619. De zware tralies in de raamkozijnen van de zijgevels waren vermoedelijk ook al bij de opening van de Berg aanwezig

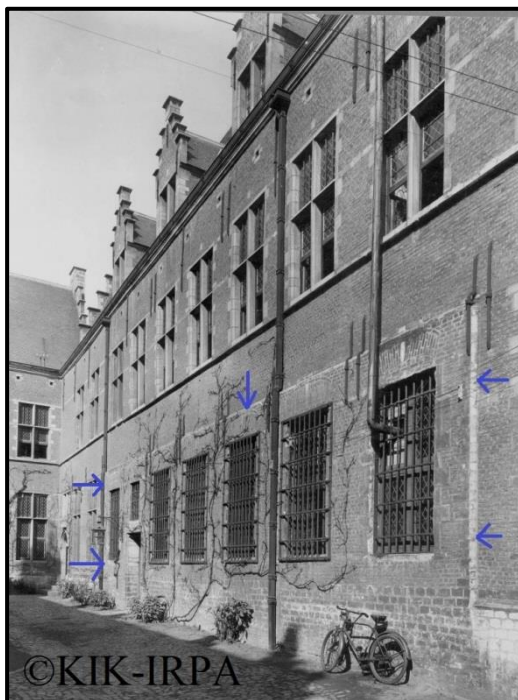
Zelfs een vluchtige observatie van een aantal bouwsporen leert dat de rechtervleugel van het complex, waarin zich het eigenlijke pandjeshuis bevond, uit meerdere bouwfases bestaat. Na afbraak van de 'Salle à Manger', 'Cuisine' en 'Buanderie', zijn voormalige buitengevels vrijgekomen. Dit blijkt uit het voorkomen van ingesneden voegen, een typische afwerking van een buitengevel. Na het verwijderen van de pleister binnenin het gebouw, blijkt dat de muur tussen het 'Magasin' en de 'Salle de Vente' oorspronkelijk een blinde buitengevel was.

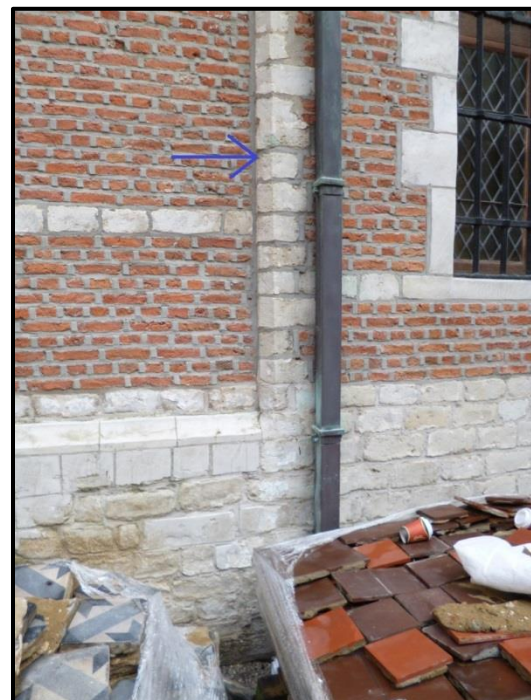
Figuur 29: Plattegrond 1914, overzicht bouwsporen.

Figuur 30: 'Salle de Reunion', dichtgemetselde deur.

Figuur 31: Zicht op bouwnaaden 1 en 2.

Figuur 32: Detail bouwnaad 1.

Figuur 33: Zicht op bouwnaad 3 en dichtgemetselde ramen.

Figuur 34: Ingesneden voeg bij bouwnaad 3.

Figuur 35: 'Salle à Manger', parement in kalkzandsteen. vestibule

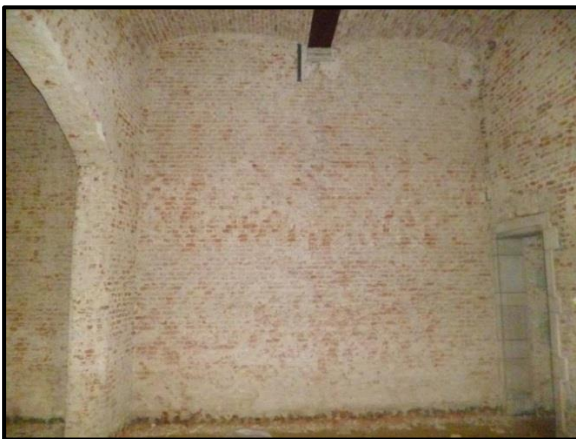
hh Figuur 36: 'Salle à Manger', kant

Figuur 37: 'Salle à Manger', kant van de 'Corridor', ingesneden voegen.

Figuur 38: Idem, detail.

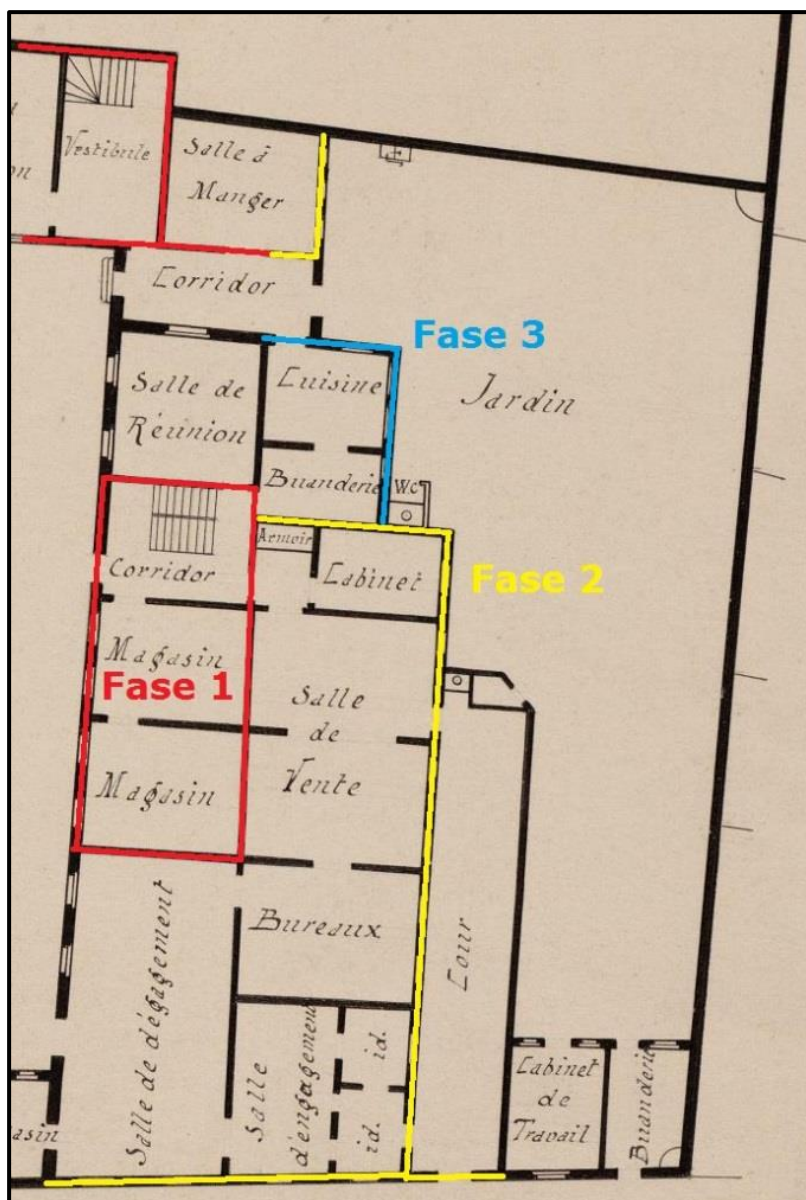

Figuur 39: 'Salle de Vente', voormalige blinde buitengevel.

Figuur 40: Idem, detail ingesneden voegen.

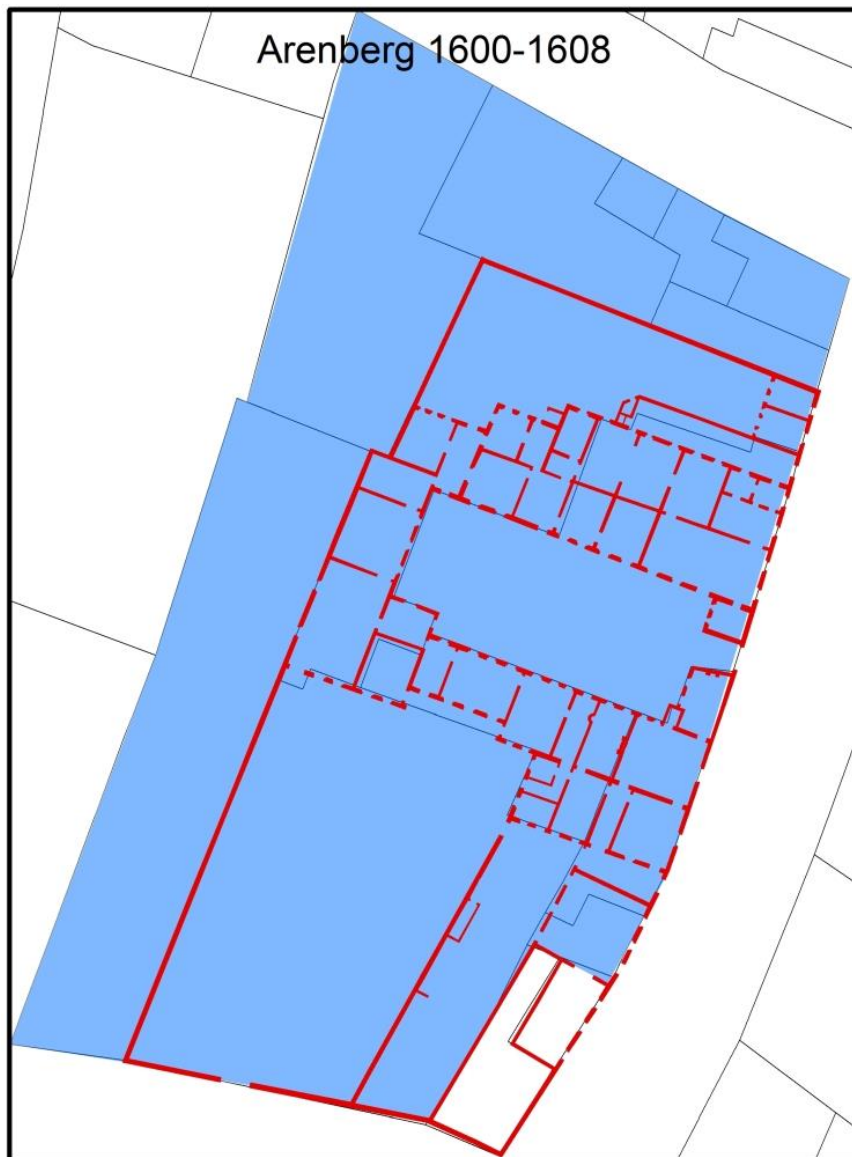
Op basis van de hierboven behandelde bouwsporen kunnen we drie fases onderscheiden. Fase 1: een oude kern gevormd door de kamers 'Corridor', 'Magasin' en 'Magasin'. Fase 2: de vleugel waarin zich het 'Cabinet' en de 'Salle de Vente' bevinden, is tegen deze oudere kern gebouwd. Vermoedelijk behoort de 'Salle à Manger' tot dezelfde fase. 'Fase 3: de 'Buanderie' en 'Cuisine' zijn tegen de vleugel uit fase 2 gebouwd. De verbouwing van 1619-1620 is waarschijnlijk te identificeren met fase 2.

Figuur 41: Reconstructie verschillende fases

Het Hof van Arenberg

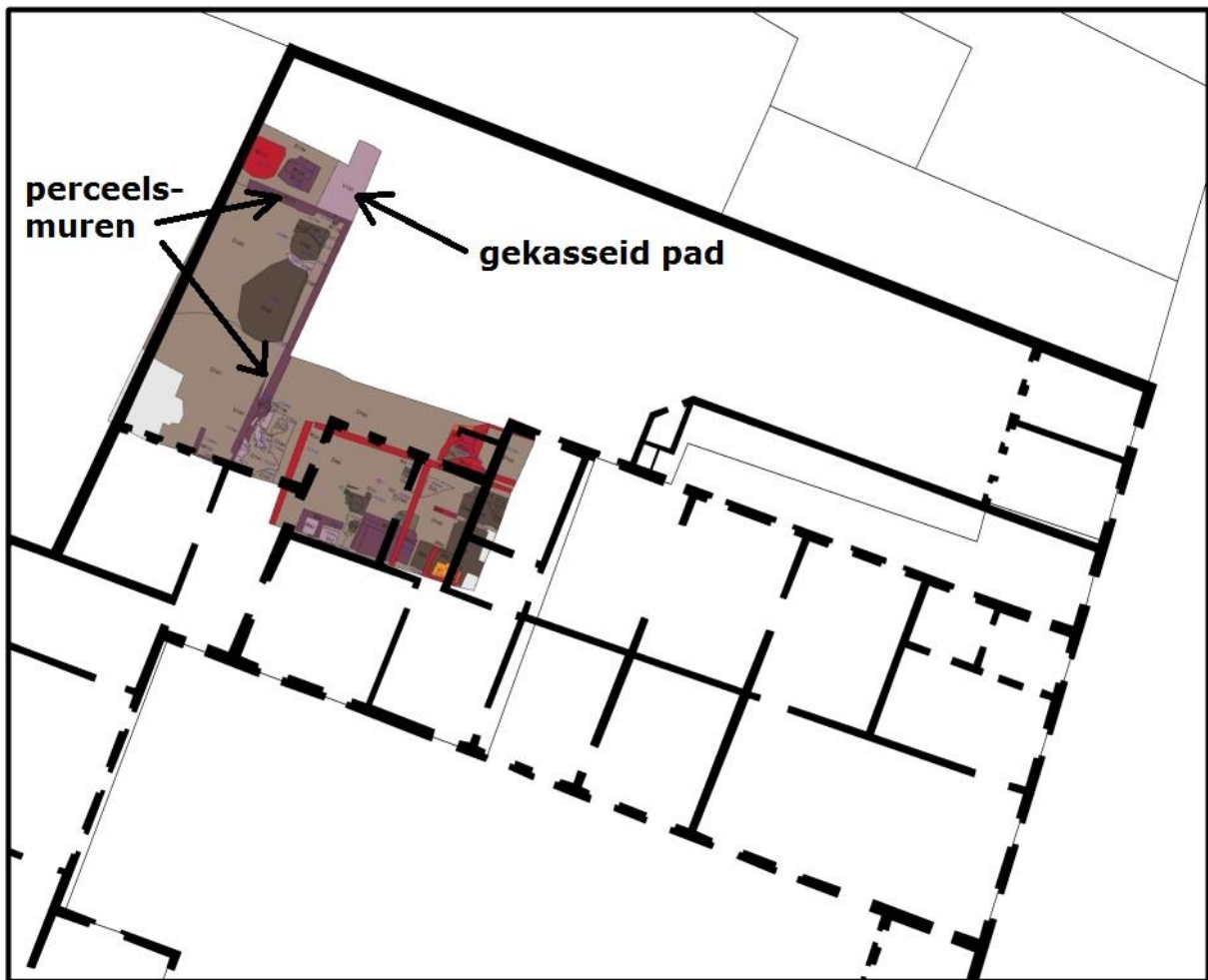
We geven hieronder een reconstructie van het bezit van de prinsgraaf van Arenberg, tijdens zijn maximale uitbreiding. De verwerving ervan vond plaats tussen 19 september 1589 en 27 mei 1600, door middel van drie aankopen. Op 19 augustus 1608 werd het geheel in een keer verkocht. Nadien wordt nog een enkele keer gesproken over het 'Hof van Arenberg'. Het 'Hof van Arenberge' was een samenvoeging van twee grote eigendommen: het huis van de familie de Sauvage, dat teruggaat tot het bezit van Hiëronymus van Busleyden, en het huis van de heer van Herenthout, dat teruggaat tot het bezit van Jan van Ophem. Tussen deze grote huizen bevonden zich nog twee kleinere huizen, die geïntegreerd werden in het Hof van Arenberg. De preciese locatie van al deze eigendommen is een zeer moeilijk vraagstuk. Het Hof was in ieder geval groter dan het huidige museum 'Hof van Busleyden', zoals blijkt uit de projectie van de plattegrond van 1914. De preciese begrenzing in de Sint-Jansstraat is echter onzeker.

Figuur 42: Reconstructie Hof van Arenberg

Perceelsmuren aangetroffen tijdens de opgraving

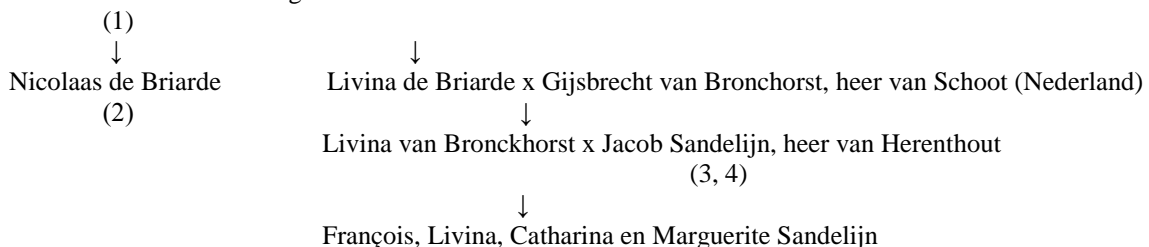
Tijdens de opgraving zijn in de noordelijke tuin van museum Hof van Busleyden twee perceelsmuren gevonden en een gekasseid pad, dat tegen één van deze perceelsmuren aangelegd was. Boven hebben we geargumenteed dat de huidige noordoostelijke en noordwestelijke perceelsmuren van de tuin tot stand gekomen zijn rond 1608. De pas ontdekte muren leren ons bijgevolg iets over de oudere erfverdelingen. Op onderstaande kaart combineren we de plattegrond van 1914 met een opgravingsplan.

Figuur 43: Opgravingsplan en plattegrond van 1914

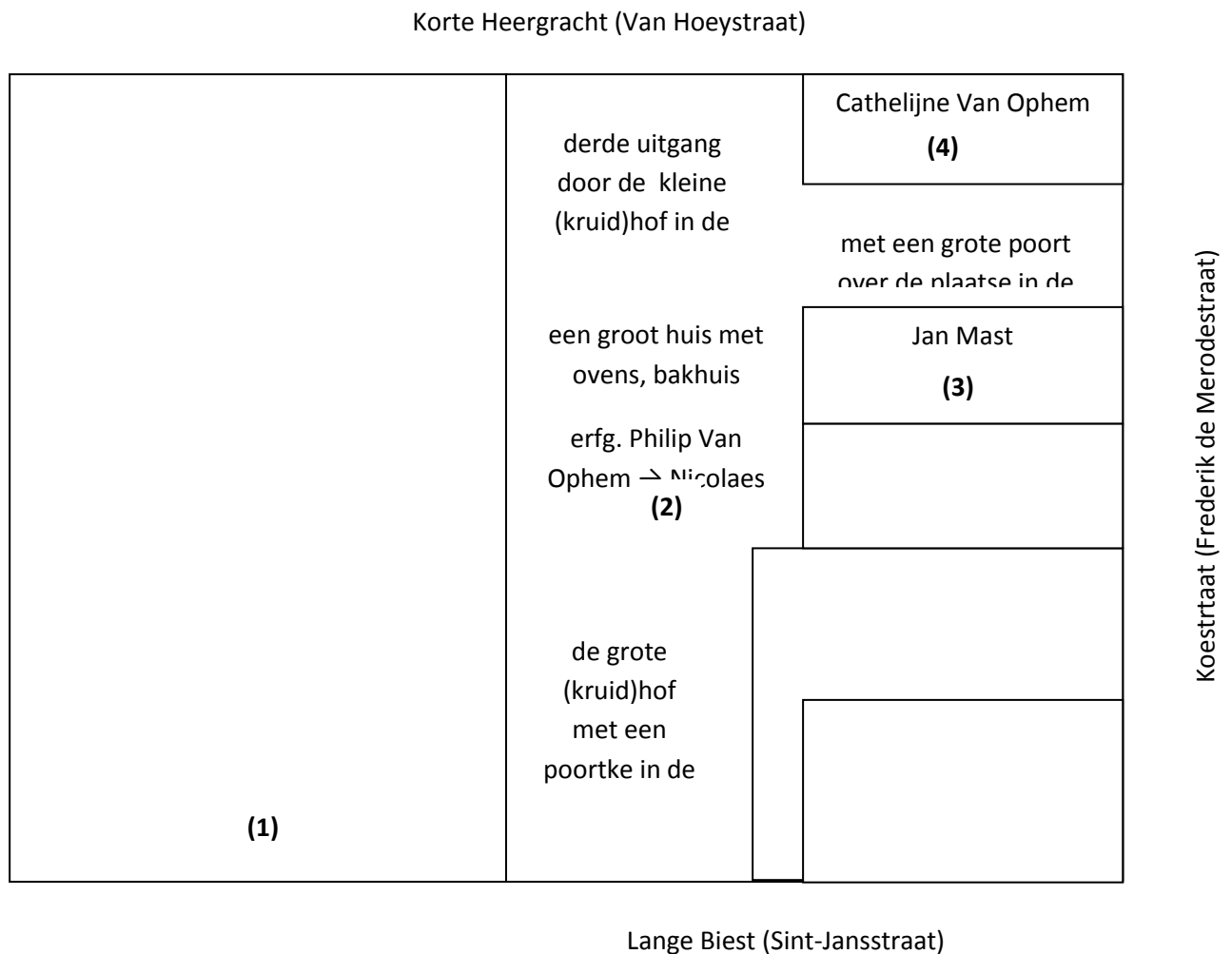
We vermoeden dat het gaat om de perceelsmuren van het erf van Philips van Ophem, dat in 1568 door zijn kinderen verkocht werd aan Nikolaas de Briarde. Chris Apers heeft in kaart gebracht hoe het eigendom na de dood van Nikolaas de Briarde via vererving in bezit kwam van de familie Sandelijn. Het goed dat Nikolaas van Briarde in 1568 kocht (2, zie de schema's hieronder), paalde aan de twee huizen die zijn vader Lambert de Briarde al in 1534 verworven had (1).

Lambert de Briarde x Marguerite Micault

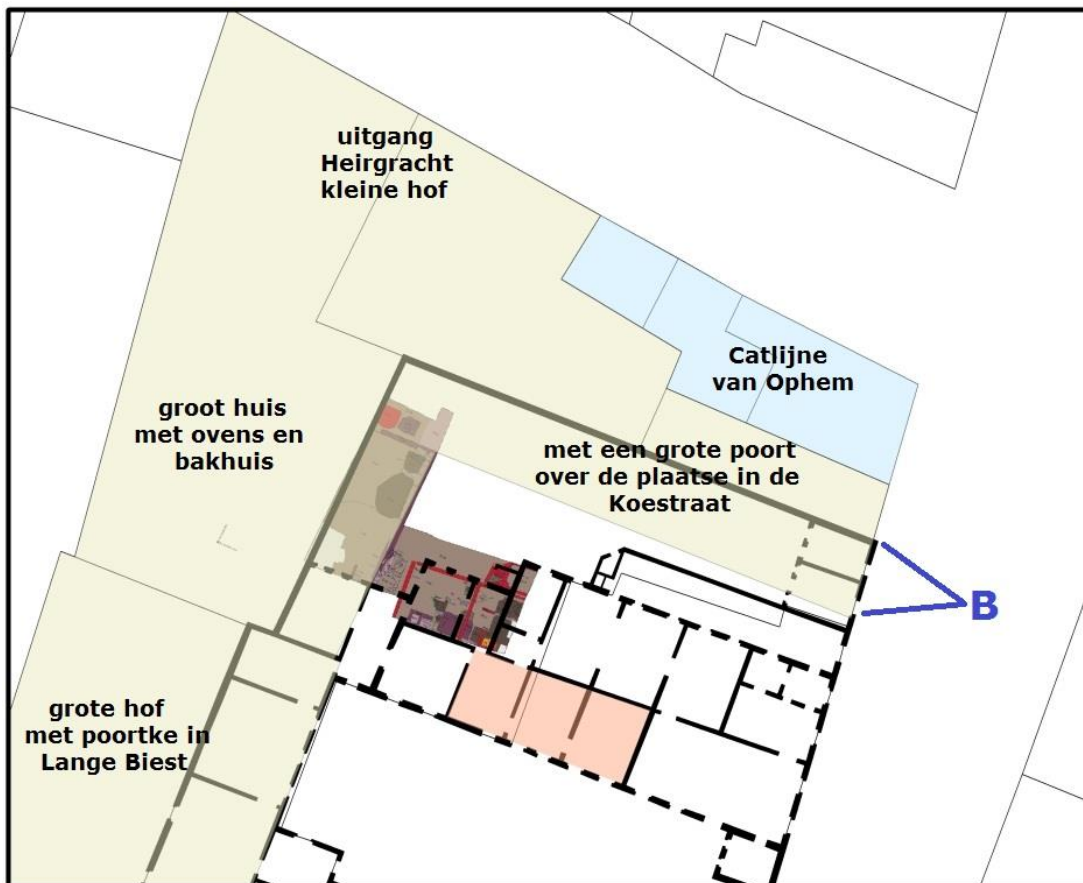
Jacop Sandelijn breidde het familiebezit verder uit. In december 1594 blijkt hij eigenaar te zijn van een aangrenzend erf waar voordien een huis op stond. Als onze reconstructie klopt, gaat het om het huis van Jan Mast (3), die in oktober 1593 nog als eigenaar vermeld wordt. In 1597 kocht Jacob

Sandelijn ook nog het hoekhuis van de Koestraat met de Korte Heergracht (4). Alle percelen die in de verkoopsakte van 1568 vermeld worden, waren in 1597 in het bezit van Jacob Sandelijn.

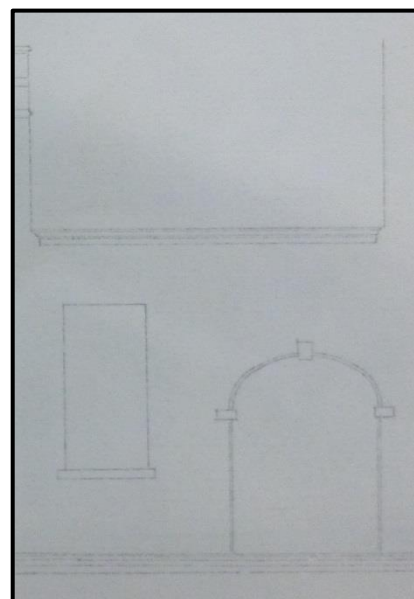
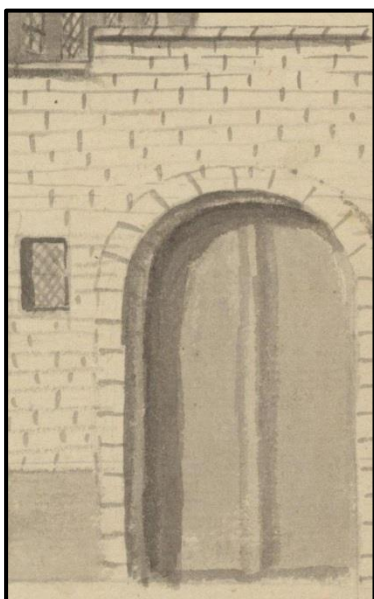
Het bezit van Jacop Sandelijn werd na zijn dood door zijn kinderen in twee delen verkocht. De erven 2, 3 en 4 verkochten ze op 27 mei 1600 aan de prinsgraaf van Arenberg. Het erf 1 verkochten ze op 27 maart 1617 aan Johanna Celosse.

We reconstrueren de toestand in 1568 op de volgende kaart. We verlengen de gevonden perceelsmuren virtueel in rechte lijn tot de straatkant.

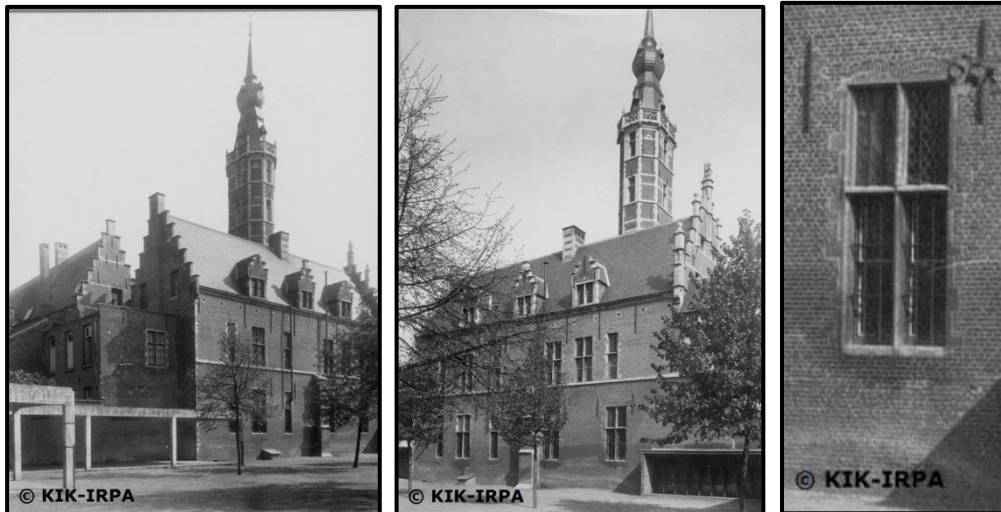
Figuur 44: Reconstructie toestand in 1568

We interpretern het gekasseid pad als een onderdeel van de 'plaatse' die via een grote poort toegang gaf tot de Koestraat. Uit de iconografische bronnen blijkt dat in het verlengde van het gekasseid pad zich tussen 1790 en 1887 een poort bevond. Mogelijk gaat het om dezelfde poort die in 1568 vermeld wordt.

Figuur 45, figuur 46 en figuur 47: de poort in respectievelijk 1790, voor 1855 en in 1887

De precieze locatie van de grote hof en van het groot huis van Philips is onzeker. Het is mogelijk dat het grote huis de huidige achtervleugel vormt van het museum Hof van Busleyden. Het zou de aanwezigheid van ramen in de achtergevel verklaren. Indien de ramen tot de originele bouwfase behoren, moet het terrein waar zij op uitkijken deel hebben uitgemaakt van het eigendom. Volgens het Mechelse gewoonterecht mag je immers geen ramen aanbrengen in muren die je gemeenschappelijk hebt met je burens, om inkijk te vermijden. Foto's van de achtergevel zijn uiterst zeldzaam. We kennen enkel de onderstaande foto's, die gemaakt zijn in 1945.

Figuur 48, figuur 49 en figuur 50: Foto's van de achtergevel in 1945

We tellen 5 smalle ramen en 6 brede, of in bouwkundige termen: 5 kloosterkozijnen en 6 kruiskozijnen. De kruiskozijnen zijn bovenaan voorzien van een dubbele ontlastingsboog. Daarin verschillen ze met de kozijnen die te vinden zijn aan de andere kant van het gebouw, in de gevel die uitkijkt op de centrale binnenkoer.

De foto onderaan rechts toont de gevel na het bombardement van 1914. Alle raamopeningen zijn voorzien van kruiskozijnen, onder een enkele ontlastingsboog. De foto links toont dezelfde gevel op een niet gedateerde foto, die ouder moet zijn. De raamopeningen zijn dezelfde, maar de kruismonelen en de tralies in het bovenlicht ontbreken. Vermoedelijk zijn de kruismonelen aangebracht bij de eerste historiserende renovatie van het complex in 1864. Over de ramen in de achtergevel valt op dit moment enkel te zeggen dat ze al aanwezig waren in 1914, want één van de ramen is gedeeltelijk te zien op de rechtse foto van kort na het bombardement van 1914.

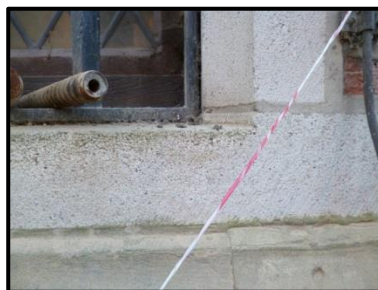

Figuur 51 en figuur 52: Foto met onbekende datering en foto van 1914

De combinatie van historiserende ingrepen en harde restauraties, waarbij de volledige bestaande vensterkozijnen werden vervangen, maken het erg moeilijk om het originele concept te achterhalen. Hieronder een voorbeeld waarbij de zandstenen plint waarschijnlijk origineel 17de eeuw is en het kozijn erboven een verandering uit de late 19de of vroege 20ste eeuw.

Figuur 53: Detail buitengevel 'Cabinet'

Figuur 54: Raamkozijn in een steensoort die ook gebruikt werd bij de herbouw van de Keldermansvleugel van het stadhuis (1910)

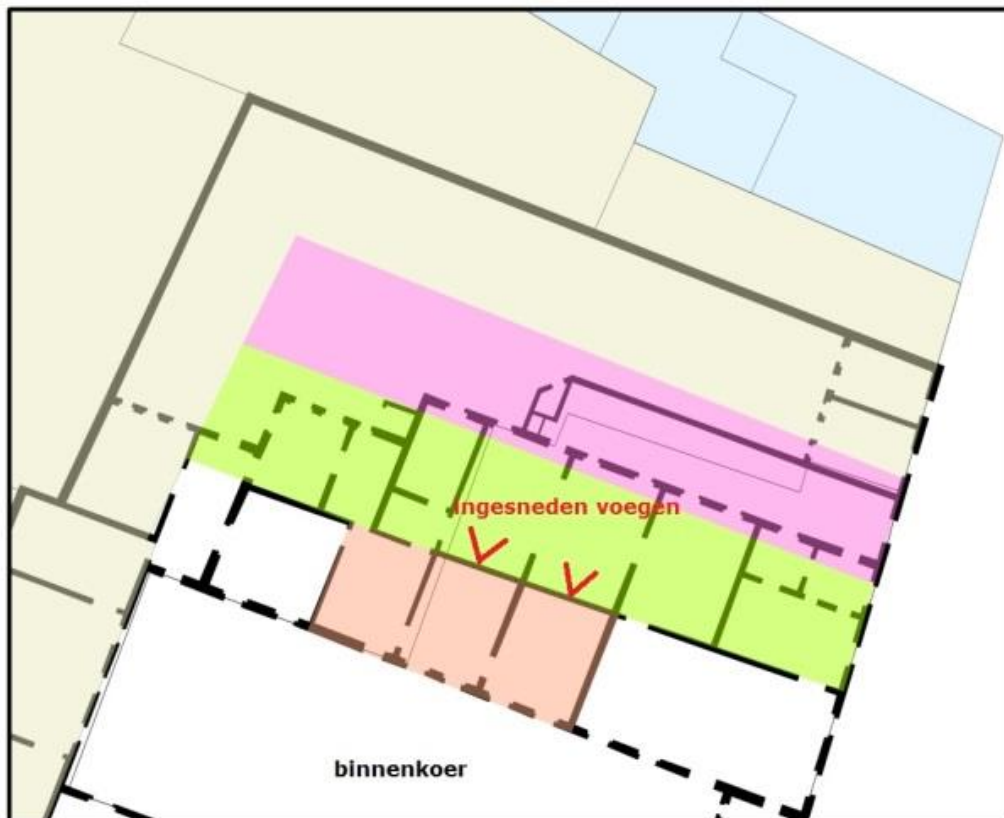

Figuur 55: Plint in kalkhoudende zandsteen (Gobertange)

Fase voorafgaand aan het Hof van Arenberg

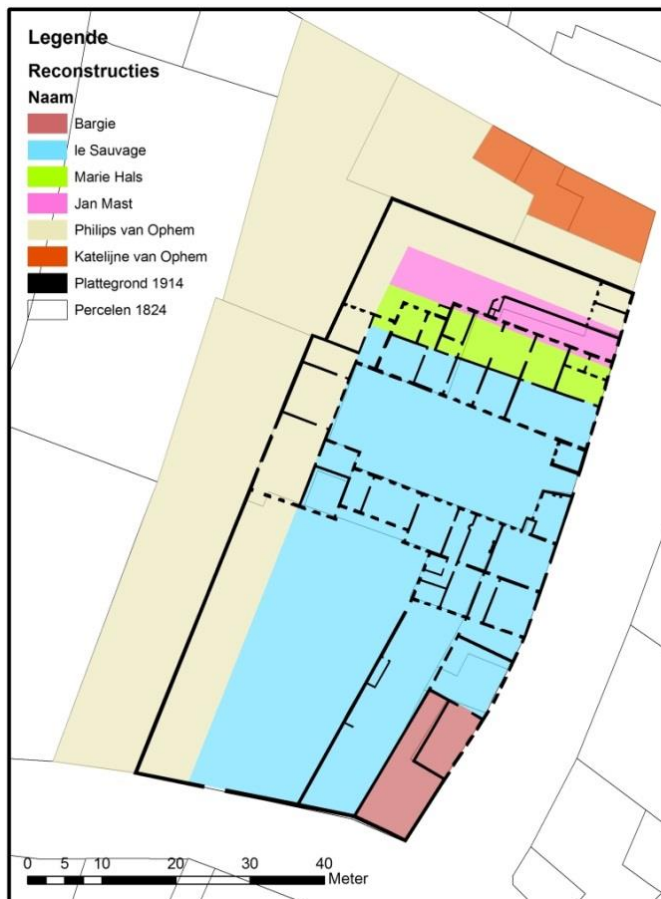
De reconstructie van het erf van Philips van Ophem geeft ons een houvast om ook de volgende erven te reconstrueren. Uit de onderlinge vergelijking van de historische bronnen (zie tabel Koestraat) blijkt dat er zich twee erven bevonden tussen de uitgang van het erf van Philips van Ophem en het groot huis dat aanvankelijk toebehoorde aan Hiëronymus van Busleyden en later aan de familie le Sauvage. Tussen de oudere kern, die we gereconstrueerd hebben op basis van de bouwsporen, en de uitgang van Philips van Ophem is er ruimte vrij met een gevelbreedte van iets meer dan 10 meter. Dat is

voldoende om twee erven te reconstrueren met een gevelbreedte van 5 meter, wat we als een standaardbreedte voor de Mechelse binnenstad beschouwen. Uit de bronnen weten we dat de eigenaars van de erven 'gewone' mensen waren, in tegenstelling tot hun burens die een juridische opleiding hadden en tot de hoge ambtenarij van de stad of de vorst behoorden of adellijke titels hadden.

Figuur 56: Reconstructie van de erven voorafgaand aan het Hof van Arenberg, detail

Indien dit klopt was de oudere kern een onderdeel van het bezit van le Sauvage. De positie van de ramen en de blinde gevel met de ingesneden voegen wijzen op een oriëntatie van het volume op de huidige binnenkoer. Bij de verkoop van het goed door Françoise le Sauvage aan de prins van Arenberg werd het omschreven als een groot huis met 'plaatse'. Mogelijk is daarmee de huidige binnenkoer bedoeld. Het volledige plaatje ziet er dan als volgt uit:

Figuur 57: Reconstructie van de erven voorafgaand aan het Hof van Arenberg

1587

Rombout Van Orssagen verwerft het erf van Marie Hals

1589

Françoise le Sauvage verkoopt haar groot huis met plaatse aan de prins van Arenberg

1590

Rombout Van Orssagen verkoopt zijn huis aan de prins van Arenberg

1594

het voormalige huis van Jan Mast is afgebroken en in bezit van Jacob Sandelijn

1597

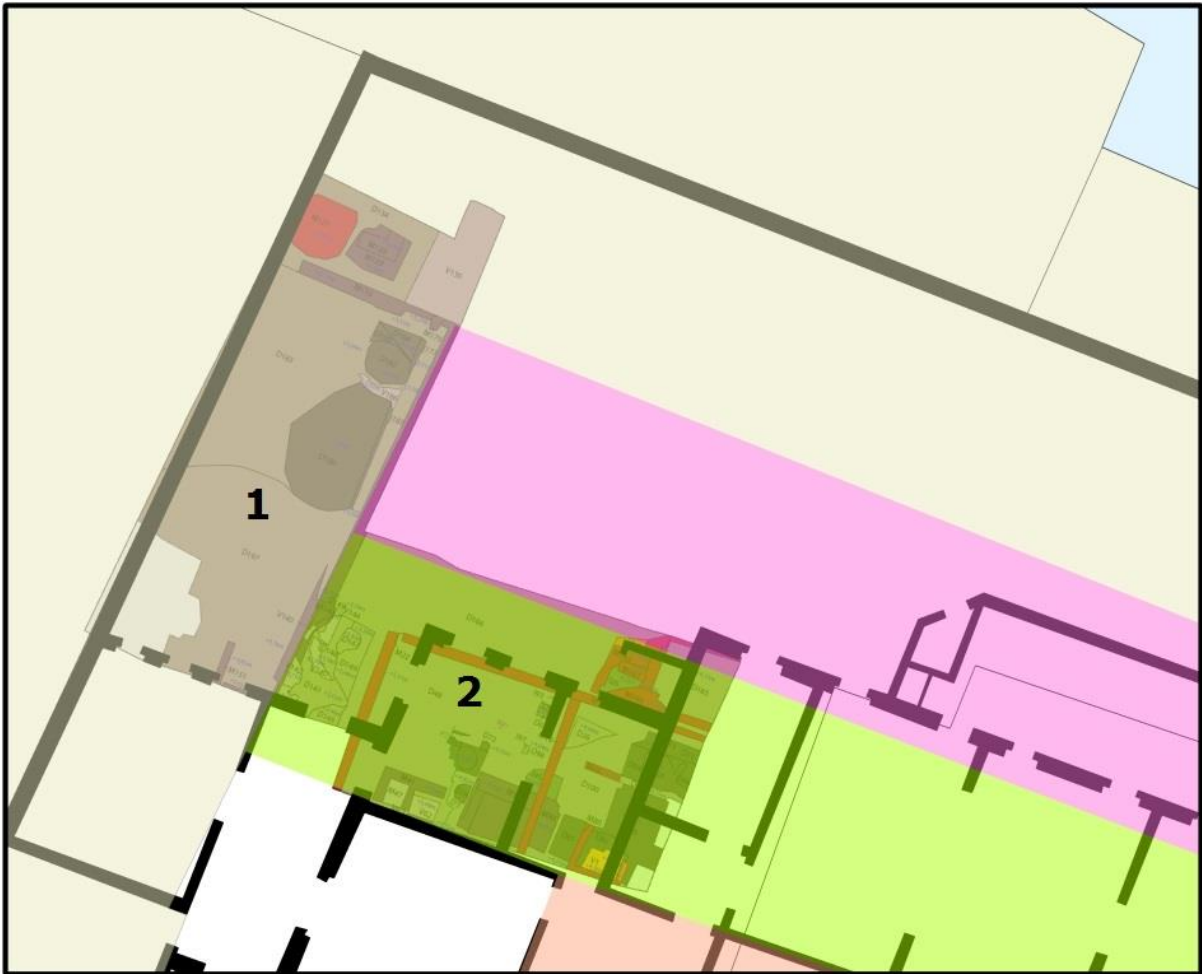
Jacob Sandelijn koopt het hoekhuis van de Koestraat met de Korte Heergracht

1600

de kinderen van Jacob Sandelijn verkopen een groot en een klein huis aan de prins van Arenberg

Confrontatie van de historische en archeologische gegevens

Op basis van de voorgestelde reconstructie van de evolutie van de erven, kunnen we de opgravingszone in 2 delen opdelen.

Figuur 58: Reconstructie opdeling van de opgravingszone

1. De eerste zone, helemaal achteraan in de tuin en aansluitend bij de 'Salle à Manger' op het plan van 1914 heeft de volgende eigenaars gehad:

1506-1569 Familie van Ophem

?-1506-1529 Jan van Ophem
 1478, meester [jurist], natuurlijke zoon van wijlen ridder Hendrik van Ophem, koopt het poorterschap van Mechelen
 ca. 1479 treedt in dienst van de stad, loopbaan van 49 jaar, afwisselend als griffier en secretaris
 1513 auteur van 'Van Den Divisen Rechte', een verhandeling van de rechten van de stad Mechelen over het omliggende platteland
 1528 auteur van de 'Ontwerp-costumen van Mechelen', een overzicht van het gewoonterecht
 1529 begraven in de Sint-Janskerk

?-1544-1567 Philip van Ophem
 1546 meester, griffier
 1567 overlijdt, Sint-Jansparochie

1567-1569 de kinderen van Philip van Ophem: meester Guillaume stadsgriffier, Baptista priester, Arnout, Barbara, Anna, Catharina en de minderjarige Margriet verkopen het eigendom

1569-1600	Families van Briarde en aangetrouwde families van Bronckhorst en Sandelijn
1569	aankoop door jonker Nicolaes Van Bryarde, burgemeester van het Brugse Vrije (†1580)
1575	Livina de Briarde (†1575) x Gijsbrecht van Bronckhorst, ridder, heer van Schoot (†1576) beiden begraven in de Sint-Janskerk Gijsbrecht wordt in 1575 twee keer vermeld als eigenaar
1587-1597	Livina van Bronckhorst x Jacop Sandelijn, heer van Herenthout en Wiekevorst Jacop wordt vier maal vermeld als eigenaar tussen 1587 en 1597
1591-1593	Lambert de Briarde (†1557) ridder, president van de Grote Raad xx Marguerite Micault (†1596) beiden begraven in de Sint-Janskerk, op hun grafscrift 'Noble Home' en 'Dame' genoemd 1562 postume publicatie van Lambert's juridisch tractaat over manieren om te procederen Marguerite wordt in 1591 en 1593 vermeld als eigenaar
1600	de kinderen van Jacop Sandelijn: jonker François, Livina, Catharina en Marguerite verkopen het eigendom
1600-1608	Karel, prinsgraaf van Arenberg x Anne de Croy 1600 aankoop

2. De tweede zone, waar de 'Cuisine' en 'Buanderie' gesitueerd zijn op de plattegrond van 1914, heeft achtereenvolgende eigenaars gehad:

1508	Hendrik van Volhoven
1530	de weduwe van Rombout Pauwels huis en erf
1544	de weduwe Skalen (weduwe van Jan Halen)
1568-1573	Marie Hals driemaal vermeld als eigenaar tussen 1568 en 1573 1568 huis met hof en achterhuis
1582	Barbel Hals huis
1587-1590	Rombout van Orssagen 1587 huis en hof 1590 huis met achterhuis en grond
1590-1608	Karel, prinsgraaf van Arenberg x Anne de Croy 1590 aankoop

Vanaf 1600 hebben zone 1 en 2 dezelfde eigenaar

1608-1619	Jacob de Varick († 1616) xx Joanna Rovaesca 1608 aankoop door Jacob en zijn tweede echtgenote Joanna Jacob was heer van Ranst en vanaf 1605 raadsheer in de Grote Raad
------------------	---

1608 zone 1 wordt afgescheiden van het erf waarvan het vroeger deel uitmaakte en
samengevoegd met zone 2
1619 verkoop door Joanna en haar tweede echtgenoot Theodore de Fourneau de
Cruyckenborch, heer van Sint-Ulriks-Kapelle

1619-1914

Berg van Barmhartigheid 1619-1914

1619 aankoop door Wenceslas Coebergher, superintendent-generaal van de Bergen van
Barmhartigheid
1619-1620 verbouwing
1620 opening voor publiek
1914 bombardement

1935

opening als stedelijk museum na heropbouw

4.2.2. Archeologische informatie

In 2010 voerde de Dienst Archeologie van Mechelen een opgraving uit op het binnenplein van het Hof van Busleyden, naar aanleiding van de bouw van een ondergrondse opslagruimte voor het museum in het hof van Busleyden. Het ging om de percelen 119B en 120B.

Het onderzoeksterrein bedroeg een totale oppervlakte van 950m² en was licht trapeziumvormig. In het noorden werd het terrein begrensd door de zuidelijke vleugel van het museum Hof van Busleyden, in het oosten door de oostelijke vleugel, in het zuiden door de tuinmuur aan de Sint-Janstraat en in het westen door de scheidingsmuur met het voormalige BUSO Sint-Janshof. Het terrein werd onderverdeeld in 4 werkputten, waarbij 3 tot 4 niveaus werden aangelegd. De moederbodem werd bereikt op ongeveer een diepte van 2m onder het huidige loopniveau.

De aangetroffen vondsten en sporen tijdens de opgraving kunnen opgedeeld worden in 2 grote fasen: enerzijds zijn er de sporen die ouder zijn dan de fase van het 'hof van Busleyden' en anderzijds zijn er de sporen die kunnen gelinkt worden met de fase van het terrein als stadspaleis.

Twee beerputten kunnen mogelijk in verband gebracht worden met ofwel het 'hof van Busleyden' of met het huis van Jan van Ophem. Deze kunnen gesitueerd worden vlakbij de huidige oostelijke vleugel van het huidige stadsmuseum. Overige sporen (gaande van perceelsmuren, funderingen, vloeren, beerputten en een waterput) behoren waarschijnlijk tot de huizen en erven die allen opgekocht werden voor de bouw van het hof. Belangrijk op te merken is echter dat de huizen en erven nog vrij lang bestonden, zeker tot in de loop van de 16e eeuw (cfr. *supra*). Het ging om vermoedelijk 4 à 5 percelen, die allemaal georiënteerd zijn op de Sint-Janstraat. Dit heeft mogelijk te maken met het verloop van de oorspronkelijke Biest (straat), deze vormde een belangrijke verbinding tussen twee zeer oude uitvalswegen uit het kapitteldomein.

De structuur van een perceel bestond uit een huis, gelegen aan de Sint-Janstraat met daarachter een tuingedeelte waarin er zich verschillende beerputten bevonden, in één geval zelf een waterput. Het oudst aangetroffen aardewerk kan gedateerd worden in de late 13e tot 14e eeuw. De huizen zelf zijn vermoedelijk gesloopt bij het begin van de 16e eeuw.¹¹

¹¹ WUYTS, 2012: 7-53.

5. ONDERZOEKSMETHODE

5.1. Algemeen

5.1.1. Vraagstelling

Het archeologisch onderzoek is verricht volgens de bijzondere voorwaarden opgesteld door Onroerend Erfgoed. Hierbij moeten de volgende onderzoeksvragen beantwoord worden¹²:

Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?

Hoe verhoudt de site zich in zijn ruimere omgeving tot de onderzochte periode(s).

Wat zijn de oudste spoern en wat zegt dit over de activiteiten die hier plaatsvonden?

Maken de aangetroffen sporen deel uit van één of meerdere structuren, zo ja, welke?

Hoe is de erfindeling doorheen de eeuwen geëvolueerd?

Behoren de aangetroffen sporen/structuren tot één of meerdere periodes, zo ja, welke?

Is er een erfindeling waarneembaar, zo ja, hoe is deze in het bouwblok doorheen de eeuwen geëvolueerd?

Zijn er sporen van bepaalde activiteiten die zich op de erven en in de huizen hebben plaatsgevonden, zo ja, welke en in welke periode?

Op welke diepte bevindt zich de moederbodem en hoe is het reliëf doorheen de eeuwen geëvolueerd?

In hoeverre sluiten de sporen aan bij het uitgevoerde onderzoek in het Hof van Busleyden (fase museumkelder)?

5.1.2. Randvoorwaarden

Op dinsdag 13 oktober 2015 vond een eerste startvergadering plaats waarbij een planning werd voorgesteld voor de archeologische werfbegeleiding.

Omwille van de geringe oppervlakte van het terrein, kon er voor de graafwerken geen grote graafmachine worden ingezet, omwille van dezelfde redenen moest de afgegraven grond telkens worden afgevoerd in containers. Wanneer deze vol waren, werd de grond tijdelijk gestockeerd op het terrein, wat het werkoppervlak nog kleiner maakte.

Omwille van het gebruik van de mini-graver op het terrein kon bijgevolg niet erg diep worden uitgegraven. Samenhangend met het slechte weer, de hoge grondwatertafel en het garanderen van de veiligheid op het terrein kon hierdoor de moederbodem en/of verstoringsdiepte van 3.5m onmogelijk bereikt worden. Hierdoor konden een groot deel van de aangetroffen archeologische resten enkel worden geregistreerd, deze konden niet of niet volledig worden onderzocht.

¹² Bijzondere Voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische opgraving: Mechelen, Frederik de Merodestraat, Renovatie en uitbreiding Hof van Busleyden, fase 2, 2015: 4.

5.1.3. Raadpleging specialisten

Het aangetroffen aardewerk, het dierlijk bot en de macroscopische stalen werd bestudeerd door de specialisten van het CAR (Centre for Artefact Research), in de vorm van een assessment. Het assessment van de macroscopische stalen focuste zich op het dierlijk materiaal.

5.1.4. Motivatie voor selectie van het materiaal en staalname

Op het terrein werden een aantal zeefstalen genomen voor macroscopisch onderzoek. Het ging om stalen afkomstig van beerputten.

5.2. Beschrijving

5.2.1. Voorbereiding

Op dinsdag 13 oktober 2015 vond een eerste werfvergadering plaats, waarin de planning en termijn voor de start van het onderzoek werd besproken. Tijdens het archeologisch onderzoek werd er tevens deelgenomen aan de wekelijkse werfvergaderingen.

5.2.2. Veldwerk

Het te onderzoeken terrein werd onderverdeeld in 2 zones (waarbij M116/M117 de scheiding vormde tussen de beide zones, zie Figuur 59). In zone 2 werd in het noordelijke deel van het terrein een deel niet uitgegraven, teneinde afstand te houden van een opstaande muur waarin reeds een barst zichtbaar was.

In totaal werd ongeveer 200 m² opgegraven.

Belangrijk op te merken was dat op geen enkele plaats de moederbodem bereikt werd. Dit was niet mogelijk omwille van verschillende omstandigheden. Enerzijds was er geen grote graafmachine, waardoor de grijparm onvoldoende diep kon en anderzijds speelde de hoge grondwatertafel en het slechte weer tijdens de opgraving parten. Het terrein was eveneens te klein om op een veilige manier de diepte van de moederbodem of de aangegeven verstoringsdiepte van 3.5m te bereiken. Deze beslissing gebeurde in samenspraak met Onroerend Erfgoed. Tijdens de uitgraving door de opdrachtgever zullen de werken alsnog begeleid worden door een archeoloog, om de eventuele archeologische sporen die zich nog in de grond bevinden tot aan de verstoringsdiepte of de moederbodem in kaart te brengen.

Voor het afgraven van de grond werd gebruik gemaakt van een mini-graver met een platte graafbak van 1m breed. De uitgraving gebeurde telkens onder begeleiding van een archeoloog. Er werd afgegraven tot op een archeologisch relevant niveau, zijnde een vlak waarin zich duidelijk archeologische sporen (muren en dergelijke) aftekenden. Na de eerste uitgraving werden de sporen opgeschoond, gefotografeerd en beschreven. Nadien werd alles met behulp van een Total Station opgemeten. Van de aangetroffen muren en vloeren werd een staal genomen. Hierna kon beslist worden welke muren konden afgebroken of verwijderd worden, teneinde een tweede vlak te kunnen aanleggen. Op bepaalde plaatsen gebeurde dit nog steeds machinaal, op andere plaatsen gebeurde dit manueel. Dit was te wijten aan enerzijds de locatie (de mini-graver kon er niet meer aan) of de archeologische situatie (vloeren werden manueel verwijderd, teneinde goed te kunnen nakijken of er

nog oudere fases aanwezig waren). Het terrein werd ook regelmatig onderzocht met een metaaldetector.

Figuur 59: Zicht op de scheiding tussen WP1 en WP2.

5.2.3. Vondstverwerking en rapportage

Na het veldwerk werd van start gegaan met de vondstverwerking en de rapportage volgens de vastgelegde richtlijnen. Voor de registratie van de sporen en het benoemen van de foto's werd de code MEBE15 gebruikt.

De spoorformulieren, de vondstenlijst, de fotolijst en de tekeningenlijst werden samengebracht en zijn terug te vinden in de publieke databank (zie www.monarcho.be). De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. Vervolgens werd overgegaan tot het digitaliseren van de grondplannen, de profielen en enkele coupetekeningen met behulp van de programma's Autocad en Illustrator. Als laatste werd het rapport geschreven.

De vondstverwerking was nog niet geheel afgelopen op het moment van schrijven, het metaal en het glas bevindt zich momenteel nog in het conservatieatelier.

6. BESCHRIJVING VAN DE AANGETROFFEN SPOREN, STRUCTUREN EN VONDSTEN

6.1. Stratigrafie

De stratigrafie van de site is moeilijk te bepalen, gezien de moederbodem niet werd bereikt. Bijgevolg kon er geen volledig bodemprofiel geregistreerd worden.

Hetgeen wel met zekerheid kan gezegd worden is dat het terrein opgehoogd werd door de eeuwen heen. De sporen aangetroffen in het laatste archeologische vlak waren nog steeds aangelegd in ophogingslagen en niet in de moederbodem (zie Figuur 60).

Figuur 60: Zicht op enkele sporen in het laatst aangelegd vlak. De kuil op de voorgrond bevindt zich duidelijk in een ophogingslaag (D183).

6.2. Beschrijving

6.2.1. Algemeen

Aangezien er op het op te graven terrein zich voorgaand aan de opgraving nog een woning bevond, werd deze eerst afgebroken. Het maaiveld bevond zich op een hoogte tussen 5.15m TAW en 4.55m TAW. Aangezien er op geen enkele plaats moederbodem werd bereikt kan er geen diepte voor worden vastgesteld. Het diepste punt van verstoring lag tussen 2m en 2.50m TAW.

Tijdens een werfbezoek (17 maart 2016) kon de diepte van de moederbodem vastgesteld worden. Deze bevond zich ongeveer 3m onder het maaiveld (zie Figuur 61).

Figuur 61: Zicht op de moederbodem tijdens een werfbezoek.

Zoals reeds eerder aangegeven kon omwille van verschillende praktische redenen de moederbodem (en bijkomstig de verstoringsdiepte van ca 3,5m) niet worden bereikt. Ten gevolge hiervan konden ook een aantal sporen niet onderzocht volledig onderzocht worden (ze werden onderzocht tot op een bepaalde diepte). Op basis van de aangetroffen sporen en het bijbehorende vondstmateriaal kon dit alles opgedeeld worden in 4 fases. Het is niet duidelijk of sommige van de structuren al dan niet ouder zijn, of teruggaan op een oudere voorganger. Mogelijk zijn er echter ook nog oudere fases aanwezig.

Hieronder worden de aangetroffen sporen, structuren en vondsten besproken en geïnterpreteerd van oud naar jong en gedateerd op basis van de vondsten.

6.2.2. Sporen voor 1600

De sporen aangetroffen uit deze periode betroffen muren, vloeren, kuilen en ophogingslagen. Deze sporen zijn op te delen in twee zones (zone 1 in het noordwesten en zone 2 in het zuidoosten), gescheiden door een perceelsmuur (zie Figuur 62).

Figuur 62: Overzicht perceelsmuur M126 en zones 1 en 2

Sporen/Structuren van zone 1

'Salle à manger'

In het uiterste zuidwesten van de op te graven zone bevond zich een ogenschijnlijk modern gebouw met kelder (afgebroken na de opgraving). Het is de ruimte die op de plattegrond van 1914 aangeduid staat als 'Salle à manger'. Tijdens de opgraving bleek dat dit gebouw een oudere oorsprong had (zie Figuur 63). Onder het maaiveld was nog een deel opgaande muur bewaard met een zandstenen parement en een bakstenen fundering (bakstenen van 15x8x4 cm, versnijding op +3,65m TAW). Ook

een klein deel van een originele deuropening met gekapte deuromlijsting was nog zichtbaar. De latere moderne kelderdertrap was doorheen deze oude deuropening gebouwd.

Figuur 63: Overzicht van de opbouw van de latere 'salle à manger' (plattegrond 1914)

Ophogingspakket

De oudste aangesneden ophogingslaag hier was D183 (er zijn vermoedelijk nog oudere, maar deze konden niet worden aangesneden en onderzocht, zie Figuur 60), het ging om een zwartbruine laag. Het was niet duidelijk hoe dik dit pakket was, aangezien dit niet verder kon worden onderzocht.

Het aangetroffen aardewerk dateert uit de 15de en 16de eeuw en bestaat uit secundair afval. Het pakket (D183) werd ten vroegste rond 1550 aangelegd.

Perceelsmuur

De muur die de scheiding vormde tussen beide zones, kreeg spoornummer M126 (zie Figuur 62). Het was een muur uit baksteen (formaat: 18x8x3cm, +3,70m TAW) en opgevoegd met een vrij zachte gelig beige zandmortel. De oostelijke zijde van de muur kon niet worden onderzocht aangezien de sleufwand zich vlak naast de muur bevond. Deze muur was in verband gemetseld met M133, eveneens opgebouwd uit baksteen (formaat: 18x8x3,5cm). Deze muur lijkt gelijktijdig of ouder te zijn dan ophogingspakket D183.

Kasseivloeren

Bij muren M126 en M133 hoort een kasseiniveau (V130, zie Figuur 65). De aanmaaklaag hiervoor (D136 en D192) bestaat uit licht groene zandleem. De volledige omtrek van het kasseiniveau kon niet worden gevonden, aangezien het niveau nog verder loopt in noordelijke, oostelijke en westelijke richting. Het is wel duidelijk dat het kasseiniveau en M133 (gelijk aan M126) met elkaar in verband staan. De kasseien lagen ooit tot tegen M133 aangebouwd (dat was nog op één plaats zo), elders werden ze mogelijk uitgedroefd of niet tot tegen M133 gelegd, omdat er zich daar mogelijk een deuropening bevond. De deurpost zelf was niet meer aanwezig, vermoedelijk ging het om een stuk natuursteen dat nadien opnieuw ergens anders werd gebruikt. In M133 en M126 bevond zich nog een stuk fundering (M179, mogelijk voor de deur of om de hoek van de muur extra te ondersteunen, zie Figuur 65) opgebouwd uit baksteen (formaat: 19x9x3cm) ingewerkt met beige zandmortel.

Opschuivend naar M133 bevond er zich nog het restant van een ander niveau uit kasseien (V186, +3,5m TAW), helaas was dit zeer fragmentarisch bewaard, aangezien het enerzijds doorsneden werd door I187 en anderzijds door D182. Het kasseiniveau staat wel in verband met M126 (zie Figuur 66). Dit alles ligt ook in D183 en kon omwille van eerder vermelde omstandigheden niet verder onderzocht worden. Het kasseiniveau lijkt aangelegd te zijn tegen M126, dit kon echter niet met zekerheid gezegd worden, aangezien er maar een zeer klein deel van bewaard is. Het bevond zich wel op een ander niveau (+3,5m TAW) dan V130 (dit bevond zich op een hoogte van +3,7m TAW).

Naar datering toe kunnen we zeggen dat V130 en V186 beide bovenop ophogingspakket D183 liggen. V186 werd bovendien verstoord door puinkuil I187 met vulling D188 (zie verder), waarvan de vulling dateert uit het begin van de 17de eeuw. Dit plaatst kasseivloer V186 in ieder geval tussen 1550-ca. 1615.

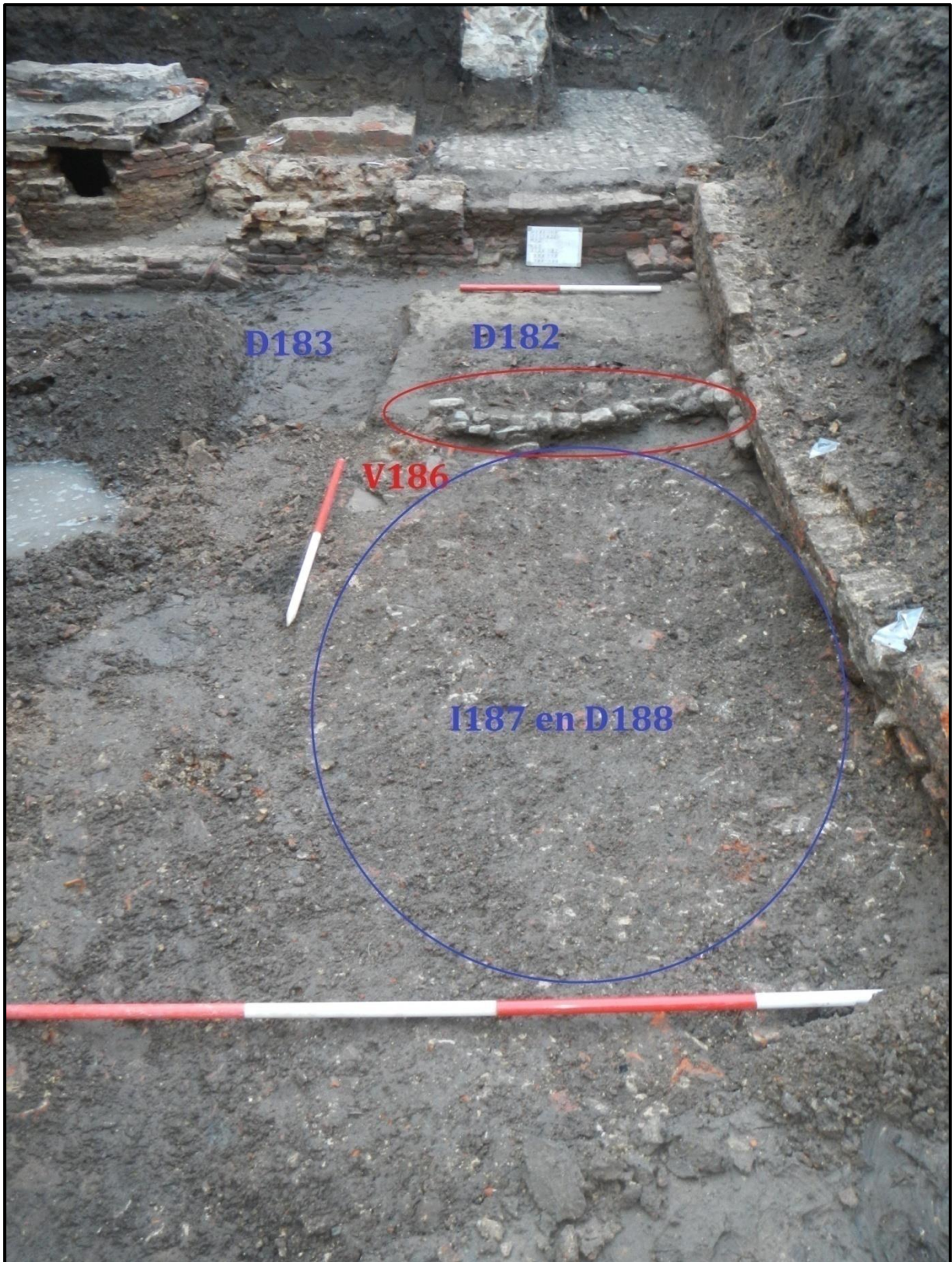
Figuur 64: Zicht op het kasseiniveau (V130) met M133 en M126 vanuit het zuiden.

Figuur 65: Zicht op het kasseiniveau (V130) met in de voorgrond M133 en M126 vanuit het zuiden.

Figuur 66: Zicht op het kasseiniveau (V186) en M126 vanuit het westen.

Figuur 67: Zicht op het kasseiniveau (V186) en de kuilen vanuit het zuiden.

Muren M128, M129 en waterput

Uitgegraven of aangelegd in pakket D183 was een M128 (met fundering M129). Het gaat om een muur opgebouwd uit bakstenen. Deze hebben een afmeting van 29x13x6,5cm. De bakstenen liggen niet in een duidelijk verband. Ze zijn ingemetst in een vrij stevige fundering (M129). Deze fundering was echter vrij rommelig en opgebouwd uit grote brokken. Opmerkelijk is ook dat deze veel breder is dan de muur zelf. Heeft dit te maken met de functie van de muur of bouwde men de fundering zo breed als de aanlegseuf. Aangezien de muur zich in de noordelijke hoek van het uit te graven terrein bevond, kon deze maar voor een klein deeltje worden vrijgelegd. Het is anderzijds ook niet duidelijk of de bakstenen van dergelijk formaat origineel zijn of het eventueel gaat om herbruik. Deze muur werd dan in noordwestelijke richting afgebroken om een waterput te bouwen (M127, cfr. *infra*, zie Figuur 68). Hierbij behoort ook D131 en de kuil (I132 en D134). Al is hun precieze functie niet duidelijk. Gezien de locatie van de waterput zo dicht bij één van de opgaande muren (zie links op Figuur 68: de muur in het wit) werd het niet veilig geacht om nog te verdiepen.

Hoe muren M133 en M126 zich tot M128 verhouden was niet duidelijk, aangezien deze hoek van het terrein onmogelijk verder kon worden onderzocht. Het is niet duidelijk of de kasseivloer V130 gelijktijdig is met M128 en M129 of van latere datum is. Voor de muren zijn er nagenoeg geen dateringsgegevens. De waterput zal verderop nog besproken worden.

Figuur 68: Zicht op de oudste structuren aangetroffen tijdens de opgraving vanuit het zuiden, waarbij een deel van M128 en M129 werd afgebroken om M127 te kunnen bouwen.

Beerkuil

Aan de westelijke zijde van M126 bevond zich eveneens een grote beerkuil (I195 met D196 en D197, zie Figuur 69). Hier ging het eveneens om een grote kuil met een zeer organische vulling. De bovenste vulling (D196) was echter nog vrij puinig, terwijl de tweede laag (D197) bestond uit een typische organische beervulling, met af en toe wat zand erdoor. Mogelijk gaat het om een ruiming van een beerput uit baksteen, maar dit is een hypothese. De kuil liep parallel aan muur M126 maar raakte deze niet...

Deze kuil kon niet volledig worden onderzocht. De bovenste beerlaag (D197) die onderzocht werd, bevatte aardewerk uit de 15de en 16de eeuw. De eindfase van de opvulling van de kuil zou te plaatsen zijn na 1570. De puinige vulling D196 was hoogst waarschijnlijk bedoeld om de verzakkingen van de onderliggende lagen (onder andere D197) proberen op te vangen. Deze laag bevatte aardewerk uit de 16de eeuw. De volledige omvang van de kuil was niet duidelijk aangezien deze in het noorden doorsneden werd door een recentere kuil (I187 en D188) en in het westen bevond er zich een recente waterput uit baksteen. Deze bevond zich in de hoek van het opgravingsterrein, grenzend aan 2 opgaande muren die bewaard moesten blijven, vandaar dat deze niet verwijderd werd.

Zoals eerder aangegeven werd de beerkuil (I195) in het noorden doorsneden door een andere recente kuil (I187, cfr. *infra*, zie Figuur 67).

Figuur 69: Zicht op beerkuil (I195) met centraal de echte beervulling (D197).

Vierkante structuur

Bovenop de vulling van de beerkuil bevond zich nog een kleine vierkante bakstenen structuur (M120, M121 en M119, tussen +3,88m TAW en +4,09m TAW, zie Figuur 70). De bakstenen (formaat: 17,5x8x3,5cm) waren vrij los opgevoegd met beige zandmortel. De functie hiervan was niet volledig duidelijk, misschien een soort van keldergat of opening naar een beerkuil. Er was eveneens geen fundament voor de muur, ze stond bijgevolg los op de vulling (D196) van de beerkuil (I195). Dit alles was ook erg verzakt naar westelijke zijde, mogelijk door de beerkuil, die zich onmiddellijk eronder bevond. De vulling binnenin (D122) kan niet exact gedateerd worden, maar bevatte aardewerk uit de 14de-15de en 16de eeuw. Belangrijk bij deze muren is het feit dat de vierkante structuur gebouwd werd bovenop het verstek van het aanpalende historische pand.

Figuur 70: Zicht op de bakstenen structuur bovenop de beerkuil (I195) vanuit het noordoosten en het zandstenen parement van het aangrenzende historische pand.

Puinkuilen

Zowel de beerkuil als kasseivloer V186 werden vergraven door puinkuil I187 met vulling D188 (zie figuur 67). Een tweede puinkuil met vulling D182 verstoorde eveneens kasseivloer V186.

Naar datering toe kunnen we zeggen dat vulling D188 aardewerk bevatte uit de 15de t.e.m. de 17de eeuw, de eindfase van de opvulling zou niet voor de 17de eeuw te plaatsen zijn. Vermoedelijk dateert de vulling uit het begin van de 17de eeuw.

Samenvatting sporen zone 1

Een aantal sporen in zone 1 lijkt te dateren uit de 16de eeuw. Perceelsmuur M126 scheidde zone 1 af van de rest van het terrein. Ten westen van deze muur leek zich een soort tuinzone te bevinden, met ophogingslaag D183. Een kasseivloer (V130 en V186) lag tegen deze perceelsmuur aan en tegen een dwarsmuur (M133, mogelijk met doorgang/dorpel ter hoogte van V130). In het zuidwesten werd in ophogingslaag D183 een grote beerkuil uitgegraven waarvan de precieze omvang onduidelijk was. De beerkuil lag parallel aan perceelsmuur M126. Bovenop de vulling van deze beerkuil werd een wat merkwaardige vierkante structuur gebouwd. Deze structuur stond bovenop de fundering (bovenop de versnijding) van het aanpalende historische pand ('salle à manger' op de plattegrond van 1914).

Zowel de beerkuil als de kasseivloer werden verstoord door puinkuilen. Zij lijken te dateren uit het begin van de 17de eeuw en vormen een afbraakfase (afbraakhorizont).

In het noordwesten werden achter M133 twee muren en een waterput gebouwd waarvan de datering onduidelijk is...

Sporen/Structuren van zone 2

Ook in zone 2, ten oosten van perceelsmuur M126 bevonden zich een aantal sporen die te dateren zijn voor ca. 1600.

Bakstenen beerput

Ten oosten van muur M126 lag een bakstenen beerput (beerput 3 met spoornummers M109, M41 en V47,). Dit was de enige ondergrondse structuur waarvan de totale omvang enigszins gekend is. Deze structuur kan niet op zich gedateerd worden.

Bij de werfbegeleiding werd deze structuur afgebroken, toen werd duidelijk dat het om een beerput ging. De restanten van de zwarte beervulling zijn duidelijk te zien, net zoals gaten in de bakstenen structuur waarin houten balken gestoken werden tijdens het bouwen van de constructie (zie Figuur 71 en Bijlage 15). De beerput leek in verband gemetseld te zijn met het onderste gedeelte van de muur van het aanpalende historische pand.

Figuur 71: Zicht op een deel van Beerput 3 na de afbraak, de rode lijnen wijzen op gaten die gebruikt werden om het formeel te bouwen. Op het gewelf zelf is duidelijk de zwarte aanslag van een beervulling te zien.

De beerput was volledig opgebouwd uit baksteen en bestond uit een groot gewelf (M109) uit baksteen (formaat: 18x8x4cm, zie Figuur 72). Op bepaalde plaatsen was dit gewelf afgedekt door een mortellaag (V111, +3,32m TAW). Mogelijk ging het om een soort van nivellering of herstelling. Tussen deze laag en de beerput zelf (M109, +3,23m TAW) bevond er zich nog een bruin laagje (D110).

Deze beerput liep tot aan M126 aan westelijke zijde. Het was echter niet duidelijk of M126 effectief ouder, jonger of gelijktijdig is met deze structuur, dit kon niet onderzocht worden omwille van de slechte weersomstandigheden. Vermoedelijk vormt M126 de westelijke sluitmuur van de beerput, maar het kan niet uitgesloten worden dat er net ten oosten van M126 nog een aparte beerputmuur aanwezig was.

Aan de oostelijke zijde was er ook een afsluitmuur van deze beerput (M104, +3,51m TAW) te zien. Deze muur was eveneens opgebouwd uit baksteen (formaat: 18,5x8x4cm) en vormt tevens de muur van een eenkamerwoning (zie verder).

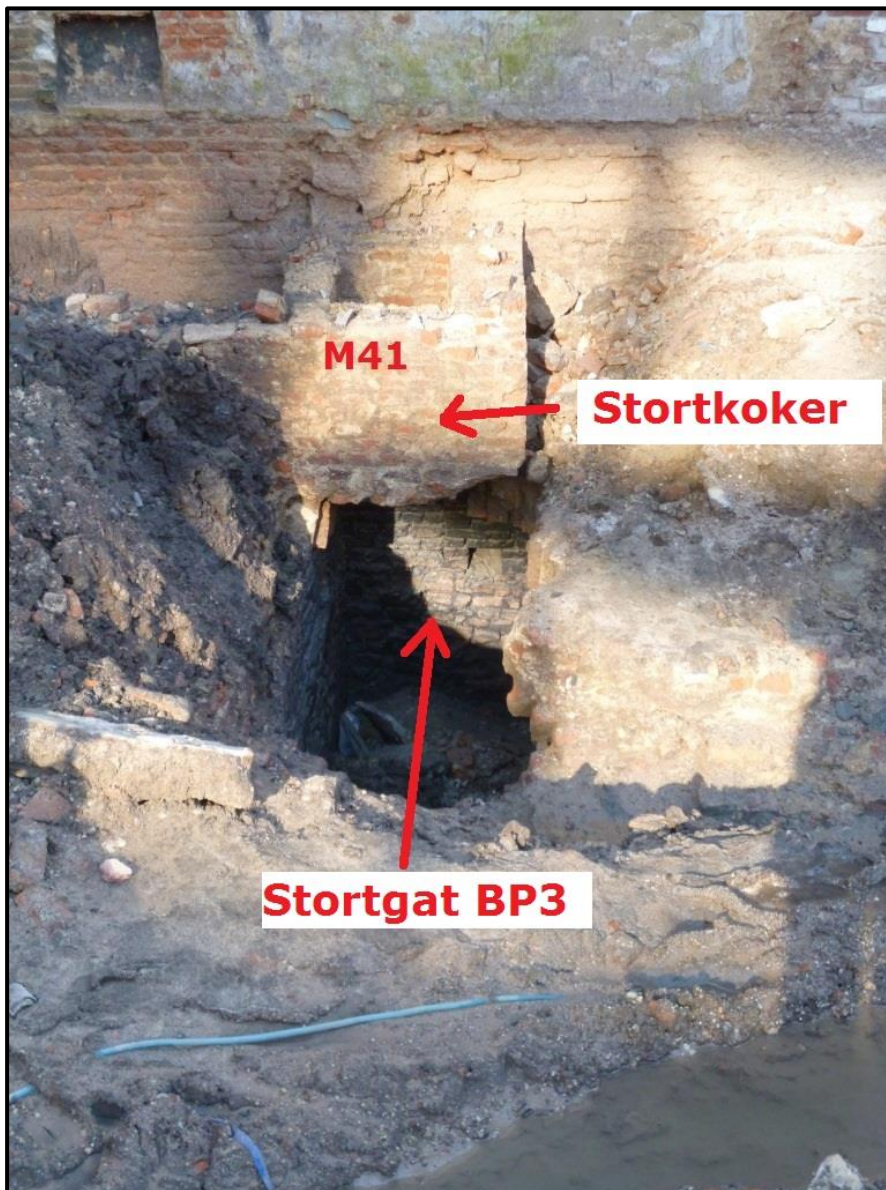
Figuur 72: Zicht op Beerput 3 vanuit het noorden.

Figuur 73: Overzicht beerput 3, de gele lijn duidt de omtrek van de beerput aan

Bovenop het gewelf stond er een gemetselde koker, opgebouwd uit baksteen (M41 met formaat: 18x8x4cm, +4,08m TAW) en afgedekt met een grote natuursteen (V47, +4,15m TAW). Op de foto van

de werfbegeleiding van 16 februari is te zien dat onder deze koker het oorspronkelijke stortgat van de beerput aanwezig was (zie Figuur 74). De koker is er vermoedelijk later aan toegevoegd en zal verder in het verslag nog besproken worden....

Figuur 74: origineel stortgat van de beerput met daarboven een recentere stortkoker (M41), de afdeksteen in zandsteen is hier verdwenen.

Gebouw A: woning

Bovenop deze beerput bevond zich een woning die bestond uit één kamer (voor een overzicht zie Figuur 75). De opgraving van deze woning werd sterk bemoeilijkt door een moderne muur (M16) die niet met de kraan verwijderd kon worden. De woning werd dus onderzocht door middel van verschillende kleinere putjes....

Figuur 75: Overzicht van gebouw A, de omtrek wordt aangeduid door de groene lijn

De muren van de woning werden gevormd door M104, M203 (op plan verkeerdelijk M209 genoemd), M203 had bakstenen van verschillende formaten, o.a. van 17cm en 22cm lang) en M126. Muren M203 en M104 sluiten niet op elkaar aan gezien een latere verstoring, maar vermoedelijk vormden ze wel één geheel. Aangezien M104 tevens één van de muren van beerput 3 vormde, kan hieruit afgeleid worden dat de woning bovenop de beerput en de beerput gelijktijdig zijn en één geheel vormen. Welke de vierde, westelijke muur van de woning vormde, blijft onduidelijk. Mogelijk was het de muur van het aanpalende historische pand, indien de opgegraven woning gelijktijdig was met het historische pand of indien het er tegenaan gebouwd was. Indien de opgegraven woning ouder was dan het historische pand zou dit laatste de westelijke muur van het opgegraven gebouw overbouwd hebben. Jammer genoeg kon deze zone niet goed onderzocht worden, bovendien bevond de beerput zich aan deze zijde.

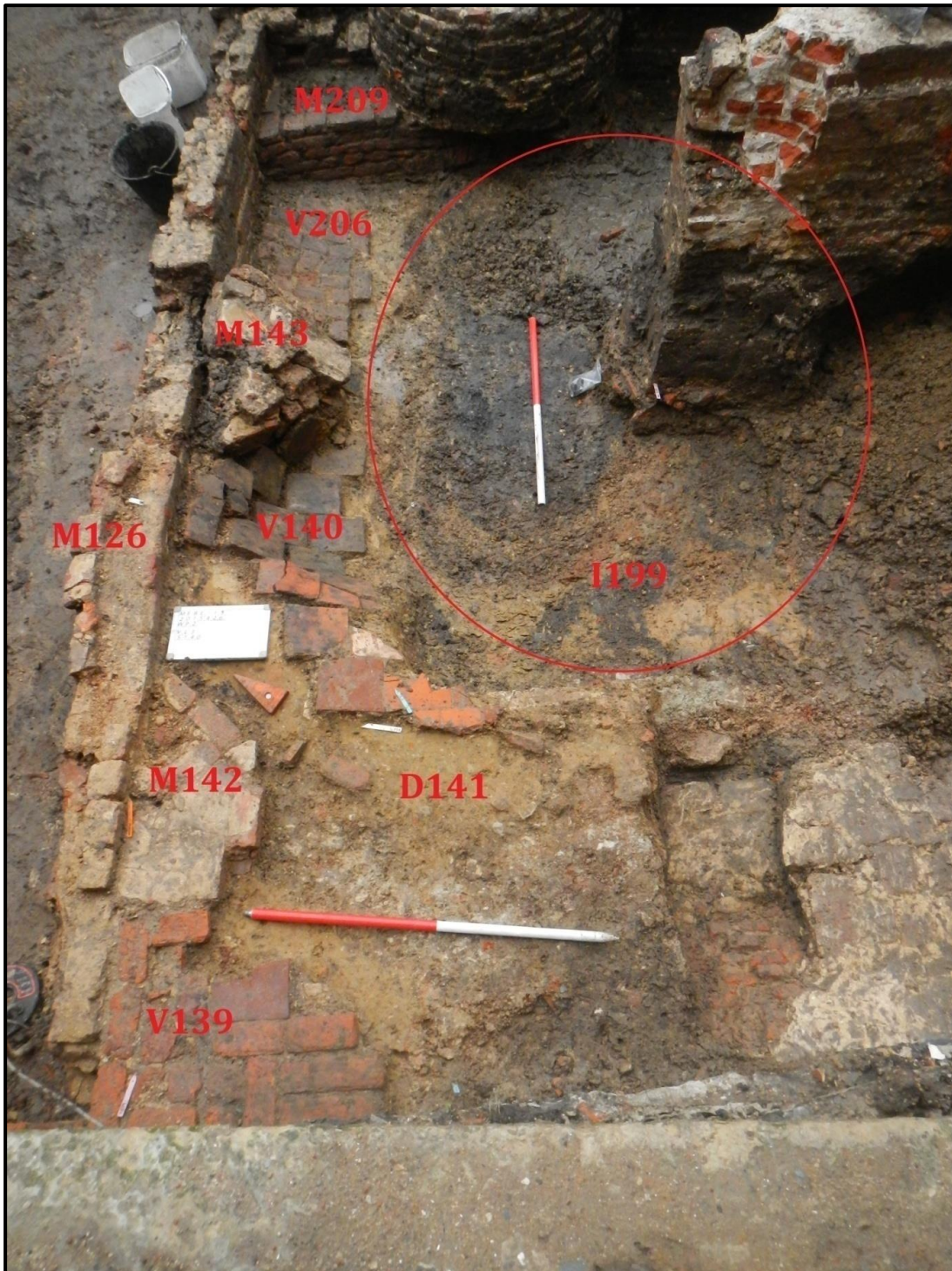
Gezien M126 bovenop de fundering (bovenop de versnijding) van de latere 'Salle à manger' gebouwd werd, kan wel gesteld worden dat het gebouwtje dat tijdens de opgraving aangetroffen werd, jonger is dan dat pand (zie Figuur 76).

Figuur 76: M126 staat bovenop de versnijding van de latere 'salle à manger' (1914)

Gebouw A had een vloer uit baksteen (V139 en V206, formaat: 18x8x3,5cm, +3,66m TAW). Deze werd aangetroffen tegen muur M126 aan en ook in de hoek van M203 bevond zich een stukje van deze vloer. In de rest van de kamer was de vloer reeds verdwenen, deels verstoord door de aanwezigheid van kuilen. Deze vloer lag bovenop gele zandlaag D141.

Tegen muur M126 aan werden twee haardwangen gebouwd (M142 en M143, Formaat: 19x8,5x4cm, +3,70m TAW), deze haard kreeg een tegelvloer (V140, formaat: 20x20x3cm, +3,63m TAW). De haard werd minstens één maal hersteld d.m.v. een nieuwe tegelvloer (V144, zie Figuur 78). De haardvloer was sterk verzakt (verschil in vloerniveau gaande van 3,66m TAW naar 3,33m TAW, zie figuur 77). Wat de verzakking veroorzaakte, kon niet onderzocht worden. Mogelijk heeft het te maken met een posterieure vergraving door een beerkuil, maar dit is onduidelijk.

Figuur 77: Gebouw A, overzicht van de haardvloer en baksteenvloer, zij worden doorsneden door kuil I199

Figuur 78: Herstelling van de haardvloer, vloer 144

In het noorden van deze ruimte werd muur M209 aangetroffen (baksteenformaat: 19x9x3,5cm, +3,01m TAW), met een fundering met spaarboog (zie figuur 77). Deze muur maakte een knik naar het zuiden maar kon niet verder vrij gelegd of onderzocht worden omwille van de slechte weersomstandigheden en het snel stijgende grondwater. De relatie van muur M209 en muur M126 kon om dezelfde redenen niet onderzocht worden. Op basis van zijn voorkomen leek muur M209 ouder te zijn dan M203, maar vreemd genoeg lag vloer V206 tot tegen M209. Mogelijk werd deze oudere muur geïncorporeerd in de nieuwe ruimte?

Er zijn zeer weinig dateringsgegevens beschikbaar voor deze woning, we kunnen wel zeggen dat zij ouder is dan de beerkuilen die de zone verstoord hebben (zie verder)... Zij plaatsen het gebouw voor het begin van de 17de eeuw. Bovendien is de kamer ouder dan een ophogingspakket, ook dit dateert uit het einde van de 16de-begin 17de eeuw.

Beerkuilen

De vloer binnenin gebouw A werd verstoord door enkele beerkuilen, namelijk kuilen I199 en I201. Kuil I201 verstoorde bovendien muur M203/M104, de muren van gebouw A (zie Figuur 79).

Omwille van de eerder geschetste omstandigheden konden deze niet volledig worden onderzocht. Zij bevonden zich onder een recentere muur (M16, zie Figuur 61, cfr. *infra*), die door het snelstijgende grondwater, de slechte weersomstandigheden tijdens de opgraving en de kleine kraan (waardoor deze muur onmogelijk kon verwijderd worden) instortte op het aangelegde vlak met de beerkuilen.

Figuur 78: Zicht op de ingestorte muur (M16) en het ondergelopen vlak.

Figuur 79: Overzicht van gebouw A (gele lijn) en de verstering door de twee beerkuilen, gezien vanuit het oosten

Wel kan gezegd worden dat kuilen I199 en I201 een bruine organische vulling bevatten. Dit kon vastgesteld worden tijdens het uitgraven met de kraan. Enkel bij kuil I199 kreeg deze organische vulling een nummer, namelijk D227 (een bruin organisch randje was nog zichtbaar tot aan de rand van de kuil, de eigenlijke beervulling bevond zich dieper in de kuil). Bovenop deze vulling was nog een dempingslaag aangebracht, vermoedelijk toen de organische beervulling ingezakt was. De demping bestond bij beerkuil I199 uit een pakket van gemengde leemlaagjes met wat puin (D200 = D225), bij kuil I201 kreeg dit dempingspakket spoornummer D202.

Figuur 80: Overzicht van de beerkuilen ten noorden van muur M16

Figuur 81: Beerkuilen met dempingslaag en ophogingslaag erboven

Beervulling D227 (van kuil I199) bevatte aardewerk uit de 13de t.e.m. de 15de/16de eeuw, het pakket erbovenop (D200=D225) bevatte aardewerk uit de 13de t.e.m. de 16de eeuw.

Het dempingspakket van I201 (D202) bevatte scherven uit de 15de eeuw -einde 16de eeuw/eerste kwart 17de eeuw. D202 zou gevormd zijn rond het begin van de 17de eeuw.

De rol van beide kuilen is onduidelijk. Zij verstoren de vloer van de woning en een van de muren, wat wijst op een afbraakfase. Mogelijk zijn zij gevuld met beer uit de bakstenen beerput die geruimd werd? Dit zou impliceren dat de kuilen in één keer gevuld werden.

Het feit dat ze elkaar lijken te oversnijden en het feit dat ze nogmaals gedempt werden nadat de oorspronkelijke beervulling ingezakt was, wijst er op dat ze toch even aan de oppervlakte gelegen moeten hebben... Later werd er bovenop deze gedempte beerkuilen verder gebouwd.

Het erf

De rest van zone 2 lijkt in deze periode nagenoeg leeg te zijn geweest, afgezien van een ondergrondse constructies waarvan de datering onduidelijk is (Citerne 3, zie verder). De aanwezige grondlaag in deze zone is D103. Dit leek een ophogingspakket te zijn.

Deze laag D103 bevatte aardewerk uit de 13/14de eeuw t.e.m. de 16de/17de eeuw, de laag zou niet opgebracht zijn voor de 16de eeuw.

Ondergrondse structuur: Citerne 3

Op het erf tussen het eenkamergebouwtje en het huidige 'Hof van Busleyden' lag nog een ondergrondse constructie die Citerne 3 genoemd werd.

Deze structuur kan niet goed gedateerd worden. Opvallend genoeg lag de bovenzijde van het gewelf wel zeer hoog (zie Figuur 82). Hij lijkt een (eventueel secundaire) functie als waterkelder gehad te hebben. Omwille van deze reden wordt hij verderop in een latere fase besproken.

Figuur 82: Citerne 3 met gootje, gezien vanuit het oosten

Samenvatting sporen zone 2

Ten oosten van perceelsmuur M126 werd een rechthoekige beerput aangelegd. Deze was in verband gemetseld met (het onderste gedeelte van) de muur van het aanpalende historische pand. Hier bovenop werd een kleine woning (slechts één kamer) gebouwd. De ruimte bezat een baksteenvloer en een haard met bijhorende tegelvloer. De haard werd tegen perceelsmuur M126 aangebouwd. De woning werd verstoord door de aanleg van twee beerkuilen.

De rest van zone 2 lijkt op dat moment leeg te zijn geweest. Het is onduidelijk of de ondergrondse structuur die de naam 'Citerne 3' kreeg, tot deze fase behoorde.

Interpretatie van de sporen voor 1600

De historische bronnen situeren in het noorden van de opgegraven zone rond 1560 het perceel van Philips van Ophem. Bij deze historische situering werd reeds uitgegaan van het bestaan van perceelsmuur M126. De sporen ten noorden van M126, in zone 1, kunnen we op basis van deze veronderstelling toeschrijven aan Van Ophem. De kasseivloeren kunnen mogelijk deel uitgemaakt hebben van een gekasseide binnenplaats waarvan sprake is in de historische bronnen.

De rest van de opgegraven zone kan volgens de historische bronnen in de late 16de eeuw toegeschreven worden aan het erf van een zekere Marie Hals. In de bronnen is sprake van een achterhuis op dit erf. Het opgegraven gebouw A kan waarschijnlijk worden geïnterpreteerd als dit achterhuis.

6.2.3. Algemene ophoging (einde 16de eeuw- begin 17de eeuw)

Uit deze periode werden vooral sporen van afbraak en ophoging teruggevonden. De woning boven Beerput 3 (gebouw A) werd afgebroken. Mogelijk werd in deze periode beerput 3 geleegd en werd de beer verspreid over verschillende beerkuilen (I201 en I199), zie hierboven. Daarna werd alles voor een groot deel opgehoogd. Het ophogingspakket kreeg spoornummers D100 en D48=D83.

Laag D100 bevatte aardewerk uit de 13de t.e.m de 16de eeuw en kan niet voor de 16de eeuw tot stand gekomen zijn. Laag D48=D83 bevatte aardewerk uit de 12de t.e.m. de 16de eeuw en kan niet voor 1570 tot stand gekomen zijn. Zoals reeds vermeld zou de dempingslaag van beerkuil I201 (D202) gevormd zijn rond het begin van de 17de eeuw...

6.2.4. 17de eeuw-1914

Ook uit deze periode werden er enkele resten teruggevonden. Het gaat voornamelijk om vloeren en muren, al kunnen een aantal ophogingslagen ook in deze periode gedateerd worden (cfr. *supra*). Uit de historische bronnen weten we dat de verschillende erven gelegen aan de F. de Merodestraat vanaf 1600 in het bezit komen van één en dezelfde eigenaar (de prinsen van Arenberg). In 1619 wordt een deel van het complex omgevormd tot Berg van Barmhartigheid (pandjeshuis), waaronder de opgegraven zone. In 1914 werd een plan getekend waarop de opgegraven zone opgetekend staat als een deel van het pandjeshuis.

Citerne 3

Ondergrondse structuur 'citerne 3' behoort mogelijk tot deze fase. Deze structuur (spoornummers M30 en M39, +4,76m TAW, zie Figuur 82) was opgebouwd in baksteen (Formaat: 17.5x8x4cm). Deze muur was gevoegd met een donkergele, zandige mortel.

Naar deze citerne liep een gootje (I26), opgebouwd uit baksteen (M113, formaat: 17x8x4cm, +3.87m TAW, zie Figuur 83) en natuursteen (+3.96m TAW). Bij de natuursteen ging het vermoedelijk om herbruik elementen, aangezien er verschillende fragmenten voorkomen die allen bewerkt zijn. Het gootje werd gemetseld met dezelfde donkergele, zandige mortel als citerne 3. Bij de werfopvolging kon vastgesteld worden dat deze structuur uitsteekt op een grote kelder onder het aanpalende historische pand (het huidige Hof Van Busleyden, zie Figuur 84 en Figuur 85). Deze was gevuld met water. We kunnen deze structuur met goot dan ook mogelijk interpreteren als een waterkelder. Vanuit Citerne 3 kon men dan mogelijk water putten uit de kelder.

Figuur 83: Citerne 3 met goot M113/I26

Figuur 84: Na afbraak van Citerne 3 bleek de structuur verbonden te zijn met een kelder onder het aanpalende historische pand (onder de ruimte die 'Salle de réunion' genoemd wordt op de plattegrond van 1914)

Figuur 85: Zicht vanuit de afgebroken Citerne 3 in de kelder onder de 'Salle de réunion'

De goot die uitgeeft op Citerne 3 lijkt te vertrekken vanuit een kleine ruimte gevormd door muur M163. Hier leek een afdeksteen van het gootje aanwezig te zijn (zie Figuur 86). De goot lijkt later hersteld te zijn en krijgt een nieuw gedeelte (M169, zie Figuur 87), gemetseld met een andere mortel (deze wordt verderop nog besproken bij gebouw C). Voor een overzichtsfoto van de ligging zie figuur 92.

In de ruimte achter M163, gevormd door M191, lag oorspronkelijk een tegelvloer met daarin een zandstenen gootje dat mogelijk diende om regenwater naar de grote goot (I26/M113) te leiden (zie Figuur 88)?

Figuur 86: Vertrekpunt van het gootje: ruimte gevormd door M163, gezien vanuit het westen

Figuur 87: Herbouwfase van de goot: M169, gezien vanuit het noorden

Figuur 88: zandstenen gootje, gezien vanuit het westen

Gebouw B

Tegen Citerne 3 werden een aantal muren gebouwd. De samenhang van deze muren was niet altijd gemakkelijk te interpreteren op het terrein. Wat volgt is dan ook een interpretatie van het geheel, andere lezingen van dezelfde sporen blijven mogelijk.

De foto hieronder (Figuur 89) toont een overzicht van het gebouw (muren aangeduid in het blauw, de muren aangeduid in het rood zijn een latere bouwfase). De muur en vloer in het uiterste oosten (M191 en V161) waren op het moment van de foto nog niet blootgelegd....

Figuur 89: overzicht van gebouw B, de muren zijn in het blauw aangeduid, gezien vanuit het zuiden

Het gebouw werd gevormd door muren M25, M14, M66, M35, M19, M163 en M31, M32 en M33.

Muur M25 (baksteenformaat 16x8x4 cm) is de oostelijke muur van het gebouw. Deze werd in een latere fase overbouwd door muur M16 (aangeduid in het rood), die echter een iets andere oriëntatie volgde. M25 vormde eveneens de achtergevel van het gebouw (noordgevel/achtergevel) maar werd hier quasi volledig overbouwd door M16 (zie Figuren 90 en 91). Mogelijk is er een deuropening zichtbaar in M25.

Figuur 90: Achtergevel van gebouw B, muur M25 werd overbouwd door M16, foto gezien vanuit het oosten

Figuur 91: Achtergevel van gebouw B, detail gezien vanuit het oosten

In het zuiden maakte M25 een hoek naar het oosten. Hier werd deze muur M14 genoemd. (baksteenformaat 15,5x8x4 cm, +4,35m TAW). M14 sloot op zijn beurt aan op citerne 3 (M14 werd met een koude voeg tegen citerne 3 gemetseld). In het zuiden maakte M25 eveneens een hoek naar

het westen, deze muur kreeg spoornummer M191 (weliswaar een afwijkend baksteenformaat, 18x8,5x3,5 cm maar perfect in het verlengde van muur M14).

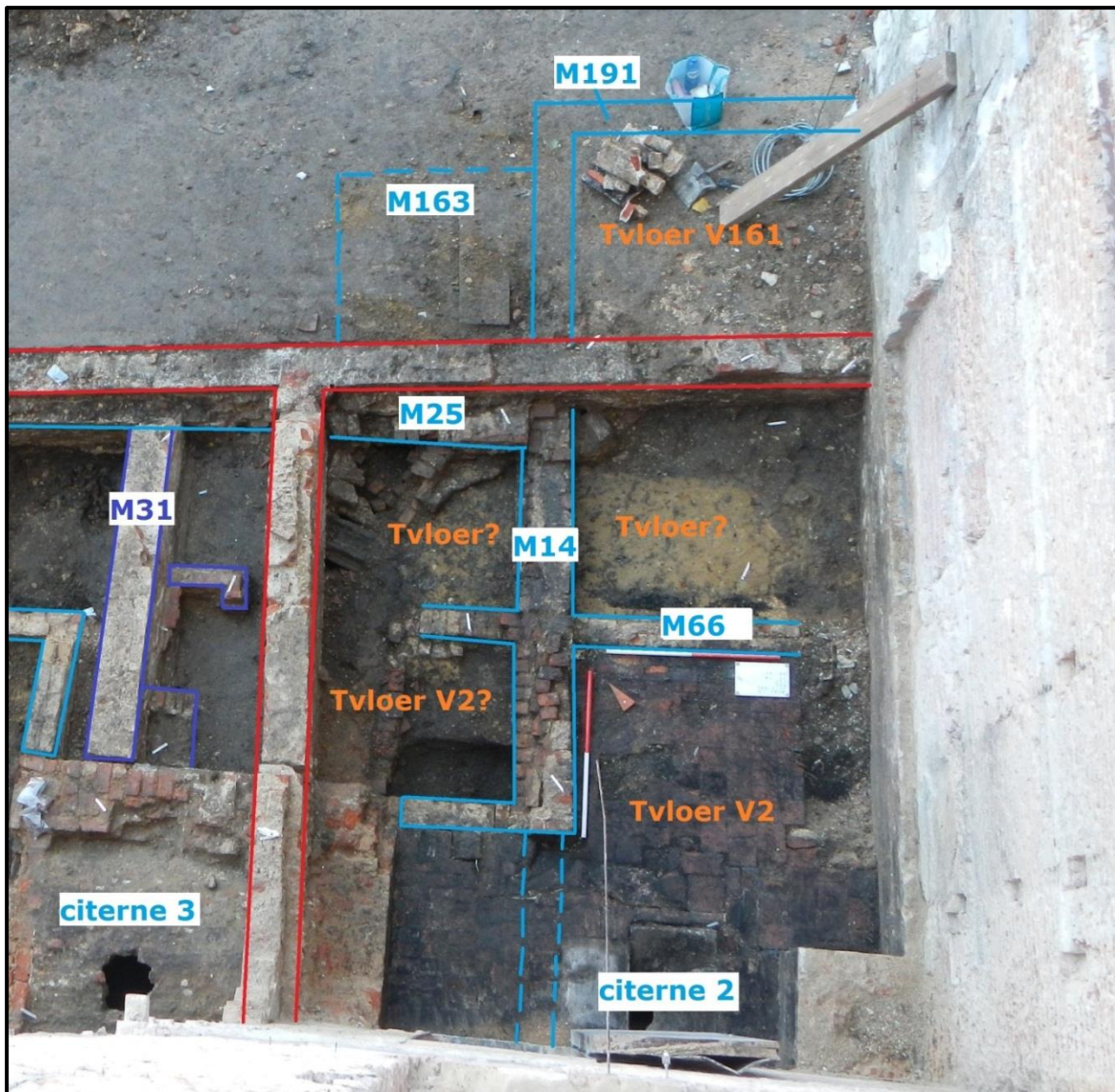

Figuur 92: Ligging van muur M191, gezien vanuit het oosten

Intern werd de ruimte verdeeld door muren M35 en M66.

Gebouw B: interne verdeling en vloeren in het zuidoosten

In het zuidoosten vormde M66 (baksteen: 17x7.5x4cm, +4,17m TAW) voor een indeling in verschillende kamers. Het is wel onduidelijk hoever M66 zich oorspronkelijk nog naar het noordwesten uitstreekte (we gaan er van uit dat M31 een latere toevoeging is). De kamers bezaten oorspronkelijk vloeren in rode tegels in halfsteens patroon, met spoornummer V2 (14x14x2 cm, +4,22m TAW, zie Figuur 93) en opmaaklaag D69 (+4,16m TAW). Deze was goed bewaard ten zuiden van M14, ten noorden van M14 was enkel nog een smal rijtje tegels bewaard gebleven. Ten noorden van M66 was de tegelvloer niet bewaard, hier lag enkel een gele opmaaklaag, vermoedelijke afkomstig van dezelfde weggebroken tegelvloer. Binnenin muur M191 lag een rode tegelvloer met spoornummer V161, met hetzelfde formaat (zie Figuur 94). Deze vloer lag wel hoger, namelijk op +4,65m TAW (? Mogelijk is dit een foute hoogtemeting aangezien muur M16 een hoogte had van +4,55 m TAW en M16 zonder twijfel hoger lag dan vloer V161).

Figuur 93: Overzicht vloeren van gebouw B in het zuidoosten

Figuur 94: Tegelvloer V161

Vloer V2 werd aangepast naar een baksteenvloer met spoornummer V10 rond citerne 2. Dit was vermoedelijk een herstelling. De nieuwe vloer lag bovenop muur M80, die vermoedelijk op dat moment afgebroken werd. Aangezien het deksel van Citerne 2 op dezelfde hoogte lag als vloer V2/V10 (+4.36m TAW) gaan we uit van gelijktijdigheid. Citerne 2 wordt verderop nog apart besproken.

Vloer V2 kende nog een voorloper. Onder de opmaaklaag van de vloer bevond zich nog een vloerniveau V87, (+4,11 m TAW, zie Figuur 95), bestaande uit enkele resten van tegels en mortelsporen. Daaronder was een puinig niveau aanwezig (D91 en V92, +4,01m TAW, zie Figuur 96), mogelijk een uitgebroken vloer. Dit pakket leek echter wel ouder te zijn dan muur M66, mogelijk gaat het om een werkniveau (citerne 2 werd bovendien ook doorheen deze laag gebouwd, de aanleg sleuf is zichtbaar op de foto).

Figuur 95: Vloer V87, gezien vanuit het noorden

Figuur 96: Zicht op één van de opmaaklagen (D91) van een vloer (V92).

Gebouw B: Citerne 2 in het zuidoosten

Citerne 2 bestond uit spoornummers V1 en V3 (+4,36m TAW, zie figuur 97). Omwille van de eerder geschetste omstandigheden kon deze ook niet volledig worden onderzocht. Een exacte datering is bijgevolg onmogelijk. Het ging om een ondergrondse bakstenen structuur die afgedekt was met een grote natuursteen (V1), ingewerkt in baksteen (V3) en moet ooit groter geweest zijn, aangezien er onder de aangetroffen vloer nog een oudere muur (M80, zie Figuur 97) zichtbaar was. Deze werd zeker eenmaal opnieuw geopend, aangezien er verschillende herstellingen in de vloer waarneembaar zijn. M80 bestond uit baksteen (Formaat: 12,5x7x4cm). Gezien het feit dat de hoogte van de afdeksteen dezelfde is als de hoogte van vloer V2, worden beide beschouwd als gelijktijdig.

Figuur 97: Citerne 2 met muur 80 achteraan, gezien vanuit het noorden

Gebouw B: kleine aanpassingen in het zuidoosten en brandlaag

In het zuidoosten van het gebouw vonden nog een aantal kleinere aanpassingen plaats. Muur M66 werd afgebroken en vervangen door muur M9 (baksteenformaat 16x7,5x4,3cm), die bovenop de rode tegelvloer V2 gebouwd werd. Ten noordwesten van deze nieuwe muur werd een nieuwe vloer gelegd met kasseitjes (V12, +4,23m TAW). Bovenop afgebroken muur M66 werden bakstenen gelegd (vermoedelijk was hier niet genoeg diepte beschikbaar voor het leggen van kasseitjes), deze kreeg spoornummer V11 (bakstenen met een formaat van 16,5x7,5x4,3cm, +4,28+TAW)

Een beetje verder naar het noorden werd muur M21 gebouwd, eveneens bovenop rode tegelvloer V2 (baksteenformaat 16x7x4cm, +4,47m TAW). Tussen muur M21 en muur M14 werd eveneens een kasseivloer aangelegd, bovenop afgebroken muur M66 (geen spoornummer gekregen, +4,30m TAW, zie Figuur 98).

Figuur 98: Nieuwe kasseivloeren en nieuwe muren

In het zuidoosten van het gebouw waren ook duidelijke sporen te zien van een brand. De vloeren V2, V11 en V12 waren bedekt met een houtskoollaagje, hiervan werden stalen genomen bij het verwijderen van V2 (D86 en D81). Deze brandsporen waren ook zichtbaar op de muren van het aanpalende historische pand (het huidige Hof van Busleyden) en muren M9, M14 (zie Figuur 99). Verder in het gebouw waren geen sporen van brand zichtbaar, die leek zich dus te beperken ruimtes ten noordwesten en noordoosten van muur M9. Er waren ook geen brandsporen zichtbaar op (jongere) muur M16!

Figuur 99: aanduiding van de brandsporen

Gebouw B: interne verdeling en vloeren in het noordwesten

In het noordwesten van het gebouw was het muur M35 die voor een interne indeling van het gebouw zorgde. M35 was een vrij ondiep gefundeerde muur opgebouwd uit baksteen (formaat: 17x8,5x4cm, +4,50m TAW, zie Figuur 101) opgewerkt met een bleke kalkmortel. De muur was tegen Citerne 3 aangebouwd en had wat restanten van pleister. M35 sloot vermoedelijk aan op M25.

Binnenin deze ruimte werden restanten van vloeren aangetroffen, voornamelijk tegen Citerne 3 aan. De oudste vloerlaag was V54 (kalkmortellaagje, restant van een uitgebroken vloer, zie Figuur 100) met opmaaklaag D55.

Figuur 100: Uitgebroken vloer V54 met opmaaklaag D55, gezien vanuit het westen

Hierboven werd in een latere fase vloer V36 gelegd (rode tegels met formaat 14x14x2cm, +4,52m TAW, zie Figuur 101). Deze vloer werd ook elders in de ruimte aangetroffen, en kreeg hier spoornummers V40 en V45 (+4,46m TAW). Vlakbij V45 liep een gootje vervaardigd uit natuursteen (V44, +4,39m TAW).

Op gelijke hoogte met V36 lag een hardvloer, V37 (+4,55m TAW, zie Figuur 101) Deze hardvloer bestond uit gereduceerde bakstenen (formaat: 14,5x7x3,5cm). In het midden van de haard was er een natuursteen geplaatst die wat dieper lag (+4,49m TAW), vermoedelijk om de assen in te kunnen verzamelen. Ook het deel van het gewelf van de beerput was wat zwart verbrand, dit had vermoedelijk te maken met de schouw die zich daar bevond. Bij het wegnemen van de vloertegels was een plek verbrande leem zichtbaar ter hoogte van de haard. Bij deze hardvloer hoorde een haardmuur, eveneens uit gereduceerde baksteen (formaat: 17,5x8,5x4cm). Deze haardmuur werd ingewerkt in muur M39, de muur van Citerne 3. Nadien werd muur M38 bovenop de hardvloer gebouwd.

Figuur 101: Muur 35, vloer V36 en haardvloer V37, gezien vanuit het westen, op de voorgrond kuil I84

Deze vloeren werden middenin de ruimte zwaar verstoord door kuil I84 met vulling D85, deze kuil zal verder in het verslag nog besproken worden.

In de ruimte tussen M25 en D35 werden geen vloerniveaus teruggevonden. Deze zone leek zwaar verstoord te zijn, mogelijk door de bouw van muur M16...

Gebouw B: aanpassingen in het noordwesten

Als laatste aanpassing werd in het noordwesten muur M31 tegen muur M25 aangebouwd. M31 (formaat: 18x7.5x4cm, zie Figuur 89) was aan de oostzijde voorzien van pleister. Het is onduidelijk of muren M32 en M33 toegevoegd werden in een latere fase of dat ze van bij het begin aanwezig waren. M33 was een zeer dunne muur uit baksteen (formaat: 15,5x7x4cm). Bij M33 hoorde nog een klein stukje vloer, V43, op een diepte van +4,38m TAW. De functie van M32 is compleet onduidelijk, het leek te gaan om een klein gewelfje. Muur M31 was gemetseld met een geel-grijze mortel, vermoedelijk een bastarmortel. Waarschijnlijk is M31 de laatste, meest recente aanpassing aan het grondplan, vooraleer het gehele gebouw afgebroken werd.

Datering van gebouw B

Qua datering van dit gebouw kunnen we in ieder geval stellen dat het jonger is dan de ophogingslagen en de gedempte beerkuilen waarop het gebouwd werd. Zoals we eerder zagen, dateren deze sporen uit het einde van de 16de eeuw-begin van de 17de eeuw. Het gebouw kan dus ten vroegste aan het begin van de 17de eeuw gebouwd geweest zijn.

Naast het gebouw lag laag D166. Deze laag bevatte aardewerk uit de 16de t.e.m. de 18de eeuw en werd waarschijnlijk aangelegd tussen 1670 en 1750. Vermoedelijk is het gebouw al die tijd in gebruik geweest.

De vloeren van het gebouw werden in het noordwesten zwaar verstoord door een grote kuil die qua diepte reikt tot op de bakstenen beerput eronder. Deze kuil kreeg interfacennummer I84 met vulling D85. Deze kuil bevatte vondsten uit de periode 1275/1325-1850/1925 en kwam vermoedelijk pas na 1850 tot stand, mogelijk pas in het eerste kwart van de 20ste eeuw. We kunnen dus aannemen dat dit gebouw tot zeker 1850 in gebruik was, en mogelijk zelfs tot aan het eerste kwart van de 20ste eeuw.

Perceelsmuur en bijhorende structuren

Muur M160/M112 vormde mogelijk een vrij recente perceelsscheiding. M160 was een vrij recente en zeer ondiep gefundeerde muur zichtbaar (M160, baksteenformaat: 15x7x3,5cm, +4,40m TAW). Deze muur ligt in het verlengde van M112 (baksteenformaat: 16x8x4.5cm, +4,07m TAW, zie Figuur 103).

Hierbij hoorde een kleine ronde structuur (M172, zie Figuur 102), opgebouwd uit baksteen (formaat: 16x8x4cm, +4,26m TAW). Vermoedelijk gaat het hier om een soort van structuur voor afwatering.

Meer naar het oosten bevonden er zich 2 vrij recente wateropvangputten (M170 en M171) waarvan de deksels zichtbaar waren in het maaiveld.

Figuur 102: Zicht op de ronde structuur vermoedelijk voor water, de wateropvangput en M160 vanuit het oosten.

Figuur 103: Zicht op M112, vanuit het zuiden.

De datering van muur M116/M112 is vrij onduidelijk. We kunnen enkel zeggen dat zij jonger zijn dan laag D166 en D124. D124 bevatte aardewerk van de 13de t.e.m. de 16de eeuw. Laag D166 werd hierboven besproken. Deze laag bevatte aardewerk uit de 16de t.e.m. de 18de eeuw en werd waarschijnlijk aangelegd tussen 1670 en 1750.

De perceelsmuur is dus zeker jonger dan 1670 en mogelijk jonger dan 1750. Mogelijk behoort hij bij een volgende fase (gebouw C) maar hierover kan geen duidelijke uitspraak gedaan worden.

Waterput

In het noorden van het opgravingsterrein bevond zich nog een waterput (M127, zie Figuur 68). Deze waterput is opgebouwd uit baksteen en werd afgedekt met een deksel, dat meermaals hersteld werd. Zo zijn er sporen te zien van verschillende mortelsoorten, gaande tot een soort van cement. Deze waterput kan vermoedelijk in deze periode gedateerd worden, maar was mogelijk nog vrij lang in gebruik.

Samenvatting van de sporen tussen het begin van de 17de eeuw-1914

Bovenop de ophogingslagen uit het einde van de 16de eeuw of het begin van de 17de eeuw werd een gebouw opgetrokken uit baksteen (gebouw B). Dit gebouw werd opgebouwd rondom citerne 3 met bijhorende ondergrondse goot. Deze citerne gaf toegang tot een grote kelder onder het aanpalende historische pand (het huidige Hof van Busleyden). Gezien de samenhang van citerne 3 met bijhorende goot enerzijds en het historische pand anderzijds, moeten beide percelen op dat moment eigendom zijn van dezelfde persoon....

Gebouw B bestond oorspronkelijk uit verschillende kamers met rode tegelvloeren. In het noordwesten bevond zich een kamer met een haard, in het zuidoosten bevonden zich een aantal kamers met onduidelijke functie, waarvan 1 kamer toegang had tot Citerne 2. Citerne 2 was een kleinere, volledig ondergrondse structuur die afgedekt werd door een natuursteen. Vanuit de kamers in het zuidoosten was er ook toegang tot citerne 3.

In het zuidoosten werden in de loop der jaren een aantal kleine aanpassingen doorgevoerd, waaronder twee nieuwe tussenmuren en twee nieuwe bijhorende kasseivloeren. Er zijn sporen van brand in de kamers in het uiterste zuidoosten, de rest van het gebouw leek gespaard geweest te zijn van brand.

In het noordwesten werd een belangrijke aanpassing gemaakt aan het originele grondplan door de bouw van een stevige tussenmuur. Deze vereenvoudigde het grondplan. Vermoedelijk is deze muur de laatste, meest recente aanpassing aan het gebouw alvorens het afgebroken werd.

Het gebouw werd volgens de archeologische gegevens afgebroken tussen 1850 en 1925.

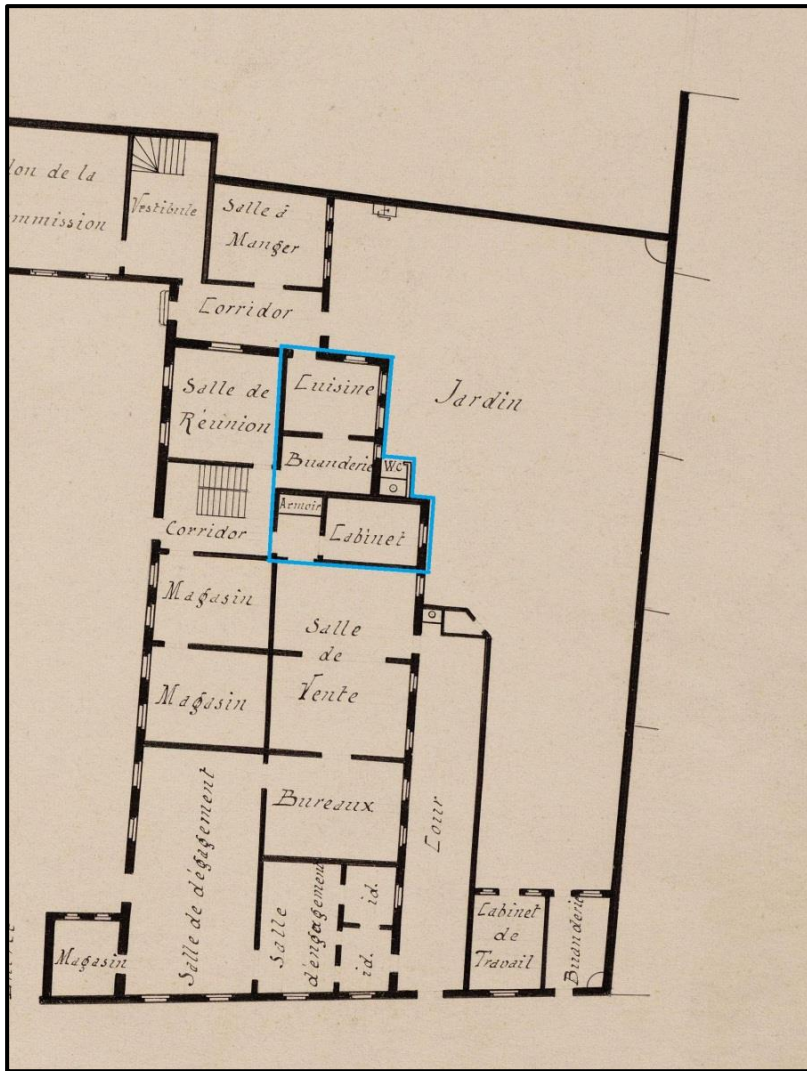
Op een bepaald moment was er ook een perceelsmuur die gebouw B afscheidt van de rest van het erf. Deze muur kan echter niet met zekerheid aan gebouw B toegewezen worden, het is eveneens mogelijk dat hij hoort bij de opvolger van gebouw B (gebouw C). De rest van het erf lijkt leeg te zijn, afgezien van een waterput in het uiterst noorden van de site, waarvan de datering ook onzeker is.

Interpretatie van de sporen tussen het begin van de 17de eeuw-1914

Om de archeologische sporen uit deze periode te interpreteren, kan men het gemakkelijkst vertrekken vanuit het grondplan van 1914, waarop het pandjeshuis opgetekend staat.

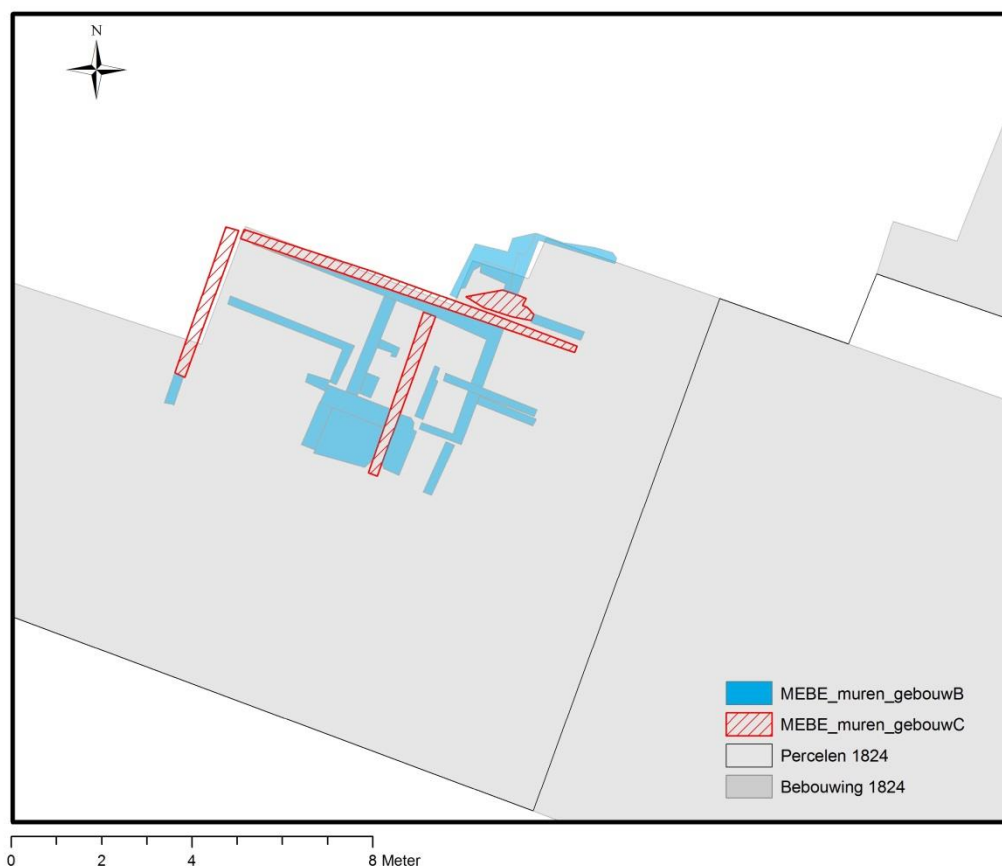
De correlatie tussen de archeologische sporen en het plan is echter niet eenvoudig te maken, gezien er een fout geslopen is in de opmeting van 1914. De achtergevel van het historische pand dat momenteel nog in opstand bewaard is, werd niet correct opgetekend.

In eerste instantie werd daarom gedacht dat de ruimtes die op de plattegrond van 1914 aangeduid staan als 'cabinet' en 'armoire' niet tot de opgegraven zone behoorde (in het historisch onderzoek werden deze ruimtes niet aangeduid als behorend tot de opgegraven zone). Na projectie van het opgravingsplan op deze plattegrond (met enige aanpassing), werd echter duidelijk dat deze ruimtes toch tot de opgegraven zone gerekend moeten worden.

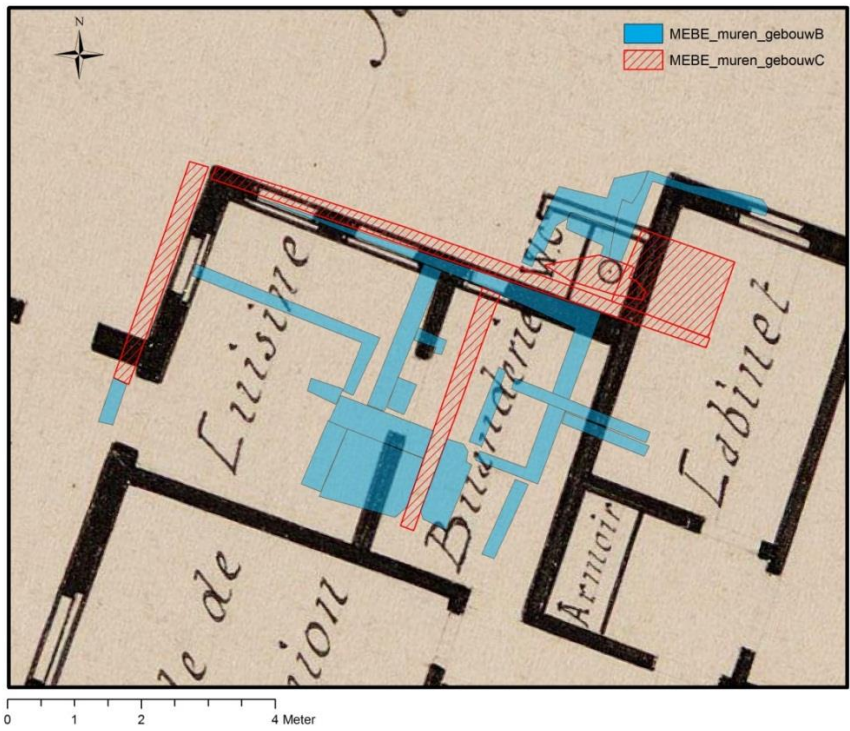
Figuur 104: Algemeen grondplan uit 1914 met aanduiding van gebouw B in het blauw

Op de afbeelding hieronder werd het opgravingsplan op basis van zijn coördinaten geprojecteerd op het primitief kadasterplan van 1824 (dat gegeorefereerd werd ten opzichte van de opmetingskaart van Electrabel). Hierbij kan men opmerken dat de bouwvolumes zoals ze weergegeven zijn op de kaart, goed overeenkomen met de muren van gebouw B (zie Figuur 105).

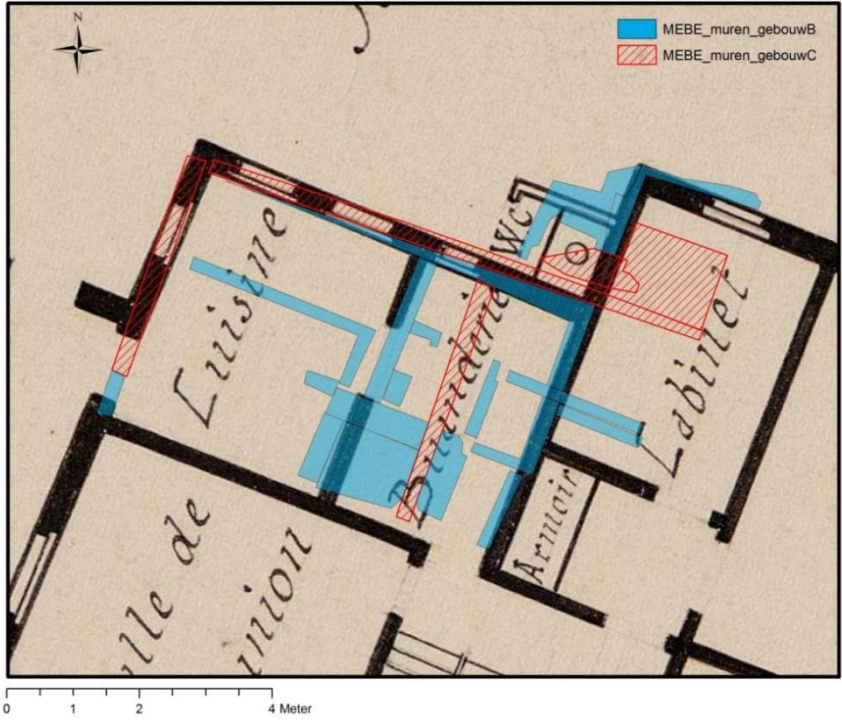
Figuur 105: Muren van gebouw B geprojecteerd op het primitief kadasterplan (1824)

Hieronder werden de opgravingsgegevens (muren van gebouw B) geprojecteerd op het plan van 1914 (de kaart van 1914 werd hier in zijn geheel gegeorefereerd op basis van het primitief kadaster).

Figuur 106: Muren van gebouw B geprojecteerd op het grondplan van 1914

Vervolgens werd de georeferentie van een detail van de kaart van 1914 lichtjes aangepast ten opzichte van de opgravingsgegevens. Dit geeft volgend resultaat:

Figuur 107: Muren van gebouw B geprojecteerd op het grondplan van 1914, waarvan de georeferentie licht aangepast werd

Figuur 108: Overzicht gebouw B in realiteit (muren in het blauw aangeduid)

Muur M31, de meest recente aanpassing aan het grondplan, is diegene die op het plan van 1914 opgetekend staat, samen met muren M25, M14 en M191 en M163

De westelijke ruimte werd op het plan aangeduid als 'cuisine'. Wat de archeologische sporen betreft, gaat het om de ruimte ten westen van muur M31. Hier was oorspronkelijk een kleinere ruimte aanwezig die gevormd werd door muur M35, waartegen een haard gebouwd werd. Waarschijnlijk was deze kleinere ruimte de voorloper van de latere 'cuisine' zoals die opgetekend werd in 1914. Ook de doorgang achter de 'cuisine' was zichtbaar in de achtergevel van gebouw B (zie figuren 90 en 91).

De ruimte tussen M31 en M14 werd aangeduid als 'buanderie', wat vertaald kan worden als 'wasplaats'. Dit lijkt eveneens niet onlogisch aangezien deze ruimte toegang geeft tot citerne 3. Deze citerne geeft uit op een grote ondergrondse ruimte onder het aanpalende historische pand, die *mogelijk* geïnterpreteerd kan worden als waterkelder. De wasplaats had daarmee toegang tot (regen)water.... Onduidelijk blijven de kleine muurtjes ten oosten van muur M31.

Op het plan van 1914 werden de ruimtes ten zuidoosten van muur M14 benoemd als 'cabinet' en 'armoire'. 'Cabinet' betekent letterlijk 'hokje', wat wel past bij de kleine ruimte die opgegraven werd. 'Armoire' blijft enigszins onduidelijk, het gaat om de ruimte die toegang had tot citerne 2. Vloer V10 werd wel over muur M80 gelegd, wat niet helemaal lijkt overeen te stemmen met het grondplan van 1914...

Het kleine bijgebouwtje ten oosten van gebouw B staat op het plan aangeduid als 'wc'. De omvang en ligging van het aangetroffen bijgebouwtje (M163) maken deze interpretatie in ieder geval zeer waarschijnlijk! Dit is de ruimte van waaruit de goot (M113/I26) naar Citerne 3 vertrekt. Gezien het om een toilet gaat dat in verbinding lijkt te staan met Citerne 3 door middel van een lange goot, kunnen we Citerne 3 mogelijk interpreteren als een beerput en de goot als een lange schuif. Maar

waarom zou die e in verbinding staan met een grote kelder? Er is echter naast deze ruimte ook een zandstenen gootje aanwezig dat mogelijk regenwater aanvoerde naar de grote goot (M113/I26), dus kunnen we Citerne 3 mogelijk toch interpreteren als een waterkelder? In dat geval zou het toilet moeten uitkomen op een andere beerput, die niet teruggevonden werd en dus buiten de opgegraven zone zou moeten liggen.

Het lijkt op het eerste gezicht misschien vreemd dat er in het pandjeshuis een keuken en wasplaats gevestigd waren. Toch hoort dit niet te verwonderen. Volgens de historische bronnen waren er in het complex verschillende woningen ingericht voor de inwonende functionarissen van de instelling (zie hoofdstuk 4.2.1 hierboven).

6.2.5. Na WO1

Na de Eerste Wereldoorlog werd het gebouw volgens de historische bronnen heringericht als museum met een bijbehorende woning voor een portier...

Gebouw B werd afgebroken en opnieuw gebouwd, met een licht gewijzigd uiterlijk. De nieuwbouw bestond uit muren M16, M19 en M162 (zie Figuur 109). Bij de bouw van de nieuwe muren werden de vloeren en muren van gebouw B verstoord (zie Figuur 110). Sommige van deze verstoringen kregen spoornummers, zoals de hierboven besproken kuil I84 met vulling D85. Ook kuil I23 met vulling D15 kan tot deze afbraakfase/bouwfase gerekend worden, net als I174 met vulling D157, die beschreven staat als aanleg sleuf van muur M16. Deze werd gegraven doorheen laag D166.

Figuur 109: Overzicht gebouw C (muren aangeduid in het rood), gezien vanuit het zuiden

Figuur 110: Verstoringen die mogelijk het gevolg zijn van de bouw van gebouw C aangeduid in het paars, het verloop van goot M113/I26 is aangegeven in het geel

Deze muren werden gebouwd met een lichtgrijs voegmiddel, een lichtgrijs-witte kalkmortel (mogelijk een bastaardmortel). M16 had een baksteenformaat van 18x9x4,5cm, M19 had een baksteenformaat van 16x8x4cm, op deze muur werden restanten van pleister en behangpapier teruggevonden.

Gebouw C: interne verdeling

De interne indeling van de 'nieuwbouw' werd gevormd door M19. Deze deelde de ruimte op in twee kamers. In de achtergevel was een doorgang voorzien.

Gebouw C: vloeren

Uit deze fase werden geen vloerniveaus opgetekend. Vermoedelijk waren dit de vloeren die nog aanwezig waren bij de uiteindelijke, definitieve, afbraak voorafgaand aan de opgraving, en werden deze vloeren mee uitgebroken.

Figuur 111: Aanduiding vloerniveau van gebouw C

Gebouw C: klein bijgebouwtje

Ten oosten van gebouw C werd een kleine structuur gebouwd, muur M162 (baksteenformaat 16x7,5x4,5cm). Deze constructie werd gebouwd bovenop de oudere tegelvloer V161. Binnenin de nieuwe constructie werd geen vloer meer aangetroffen.

Muur M169 werd vermoedelijk gelijktijdig gebouwd met M162, en werd opgebouwd met witte kalkmortel. Deze muur lijkt zeer sterk op goot M113 (de goot die naar Citerne 3 leidt), maar dan met een erg verschillende mortel (zie figuur 87). Vermoedelijk gaat het om een aanpassing aan de oorspronkelijke goot, en werd daarmee het tracé licht gewijzigd zodanig dat de goot binnen de nieuwe structuur kwam te liggen. Opvallend genoeg is de doorgang tussen Citerne 3 en de ondergrondse ruimte ernaast gemaakt of hersteld met dezelfde witte kalkmortel als de aanpassing aan de goot die ernaartoe leidt (zie figuur 84). Er werden dus in ieder geval aanpassingen en herstellingen uitgevoerd aan goot M113/I26 en aan Citerne 3.

Gebouw C: herbruik van de bakstenen beerput?

De bakstenen koker (M41) die bovenop de oude bakstenen beerput (beerput 3) gemetseld werd, dateert mogelijk ook uit deze fase. Kuil I84 met vulling D85, die de vloerniveaus van oudere gebouw verstoorde, leek samen te hangen met een herstelling/aanpassing aan de oude beerput (zie figuur 110). M41 strekte zich in ieder geval even ver uit naar het zuidoosten als de verstoring door kuil I84.

Het is echter eveneens mogelijk dat deze koker tot de voorgaande fase van gebouw B behoort...

Datering en interpretatie van gebouw C

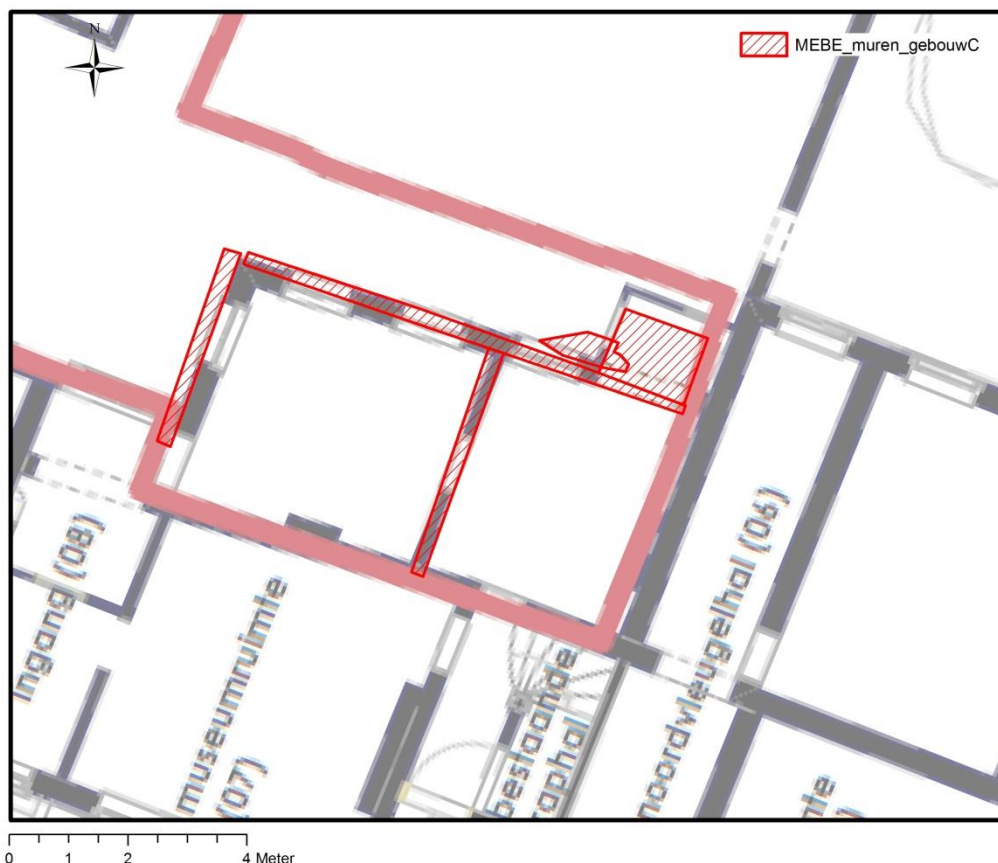
De datering van gebouw C berust enerzijds op een aantal archeologische sporen, en anderzijds op kaartmateriaal.

Zoals eerder aangehaald verstoort de aanleg van de nieuwe muren enkele oudere sporen. Zo is de aanlegsluif van muur M16 (I174 met vulling D157) jonger dan laag D166 (te dateren tussen 1670 en 1750). Bijkomend is kuil I84 met vulling D85 volgens onze interpretatie ook het resultaat van deze nieuwbouwfase. De vulling van deze kuil kwam vermoedelijk pas tot stand na 1850, mogelijk pas in het eerste kwart van de 20ste eeuw.

Daarnaast is er een optekening van het pandjeshuis in 1914, vlak voor het zwaar beschadigd werd door de bombardementen van de Eerste Wereldoorlog. De muren die op dit plan staan, komen *niet* overeen met de muren van gebouw C. In 1914 stond het gebouw er dus zeker nog niet.

We kunnen de bouw van gebouw C dus zeker dateren na 1914. Vermoedelijk werd het gebouw na de Eerste Wereldoorlog opgetrokken.

Het blijft nog in gebruik tot net voor de start van de opgraving, wanneer het gebouw afgebroken wordt in functie van een nieuwe vleugel van het museum. De opmetingen die de architecten maakten van de 'bestaande toestand' in 2015 komen min of meer overeen met de muren van gebouw C. Belangrijk hierbij is dat de achtergevel van het bewaard gebleven historische pand hier wel correct ingemeten werd, in tegenstelling tot de kaart van 1914...

Figuur 112: Gebouw C (muren in gearceerd rood), geprojecteerd op het opmetingsplan van de 'bestaande toestand'

Muren M116 en M117

Ook behorend tot deze periode zijn de muren in het noordwestelijke deel van het terrein. Het gaat om een ondiep gefundeerde muur (M116, opgebouwd uit baksteen (formaat: 18x8x5cm), gefundeerd (M117) op cement (zie Figuur 113). Het gaat vermoedelijk om een muur van een soort van tuinhuis of iets dergelijks.

Figuur 113: Zicht op de recente tuinmuren (M116 en M117) in het rood, vanuit het oosten. De witte geverfde muur is M125 en gaat mogelijk terug op een oudere perceelsmuur (cfr. *supra*).

7. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE VINDPLAATS

7.1 Algemeen

Tijdens de opgraving uitgevoerd aan het Hof van Busleyden werden heel wat resten aangesneden. Deze kunnen gedateerd worden vanaf de 16^e eeuw tot de 20ste eeuw.

De sporen voor 1600 zijn op te delen in twee zones (zone 1 in het noordwesten en zone 2 in het zuidoosten), gescheiden door een perceelsmuur, M126:

Zone 1 lijkt een tuinzone te zijn geweest (ophogingslaag) met een kasseivloer die aangetroffen werd in het noorden. In de ophogingslaag die zich over de ganse zone uitstreckte, werd in het zuidwesten een grote beerkuil uitgegraven. Zowel de beerkuil als de kasseivloer werden later verstoord door puinkuilen. In het noordwesten werden achter M133 twee muren en een waterput gebouwd waarvan de datering onduidelijk is, mogelijk behoren zij tot een volgende fase... De historische bronnen situeren in het noorden van de opgegraven zone rond 1560 het perceel van Philips van Ophem. De sporen in zone 1 kunnen we vermoedelijk toeschrijven aan Van Ophem. De kasseivloeren kunnen mogelijk deel uitgemaakt hebben van een gekasseide binnenplaats waarvan sprake is in de historische bronnen.

In zone 2, ten oosten van perceelsmuur M126, werd een rechthoekige beerput aangelegd (beerput 3). Hier bovenop werd een éénkamerwoning gebouwd (gebouw A). De ruimte bezat een baksteenvloer en een haard met bijhorende tegelvloer. De rest van zone 2 lijkt op dat moment leeg te zijn geweest.

Volgens de historische bronnen kan dit gedeelte van de opgegraven zone in de late 16de eeuw toegeschreven worden aan het erf van een zekere Marie Hals. In de bronnen is sprake van een achterhuis op dit erf. Het opgegraven gebouw A kan waarschijnlijk worden geïnterpreteerd als dit achterhuis.

Uit het einde van de 16de eeuw-begin 17de eeuw werden vooral sporen van afbraak en ophoging teruggevonden. Gebouw A werd afgebroken. Mogelijk werd in deze periode beerput 3 geleegd en werd de beer verspreid over verschillende beerkuilen (I201 en I199) die gebouw A verstoorden. Zij lijken te dateren uit het begin van de 17de eeuw en vormen een afbraakfase. Daarna werd alles opgehoogd.

Bovenop de ophogingslagen uit het begin van de 17de eeuw werd een gebouw opgetrokken uit baksteen (gebouw B). Dit gebouw werd opgebouwd rondom citerne 3 met bijhorende ondergrondse goot. Deze citerne gaf toegang tot een grote kelder onder het aanpalende historische pand (het huidige Hof van Busleyden, onder de 'Salle de réunion') en kan mogelijk geïnterpreteerd worden als een waterkelder. Gebouw B bestond oorspronkelijk uit verschillende kamers met rode tegelvloeren. In het oosten werden in de loop der jaren een aantal kleine aanpassingen doorgevoerd, waaronder twee nieuwe tussenmuren en twee nieuwe bijhorende kasseivloeren. Er zijn sporen van brand in de kamers in het uiterste oosten, de rest van het gebouw leek gespaard geweest te zijn van brand. In het westen werd een belangrijke aanpassing gemaakt aan het originele grondplan door de bouw van een stevige tussenmuur. Deze vereenvoudigde het grondplan. Op het erf werd mogelijk de waterput in het uiterste noordwesten tot deze fase gebouwd, de datering hiervan is onduidelijk.

Uit de historische bronnen weten we dat de verschillende erven gelegen aan de F. de Merodestraat vanaf 1600 in het bezit komen van één en dezelfde eigenaar (de prinsen van Arenberg). In 1619 wordt een deel van het complex omgevormd tot Berg van Barmhartigheid (pandjeshuis), waaronder de opgegraven zone. In 1914 werd een plan getekend waarop de opgegraven zone opgetekend staat als een deel van het pandjeshuis (Berm van Barmhartigheid). Een aantal muren van gebouw B kan gelinkt worden aan deze plattegrond uit 1914, met name de keuken ('cuisine'), de wasplaats ('buanderie') en twee kleine kamers die aangeduid worden als 'cabinet' en 'armoire'. Ook een klein wc'tje kan herkend worden in de archeologische structuren.

Gebouw B werd volgens de archeologische gegevens afgebroken tussen 1850 en 1925. Dankzij de overeenstemming van het opgegraven gebouw met het grondplan van 1914 weten we in ieder geval dat het nog in gebruik was aan het begin van de Eerste Wereldoorlog.

Gebouw B kreeg een opvolger in de vorm van gebouw C, een eenvoudig rechthoekig gebouw met één tussenmuur. Van dit gebouw werden geen vloeren aangetroffen. De muren van gebouw C komen niet overeen met de muren op het plan van 1914, en moeten dus na de Eerste Wereldoorlog gebouwd zijn.

Uit de historische bronnen weten we dat na de heropbouw in 1935 het gebouw opent als stedelijk museum. Hierbij wordt een woning voorzien voor de conciërge, waarvan gebouw C deel uitmaakt. Een perceelsmuur die parallel loopt aan dit gebouw, behoort mogelijk tot deze fase of tot de voorgaande fase.

Gebouw C blijft in gebruik tot aan de afbraak ervan in 2015, vlak voor de start van de opgraving. De opgegraven muren kunnen namelijk gelinkt worden aan het opmetingsplan dat de architecten maakten van de bestaande gebouwen in functie van de geplande nieuwbouw.

7.2 Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen opgesteld in de Bijzondere Voorwaarden worden achtereenvolgens beantwoord:

Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?

De aangetroffen resten betreffen muren, vloeren, enkele grondsporen (afval- en beerkuilen) en vondstmateriaal (bestaande uit aardewerk, bot, metaal en glas). De aangetroffen resten kunnen onderverdeeld worden in 4 fases: een eerste fase behelst de sporen voor 1600, een tweede fase wordt gevormd door afbraak-en ophogingslagen uit het einde van de 16 de eeuw –begin 17de eeuw. Een derde fase loopt van de 17de eeuw tot aan het begin van de eerste wereldoorlog, gevolgd door een nieuwbouwfase na de oorlog. De archeologische resten waren over het algemeen goed bewaard.

Wat zijn de oudste sporen en wat zegt dit over de activiteiten die hier plaatsvonden?

Omwille van het feit dat er tijdens de begeleiding niet kon verdiept worden tot op de moederbodem en de verstoringsdiepte (ca. 3,5m) kan op deze vraag niet geantwoord worden. Omwille van de werkomstandigheden (een mini-graver met beperkte graafarm), hoge grondwatertafel en slechte weersomstandigheden, kon maar beperkt verdiept worden. Dit zorgde ervoor dat de aangetroffen

structuren (Beerput 2 en 3 (I195), Citerne 1 en 2) en kuilen (I201, I199 en I187) niet dieper konden worden onderzocht. De oudste vrijgelegde ophogingslaag dateert uit de 16e eeuw.

Maken de aangetroffen sporen deel uit van één of meerdere structuren, zo ja, welke?

De aangetroffen sporen kunnen inderdaad onderverdeeld worden in een aantal structuren.

Twee perceelsmuren delen de oudste sporen op in twee erven. Het erf in het westen lijkt een tuinzone te zijn geweest met een gekasseid niveau, en een waterput. Op het oostelijke erf werd een achterhuis teruggevonden (gebouw A) dat behoorde tot een huis aan de F. de Merodestraat. Onder dit achterhuis bevond zich een gemetselde beerput.

Gebouw A werd opgevolgd door een nieuw gebouw, gebouw B. Bij dit gebouw horen tegelvloeren en kasseivloeren, evenals een goot die naar een citerne leidt (Citerne 3). Dit gebouw werd vervangen door gebouw C, waarvan geen vloeren aangetroffen werden. Mogelijk werd de gemetselde beerput (beerput 3) terug in gebruik genomen.

Hoe is de erfindeling doorheen de eeuwen geëvolueerd?

Er zijn inderdaad restanten gevonden van de erfindeling. Twee perceelsmuren (M126 en M133) tonen een erfindeling aan. De zone ten noorden van deze muren kende andere eigenaars dan de zone ten zuiden hiervan (cfr. *supra*). Bij de overgang naar de 17e eeuw kwamen de beide zones in het bezit van de prins van Arenberg, het terrein werd dan één geheel. In een latere fase werd nog een perceelsmuur (M112/M160) gebouwd waarvan de datering niet precies gekend is. Deze perceelsmuur is zeker jonger dan 1670 en mogelijk jonger dan 1750. In principe is het ook mogelijk dat hij pas na de eerste wereldoorlog gebouwd werd.

Behoren de aangetroffen sporen/structuren tot één of meerdere periodes en zo ja, welke?

De aangetroffen resten kunnen onderverdeeld worden in 4 fases: een eerste fase behelst de sporen voor 1600, een tweede fase wordt gevormd door afbraak-en ophogingslagen uit het einde van de 16 de eeuw –begin 17de eeuw. Een derde fase loopt van de 17de eeuw tot aan het begin van de eerste wereldoorlog, gevolgd door een nieuwbouwfase na de oorlog.

Is er een erfindeling waarneembaar, zo ja hoe is deze in het bouwblok door de eeuwen heen geëvolueerd?

Daarvoor kan verwezen worden naar de bijlages bij dit rapport, die een zeer gedetailleerd overzicht geven van de verschillende eigenaars en erven door de eeuwen heen (Bijlagen 12 tot en met 16).

Zijn er sporen van bepaalde activiteiten die zich op de erven en in de huizen hebben plaatsgevonden, zo ja, welke en in welke periode?

Tijdens de fase van het pandjeshuis is op basis van kaartmateriaal geweten dat er zich toen op het terrein een keuken, toilet en wasplaats bevond. Er zijn geen sporen van bepaalde ambachtelijke activiteiten

Op welke diepte bevindt zich de moederbodem en hoe is het reliëf doorheen de eeuwen geëvolueerd?

De moederbodem werd tijdens de werfbegeleiding niet bereikt omwille van het feit dat dit qua veiligheidsvoorschriften niet mogelijk was, er enkel een mini-graver voorhanden was en anderzijds omwille van slechte weersomstandigheden en de hoge grondwatertafel. Ook de verstoringsdiepte van 3,5m werd niet bereikt. Tijdens de werfbegeleiding werd de moederbodem wel bereikt, deze bevond zich op 3m onder het maaiveld (ca. +2,15m TAW, gerekend vanaf een maaiveld van +5,15m TAW, zie hoofdstuk 6.2.1).

Aan de hand van hetgeen wel kon onderzocht worden, kan met zekerheid gezegd worden dat het terrein doorheen de eeuwen verschillende malen opgehoogd is. De oudste aangetroffen sporen dateren uit de 16^e eeuw en bevinden zich in ophogingspakketten. Het is echter niet duidelijk van waar deze afkomstig zijn, allicht uit Mechelen en omgeving.

In hoeverre sluiten de sporen aan bij het uitgevoerde onderzoek in het Hof van Busleyden (fase museumkelder)?

Tijdens de opgraving uitgevoerd in 2011 werd de moederbodem wel bereikt, op ca. 2m onder het maaiveld (+4m TAW). Daar wordt aangegeven dat het terrein voor een groot deel werd opgehoogd, waarna men heel wat beerkuilen, beerputten, muren en dergelijke heeft aangetroffen, wat logisch is aangezien de opgraving van 2011 zich situeerde in de binnentuin van het hof.¹³

Dit komt enigszins overeen met de resultaten van deze fase van de werken. Het grootste deel van de muren en vloeren is afkomstig van de huizen die op dit terrein stonden vooraleer het werd omgevormd tot het Hof van Busleyden in zijn huidige proportie.

Het verschil in de hoogte van de moederbodem is wel frappant. Op de opgraving van 2011 (fase museumkelder) werd deze ingemeten op +4m TAW. Hier werd de moederbodem wel over een grote oppervlakte blootgelegd. Tijdens de fase van 2015 werd de moederbodem slechts zeer plaatselijk (tijdens de werken die volgden op de opgraving) bereikt op ca. +2,15m TAW. Op zich is het logisch dat het terrein afhelt naar de Lange Heergracht toe, maar een verschil van bijna twee meter op zo'n korte afstand is wel veel. Mogelijk werd de moederbodem die tijdens de fase van 2015 plaatselijk werd blootgelegd, net aangesneden onder een grote afvalkuil of iets dergelijks....

¹³ Wuyts 2012: 26-55.

8. VONDSTEN EN AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

Terreinonderzoek

Momenteel zijn de archeologische werkzaamheden op het terrein afgerond. Gezien het feit dat tijdens deze werfbegeleiding de moederbodem niet werd bereikt en het rijke bodemarchief, is het aangewezen om bij eventuele toekomstige uitgravingen in en rond het Hof van Busleyden altijd een opgraving te adviseren.

Assessment vondsten en stalen

Het aardewerk¹⁴, handverzameld dierlijk bot¹⁵ en de macroscopische stalen¹⁶ (zeefstalen) zijn onderwerp geweest van een assessment (alle door CAR vzw). Deze assessments bevatten aanwijzingen voor vervolgonderzoek. Hieronder wordt een samenvatting gegeven van de sporen waarvoor vervolgonderzoek aangeraden wordt in het kader van een basisverwerking (voor een nauwkeurigere datering en de reden waarom dit onderzoek aangeraden wordt, wordt verwezen naar de assessmentrapporten in bijlage) :

Spoornr	Datering	aardewerk	dierlijk bot (HV)	zeefstalen
5	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	x	-
6 = 202	nieuwe tijd	x	-	-
8+14	late middeleeuwen+nieuwe tijd	-	x	-
48+58+59 ¹⁷	volle middeleeuwen tot nieuwe tijd	-	x	-
65	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	x	-
83 = 48	volle middeleeuwen, late middeleeuwen en nieuwe tijd	x	x	-
85 = 149 = onder 85	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	-	-
87	nieuwe tijd	-	x	-
94	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	x	-
100	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	-	-
101	nieuwe tijd	x	-	-
110	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	-	-
115	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	x	-
122	late middeleeuwen	-	x	-
124	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	x	-
133-135	late middeleeuwen+nieuwe tijd	-	x	-
152	nieuwe tijd	-	x	-

¹⁴ Piessens en de Rue 2016: 1-135

¹⁵ Gruwier 2016

¹⁶ Gruwier en de Rue 2016: 2-6

154	volle middeleeuwen tot nieuwe tijd	x	x	-
165	nieuwe tijd	x	x	-
166	nieuwe tijd	x	x	-
178	nieuwe tijd en nieuwste tijd	x	-	-
182 183	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	x	-
188	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	x	-
193	late middeleeuwen+nieuwe tijd	-	x	-
196	nieuwe tijd	x	-	-
197	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	x	x
217	nieuwe tijd	x	-	-
226	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	x	-
227	late middeleeuwen+nieuwe tijd	-	-	x
kotje 1 oost	late middeleeuwen+nieuwe tijd	x	-	-

Bijkomende info aardewerk:

In het assessment worden 21 sporen aanbevolen voor verder onderzoek **in het kader van een basisverwerking**, omdat deze assemblages bruikbaar zijn voor de datering van de contexten indien zij onderworpen worden aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie. Dit lijkt gerechtvaardigd te zijn. Het gaat om sporen 0005, 0006=0202, 0065, 0085=0149, 0094, 0100, 0101, 0110, 0115, 0124, 0154, 0165, 0166, 0178, 0183+0183, 0188, 0196, 0197, 0217, 0226.

Verder worden er vier sporen aanbevolen voor **doorgedreven vervolgonderzoek**. Het gaat om sporen 0166, 0178, 0196 en 0197. Dit onderzoek kan uitgevoerd worden mits voldoende budget, maar is niet essentieel in het kader van een basisverwerking.

Bijkomende info handverzameld dierlijk bot:

Voor wat het handverzameld dierlijk bot betreft, worden spoor 0005, 0197 en spoor 0048+0058+0059 in het assessment genoemd als **prioritair** voor verder onderzoek. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het handverzameld dierlijk bot uit spoor 0048+0058+0059 geselecteerd werd o.w.v. een nauwkeurige datering. Dit berust echter op een fout. De opgegeven datering in het assessmentrapport, 1775-1620, moet 1175-1620 zijn volgens het aardewerk-assessment. De datering is dus juist zeer ruim. Hiermee vervalt het criterium voor de aanbeveling tot verder onderzoek.

Een prioritaire uitwerking van sporen 0005 en 0197 is zeker wel gerechtvaardigd.

Sporen 0008+0014, 0065, 0083, 0094, 0115, 0124 worden aanbevolen voor **verder onderzoek in het kader van een basisverwerking**. Deze sporen bevatten volgens het aardewerk-assessment aardewerk met een lange tijdsspanne maar de contexten zelf zouden mits verder onderzoek van het aardewerk wel nauwkeuriger gedateerd kunnen worden. Het is dus aangeraden om eerst de resultaten van het aardewerkonderzoek af te wachten.

Afgezien van spoor 0094 gaat het hier wel om sporen met heterogene datering, afkomstig van secundair afval!

De overige sporen in de bovenstaande lijst worden aangeraden voor verder onderzoek in het kader van een **basisverwerking**, maar enkel binnen het kader van een **meer integrale studie van de**

dierlijke resten. Enkel binnen dit kader zal studie van de consumptieresten uit deze contexten meer inzicht geven in de lokale voedsel­economie van de site. Het gaat om sporen 0087, 0122, 133-0135, 0152, 0154, 0165, 0166, 0182-0183, 0188 en 0193.

Bijkomende info macroscopische stalen (zeefstalen)

Spoor 0197 (staalname A en staalname B) en spoor 0227 komen in aanmerking voor verder onderzoek. Hierbij dient wel opgemerkt worden dat het aardewerk uit spoor 0227 uit een vrij lange tijdsspanne afkomstig is. Het aardewerk biedt ook onvoldoende informatie voor een nauwkeurige spoordatering.

Glas

Spoor 0197 bevatte glas, namelijk een maiglein op glasdraadvoet, een maigelbecher en een mooi object met speciale vorm en decoratie (niet archeologisch compleet) naast nog wat losse scherven¹⁸.

Figuur 114: Glas uit spoor 0197, deel 1 (foto N. Minten)

¹⁸ N. Minten, mededeling per mail

Figuur 115: glas uit spoor 0197, deel 2 (foto N. Minten)

Figuur 116: Glas uit spoor 0197, maiglein op glasdraadvoet (foto N. Minten)

Figuur 117: Glas uit spoor 0197, maigelbecher (foto N. Minten)

Figuur 118: Glas uit spoor 0197, mooi object met speciale vorm en decoratie, niet archeologisch compleet (foto N. Minten)

Overige

Een speciale vondst is een tegel in Cuencastijl uit spoor 0085=0149. Deze kwadraattegel is een uitzonderlijke vondst. De vloer waarvan hij deel uitmaakte moet niet alleen zeer kostbaar maar ook zeldzaam zijn geweest¹⁹.

Figuur 119: Tegel in cuencastijl (foto Center for Artefact Research vzw)

Verder dient de metaalvondsten en de overige kleine vondsten van de opgraving nog gedetermineerd te worden.

¹⁹ Piessens en de Rue 2016: 43-45

9. SYNTHESE

In het kader van de geplande uitbreiding van het Hof van Busleyden aan de Frederik de F. de Merodestraat te Mechelen (provincie Antwerpen) voerde een archeologisch team van Monument Vandekerckhove nv tussen 3 december 2015 en 15 januari 2016 een archeologische werfbegeleiding uit op het terrein. Opdrachtgever voor het onderzoek was de Stad Mechelen, in samenwerking met Verstraete-Vanhecke nv. In totaal werd 200m² opgegraven.

De archeologische werfbegeleiding leverde heel wat sporen op. Belangrijk op te merken is dat zowel de moederbodem als de verwachte verstoringsdiepte (ca. 3,5m) niet werden bereikt, dit omwille van slechte weersomstandigheden, het hoge grondwatertafelniveau, veiligheidsnormen en het werken met een mini-graver waardoor telkens maar tot een beperkte diepte kon worden gegraven. Ook niet alle muren en dergelijke konden door de mini-graver worden afgebroken.

De aangetroffen resten kunnen onderverdeeld worden in 4 fases: een eerste fase behelst de sporen voor 1600, een tweede fase wordt gevormd door afbraak-en ophogingslagen uit het einde van de 16 de eeuw –begin 17de eeuw. Een derde fase loopt van de 17de eeuw tot aan het begin van de eerste wereldoorlog, gevolgd door een nieuwbouwfase na de oorlog.

Tijdens fase 1 delen twee perceelsmuren delen de oudste sporen op in twee erven. Het erf in het westen lijkt een tuinzone te zijn geweest met een gekasseid niveau en een waterput. Op het oostelijke erf werd een achterhuis teruggevonden (gebouw A) dat behoorde tot een huis aan de F. de Merodestraat. Onder dit achterhuis bevond zich een gemetselde beerput.

Tijdens fase 3 werd gebouw A opgevolgd door een nieuw gebouw, gebouw B. Bij dit gebouw horen tegelvloeren en kasseivloeren, evenals een goot die naar een citerne leidt (Citerne 3).

Tijdens fase 4 werd dit gebouw vervangen door gebouw C, waarvan geen vloeren aangetroffen werden. Mogelijk werd de gemetselde beerput (beerput 3) terug in gebruik genomen.

Gezien het feit dat de moederbodem niet werd bereikt tijdens dit onderzoek, is het aangewezen om bij eventuele toekomstige uitgravingen altijd een opgraving te adviseren.

10. BIBLIOGRAFIE

Onuitgegeven bronnen

Rijksarchief Antwerpen, Archief Provinciebestuur Antwerpen, toegang N001.04 nr. 503.

Rijksarchief Beveren, Archief van het registratiekantoor Antwerpen, toegang F351 nr. 11

Rijksarchief Beveren, Archief hypotheekkantoor Mechelen, F231 nr. 243, akte nr. 76bis

Rijksarchief Brussel, Rekenkamer, nr. 45605 (1530)

Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nrs.124, 126, 137, 142, 143, 192, 198, 210, 212, 213, 219, 222, 230, 240

Stadsarchief Mechelen, notariaat J. Neefs, nr. 1310

Stadsarchief Mechelen, notariaat François Joseph De Cocq, nr. 2313

Stadsarchief Mechelen, notariaat J. Harlinghen, 895

Stadsarchief Mechelen, Modern Archief, nr. 2433, Oorspronkelijke aanwijzende tafel der grondeigenaars en der onbebouwde en bebouwde vaste eigendommen, 1834.

Stadsarchief Mechelen, Modern Archief, Legger bij de Poppkaart.

Stadsarchief Mechelen, Fonds Berlemont, map 36, 37

Miseur (niet uitgegeven): Willem Miseur. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, Rubriek G, reeks S III Beleyden en Uytwinningen, register 1

Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische opgraving, Mechelen, Frederik de F. de Merodestraat, Renovatie en uitbreiding Hof van Busleyden Fase 2.

GRUWIER 2016:

Ben Gruwier. Assessment van de dierlijke resten van de site Busleyden te Mechelen (MEBE). CAR-rapporten 2016-11.

GRUWIER en DE RUE 2016:

Ben Gruwier en Yvonne de Rue. Assessment van de zeefstalen van de site Busleyden te Mechelen (MEBE). CAR-rapporten 2016-10.

HENDRIKS 2014:

Veerle Hendriks. Archeologische opgraving Mechelen Sint-Romboutskathedraal (prov. Antwerpen). Basisrapport, onuitgegeven rapport Ingelmunster.

PIESSENS & DE RUE 2016:

Dana Piessens en Yvonne J.W.R de Rue, Assessment van het aardewerk van de archeologische site Mechelen Busleyden (MEBE), CAR-rapporten 2016-7.

WUYTS 2012:

Frederik Wuyts en Frank Kinnaer. Om de tuin geleid. Resultaten van het archeologisch onderzoek van het Hof van Busleyden in Mechelen (basisrapportage). Onuitgegeven rapport Stedelijke dienst Archeologie Mechelen

Uitgegeven bronnen en literatuur

APERS 2013:

Christiane Apers. De bouwgeschiedenis van het Hof van Busleyden volgens de originele archiefdocumenten uit de 16de en begin 17de eeuw.

Handelingen van de Koninklijke Kring voor Oudheidkunde, Letteren en Kunst van Mechelen, 117(2013), pp. 101-123.

CUYPERS VAN ALSINGHEN 1770:

Jozef Ferdinandus Gislenus Cuypers van Alsinghen. Provincie, Stad, Ende District Van Mechelen, Volume 2

Brussel, Jorez, 1770, 502 p.

HENDRICKX 2007:

Willy Hendrickx. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, 26. Rubriek G, reeks S I Beleyden en Uytwinningen, Register 8 A° 1582-1584.

Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2007, 71p.

(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 26)

HENDRICKX 2008:

Willy Hendrickx. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, 32. Rubriek G, reeks S I Beleyden en Uytwinningen, Register 14 A° 1596-1598.

Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2008, 57 p.

(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 32)

HENDRICKX & MISEUR 2007:

Willy Hendrickx, Willem Miseur. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, 17. Rubriek G, reeks S I Beleyden en Uytwinningen, Register 4 A° 1563-1571.

Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2007, 142 p.

(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 17)

MEUTERMANS 2006:

Jan Meutermans. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, 16. Rubriek G, reeks S I Beleyden en Uytwinningen, Register 3 A° 1554-1558.

Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2006, 106 p.

(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 16)

MEUTERMANS 2008a:

Jan Meutermans. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, 28. Rubriek G, reeks S I Beleyden en Uytwinningen, Register 10 A° 1585-1588.

Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2008, 143p.

(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 28)

MEUTERMANS 2008b:

Jan Meutermans. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, Rubriek G, reeks S I Beleyden en Uytwinningen, Register 18 A° 1616-1622.

Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2008, 130 p.

(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 36)

MISEUR 2007:

Willem Miseur. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, 25. Rubriek G, reeks S I Beleyden en Uytwinningen, Register 7 A° 1578-1582.

Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2007, 75 p.

(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 25)

MISEUR 2008:

Willem Miseur. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, 29. Rubriek G, reeks S I Beleyden en Uytwinningen, Register 11 A° 1588-1591.

Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2008, 90p.

(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 29)

MISEUR, OLBRECHTS & VAN DER JEUGHT 2006:

Willem Miseur, Marvin Olbrechts, François Van der Jeught. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, 15 Rubriek G, reeks S I Beleyden en Uytwinningen, Register 2 A° 1558-1563.

Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2006, 216 p.

(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 15)

MISEUR & VAN DER JEUGHT 2005:

Willem Miseur, François Van der Jeught. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, Rubriek G, reeks S II Beleyden en Uytwinningen, Deel 1 A° 1640-1644, Deel 2 A° 1658-1668.

Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2005, 27 p. + 46 p.

(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 9)

OLBRECHTS 2006a:

Marvin Olbrechts. Wijkboeken Mechelen Intra-muros 1646-1796, Stadsarchief Mechelen, Fonds G, serie I –Wijkboeken 3 en 4.

Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2006, 96 + 69 p.

(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 19)

OLBRECHTS 2006b:

Marvin Olbrechts. Wijkboeken Mechelen Intra-muros 1646-1796, Stadsarchief Mechelen, Fonds G, serie I –Wijkboeken 5 en 6.

Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2006, 82 + 81 p.

(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 20)

OLBRECHTS 2006c

OLBRECHTS 2008a:

Marvin Olbrechts. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, 30. Rubriek G, reeks S I Beleyden en Uytwinningen, Register 12 A° 1592-1594.
Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2008, 103 p.
(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 30)

OLBRECHTS 2008b:

Marvin Olbrechts. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, 31. Rubriek G, reeks S I Beleyden en Uytwinningen, Register 13 A° 1594-1595.
Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2008, 102 p.
(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 31)

OLBRECHTS 2008c:

Marvin Olbrechts. Het geslacht Suetens, meer dan 600 jaar beenhouwers te Mechelen, 1.
(Mechelen), De Ware Vrienden van het Archief, 2008, 250 p.
(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, deel 39a)

OLBRECHTS & VAN DER JEUGHT 2008a:

Marvin Olbrechts, François Van der Jeught. Registers van den Amman, Stadsarchief Mechelen, 23. Rubriek G, reeks S I Beleyden en Uytwinningen, Register 5 A° 1571-1575.
Mechelen, De Ware Vrienden van het Archief, 2008, 225 p.
(Genealogisch Repertorium van het Mechelse District, 23)

SCHOEFFER s.d.:

Jan Schoeffer. Historische aantekeningen rakende de kerken, de kloosters, de ambachten en andere stichten der stad Mechelen.
Mechelen, De Orconde, s.d., 406 p.
(Anastatische herdruk, oorspronkelijk verschenen 1886)

Internetbronnen

<https://www.google.be/maps/place/Mechelen/@51.0453809,4.4707479,11.75z/data=!4m2!3m1!1s0x47c3e59450852049:0x40099ab2f4d5800?hl=nl> (laatst geraadpleegd op 24/03/2016)

<http://www.geopunt.be/> (laatst geraadpleegd op 24/03/2016)

Databank Ondergronds Vlaanderen (laatst geraadpleegd op 24/03/2016)

De Ware Vrienden van het Archief , www.dewarevrienden.net

Bevolkingstelling Mechelen 1796

Bevolkingstelling Mechelen 1803

François Van der Jeught. Stadsarchief Mechelen, K. Impôts maisons, I 1

Huizendatabank

www.beelddbankmechelen.be

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>

11. BIJLAGEN

- Bijlage 1: Situeringplan
- Bijlage 2: Totaalplan
- Bijlage 3: Staalnames
- Bijlage 4: Sporenplan vlak 1
- Bijlage 5: Sporenplan vlak 2
- Bijlage 6: Sporenplan vlak 3
- Bijlage 7: Sporenplan vlak 4
- Bijlage 8: Sporenplan vlak 5
- Bijlage 9: Fase 1 en fase 2
- Bijlage 10: Fase 3
- Bijlage 11: Fase 4
- Bijlage 12: Hof van Busleyden historische bronnen Lange Biest (Sint-Jansstraat)
- Bijlage 13: Hof van Busleyden historische bronnen Koestraat (Frederik de Merodestraat)
- Bijlage 14: Hof van Busleyden werfcontroles
- Bijlage 15: Lijst van vondsten en stalen
- Bijlage 16: Assessment-rapport aardewerk
- Bijlage 17: Assessment-rapport zeefstalen
- Bijlage 18: Assessment-rapport handverzameld dierlijk bot

Archeologische Opgraving
Mechelen
Busleyden

Bijlage 1
Situeringsplan

Verg.nr. 2015/462

Coördinaten in Lambert 72 \otimes Y X

 Onderzoeksgebied

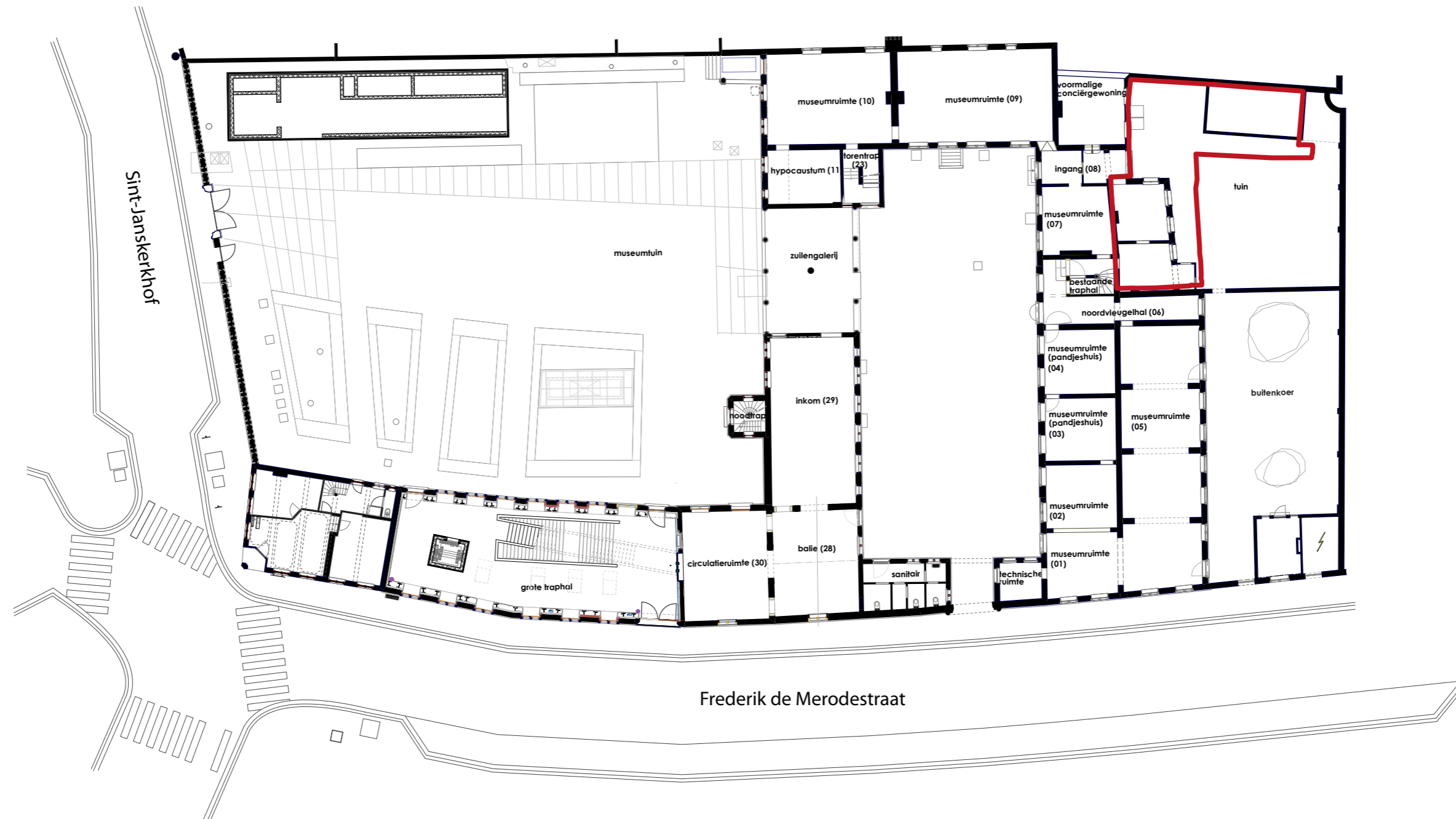

Monument Vandekerckhove

0m 20m 40m 60m 80m 100m 120m

X: 157964.485 \otimes

Y: 191283.475

Y: 191248.183

X: 157956.249

Archeologische Opgraving Mechelen Busleyden

Bijlage 3
Staalnames

- Sporen vlak 1
- Sporen vlak 2
- Sporen vlak 3
- Sporen vlak 4
- Sporen vlak 5
- Sporen vlak 6
- Staalnames

Verg.nr. 2015/462

Coördinaten in Lambert 72

Monument Vandekerckhove

0m 4m 8m 12m 16m 20m 24m 28m

X: 157987.454

Y: 191250.303

Y: 191248.183

X: 157956.249

Archeologische Opgraving Mechelen Busleyden

Bijlage 7
Sporenplan vlak 4

- Muren fase 1 (1503-1619)
- Vloeren fase 1 (1503-1619)
- Lagen/deposits fase 1 en 2
- Muren fase 3 (1619 tot WO1)
- Vloeren fase 3 (1619 tot WO1)
- Lagen/deposits fase 3
- Verstoringsen

Verg.nr. 2015/462

Coördinaten in Lambert 72

Monument Vandekerckhove

0m 4m 8m 12m 16m 20m 24m 28m

X: 157987.454

Y: 191250.303

Y: 191248.183

X: 157956.249

Archeologische Opgraving Mechelen Busleyden

Bijlage 8
Sporenplan vlak 5

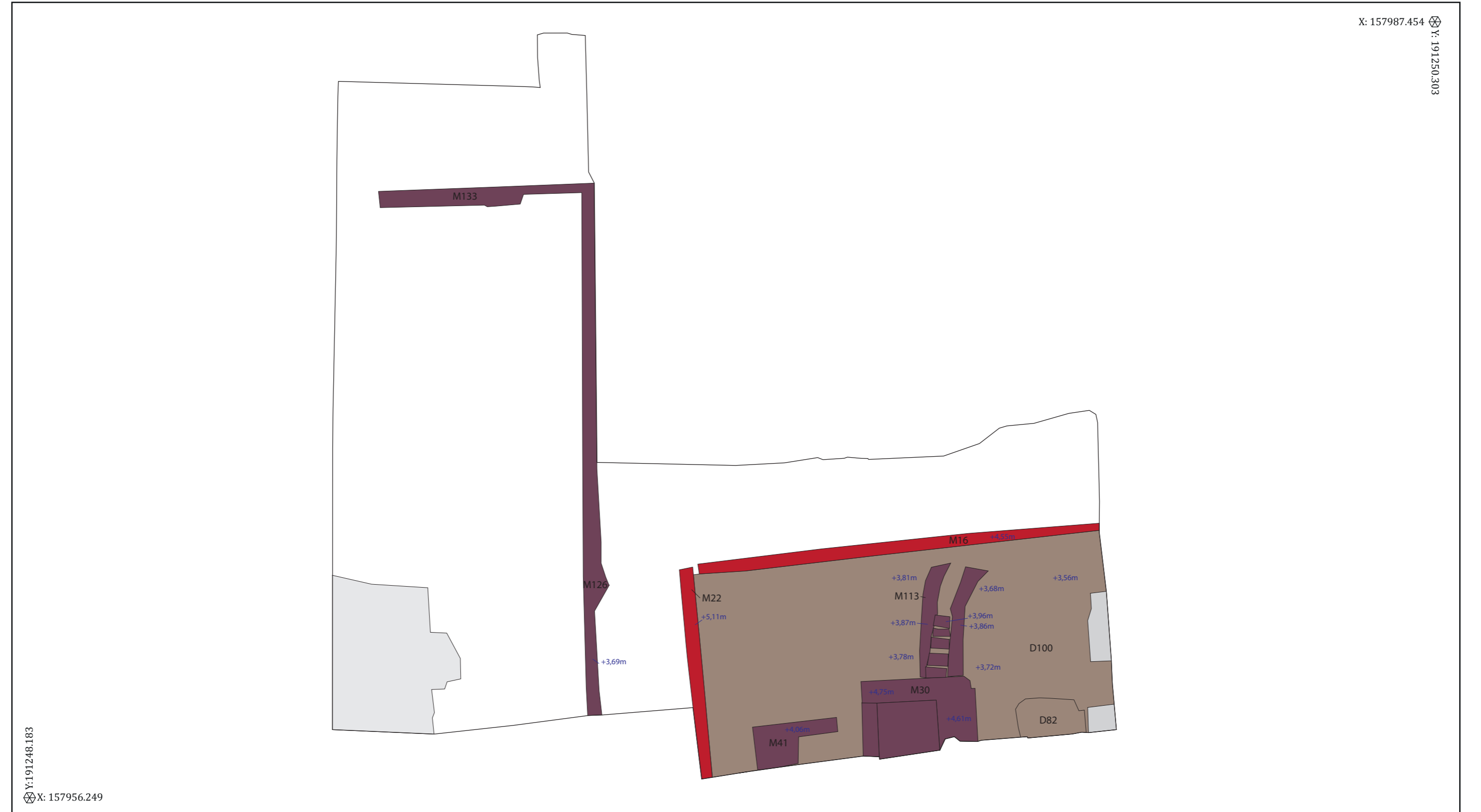
- Muren fase 1 (1503-1619)
- Lagen/deposits fase 1 en 2
- Muren fase 3 (1619 tot WO1)
- Verstoringen

Verg.nr. 2015/462

Coördinaten in Lambert 72

Monument Vandekerckhove

Archeologische Opgraving
Mechelen
Busleyden

Bijlage 9
Fase 1 en 2

Muren	Beerput
Vloeren	Gootje
Lagen/deposits	Beerkuilen
Citernes	

Verg.nr. 2015/462

Coördinaten in Lambert 72

Monument Vandekerckhove

0m

4m

8m

12m

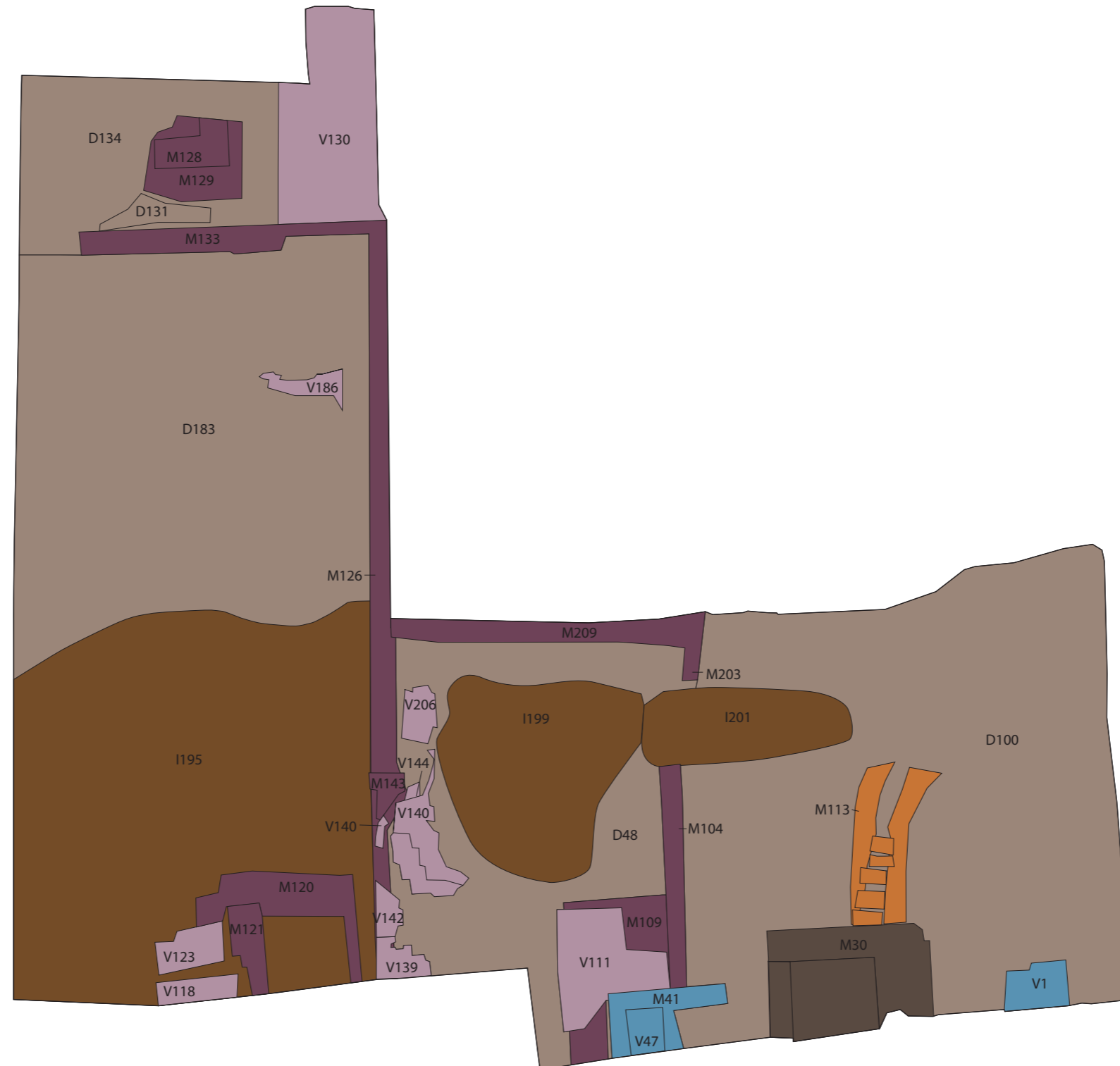
16m

20m

24m

X: 157987.454

Y: 191250.303

Y: 191248.183

X: 157956.249

Archeologische Opgraving Mechelen Busleyden

Bijlage 10
Fase 3

- Muren pandjeshuis (1619 tot WOI):
keuken en wasplaats
- Toilet pandjeshuis
- Vloeren pandjeshuis
- Muren
- Afwateringsputjes
- Waterput
- Kuilen

Verg.nr. 2015/462
Coördinaten in Lambert 72

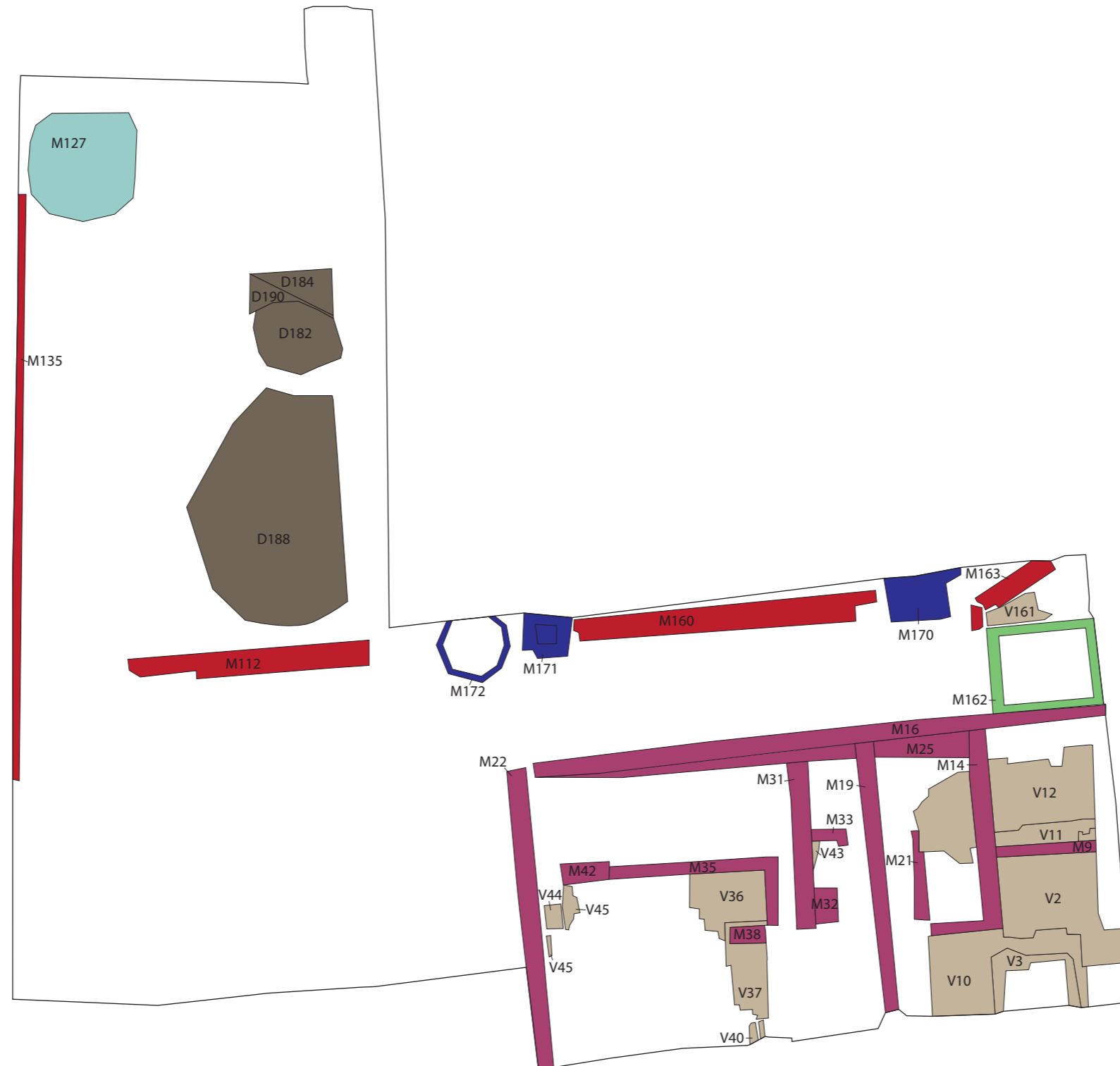

Monument Vandekerckhove

0m 4m 8m 12m 16m 20m 24m 28m

X: 157987.454

Y: 191250.303

Y: 191248.183

X: 157956.249

Archeologische Opgraving
Mechelen
Busleyden

Bijlage 11
Fase 4

- Recente tuinmuur
- Muren woning

Verg.nr. 2015/462

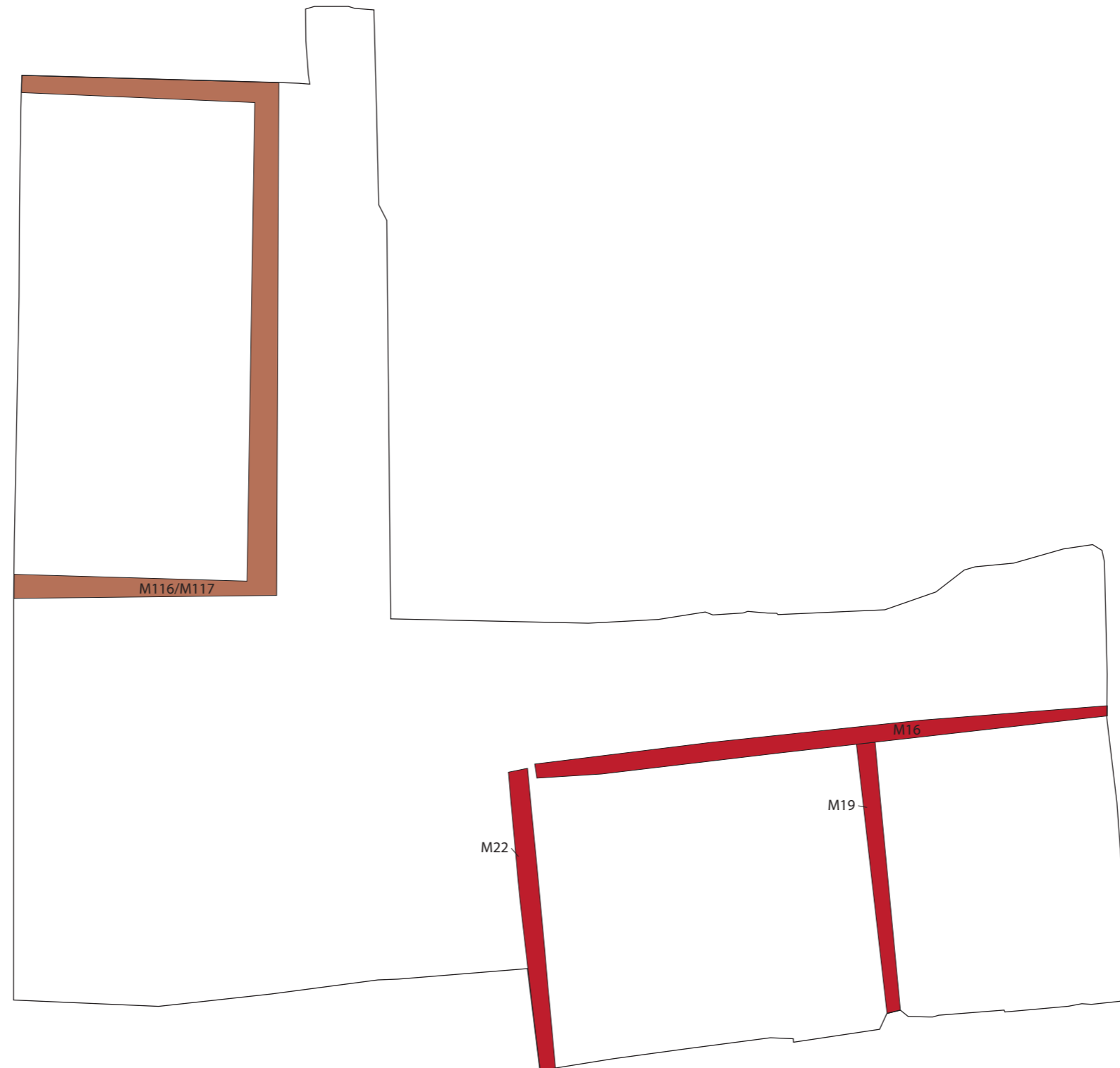
Coördinaten in Lambert 72 Y X

Monument Vandekerckhove

0m 4m 8m 12m 16m 20m 24m

X: 157987.454

Y: 191250.303

 Y: 191248.183

 X: 157956.249

Bijlage12: Hof van Busleyden tabel historische bronnen Lange Biest (Sint-Jansstraat)

Frank Kinnaer, Christiane Apers

1505, 19 jan. ¹								Valeriaen en Gielis → Hiëronymus van Busleyden huis in Koestraat met plaatse, poort en hof, met poort aan de Lange Biest		
1506, 30 apr. ²							meester Jan Van Ophem → Hiëronymus van Busleyden een stuk hof met huisje achter het huis van de proost komt tot Lange Biest			
1507, 30 okt. ³								het eigendom van de proost van Aire	erfgen. Willem Van den Eynde → Hiëronymus van Busleyden huis en hofje in Lange Biest	het erf van Jan De Colane
1516, 3 apr. ⁴					kinderen Claes Schoeff → meester Janne van Mansdale alias Keldermans huis met woning, poort, plaatse, hof en grond					
1518, 13 mei ⁵				erfgen. †Anthoon Van der Wijckt	meester Jan Keldermans → Daneel le Clerck thesaurier huis met poorte, plaatse, hof en grond in de Lange Biest, achteraan poort in Korte Heergracht	meester Jan Van Ophem				
1518, 23 jul. ⁶				Gielis De Lange	Kathelijne Bouwens → Daneel le Clerck 4 huisjes aan de Voldersheergracht	Jan Van Ophem				
1519, 27						Jan van Ophem	† Hiëronymus van Busleyden → Jacqueline de			

¹ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 124, f°215, datum 19/01/1506. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

² Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 124, f° 281r, datum 30/04/1506. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

³ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 126, f°77, datum 30/10/1507. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁴ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 137, f°84v, datum 3/04/1516. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁵ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 142, f° 7, datum 13/05/1518. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁶ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 142, f° 31, datum 23/07/1518. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

jan. ⁷							Boulogne, wwe. Jean le Sauvage huis in de Koestraat, met poort in Lange Biest	
1530 ⁸			jans vanden dorpe	[eertijds:] Anthonis Verwyct [nu:] Gillis Papegay [alias de Lange] [later:] Mijnheer de President Briaerde huyse ende hove gelegen inde Biest comende achter opte heergracht	[nu:] wed. en de erfgenamen van meester daneel Leclerck [later:] de wed. van de president Briaert huys ende erve gelegen opte Biest amende metter derder zyde achter uut op de Heergracht	meester Jan Van Open	Myvrouwen cansselliers wed. van messche. Jan Sannaige van huys ende hoff gelegen in de Coestrade die Byst aen deen zyde	
1534, 20 apr. ⁹			wijlen meester Peeter Van Cruybeke	Philip en Anna le Clerck kinderen wijlen Daniel → Andries Van Breeade tot behoef Lambrecht van Breeade twee huysen metten hoven, gronden, staande aan malkanderen achter Sint Janskerke in de Lange Biest elk huys uytkomende met eender poorte tot op de Korte Heergracht		Jans Van Ophem		
1544 ¹⁰				Mijn heere die president Langhe Biest				
1558, 27 feb. ¹¹	de wwe. Moermans	erfgen. Jan Vanden Dorpe (1/2) + Kataline Van Crubeke (1/2) → Jan De Jonghe twee huizen naast elkaar op de Biest tegenover Sint-Janskerkhof		wijlen Lambrecht De Brijade				
1561, 24 aug. ¹²		Jan Van den Eijnde	Machiel De Keijsere huis Korte Heergracht	wwe. en kinderen † Lambrecht Brijart				
1569, 2 apr. ¹³			het huis van Jacob Van Eede	het huis van wijlen Heer president Bryarde	erfg. Philip Van Ophem → Nicolaes Van Bryarde groot huis in Koestraat met ovens, bakhuis, 2 kruidhoven, 3 uitgangen oa. via poort in Lange Biest			
1569, aug. ¹⁴		Jan Vanden Eijnde	Michael de Kyser en erfg. † Gielis de Keyser → Jan Van Heyst huis Korte Hairgracht	N.N.				
1573, 17 mei ¹⁵							het eigendom van jonkheer Francoijs Le Sauvaigne aan beide zijden	Philips Verlinden de Bargie in de Koestraat op de Biest beslag
1585, 1 dec. ¹⁶								Jan Van Sichene → Lauwereijs Ardiers

⁷ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 143, f° 63, datum 27/01/1519. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁸ Rijksarchief Brussel, Rekenkamer 45605 (1530), f° 49, 50, 55, 57. Transcriptie Paul Behets.

⁹ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 159, f° 64, datum 20/04/1534.

¹⁰ www.dewarevrienden.net, François Van der Jeught. Stadsarchief Mechelen, K. Impôts maisons, I 1, pp. 37.

¹¹ Meutermans 2006: 63.

¹² Miseur, Olbrechts & Van der Jeught 2006: 82.

¹³ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 192, f° 86v, datum 02/04/1569. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

¹⁴ Hendrickx & Miseur 2007: 79.

¹⁵ Olbrechts & Van der Jeught 2008a: 98.

¹⁶ Meutermans 2008a: 13.

							de Bargie, Koestraat hoek [Lange] Biest
1589, 19 sep. ¹⁷							Francoise le Sauvage → prins van Arenberg groot huis met tuin en 'plaatse' uitrit met een poort in de Lange Biest
1590, 14 feb. ¹⁸		† Diericx De Cock	Michiel De Keyser een huis gestaan op de Cortte Hergracht	mevrouw Van Bearde			
1591, 8 maa. ¹⁹			Jacob Van Eede	mevrouw De Breade de huizen op de Lange Biest, beslag		mevrouw De Breade huis in Koestraat met bakhuis, 2 kruidhoven, 3 uitgangen, beslag	
1593, 9 okt. ²⁰			Jacob Van Eede	mevrouw Van Brearde een huis op de Lange Biest, beslag		mevrouw Van Brearde een huis met bakhuis en drie uitgangen, beslag	
1597, 16 maa. ²¹				de erfgenamen Briarde, huis in Lange Biest, beslag mijnheer Van Herenthout [Jacques Sandelyn] is erfgenaam			mijnheer Van Arenberge
1600, 27 mei ²²						François, Livinia, Catharina en Marguerite Sandelijn → Charles, prinsgraaf van Arenberg groot huis in Koestraat [met uitgang Lange Biest]	heere prince Grave van Arenberghes Hoff
1606, 14 jul. ²³				François, Livinia, Marguerite en de kinderen van †Catharina Sandelijn → Johanna Celosse, wwe van David Scholiers een groot huis aan de Lange Biest bij de kerk met een poort in de Korte Heergracht			het Hof van Arenberg
1608, 19 aug. ²⁴					prins van Arenberg → Jacob de Varick x Johanna Rovaesco groot huis, eert. van de heer van Herenthout	prins van Arenberg → Jacob de Varick x Johanna Rovaesco groot huis eert. van Françoise le Sauvage met poort in Lange Biest	eert. Laureys Addiers, nu Peeter Van de Winckel
1619, 27 maa. ²⁵				komende metter eendre zijde aenden hoff ende plaetse vanden huuse van juffrouwe Johanna Celosse, weduwe heer David Scholiers		Joanna Rovelasca xx Theodore de Fournau de Cruyckenborch → Wenceslas Cobergher een groot huys metten thorre, hovingen, plaetsen en stallinghe	
1629, apr. ²⁶							abdis Rozendaal → Joos Agneesen x Catharina Zuetens de Bargie Koestraat hoek Sint-Jansstraat
1646 ²⁷	de H.-Geest van Sint-Jan een huis St. Jans Straet, zijde van de Heirgracht	Jacques Vanden Kerckhoven een huis St. Jans Straet, zijde van de Heirgracht	de Karmelieten Discalces een hof en erf St. Jans Straet, zijde van de Vestbergen	Peeter Immelott [x Johanna Scholiers] een huis St. Jans Straet, zijde van de Vestbergen	Peeter Immelot [x Johanna Scholiers] een groot huis St. Jans Straet, zijde van de kerke [sic]	de hof van de Berg van Bermherticheijt	
							Catharina Zuetens x Jan Du Pré Baergie Koestraat hoek Sint-Jansstraat

¹⁷ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 212 f° 14r, datum 19/09/1589. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

¹⁸ Miseur 2008: 61.

¹⁹ Miseur 2008: 63.

²⁰ Olbrechts 2008a: 52.

²¹ Hendrickx 2008: 25.

²² Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 222, f° 144v, datum 27 mei 1600. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

²³ De verkoop werd geregistreerd in de schepenregisters op 23/06/1608: Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 230, f° 102. De eigenlijke verkoopsdatum werd vermeld door notaris Neefs in een akte van 11/05/1706. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

²⁴ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 230, f° 143, datum 19/08/1608. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

²⁵ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 240, f° 93r, datum 27 maart 1619. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

²⁶ Olbrechts 2008c: 40.

²⁷ Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 53, Wijkboek 4: 28-30; Olbrechts 2006b Wijkboek 6: 46-47.

1655, 1 okt. ²⁸						Schiep Koestraat
1668 ²⁹		het erf van de karmelietessen	Joanna Scholiers klein huis + groot huis Sint-Jansstraat, achteraan tot Korte Heergracht		de Berg van Barmhartigheid	
1684, 29 jan. ³⁰						Simon Van Haeght 1/4
1703, 23 mei en 7 aug. ³¹			Maria Jacoba De Grispere (1/2) Baltazar Hendrick Immeloet (1/2)	Maria Jacoba De Grispere (1/2) Baltazar Hendrick Immeloet (1/2)		
1704, 22 feb. ³²						Adriaen De Wilde
1705, 27 jan. en 11 febr. ³³		het klooster van de karmelietessen	Maria Jacoba De Grispere (1/2) Baltazar Hendrick Immeloet (1/2) → Laurentius Vander Meeren x Maria Persoons een groot en welgelegen huis met plaatse, stallen en achterhuis ... verdeeld in twee woningen in de Sint-Jansstraat		de Berg van Barmhartigheid	
1740, 18 aug. ³⁴						Joannes Steijnemeulen
1772, 16 maa. ³⁵						Cornelis Peeters het schip bouwaanvraag
1791, 9 maa. ³⁶	republikeinse overheid					
1796 ³⁷						wijk E nr. 317 Koestraat Henri Peeters 43 j kruidenier
1798, 27 feb. ³⁸	republikeinse overheid → Martinus Van De Velde		het eigendom van de heer Van Der Elst			
1803 ³⁹	E 366 Claire Van Haeken ea; E 367 Jean Van de Camp ea; E 367 ² Jean Verstraele ea; E 367/3 Louis Reinson ea; E 368 Jean Salverius ea; E 368 ² François Van der Banken ea		E 369 Pierre Louis Ragnoy	E 370 Cosine Dens ex-recolet en 14 andere		Henry Peeters 50 j winkelier E 371
1812, 16 aug. ⁴⁰	Martinus Van De Velde		Maria Francisca Van der Elst → Bernard Vander Elst 2de lot	Maria Francisca Van der Elst → Bernard Vander Elst 1ste lot een groot en spacieuus huis met verschillende kamers beneden en boven, zolders, kelders, keuken, stal, berging, pomp en voorkeer een mooie tuin, verdeeld in twee delen en beplant met veel fruitbomen	de Berg van Barmhartigheid	
1826 ⁴¹	erfgenamen Martinus Van den Velden → Ferdinand Biart					

²⁸ De Ware Vrienden van het Archief, Huizendatabank, www.dewarevrienden.net, datum 1/10/1655.

²⁹ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nummer 289, f° 93r en f° 113r, datum (??/?)1668. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

³⁰ Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 62.

³¹ Olbrechts 2006b Wijkboek 6: 46-47.

³² Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 62.

³³ Olbrechts 2006b Wijkboek 6: 46-47, Stadsarchief Mechelen, notariaat J. Neefs, nr. 1310, akte datum 27/01/1705.

³⁴ Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 62.

³⁵ www.beeldbankmechelen.be, fotonummer SME001003022.

³⁶ Schoeffer s.d.: 172 en Rijksarchief Beveren, archief van het registratiekantoor Antwerpen, toegang F351 nr. 11. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

³⁷ Bevolkingstelling Mechelen 1796, www.dewarevrienden.net.

³⁸ Rijksarchief Antwerpen, archief Provinciebestuur Antwerpen, toegang N001.04 nr. 503. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

³⁹ Bevolkingstelling Mechelen 1803, www.dewarevrienden.net.

⁴⁰ Stadsarchief Mechelen, notariaat François Joseph De Cocq, nr. 2313, datum 16/08/1812. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁴¹ Schoeffer s.d.: 167, 172.

	deel van het oud klooster der Carmelieterssen			
1827, 23 apr. ⁴²		Reine Isabelle en Silvie Constance De Meersman → Antoine Smets x Jeanne Marie Catherine Steencruys		
1834 ⁴³	Biard E 366 = B 144 pakhuys + B 145 huys & hof; E 367 ² = B 147 huys & hof; E 367 ³ = B 148 huys & hof; E 368 = B 149 huys & tuyn + B 151 huys & tuyn + B 152 tuyn; E 368 ² = B 150 huys & tuyn	Antonius Smets Steencruys E 369 = B 125 huys gebouw & plaets + B 126 huis + B 127 lust tuyn + B 128 huis + B 128 bis huis	Mechelen, de Bank van leening E 373 ² = B 122 lustuyn	Johannes Franciscus Raeymaeckers E 371 = B 124 lust tuyn [?]
1834, 17 maa. ⁴⁴	Biart → Apostolinnen oud klooster en 4 kleine woningen in de Sint-Jansstraat			
1839, 22 jun. ⁴⁵		Antoine Smets x Jeanne Marie Catherine Steencruys → Catherine Derville, Flore Delhaye, Marie Vanderschueren, Prudence De Bruycker, Henrica De Roy, Colette Van Den Hove (Dames van Maria) verandering in een school met pensioonaat		
1864 ⁴⁶	Art. 1560. Deminet, Maria-Cath. en medeëigen., religieuse, Mechelen. B 144a kapel ; B 151a huis, geb., pl. ; B 152a hof ; B 149a huis, erf ; B 150a huis, erf	Art. 1848. Derville, Catharina en deelh., geestelyke dochter, Aelst. B128 huis, geb., pl., B128bis idem, B127a lusthof, B 126b huis en pl.	Art. 734. Mechelen, de bank van leening. B 122 lusthof	Art. 907. Raeymaeckers- Deboeck, weduwe en na- kinderen Joannes-baptiste, eig., Brussel B 124 huis

⁴² Rijksarchief Beveren, archief hypotheekkantoor kanton Mechelen, F231 nr. 243, akte nr. 76bis. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁴³ Stadsarchief Mechelen, Modern Archief, nr. 2433, Oorspronkelijke aanwijzende tafel der grondeigenaars en der onbebouwde en bebouwde vaste eigendommen, 1834.

⁴⁴ Schoeffer s.d.: 167.

⁴⁵ Rijksarchief Beveren, Archief hypotheekkantoor kanton Mechelen, F231 nr. 243 dd. 29/06/1839 inschrijving akte van verkoop van notaris J. J. Lambrechts uit Mechelen dd. 22/06/1839. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁴⁶ Stadsarchief Mechelen, Modern Archief, Legger bij de Poppkaart, Art. 1848.

Bijlage13: Hof van Busleyden tabel historische bronnen Koestraat (Frederik de Merodestraat)

Frank Kinnaer, Christiane Apers

Datum	hoekhuis Merodestraat – Sint-Jansstraat	huis	huis			Hals	De Visscher	van Ophem de Briarde Sandelijn (heer van Herenthout)	hoekhuis Merodestraat – Van Hoeystraat
1494 ¹				Franciscus Busleyden koopt erf (?)					
1496 ²				Joos Vrancx → François van Busleyden					
1506, 19 jan. ³			†Jacob Vingerhoet	Valeriaen, Gielis van Busleyden → Jeronimus van Busleyden	Jan Boeynants				
1506, 30 apr. ⁴				Jan van Ophem → H. van Busleyden stuk grond achter zijn huis in de Koestraat					
1507, 10 sep. ⁵				H. van Busleyden	Jan Boeynants → H. van Busleyden deel van zijn erf				
1508, 10 jul. ⁶				het eigendom van de proost	Jan Boeynants → H. van Busleyden huis + klein huis Koestraat	Hendrik Van Volhoven			
1519 ⁷				H. van Busleyden †→ Jacqueline de Boulogne wwe. Jean le Sauvage groot huis Koestraat met uitgang in Lange Biest					
1530 ⁸				de weduwe mijns heeren Cancellier Sonnaige		wwe. Rombout Pauwels, later: wwe. Jan Hals later: Marie Hals	Mathys de Visscher		erfgen. Meester Jan Van Ophem stellen als onderpand voor een heimeijkheid op de Heergracht het 'hoeckhuys dwelck nu een verwerpe is'
1544 ⁹				'Thuijs van mijn heere van Sterrebeke'		de weduwe Skalen	Matthijs De Visscher Koestraat	Phlips Van Ophem Koestraat	
1551, 5 aug. ¹⁰	Bargie Koestraat								
1568, 28 dec. ¹¹				het huis van Maisuy		Marie Hals rente op huis, hof en	Jan [Memys]		

¹ Schoeffler s.d.: 392.

² SAM, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 143 f° 63, datum 27 januari 1519. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

³ SAM, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 124 f°215, datum 19 januari 1506. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁴ SAM, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 124, f° 281r, datum 30/04/1506. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁵ SAM, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 126, f° 58v, datum 10/09/1507. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁶ SAM, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 126 f°251v datum 10/07/1508. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁷ SAM, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 143 f° 63, datum 27 januari 1519. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁸ Rijksarchief Brussel, Rekenkamer nr. 45605 (1530) , f° 55, transcriptie Paul Behets.

⁹ www.dewarevrienden.net, François Van der Jeught, Stadsarchief Mechelen, K. Impôts maisons: 34.

¹⁰ De Ware Vrienden van het Archief, Huizendatabank, www.dewarevrienden.net, datum 5/8/1551.

					achterhuis Koestraat verschuldigd aan Theresia sCalen			
1569, 2 apr. ¹²				de Vrouwe van Maisnuy moet de 'oysendrup' van de 'heymmuier' die komt tot aan de Biest onderhouden		Jan Mast	Guillaume, Baptista, Arnout, Barbara, Anna, Catharina, Margriet allen kinderen † Philip Van Ophem → jonker Nicolaes Van Bryarde huis met plaats en grote poort in Koestraat, 2 kruidhoven, bakhuis en uitgang in Lange Biest en [Korte] Heergracht	Cathelijne Van Ophem
1571, 14 okt. ¹³						Jan Mast	jonkheer Lambrecht Van Briarden een huis in de Koestraat beslag door erfgenamen † Philips Van Ophem	Kataline Van Ophem
1572, 1 jun. ¹⁴					Marie Hals	Janne Moens beslag	jonkheer Lambrecht Van Briarde	
1573, 12 apr. ¹⁵					wwe. en kinderen Rombout Pauwels	eert. Janne Moons nu Aerden Van den Wiele beslag door Kataline Van Waes	wijlen meester Jans Van Ophem	
1573, 17 mei ¹⁶	Bargie Philips Verlinden huis en achterhuis in de Koestraat op de Biest			het eigendom van jonkheer Francoijs Le Sauvaigne aan beide zijden				
1573, 2 nov. ¹⁷					Marie Hals	Kataline Van Waes beslag	jonkheer Lambrichts Van Briaerde	
1575, 27 maa. ¹⁸							het eigendom van de heer Van Schodt aan beide zijden.	Kataline Van Ophem → de heer Van Schodt een huis op de Korte Heergracht
1575, 14 apr. ¹⁹							het erf van de koper aan beide zijden	Cathelijne Van Ophem → ridder Gijsbrecht van Bronckhorst heer van Schoot erf waar vroeger een huis op stond aan de Korte Heergracht
1582, 16 maa. ²⁰				erfgenamen van mijnheer Van Mamguys	Barbel Hals beslag		de erfgenamen † mijnheer Van Schooten	
1584, 5 febr. ²¹							het erf van †Phylips Van Ophem aan beide zijden	de wwe. De Lassoul huis in Koestraat hoek Korte Heergracht
1585, 1 dec. ²²	Bargie Jan Van Sichene → Lauwereijs Ardiers in de Koestraat hoek Korte Biest		Jan Van Sichene → Lauwereijs Ardiers een klein huisje ernaast					
1587, 20 jun. ²³				het huis van Menuy	eert. Marie Hals, nu Kon. Dom. → Rombout Van Orssagen		het erf van de heer van Herenthout	
1589, 19 sep. ²⁴	Laureys Addiers hoekhuis Koestraat Lange Biest			Francoise le Sauvage → Karel prinsgraaf van Arenberge x Anna de				

¹¹ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 192 f° 68r, datum 28/12/1568. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

¹² Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 192, datum 2/04/1569. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

¹³ Olbrechts & Van der Jeught 2008a: 93.

¹⁴ Olbrechts & Van der Jeught 2008a: 94.

¹⁵ Olbrechts & Van der Jeught 2008a: 98.

¹⁶ Olbrechts & Van der Jeught 2008a: 98.

¹⁷ Olbrechts & Van der Jeught 2008a: 102.

¹⁸ Olbrechts & Van der Jeught 2008a: 110.

¹⁹ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 198, datum 14/04/1575. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

²⁰ Miseur 2007: 71.

²¹ Hendrickx 2007: 60.

²² Meutermans 2008a: 13.

²³ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 210 f° 115, datum 20/6/1587. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

²⁴ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 212 f° 14r, datum 19/09/1589. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

				Croy groot huis en drie kleine huisjes in Koestraat met 'plaatse' en poort in Lange Biest				
1590, 17 nov. ²⁵				Carel van Arenberge x Anna van Croy	Rombout Van Orshagen → graaf Carel van Arenberge		de heer van Herenthout	
1591, 8 maart ²⁶					Jan Mast		mevrouw De Breade een huis in de Koestraat met bakhuis en 2 kruidhoven, beslag	Catlyne Van Ophem
1593, 9 okt. ²⁷					Jan Mast		mevrouw van Brearde huis in de Koestraat met bakhuis en 3 uitgangen beslag gestoord door erfg. Heer Van Schooten	Catrine Van Ophem
1594, 20 mei ²⁸	huis en achterhuis in de [Koestraat] op de Biest → (N.N.)	en nog een klein woonhuis		mijnheer Van Arenberge aan twee zijden				
1594, 16 dec. ²⁹				het huis van graaf Van Arenberg	mijnheer Van Herenthout een erf waar een huis op gestaan heeft beslag		mijnheer Van Herenthout	
1596, 11 aug. ³⁰				kanselier Sannange [eigenaar in 1530]	Marie Hals [eigenaar in 1530] beslag Kon. Dom.	Mathys De Visschere [eigenaar in 1530]		
1597, 7 feb. ³¹								Willem, Baptist, Elisabeth en de kinderen van † Margriete Van Ophem → jonker Jacob Sandelijn, heer van Herenthout hoekhuis Koestraat en Korte Heergracht
1597, 31 aug. ³²				de graaf Van Arenberge	huis in de Koestraat graaf van Arenberg beslag		het huis van de heer Van Herenthout	
1600, 27 mei ³³				'Grave van Arenberghes Hoff'			jonker François, Livina, Catharina en Marguerite Sandelijn → Charles, prinsgraaf van Arenberg een groot huis en een klein huis ernaast in de Koestraat, naast de Korte Heergracht	
1608, 19 aug. ³⁴	eertijds Laureys Addiers nu Peeter Van De Winckel						de prins van Arenberg x Anne de Croy → Jacob de Varick x Joanna Rovelasca 2 grote huizen en 3 kleine, met poort in de Lange Biest	
1608, 11 okt. ³⁵				Joanna Rovelasca het huis 'van de grave van Arenberge'			Joanna Rovelasca 'het groot huys van Herenthout'	Joanna Rovelasca → Jan Passant de koper mag geen vensters maken die inkijk geven op de andere eigendommen van de verkoopster
1608, 31 okt. ³⁶							Jacob de Varick → jonker Gaspar Charles huis in Koestraat, tegen de Korte Heergracht, met poort vooraan, binnenplaats, tuin en stal er moet een nieuwe muur gebouwd worden	
1615, 16 jun. ³⁷	Bargie Koestraat							

²⁵ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 213 f° 33, datum 17/11/1590. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

²⁶ Miseur 2008: 63.

²⁷ Olbrechts 2008a: 52.

²⁸ Miseur (niet uitgegeven): 5.

²⁹ Olbrechts 2008b: 40.

³⁰ Hendrickx 2008:23.

³¹ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 219, datum 7/02/1597. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

³² Hendrickx 2008: 26.

³³ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 222, f°144v, datum 27 mei 1600. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

³⁴ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 230, f°143, datum 19/08/1608. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

³⁵ Stadsarchief Mechelen, notariaat J. Harlinghen, 895, f°60r, datum 11 oktober 1608. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

³⁶ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 230, f°242. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

³⁷ De Ware Vrienden van het Archief, Huizendatabank, www.dewarevrienden.net, datum 16/6/1615.

1619, 27 maa. ³⁸				Joanna Rovalesca xx Theodore de Fourneau de Cruyckenborch → Wenceslas Cobergher groot huis met toren , hoven, plaats en stal en een klein huis met voorzijde in de Koestraat	de hof van jonkheer Gaspar Charles	
1620, 20 maa. ³⁹					het huis van jonker Jaspar Charles	Jan Passant huis en hofstad, beslag
1620, 28 sep. ⁴⁰				opening voor het publiek van de Berg van Barmhartigheid, pandjeshuis		
1628, 20 maa. ⁴¹	Bargie Sint-Jansstraat					
1628, 3 nov. ⁴²	Bargie Koestraat					
1629, april ⁴³	Bargie abdis Rozendaal → Joos Agneesen x Catharina Zuetens	abdis Rozendaal → Joos Agneesen x Catharina Zuetens stenen huis	abdis Rozendaal → Joos Agneesen x Catharina Zuetens stenen huis			
1630, 21 nov. ⁴⁴				Hof van Arenberghe		
1643, 22okt. ⁴⁵						Catharina Morteaux huis in de Koestraat hoek Korte Heergracht
1644, 16 jun. ⁴⁶						Catherine Morteaux wwe Franchoijs De Hont, nu x Jan Van Hezen 2 huizen in de Koestraat en op de Korte Heergracht, beslag
1646 ⁴⁷	Baergie hoek van de St. Jans Straete Catharina Zuetens x Jan Du Pré	Catharina Zuetens x Jan Du Pré	Catharina Zuetens Jan Du Pré	huis van de Berg van Barmhartigheid	groot huis weduwe en kinderen Gaspar Charles	hoek van de Corte Heirgracht Catharina Mortieux, wwe. Franchois De Hondt [FK: hij was verver tussen 1601-1629]
1655, 1 okt. ⁴⁸	Schiep Koestraat					
1663 ⁴⁹				Mons Pietatis Mechliniæ van links naar rechts: gvl tuinmuur uiterst rechts deur/2 bouwl. onder trapgevel met centraal raam op elk niveau/idem/muur tot halverwege 1 ^{ste} verd. met centraal een poort met nis erboven/2 bouwl. onder trapgevel, gvl 2 ramen (enkel bovenlicht)/idem maar slechts 1 raam/gvl tuinmuur met uiterst links poort met symbool erboven		
1664, 16 feb. ⁵⁰					het huis van Jaspar Charles	Joos Vlemincx wijlen Janszoon eig. Jacques Vergaelen huurder een huis dat 3 woningen was in de Koestraat, hoek Korte Heergracht
1684, 29 jan. ⁵¹	Simon Van Haeght 1/4	Simon Van Haeght 1/4	Simon Van Haeght 1/4			
1687, 29 apr. ⁵²						Ignatius Van Erp [zoon van Anna Charlotta Charles ⁵³]

³⁸ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 240, f° 93r, datum 27 maart 1619. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

³⁹ Meutermans 2008b: 51.

⁴⁰ Schoeffers s.d.: 392.

⁴¹ De Ware Vrienden van het Archief, Huizendatabank, www.dewarevrienden.net, datum 20/3/1628.

⁴² De Ware Vrienden van het Archief, Huizendatabank, www.dewarevrienden.net, datum 3/11/1628.

⁴³ Olbrechts 2008c: 40.

⁴⁴ De Ware Vrienden van het Archief, Huizendatabank, www.dewarevrienden.net, datum 21/11/1630.

⁴⁵ Miseur & Van der Jeught 2005: 22.

⁴⁶ Miseur & Van der Jeught 2005:26.

⁴⁷ Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 62-63.

⁴⁸ De Ware Vrienden van het Archief, Huizendatabank, www.dewarevrienden.net, datum 1/10/1655.

⁴⁹ www.beeldbankmechelen.be, fotonummer SME001003850. Ongewijzigde herdruk uit 1726 van de originele editie uit 1663.

⁵⁰ Miseur & Van der Jeught 2005: 23.

⁵¹ Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 62.

⁵² Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 63.

⁵³ Informatie verstrekt door Christiane Apers.

1693, 15 apr. ⁵⁴					het grote huis van Marie Louise de Clerq, wwe. van Ignatius Gaspar van Erpe	Marie Louise de Clerq, wwe. Van Ignatius Gaspar van Erpe → Anna Claes, wwe. Jacobus Verhaelen. huisje op de hoek van de Koestraat en de Korte Heergracht
1704, 22 feb. ⁵⁵	Andriaen De Wilde	Andriaen De Wilde	Andriaen De Wilde			
1704, 13 maa. ⁵⁶						Anna Claes, wwe. Jacques Vergaelen
1713, 12 mei ⁵⁷						Maria Louijse Leclercq (verkoop van 1693 ongedaan gemaakt wegens wanbetaling rente ⁵⁸)
1714, 20 okt. ⁵⁹						Jacop Pens
1721, 28 aug. ⁶⁰						Peeter Doms x Joanna Vranckx
1740, 18 aug. ⁶¹	Joannes Steijnemeulen	Joannes Steijnemeulen	Joannes Steijnemeulen			
1759, 20 nov. ⁶²				de Berg van Barmhartigheid	Franciscus Ignatius Gansacker → jonker Carolus Josephus Van Meerbeke dit du Ruisseau x Apollonia Francisca Josepha Petit groot huis met een lange binnenkoer en een grote poort in de Koestraat	het hoekhuis met de Korte Heergracht
1767, 15 jan. ⁶³	Schip Koestraat					
1770 ⁶⁴				den Bergh van Bermhertigheid, in welcken Berg syn verscheyde wooningen voor de officieren van den selven		
1772, 16 maa. ⁶⁵	Schip Cornelis Peeters bouwaanvraag Koestraat hoek Sint-Jansstraat					
1784, 13 nov. ⁶⁶						de erfgen. van Peeter Daems x Anna Vranckx → Carolus Josephus Van Meerbeke
1785, 20 sep. ⁶⁷					Carolus Josephus Van Meerbeke (†) → Willem Herreyns x Dorothea Lalemant Lot 1: groot huis komt over een lange plaatse vooraan uit in de Koestraat, met tweede uitgang in de Korte Heergracht	Carolus Josephus Van Meerbeke (†) → Jacobus Mertens Lot 2: hoekhuis 'De Kleynen Berg'
1795 ⁶⁸					de plaetse van het huys onlangs gekogt door den heere Konstschilder Herreyns	Klynen Bergh in Koeyste strate hoeck Korte Hairgracht
1796 ⁶⁹	wijk E nr. 317	wijk E nr. 316		wijk E nr. 312 Koestraat, François De Bergh 39 j directeur van de Berg van Barmhartigheid	wijk E nr. 310 Koestraat	wijk E nr. 307 Koestraat

⁵⁴ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 325, f°21v, datum 13/03/1704: registratie van notarisakte G. Keyaerts der datum 19/10/1693. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁵⁵ Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 62.

⁵⁶ Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 63.

⁵⁷ Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 63.

⁵⁸ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 334 f°69v, datum 2/05/1713. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁵⁹ Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 63. De verkoop aan jonker Jacob Pens en echtgenote Anna Vekemans dateerde van 25 januari 1714, zie Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 335. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁶⁰ Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 63.

⁶¹ Olbrechts 2006a Wijkboek 3: 62.

⁶² [Bron?] De verkoopakte werd op 20/11/1759 opgemaakt in Antwerpen door notaris Gasparus De Wever. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁶³ De Ware Vrienden van het Archief, Huizendatabank, www.dewarevrienden.net, datum 15/1/1767.

⁶⁴ Cuypers van Alsinghen 1770: 391.

⁶⁵ www.beeldbankmechelen.be, fotonummer SME001003022.

⁶⁶ Stadsarchief Mechelen, Oud Archief, G Schepenakten, Serie I, nr. 405, f°58v, 13/11/1784. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁶⁷ [Stadsarchief Mechelen, notariaat B.F. Van Den Bossche?], nummer 134 der datum 20/09/1785, verkoop van het eerste lot. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁶⁸ Stadsarchief Mechelen, Fonds Berlemont, map 37, p. 61.

⁶⁹ Bevolkingstelling Mechelen 1796, www.dewarevrienden.net.

	Koestraat Henri Peeters 43 j kruidenier	Koestraat Guillaume Versaet 45 j kleermaker		wijk E nr. 313 Koestraat, Gerard Joseph Wery 70 j bediende op de Berg van Barmh. wijk E nr. 314 Koestraat, Corneille Maes 74j rentenier en Adrien Ignace Van Camp bediende op de Berg van Barmh. wijk E nr. 315 Koestraat, Lucie Spoelbergh 40 j	Guillaume Herryens 50 j, 4 dochters, 2 zonen en dienstmeid	Jaques Mertens 67 j kruidenier
1803 ⁷⁰	E 371 Koestraat Henry Peeters 50 j winkelier	E 372 Koestraat Guillaume Versaet 54 j kleermaker		E 373 Koestraat François De Bergh 53 j directeur van de Berg van Barmhartigheid en 13 andere personen	E 377 Korte Hairgracht Lucie, Marie, Cristine, Emmanuel en Victor Hareyns	E 374 Koestraat Jacques Mertens 76 j tabakshandelaar
ca. 1824 ⁷¹	B124	B 123		B 118, B 119, B 120, B 121, B 122 [tuin]	B 115, B 116 B 114	
ca. 1824 ⁷²	huisnr. E 371 kadasternr. B 124 Baergie	huisnr. E 372 kadasternr. B 123		huisnr. E 373/1, 373/2, 373/3 kadasternr. B 121, 120, 118 Berg van Bermhartigheid	huisnr. E 377/1, E 377/2 kadasternr. B 115, B 116 -	huisnr. E 374 kadasternr. B 111 Den Kleynenberg
1825, 25 apr. ⁷³					Willem Herreyens → Anna Cornelia Leysen	
1829, 7 feb. ⁷⁴				de Berg van Barmhartigheid	[achteraan] het huis van de verkoopster [vooraan] Anna Cornelia Leysen → notaris Jan-Baptist Fremie een perceel onbebouwde grond in de Koestraat	herberg 'De Kleynen Bergh'
1834 ⁷⁵	Johannes Franciscus Raeymaeckers E 371 = B 124 lusttuyn [?]	wwe. Johannes Berners E 372 = B 123 huys & plaets		Mechelen, de Bank van leening E 373 = B 118 huys geb. & plaets + B 119 gebouw plaets & bank van leening E 373 ² = B 120 huys gebouw & plaets + B 121 huys gebouw & plaets + B 122 lusttuyn	Anna Cornelia Leysen E 375 = B 112, E 376 = B 113, E 377 = B 115 + B 116 J. Bte Fremie E 377 = B 114 huys stal	kinderen Philippus De Cock E 374 = B 111 huys (komt gedeelt. boven 112)
1835, 4 aug. ⁷⁶					[achteraan] †Anna Cornelia Leysen → verkoop in 4 loten oa. Joachim Joseph Vincart ijker	
1838 ⁷⁷						herberg den Kleynen Berg nu den Vapeur Koestraet uytgang Korte Hayrgracht E/374
1853, 10 nov. ⁷⁸				opening bewaarschool in een lokaal van de Berg van Bermhartigheid zorg toevertrouwd aan Zusters van O.L.V. van Bermhartigheid		
voor 1855 ⁷⁹		2 bouwlagen onder zadeldak	gvl: gekanteelde muur met uiterst rechts en links een deur	van links naar rechts: 2 bouwlagen met trapgevel met 1 centraal raam op elk niveau/ idem / gvl gekanteelde muur met raam en poort / 2 bouwlagen met trapgevel, op gvl 2 kleine ramen (bovenlicht) / idem / gvl gekanteelde muur met poort / gvl muur met klein raampje en poort	[vooraan] gvl poort, 1 ^{ste} v centraal raam in spitsgevel	hoekhuis gvl 2 ramen, deur met bovenlicht rechts; 1 ^{ste} v 3 ramen, spitsgevel met 4 kleine ramen
1855 ⁸⁰						herberg Kleynen berg Koestraet uytgang Korte Hayrgracht E/374
1864 ⁸¹	B 124 huis wwe. Joannes Baptiste Raeymaeckers Deboeck	B 123 huis Joseph Louis Feyten Versaet		B 118 huis, geb., pl; B 119 geb., pl. en bank van leening; B 120 huis, geb., pl.; B 121 huis, geb., pl.; B 122 luthof Mechelen, de bank van leening	[achteraan] B 116 huis, geb. pl. en tuin Joachim Jos. Vincart Vandeneynde yker [vooraan] B 114 stal Hugo Henri Maria Debehault Philipkin	B 111a huis de weduwe Auguste Mommens- Feremans
1864 ⁸²				restauratie door J. Schadde		

⁷⁰ Bevolkingstelling Mechelen 1803, www.dewarevrienden.net.

⁷¹ www.beeldbankmechelen.be, fotonummer SME004001195, wijk B 2.

⁷² Stadsarchief Mechelen, Tablaeu comparatif des numeros & sections de la ville avec les numeros et sections du cadastre.

⁷³ Stadsarchief Mechelen, notariaat Judocus De Grauw, nr. 817, akte nummer 48 der datum 25/04/1825. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁷⁴ RAB, archief hypotheekkantoor Mechelen, toegang F231, nr. 131, artikel 53 der datum 7/02/1829 inschrijving verkoopakte van notaris Vinck uit Mechelen. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁷⁵ Stadsarchief Mechelen, Modern Archief, nr. 2433, Oorspronkelijke aanwijzende tafel der grondeigenaars en der onbebouwde en bebouwde vaste eigendommen, 1834.

⁷⁶ Stadsarchief Mechelen, notariaat J.M. De Cock, nr. 2359, datum 04/08/1835. Informatie bezorgd door Christiane Apers.

⁷⁷ Stadsarchief Mechelen, Fonds Berlemont, map 37, p. 61.

⁷⁸ Stadsarchief Mechelen, Fonds Berlemont, map 36, p. 118.

⁷⁹ www.beeldbankmechelen.be, fotonummer SME001001585, vervaardigd door Jan Baptist De Noter, niet gedateerd. Jan Baptist De Noter overleed in 1855, zie www.beeldbankmechelen.be, fotonummer SME001002128.

⁸⁰ Stadsarchief Mechelen, Fonds Berlemont, map 37, p. 61.

⁸¹ Stadsarchief Mechelen, Legger bij de Poppkaart van de stad Mechelen intra muros.

⁸² <https://inventaris.onroerendergoed.be/>.

1864 ⁸³				opening muziekacademie		
1887 ⁸⁴				verbouwing van de straatgevel van de kleine koer verlagen en doortrekken van de kantelen, nieuwe natuurstenen lijsten rond venster en deur, kruismoneel in venster		
1892 ⁸⁵					[vooraan] Delafaille verbouwing oude toestand: gvl grote poort, 1 ^{ste} v 2 ramen, lijst, puntdak nieuwe toestand: gvl smalle deur en 2 smalle ramen, 1 ^{ste} v 2 ramen, 2 ^{de} v 2 ramen, trapgevel met 4 ramen (=huidige gevel)	
1914, 20 jun. ⁸⁶				Plattegrond van het Hof van Busleyden.		
1914 ⁸⁷				zware materiële schade aan de gebouwen ten gevolge van de beschietingen		
1935 ⁸⁸				opening museum na herstelling oorlogsschade		
1972 ⁸⁹						gvl raam centraal deur rechts, 1 ^{ste} v 3 ramen centraal raam dichtgemetseld, puntdak met centraal raam met middenstijl in natuursteen
1984 ⁹⁰	ID 3587			ID 3588		ID 3589 hoekhuis van twee bouwlagen onder zadeldak, opklimmend tot de 17de eeuw

⁸³ www.beeldbankmechelen.be, fotonummer SME001000089.

⁸⁴ Stadsarchief Mechelen, Fonds Berlemont, map 37, pp. 4-5.

⁸⁵ Stadsarchief Mechelen, Fonds Berlemont, map 37, p. 57.

⁸⁶ www.beeldbankmechelen.be, fotonummer SME001005163.

⁸⁷ www.beeldbankmechelen.be, fotonummers SME002001664, SME002001659, SME002001655, SME001014099, SME001014098, SME001014104, SME001013403, SME001000094, SME001013404.

⁸⁸ Kocken 1996: 233.

⁸⁹ Stadsarchief Mechelen, Fonds Berlemont, map 37, p. 58.

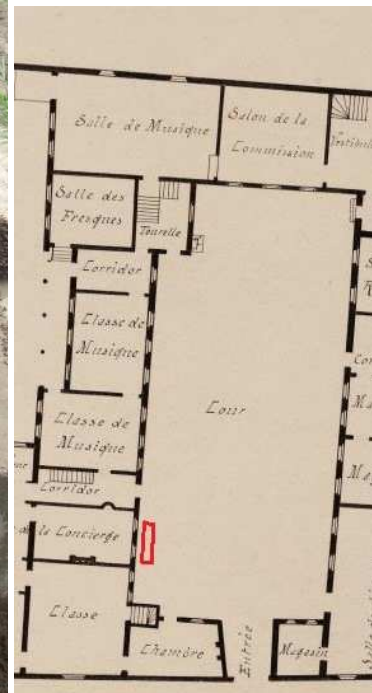
⁹⁰ <https://inventaris.onroerendergoed.be/>.

Bijlage 14: Hof van Busleyden werfcontroles

De locatie van de waarnemingen wordt benaderend weergegeven op de plattegrond van 1914.

2012, 19 juni

Vondst van een vloer in baksteen in visgraatverband op de centrale binnenplaats.

Interpretatie

De aanwezigheid van dit vloertype wijst op de aanwezigheid van een woonhuis. Vloeren in baksteen zijn standaard in Mechelse woonhuizen tot ca. 1500. De geringe diepte waarop de vloer aanwezig is pleit voor een late datering, rond 1500.

2016, 16 februari

Op 16 februari werd een eerste doorbreking vastgesteld van een bakstenen gewelf dat zich bevond op de locatie van de voormalige 'Corridor' en 'Cuisine'. Op 17 maart was het volledige gewelf verwijderd.

16 februari 2016

17 maart 2016

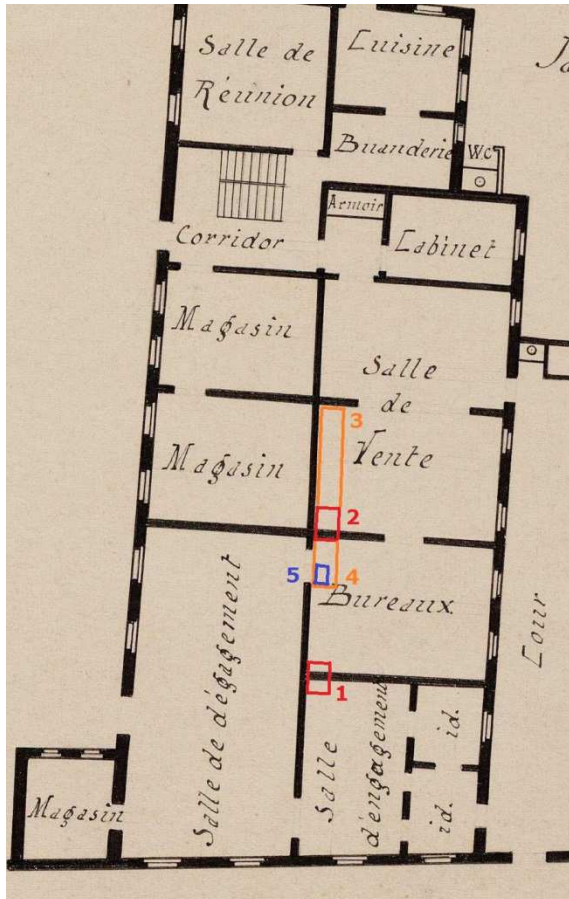
Op de foto is de aanzet van een gewelf te zien en vier gaten die wijzen op het gebruik van een formeel om het gewelf te metselen. Op de muur van het gewelf zit aan de binnenkant een zwarte aanslag.

Interpretatie

Het gaat hier zonder enige twijfel om een beerput. De constructie bovenop het gewelf op de foto van 16 februari is vermoedelijk het stortgat. Het toilet zelf bevond zich vermoedelijk in de 'Cuisine'.

2016, 3 maart

Bij onderschoringen werden op twee locaties bakstenen gewelven aangesneden. Bij het eerste gewelf was de holle ruimte onder het gewelf opgevuld met puin. Bij het tweede gewelf kon de holle ruimte onder het gewelf betreden worden. Het bleek om een zeer smalle ruimte te gaan, die zich in twee richtingen uitstrekte.

1. Gewelf in baksteen.

2. Gewelf in baksteen

3. Gewelf in baksteen, zicht op de ondergrondse situatie, lange zijde.

4. Gewelf in baksteen, zicht op de ondergrondse situatie, korte zijde, met aanduiding stortgat en verdwenen stortkegel.

5. Detail van het stortgat, afgedekt met een kalkzandsteen.

Gat in het gewelf dat wijst op het gebruik van een formeel voor het metselen van het gewelf.

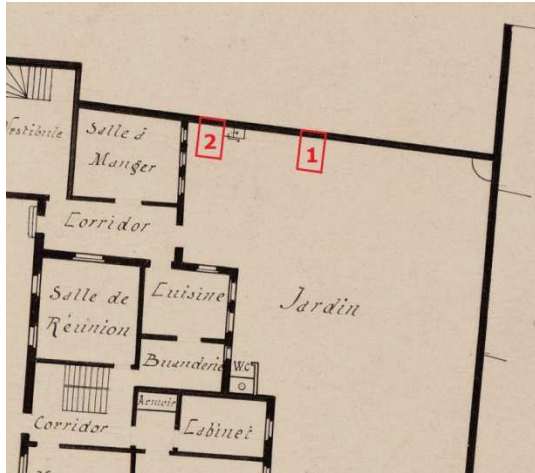

Interpretatie

De constructie is behandeld onder de punten 2, 3, 4 en 5 is zonder twijfel gebruikt als een beerput. De aanwezigheid van het stortgat, de aanslag van een verdwenen stortkegel die vertrekt vanuit het stortgat zijn hiervoor duidelijke bewijzen. De langgerekte vorm van de beerput is zeer ongewoon. De locatie en afmetingen van gewelf 1 doet vermoeden dat het oorspronkelijk deel uitmaakte van gewelf 2-3-4. Als dit klopt is het onwaarschijnlijk dat de constructie oorspronkelijk een beerput was.

2016, 16 maart

Bij het uitgraven van 2 putten om de noordelijke tuinmuur te onderschoren werden diepere bodemlagen aangesneden. In put 2 werd op een diepte van precies 3 meter onder maaiveld een duidelijke horizon aangetroffen.

Put 1 overzicht

Put 1 detail

Put 2

Put 2

Het gewelf is waarschijnlijk gelijktijdig gebouwd met de toegemetselde deur, die doorgang verleende van de 'Salle de Réunion' naar de 'Buanderie'. Het niveau van de drempel van de deur bevindt zich boven de top van het gewelf, wat een vloer veronderstelt die op het gewelf lag.

Zicht op de bakstenen constructie die zich onder de vloer van de 'Buanderie' bevond, voor (boven) en na (onder) de afbraak. Na afbraak kwam een opening aan het licht die de bakstenen constructie in de 'Buanderie' verbond met de holle ruimte onder de 'Salle de Réunion'.

Zicht vanuit de voormalige 'Buanderie' op de holle ruimte onder het gewelf in de 'Salle de Réunion'.

Interpretatie

Aangezien een toegang via een trap afwezig lijkt te zijn en de muren van de kelder onder het gewelf gepleisterd zijn, is een functie als gewone kelder of beerput af te wijzen. Vermoedelijk gaat het hier om een cisterne of waterkelder. De constructie in de 'Buanderie' zal erop gericht geweest zijn om water uit de cisterne te putten. In een *buanderie* 'wasruimte' was er zeker behoefte aan veel water.

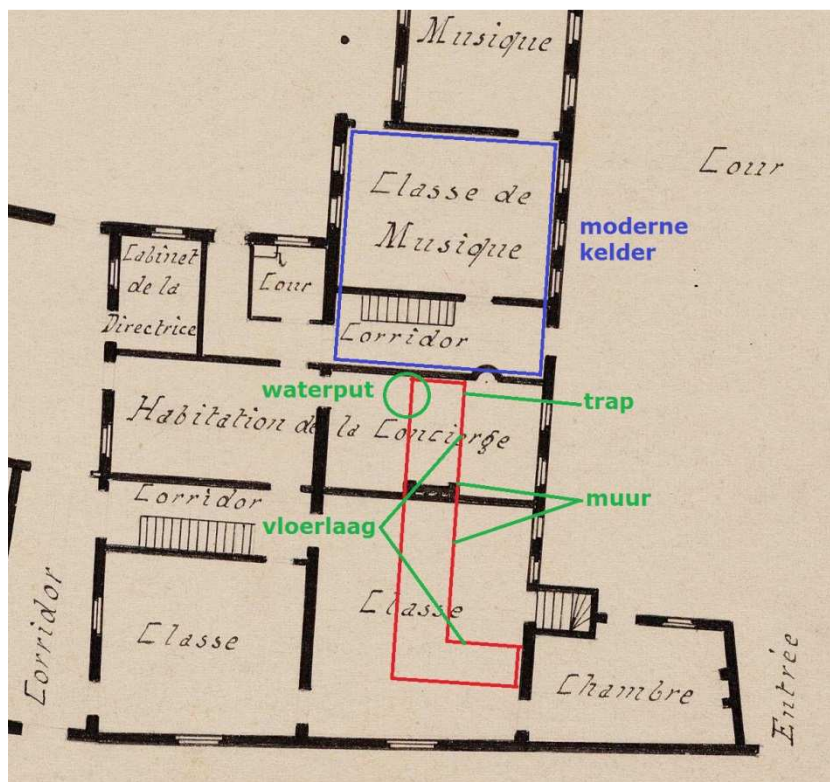
De cisterne werd vermoedelijk gevoed met hemelwater. Tijdens de opgraving werd een gemetselde goot gevonden die waarschijnlijk hiervoor dienst deed. Een dergelijke cisterne is zeer ongewoon in Mechelen. Het enige vergelijkingspunt is de cisterne die teruggevonden werd in de binnentuin van het Predikherenklooster.

2016, 17 en 21 maart

Bij het graven van een sleuf voor de nutsleidingen werden verschillende elementen vastgesteld: een moderne kelder onder een betonnen vloerplaat, een bakstenen waterput, een trap met treden in kalkzandsteen, een gelaagd bodempakket en oudere muren.

Algemeen zicht op de uitgegraven sleuf.

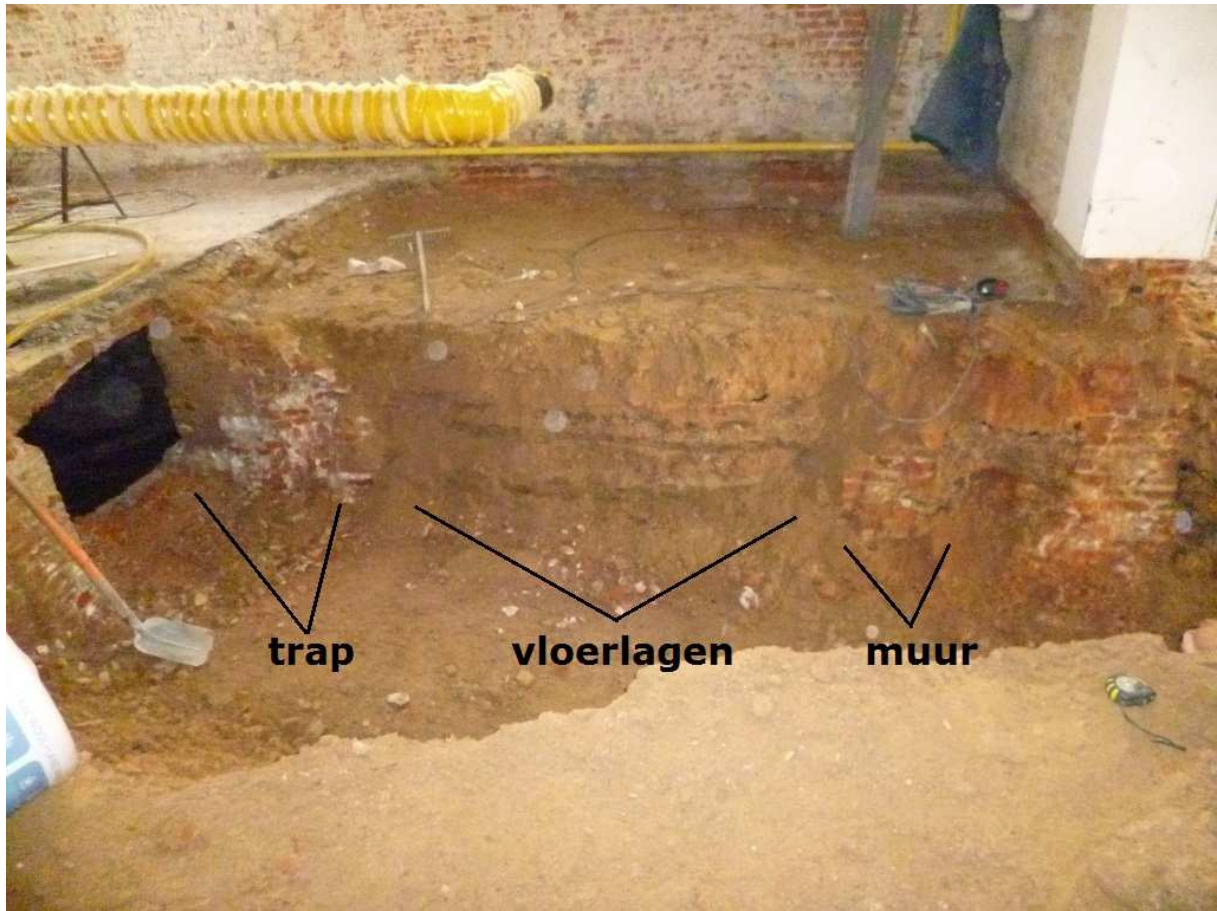

Moderne kelder onder de voormalige 'Classe de Musique'.

Waterput in baksteen op de locatie van de voormalige 'Habitation de la Concierge'.

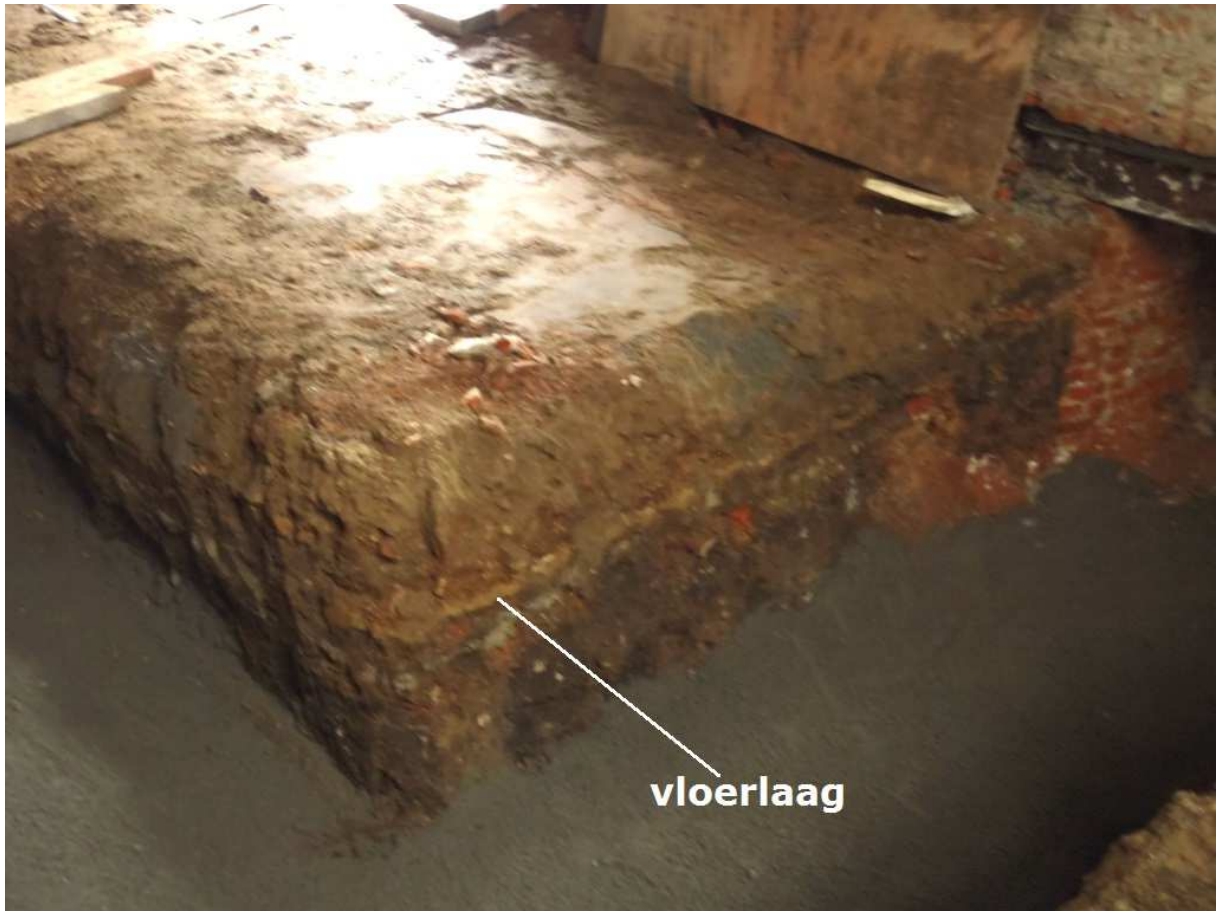
Trap, oudere muur en vloerlagen onder de voormalige 'Habitation de la Concierge'.

Detail trap.

Muur en vloerlaag onder de voormalige 'Classe'.

vloerlaag

Opgra	materiaalcate	Spoornummer	inventarisnr	Verwerking	objectnaam
MEBE	METAAL	-	2015/462.000	geconserveerd	
MEBE	STAAL	0001	-		bouwmateriaal
MEBE	STAAL	0002	-		bouwmateriaal
MEBE	AARDEWERK	0004	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0005	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0005	2015/462.007	niet geconserveerd	
MEBE	METAAL	0005	2015/462.006	niet geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0005	-	assessment	bulk
MEBE	VARIA	0005	2015/462.008		
MEBE	DIERLIJK BOT	0006	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0006	2015/462.007	niet geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0007	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0008	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0008 0014	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0008 0014	-	assessment	bulk
MEBE	STAAL	0010	-		bouwmateriaal
MEBE	STAAL	0010	-		bouwmateriaal
MEBE	STAAL	0012	-		bouwmateriaal
MEBE	STAAL	0014	-		bouwmateriaal
MEBE	AARDEWERK	0016	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0020	-	assessment	bulk
MEBE	STAAL	0023	-		bouwmateriaal
MEBE	AARDEWERK	0027	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0027	-	assessment	bulk
MEBE	STAAL	0035	-		bouwmateriaal
MEBE	STAAL	0036	-		bouwmateriaal
MEBE	STAAL	0037	-		bouwmateriaal
MEBE	STAAL	0039	-		bouwmateriaal
MEBE	STAAL	0040	-		bouwmateriaal
MEBE	STAAL	0041	-		bouwmateriaal
MEBE	STAAL	0045	-		bouwmateriaal
MEBE	METAAL	0048	2015/462.007	niet geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0048	-	assessment	bulk
MEBE	STAAL	0048	-		bouwmateriaal
MEBE	AARDEWERK	0048 0058 0059	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0048 0058 0059	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0052	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0052	-	assessment	bulk
MEBE	GLAS	0052		geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0053	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0053	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0054	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0054	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0061	2015/462.004	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0065	2015/462.004	geconserveerd	

Opgra	materiaalcate	Spoornummer	inventarisnr	Verwerking	objectnaam
MEBE	AARDEWERK	0065	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0065	2015/462.004	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0065	2015/462.004	geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0065	-	assessment	bulk
MEBE	STAAL	0066	-		bouwmateriaal
MEBE	AARDEWERK	0066	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0069	2015/462.006	niet geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0069	-	assessment	bulk
MEBE	STAAL	0076	-		bouwmateriaal
MEBE	STAAL	0080	-		bouwmateriaal
MEBE	GLAS	0081		geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0081	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0081	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0083	2015/462.000	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0083	2015/462.000	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0083	2015/462.001	niet geconserveerd	
MEBE	METAAL	0083	2015/462.001	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0083	2015/462.002	niet geconserveerd	
MEBE	METAAL	0083	2015/462.007	niet geconserveerd	
MEBE	GLAS	0083		geconserveerd	
MEBE	METAAL	0083	2015/462.005	geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0083	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0083 = 0048	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0083 0085	2015/462.005	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0083 0085	2015/462.005	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0083 0085	2015/462.004	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0083 0085	2015/462.005	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0084	2015/462.002	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0084	2015.462.001	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0084	2015/462.001	geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0084	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0084	2015/462.007	niet geconserveerd	
MEBE	GLAS	0084		geconserveerd	
MEBE	VARIA	0084	2015/462.008		
MEBE	METAAL	0085	2015/462.000	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0085	2015/462.006	geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0085	-	assessment	bulk
MEBE	STAAL	0086	-		natuurwetenschap
MEBE	DIERLIJK BOT	0087	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0087	2015/462.007	niet geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0087	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0088	-	assessment	bulk
MEBE	STAAL	0091	-		bouwmateriaal
MEBE	DIERLIJK BOT	0091	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0091	-	assessment	bulk

Opgra	materiaalcat	Spoornummer	inventarisnr	Verwerking	objectnaam
MEBE	AARDEWERK	0092	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0094	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0094	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0094	2015/462.006	niet geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0096	-	assessment	bulk
MEBE	GLAS	0100		geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0100	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0100	2015/462.001	geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0100	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0101	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0103	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0103	2015/462.005	geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0104	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0110	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0110	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0115	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0115	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0115	2015/462.005	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0122	2015/462.008	niet geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0122	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0122	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0124	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0124	2015/462.007	niet geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0124	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0125	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0135 0183	-	assessment	bulk
MEBE	STAAL	0139	-		bouwmateriaal
MEBE	STAAL	0140	-		bouwmateriaal
MEBE	GLAS	0141		geconserveerd	
MEBE	VARIA	0141	2015/462.008		
MEBE	DIERLIJK BOT	0148	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0148	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0149	2015/462.005	geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0149	-	assessment	bulk
MEBE	VARIA	0149	2015/462.008		
MEBE	GLAS	0149		geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0149	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0152	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0152	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0154	-	assessment	bulk
MEBE	GLAS	0154		geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0154	-	assessment	bulk
MEBE	STAAL	0160	-		bouwmateriaal
MEBE	AARDEWERK	0164	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0165	-	assessment	bulk

Opgra	materiaalcate	Spoornummer	inventarisnr	Verwerking	objectnaam
MEBE	AARDEWERK	0165	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0165	2015/462.007	niet geconserveerd	
MEBE	METAAL	0165	2015/462.002	geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0166	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0166	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0166 0049	-	assessment	bulk
MEBE	STAAL	0166 0169	-		natuurwetenschap
MEBE	VARIA	0166 0169	2015/462.008		
MEBE	AARDEWERK	0178	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0182 0183	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0182 0183	2015/462.006	niet geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0182 0183	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0182 0183	2015/462.007	niet geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0188	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0188	2015/462.002	niet geconserveerd	
MEBE	METAAL	0188	2015/462.002	niet geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0188	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0193	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0193	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0196	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0196	2015/462.000	geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0197	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0197	2015/462.004	geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0197	-	assessment	bulk
MEBE	RESIDU	0197	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0197	2015/462.002	geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0197	-	assessment	bulk
MEBE	GLAS	0197		geconserveerd	
MEBE	METAAL	0197	2015/462.003	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0197	2015/462.003	geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0197	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0197	2015/462.002	geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0197	-	assessment	bulk
MEBE	GLAS	0200		geconserveerd	
MEBE	METAAL	0200	2015/462.006	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0200	2015/462.006	geconserveerd	
MEBE	METAAL	0200	2015/462.006	geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0202	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0202	-	assessment	bulk
MEBE	GLAS	0202		geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0204	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0205	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0207	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0211	2015/462.005	geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0213	-	assessment	bulk

Opgra	materiaalcate	Spoornummer	inventarisnr	Verwerking	objectnaam
MEBE	AARDEWERK	0213	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0217	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0217	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0217	2015/462.005	geconserveerd	
MEBE	DIERLIJK BOT	0222	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	0222	2015/462.000	geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0222	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0224	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0225	-	assessment	bulk
MEBE	DIERLIJK BOT	0226	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	0226	-	assessment	bulk
MEBE	GLAS	0227		geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	0227	-	assessment	bulk
MEBE	RESIDU	0227	-		
MEBE	AARDEWERK	0228	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	keldergat	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	kotje 1 (oost)	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	LV (kraan)	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	niv 0-1	2015/462.001	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 0-1	2015/462.000	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 0-1	2015/462.001	geconserveerd	
MEBE	GLAS	niv 0-1		geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 0-1	2015/462.003	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 0-1	2015/462.003	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 0-1	2015/462.003	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 0-1	2015/462.003	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 0-1	2015/462.003	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 0-1	2015/462.003	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 0-1	2015/462.004	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 0-1	2015/462.004	geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	niv 0-1	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	niv 0-1	2015/462.000	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 1	2015/462.004	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 1-2	2015/462.001	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 1-2	2015/462.000	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 1-2	2015/462.001	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 1-2	2015/462.001	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 1-2	2015/462.001	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 1-2	2015/462.003	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 1-2	2015/462.002	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 1-2	2015/462.002	niet geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	niv 1-2	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	niv 1-2	2015/462.002	niet geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 1-2	2015/462.003	geconserveerd	
MEBE	METAAL	niv 1-2	2015/462.003	geconserveerd	
MEBE	METAAL	onder 0023	2015/462.006	niet geconserveerd	
MEBE	METAAL	onder 0023	2015/462.004	geconserveerd	

Opgra	materiaalcat	Spoornummer	inventarisnr	Verwerking	objectnaam
MEBE	METAAL	onder 0085	2015/462.006	niet geconserveerd	
MEBE	METAAL	onder 0085	2015/462.007	niet geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	onder 0085 = 014	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	rond 0112	-	assessment	bulk
MEBE	AARDEWERK	rond 0135	-	assessment	bulk
MEBE	METAAL	tegen 0104	2015/462.005	geconserveerd	
MEBE	AARDEWERK	tegen 0104	-	assessment	bulk
MEBE	STAAL	zwarte laag boven	-		natuurwetenschap

**CAR-Rapporten 2016-7:
Assessment van het aardewerk van de archeologische site
Mechelen Busleyden (MEBE)**

D. Piessens & Y.J.W.R. de Rue

Mechelen 2016
Center for Artefact Research vzw

Colofon

CAR-Rapporten 2016-7:
Assessment van het aardewerk van de archeologische site Mechelen Busleyden (MEBE)

Opdrachtgever: Dienst Archeologie Stad Mechelen

Auteurs: Dana Piessens en Yvonne de Rue

Invoer databank: Dana Piessens

Foto omslag: Johan Dils

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of opname op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van Center for Artefact Research vzw.

Center for Artefact Research vzw

Bakelaarstraat 40

2800 Mechelen

www.artefactresearch.be

info@artefactresearch.be

© 2016 Center for Artefact vzw

Methodologie van de aardwerkassessment

De assessment van het aardewerk van de site Mechelen Busleyden (MEBE) is uitgevoerd volgens de door Onroerend Erfgoed verstrekte handleiding¹ en voldoet dus aan de vanaf 1 april 2015 wettelijk verplichte Code van Goede Praktijk. Het doel van deze aardwerkassessment is het leveren van een beargumenteerde inschatting van het wetenschappelijke potentieel van het op deze site aangetroffen aardewerk, met daaraan gekoppeld een uitwerkingsadvies voor dit aardewerk.

Het aardewerk werd per spoor opengelegd en gesorteerd op aardewerktype en daarbinnen op vorm en individu. Voor ieder spoor is een gegevensfiche ingevuld. Deze fiches staan op volgorde van spoornummer. Contexten zonder spoornummer of met onduidelijke verwijzingen naar spoornummers zijn achteraan geplaatst.

Iedere fiche begint met een aantal administratieve gegevens, die voornamelijk uit spoorgegevens bestaan. Het spoortype en de wijze van inzameling kunnen het wetenschappelijk potentieel beïnvloeden. Voor de administratieve gegevens waren de auteurs van deze assessment afhankelijk van de door de veldarcheologen aangeleverde informatie.

Verder is er een aantal velden dat het aardewerk per spoor vrij uitvoerig beschrijft. Aangezien het wetenschappelijke potentieel sterk afhankelijk is van de hoeveelheid en het karakter van het aardewerk, vormt deze aardewerkbeschrijving de basis voor het uitwerkingsadvies. Er dient te worden benadrukt dat deze beschrijving geenszins een aardewerkinventarisatie is. Het aardewerk is immers niet op individueel niveau beschreven, enkel globaal per spoor. Het levert evenmin informatie op betreffende spoordateringen. Het is al helemaal geen aardewerkanalyse. Zowel de inventarisatie, als spoordateringen en de analyses dienen nog te worden uitgevoerd aan de hand van het in deze assessment geboden advies.

Per contextfiche volgt tenslotte een deel interpretatie en aanbevelingen. In dit gedeelte wordt een beargumenteerde inschatting gedaan van het wetenschappelijke potentieel en wordt een advies voor de uitwerking geleverd.

Omdat dit assessment zo nauw mogelijk aansluit bij de aanbevelingen van de handleiding, spreekt de werkwijze grotendeels voor zich. Enkele aspecten verdienen nog een kleine uitweiding.

Tellingen

De aardewerkaantallen zijn niet geschat, maar daadwerkelijk geteld. Telkens wordt zowel het totale aantal scherven als het aantal individuen vermeld. Er is gekozen het aantal individuen te bepalen in EVE's (Estimated Vessel Equivalents), eerder dan de vaak gebruikte methode van minimum aantal individuen (MAE) op basis van rand en bodemfragmenten². De EVE's-methode biedt een correctere benadering van het aantal individuen en heeft het voordeel de informatie van losse wandscherven te kunnen includeren. Dit werd belangrijker geacht dan de beperkingen op het vlak van replicatie van de aantalbepaling.

Er is ook steeds geteld hoeveel tekenbare objecten er per spoorcontext waren. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen tekenbare randjes en archeologisch complete objecten.

¹ Ervink, Debruyne & Ribbens 2015

² Orton, Tyers & 1993; Rice 1987: 291-293.

Tafonomie en dateringen

Aardewerk is een belangrijk gidsfossiel voor het dateringen van sporen en daarmee voor de interpretatie van de site. Men kan verschillende types van dateringen onderscheiden: de datering van de aardewerkvondst, de datering van de spoorvulling, de datering van de eindfase van de opvulling van het spoor en de datering van de aanleg van het spoor. Deze dateringen zijn niet alleen in theorie, maar vaak ook in praktijk verschillend. Hun onderlinge verband is voornamelijk afhankelijk van de spoortafonomie³.

Omdat het hier slechts een assessment betreft, is er enkel aandacht besteed aan de datering van de aardewerkvondsten. Wat dit betekent voor de spoordateringen, dient later in de analyse te worden beschouwd, waarbij dan de spoorgegevens, de spoortafonomie en de dateringen van andere materiaalcategorieën moet worden meegenomen. Het wordt daarom afgeraden de vermelde aardewerkdateringen eenvoudigweg over te nemen als spoordateringen.

Keramik dateert immers niet het spoor zelf, maar de vulling van het spoor. Het opvullen van een spoor vindt steeds plaats tijdens of na het gebruik, waardoor de vulling van een spoor in principe steeds jonger is dan de aanleg er van. De oudste scherf in de vulling zou dus hiervoor een *terminus post quem* bieden. In praktijk geldt dit echter niet altijd, omdat het mogelijk is dat er rondslingerend afval, opspit of aangevoerde grond in de vulling terecht is gekomen, of dat er potten aanwezig zijn die erg lang in gebruik zijn geweest (soms enkele decennia). In dat geval kan de keramik ouder zijn dan het spoor waarin het zich bevindt.

Volledigheid van het aardewerk

Het veld “volledigheid van het aardewerk” beantwoordt de vraag: Hoe volledig waren de potten bewaard? Dit is van belang wanneer men later tafonomische processen en spoordateringen wilt analyseren, omdat het toelaat na te gaan of er sprake is geweest van zwerfvuil, primair afval, secundair afval, opspit, aangevoerde grond, het leeghalen van vullingen (bijvoorbeeld bij het ruimen van beerputten), latere verstoringen van de sporen, etc⁴.

Het noteren van de volledigheid biedt bij tafonomische interpretaties voldoende informatie en maakt het noteren van gewicht overbodig. Hoewel het noteren van het gewicht in combinatie met het aantal scherven ook een gangbare methode is om na te gaan hoe fragmentair het materiaal is, geeft die methode meer problemen met de gewichtsverschillen tussen de verschillende aardewerksoorten. Zo kan een compleet theekopje in Chinees porselein evenveel wegen als een kleine wandscherf van een dolium in Elmp-type aardewerk, terwijl de tafonomische interpretaties van de twee voorbeelden zeer verschillend zijn. De “volledigheid”-methode heeft dit nadeel niet.

Het enige nadeel aan de “volledigheid”-methode is dat af en toe kleine, ronde vormen, zoals spinschijfjes, knikkers, kleine drinkbekertjes en rammelaars, door hun sterke vorm iets vollediger blijven dan de rest, ook als ze tafonomisch gezien een lange weg hebben afgelegd. Een bord zal als het als zwerfvuil drie eeuwen rondslingert tot kleine scherfjes uiteenvallen, terwijl een spinschijfje heel kan blijven. Meestal springen dergelijke gevallen op basis van de vormbeschrijving voldoende in het oog om ze te kunnen corrigeren.

De volledigheid van het aardewerk wordt genoteerd in percentages ten opzichte van het oorspronkelijk volledige individu. Hierbij is keuze uit de volgende categorieën, die schattenderwijs

³ Voor een introductie in de complexiteit van spoorformatieprocessen, zie Van den Broeke 2012.

⁴ Peña 2007: 6-16.

worden bepaald: 0-5% (losse scherf), 5-20%, 20-40%, 40-60%, 60-80%, 80-99% en 100%. De categorie 0-5% betreft meestal losse scherven. De categorie 100% is voorbehouden voor recipiënten die helemaal compleet zijn. Ze hoeven hiervoor niet intact te zijn.

Bakselgroepen

Om een beeld te geven van het aardewerkcomplex, wordt geteld hoeveel individuen er waren per bakselgroep. Voor deze site ligt de nadruk op de (post-)middeleeuwse periode. Daarom werd er een beperkte keuzelijst gebruikt (zie tabel 1), die opgedeeld is in een aantal grove tijdsgroepen. Aardewerk uit periodes die (vrijwel) niet voorkomen zijn onder de categorie 'overige' opgenomen.

Periode	bakselgroepen
Merovingisch	wielgedraaid gladwandig, wielgedraaid ruwwandig, handgevormd
Karolingisch	grijs, rood, fijn (zowel geoxideerd als gereduceerd), 'Badorf'-type aardewerk, reliëfbandamfoor, 'Hunenschans'-aardewerk
Volle middeleeuwen	roodbeschilderd aardewerk, 'kogelpot'-aardewerk, blauwgrijs aardewerk, 'Maaslands' aardewerk, proto/bijna-steengoed, 'Doorniks' aardewerk, hoogversierd aardewerk (roodbakkend), hoogversierd aardewerk (witbakkend), roodbakkend aardewerk, grijsbakkend aardewerk, witbakkend aardewerk, steengoed
Post-middeleeuwen	Hafner'-waar, 'Werra'-aardewerk, 'Weser'-aardewerk, majolica, faience, Aziatisch porselein, Aziatisch steengoed
Industrieel	faience fine, industrieel porselein, industrieel steengoed, industrieel wit, industrieel rood, industrieel zwart
Overig	prehistorisch, Romeins, grofkeramiek, overig/onduidelijk

Tabel 1: Gebruikte keuzelijst met bakselgroepen

Technisch beschouwd zijn niet al deze groepen bakselgroepen⁵. Vaak wegen ook herkomstregio, decoratie, vorm, vormingstechniek, oppervlaktebehandeling en andere opvallende kenmerken mee. Zo herkent men hoogversierd aardewerk in eerste instantie aan het decor, want het baksel zelf hoort bij het roodbakkende aardewerk thuis. Bovendien hebben sommige groepen een nogal vage aflijning met anderen (waar ligt bijvoorbeeld de grens tussen 'kogelpot'-aardewerk en blauwgrijs aardewerk) en bevatten sommige groepen allerlei verschillende baksels (bijv. het Karolingisch fijn, maar ook het 'Maaslands' aardewerk).

De keuze voor het gebruik van deze termen is voornamelijk het gebruiksgemak en het breed toegepaste gebruik ervan door een groot publiek. Dit volstaat voor het schetsen van een algemene indruk van het assemblage. Deze aanpak wordt echter niet geadviseerd voor de inventarisatie en analyse die op deze assessment volgt. In die fase dienen aspecten als baksel, herkomst, vorm, decor, oppervlaktebehandeling, etc. zo veel mogelijk los van elkaar te worden beschouwd en genoteerd, omdat ieder aspect andere onderzoeksvragen kan oplossen. Zo zegt vorm vaak iets over gebruik, baksel iets over het productieproces, etc.

⁵ Orton, Tyers & Vince 1993: 67-75, 132-151.

Bibliografie

Ervink, A., Debruyne, S. & R. Ribbens. 2015. *Assessment. Een handleiding voor de archeoloog*. Brussel.

Broeke, van den, P.W. 2012. *Het handgevormde aardewerk uit de ijzertijd en de Romeinse tijd van Oss-Ussen. Studies naar typonologie, technologie en herkomst*. Leiden.

Orton, C., Tyers, P., & A. Vince. 1993. *Pottery in archaeology*. Cambridge Manuals in Archaeology. Cambridge.

Peña, J.T. 2007. *Roman Pottery in the Archaeological Record*. Cambridge.

Rice, P.M. 1987. *Pottery Analysis. A Sourcebook*. Chicago/Londen.

Fiches per spoor

1) administratieve gegevens

spoornummer	1
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	Niet duidelijk of s102 er boven of eronder ligt. (mogelijk gelijk aan s100)
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	metaal
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	6
aantal individuen	6
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, uitsluitend losse scherven (0-5%)
archeologisch complete individuen	0
randen	3
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	Enkel binnen het grijsbakkend aardewerk konden vormen herkend worden. Het gaat om een kom en grape.
oppervlaktebehandeling & decoratie	Roodbakkend: loodglazuur, op het randfragment reductiegroen
productiesporen	Het enige productiespoor bestaat uit een stapelspoor op het roodbakkend randfragment.
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none">• Grijsbakkend: zeker 14de eeuw op basis van randfragmenten van een kom en een grape, maar een 13de-eeuwse component is niet uit te sluiten wanneer we naar de overige scherven kijken.• Roodbakkend: 16de of 17de eeuw op basis van de baksel- en glazuur kenmerken
gebruikssporen	
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	sporen van raken met de schop of kraan

aantal individuen per bakselgroep	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>2</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	grijsbakkend aardewerk	4	roodbakkend aardewerk	2
Bakselgroep	Aantal individuen						
grijsbakkend aardewerk	4						
roodbakkend aardewerk	2						

4) Interpretatie & aanbevelingen

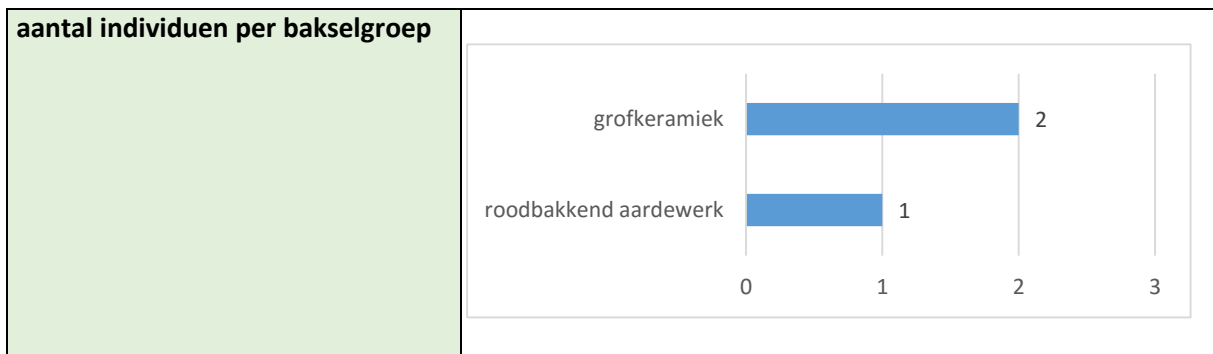
datering aardewerkassemblage	13de/14de-16de/17de eeuw
tafonomie	onduidelijk, waarschijnlijk zwerfvuil
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	Geen fits gevonden met spoor 100, maar ook geen argumenten om te stellen dat ze niet bij elkaar zouden kunnen horen
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	4
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	Puin boven deel met kasseien
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	aanleg

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	3
aantal individuen	3
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	heterogeen, gaat om een combinatie van bouwkeramiek en huishoudelijk aardewerk
volledigheid van het aardewerk	vrij grote, losse scherven (5-20%)
archeologisch complete individuen	0
randen	3
foto's	0
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt
vormenspectrum	een rioolbuis en een deksel dat ook dienst kon doen als bord
oppervlaktebehandeling & decoratie	zowel het deksel als de rioolbuis zijn uitsluitend langs de binnenzijde geglazuurd
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	Deksel voor op een (vroeg) kachelpan dat ook als bord of schotel gebruikt kon worden (18de eeuw)
gebruikssporen	De rioolbuis heeft mortelsporen op de rand. Het deksel/bord heeft zware slijtage op de rand en aan de buitenzijde zitten zowel aangekoekte etensresten als sporen van verhitting.
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	Dergelijke deksels werden zo ontworpen dat ze ook dienst konden doen als bord of schotel. De gebruikssporen er op getuigen van de dubbele functie die het had. Enerzijds vertoont de rand zware slijtage daar waar deze steeds de kachelpan raakte. Anderzijds zitten er sporen van verhitting op de buitenzijde van de rand en op de aanzet naar de bodem. Er is ook een laag aangekoekte etensresten zichtbaar die van de bodem tot ca. 3 cm onder de rand reikt. Echt gekookt werd er in dit deksel waarschijnlijk niet gedaan gezien er intern weinig krassen aanwezig zijn. Mogelijk werd het omgedraaid op een warmtebron geplaatst om de inhoud warm te houden.

4) Interpretatie & aanbevelingen

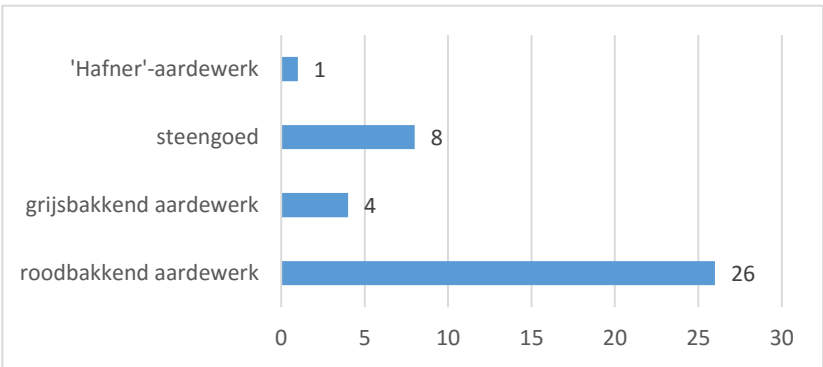
datering aardewerkassemblage	postmiddeleeuws, met zeker een 18 ^{de} -eeuwse component
tafonomie	secundair afval
gebruik	constructie; huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verder onderzoek is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	5
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	Puin boven deel met cisterne
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; metaal
verzamelwijze	aanleg

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	40
aantal individuen	39
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	<ul style="list-style-type: none">• Heterogeen zowel op vlak van datering als tafonomie.• Een aantal scherven vertonen sporen van raken met kraan of schop.
volledigheid van het aardewerk	losse scherven in combinatie met iets vollediger stukken (5-20% en 20-40%)
archeologisch complete individuen	1
randen	15
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Grijsbakkend: bloempot en een kan• Roodbakkend: grapes, papkommen, een kan, een deksel en een vergiet/komfoor.• Steengoed: kannen, een trechterbeker en een klein bolletje met rode blos
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Grijsbakkend: draairibbels• Roodbakkend: alle scherven zijn geglaazuurd. Eén fragment heeft een koperhoudend loodglazuur over een laagje witte slib.• Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur, rode vliegsglazuur en met de spatel aangebrachte draairibbels• Witbakkend: loodglazuur met langs de buitenzijde toegevoegd mangaan/ijzerengobe• Faience: tinglazuur en beschildering in kobaltblauw
productiesporen	niet intentionele duimveeg op het dekselrandje
stempels en andere merken	

dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: 14de-15de eeuw op basis van een randfragment van een bloempot die typisch is voor deze periode. • Roodbakkend: 15de-16de eeuw op basis van de algemene baksel- en glazuur kenmerken en enkele typische vormen waaronder een randfragment van een kan typisch voor de 15de eeuw, verschillende 16de-eeuwse grape randen en drie papkommen waarvan één met koperhoudend loodglazuur over witte slib (1450-1600). • Steengoed: 1325-1600, op basis van een scherf van een Langerwehe kan met radstempels aangebracht op ribben (1325-1400), trechterbekerfragment uit Siegburg met rode bloes (1400-1500), bandoor uit Raeren (1550-1600) en drie 15de-eeuwse wandfragmenten met ijzerengobe en met de spatel aangebrachte rillen. • Hafnerwaar: 16de eeuw 										
gebruikssporen	De grapes vertonen allemaal sporen van verhitting. Het grootste fragment is eveneens beroet met hier en daar aangekoekte voedselresten aan de buitenzijde.										
bewaringstoestand	Goed										
opmerkingen inventarisatie	<ul style="list-style-type: none"> • De rand van de bloempot is voorzien van doorboringen waardoor stokjes gestoken konden worden om planten te ondersteunen of aan op te binden. • Klein bolletje steengoed vertoont geen slijtage terwijl je deze toch zou verwachten indien het over de grond werd gerold als knikker. • Sporen van rondslingeren op een roodbakkend oor • Zit één fragmentje dierlijk bot tussen het aardewerk 										
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>'Hafner'-aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>steengoed</td> <td>8</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>26</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	'Hafner'-aardewerk	1	steengoed	8	grijsbakkend aardewerk	4	roodbakkend aardewerk	26
Bakselgroep	Aantal individuen										
'Hafner'-aardewerk	1										
steengoed	8										
grijsbakkend aardewerk	4										
roodbakkend aardewerk	26										

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	1325-1550
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.

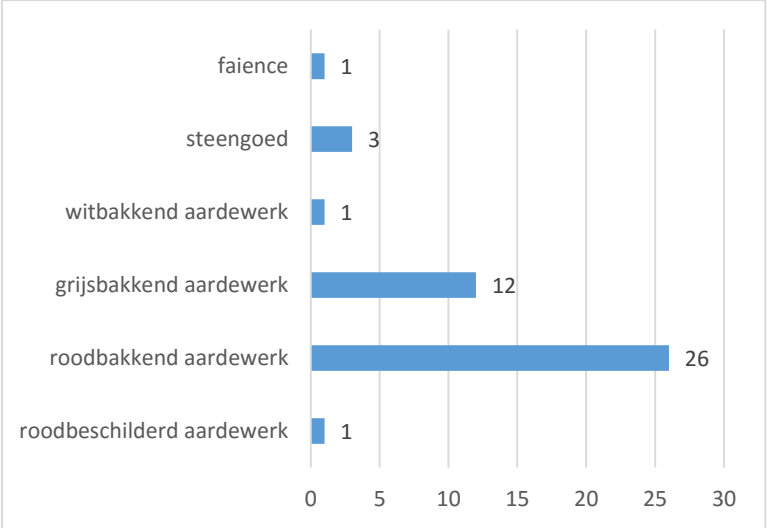
verder onderzoek	<ul style="list-style-type: none"> • Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. • Het kan interessant zijn om uit te zoeken welke functie de kleine steengoed bolletjes hadden die hier en in spoor 7 werden aangetroffen.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	6=202
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	'Deel tussen recente muren' en 'opvullingspakket'
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; metaal
verzamelwijze	aanleg en verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	50
aantal individuen	44
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen wat de tafonomie betreft, heterogeen op vlak van datering en aardewerkgroepen. Het gaat om gefragmenteerd materiaal met een zeer lange looptijd. Dit is typisch voor secundair afval.
volledigheid van het aardewerk	fragmentair (0-5% en 5-20%)
archeologisch complete individuen	0
randen	11
foto's	0
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Grijsbakkend: tenminste twee kommen en een pot• Roodbakkend: een bakpan, een kan, tenminste zeven grapes en twee kachelpannen• Steengoed: twee humpes en een kan• Witbakkend: grape• Faience: kan
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: de meeste scherven zijn geglazuurd. Twee individuen hebben toegevoegd mangaan/ijzeroxide in het glazuur• Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur, gutswerk en applique• Witbakkend: loodglazuur met langs de buitenzijde toegevoegd mangaan/ijzerengobe• Faience: tinglazuur en beschildering in kobaltblauw
productiesporen	
stempels en andere merken	

dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbeschilderd: 12de eeuw • Grijsbakkend: zeker 13de-14de eeuw, op basis van twee 14de-eeuwse kommen op vinnen waarvan één geschouderd en een lensvormige bodem op vinnen (13de eeuw) • Roodbakkend: 16de-18de eeuw op basis van algemene baksel- en glazuur kenmerken en de aanwezigheid van een zgn. mangaangrape (16de eeuw), geïmporteerde kachelpan (tweede helft 18de eeuw) • Steengoed: kanfragment met verenbladdecoratie uit Siegburg/Westerwald (1570-1650), humpe met ijzerengobe en gutswerk (eerste helft 17de) en humpe/ Schnelle met eikenranken (16de eeuw) • Witbakkend: 1600-1800, grape met langs de buitenzijde een vettig mangaanglazuur • Faience: kan met Chinees geïnspireerd decor (1650-1700) 														
gebruikssporen	Zowel de grape fragmenten als bakpan vertonen sporen van verhitting. Enkele zijn ook beroet.														
bewaringstoestand	goed														
opmerkingen inventarisatie	Het fragment van een kan heeft kalkaanslag op wand en breuk.														
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>faience</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>steengoed</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>witbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>12</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>26</td> </tr> <tr> <td>roodbeschilderd aardewerk</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	faience	1	steengoed	3	witbakkend aardewerk	1	grijsbakkend aardewerk	12	roodbakkend aardewerk	26	roodbeschilderd aardewerk	1
Bakselgroep	Aantal individuen														
faience	1														
steengoed	3														
witbakkend aardewerk	1														
grijsbakkend aardewerk	12														
roodbakkend aardewerk	26														
roodbeschilderd aardewerk	1														

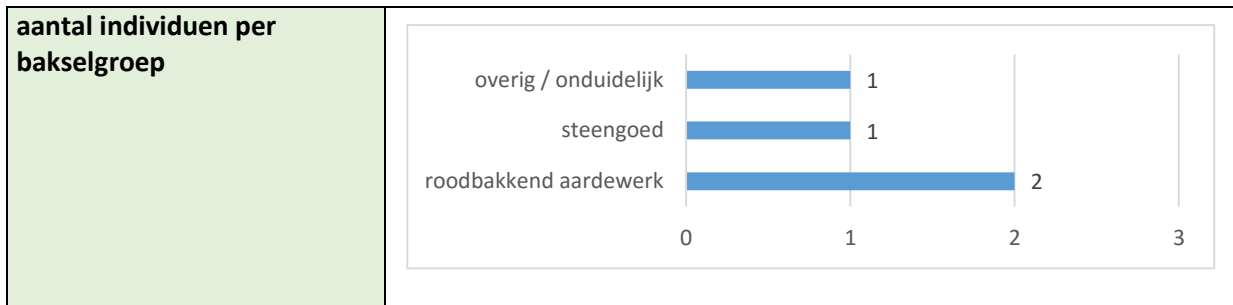
4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	12de-18de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	De sporen zijn aan elkaar gelijkgesteld op basis van fits. Het is echter onduidelijk of het om hetzelfde spoor gaat of om een vermenging.
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.

verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig
spoornummer	7
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	zwarte laag tussen muur en kasseien
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmateriaal	patacon
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	4
aantal individuen	4
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, losse scherven (0-5%)
archeologisch complete individuen	0
randen	1
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	er kon slechts één vorm geïdentificeerd worden, namelijk een kom
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: loodglazuur • Steengoed: ijzerengobe en zoutglazuur
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: 16de eeuw op basis van een bolle kom met gelobde rand • Steengoed: 14de-16de eeuw
gebruikssporen	
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	<p>Klein bolletje steengoed vertoont geen slijtage terwijl je deze toch zou verwachten indien het over de grond werd gerold als knikker. Bovendien is het niet helemaal rond.</p> <p>Er konden te weinig vormen geïdentificeerd worden om te kunnen achterhalen om welke tafonomische groep het gaat. Waarschijnlijk hebben we met huishoudelijk afval te maken.</p>

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	14de/15de-16de eeuw
tafonomie	onduidelijk
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	De patacon lijkt op het eerste zicht uit de 16de of 17de eeuw te dateren.
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Een verdere basis-of doorgedreven verwerking van dit assemblage is niet nodig. Het kan wel interessant zijn om uit te zoeken welke functie de kleine steengoed bolletjes hadden die hier en in spoor 5 werden aangetroffen.
conservatie	geen specifieke maatregelen

1) administratieve gegevens

spoornummer	8
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	Puin tussen oudere muur en recente muur
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	opkuis vlak

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	2						
aantal individuen	2						
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend						
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen wat betreft de fragmentatiegraad, heterogeen qua aardewerkgroepen en datering.						
volledigheid van het aardewerk	<ul style="list-style-type: none"> • fragmentair, losse scherven (0-5%) • geen verse breuken 						
archeologisch complete individuen	0						
randen	1						
foto's	0						
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt						
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • Steengoed: humpen/ Schnelle • Faience: bord 						
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur en gutswerk • Faience: tinglazuur en kobaltblauw decor 						
productiesporen							
stempels en andere merken							
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Steengoed: humpen/ Schnelle met gutswerk uit Raeren (1550-1600) • Faience: bord met doorlopende decor in kobaltblauw (18de eeuw) 						
gebruikssporen							
bewaringstoestand	goed						
opmerkingen inventarisatie							
aantal individuen per bakselgroep	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Ware Group</th> <th>Aantal Individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>faience</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>steengoed</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Ware Group	Aantal Individuen	faience	1	steengoed	1
Ware Group	Aantal Individuen						
faience	1						
steengoed	1						

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	1550-1800
------------------------------	-----------

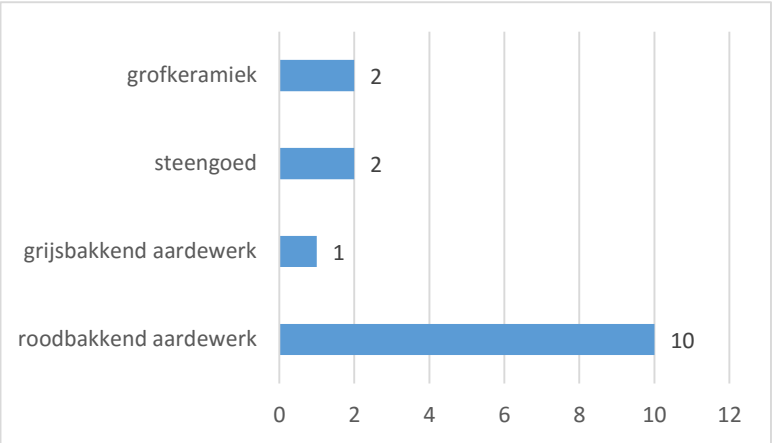
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verder onderzoek is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	8 + 14
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	18
aantal individuen	15
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen op vlak van tafonomie maar heterogeen wat de datering betreft. Enkele verse breuken.
volledigheid van het aardewerk	fragmentair
archeologisch complete individuen	0
randen	4
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individu niveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Grijsbakkend: slank kannetje of drinkuit• Roodbakkend: tenminste twee grapes, een papkom, een bord en een zgn. doblier of schoteltje• Steengoed: een kan en een humpe/drinkkannetje
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: alle scherven zijn geglazuurd. De papkom is intern voorzien van laagje witte slib onder het loodglazuur.• Steengoed: ijzerengobe, groeflijnen op het oor en zoutglazuur
productiesporen	op het roodbakkend aardewerk zijn verschillende stapelsporen aanwezig
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none">• Grijsbakkend: 1150-1300 eeuw op basis van een bodemfragment van een slank kannetje of drinkuit• Roodbakkend: 15-16de eeuw op basis van algemene baksel-en glazuurkenmerken en enkele typische vormen zoals een papkom met loodglazuur over een laagje witte (1450-1600)• Steengoed: 15de-16de eeuw op basis van algemene kenmerken

gebruikssporen	zowel sporen van verhitting op de grapes als op de doblier										
bewaringstoestand	goed										
opmerkingen inventarisatie	Sporen van raken met de kraan of schop										
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>grofkeramiek</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>steengoed</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>10</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	grofkeramiek	2	steengoed	2	grijsbakkend aardewerk	1	roodbakkend aardewerk	10
Bakselgroep	Aantal individuen										
grofkeramiek	2										
steengoed	2										
grijsbakkend aardewerk	1										
roodbakkend aardewerk	10										

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	13de-16de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	Er werden geen fits aangetroffen tussen het aardewerk uit spoor 8 en de scherven in dit assemblage. Uit spoor 14 werden geen scherven aangeleverd.
wetenschappelijk potentieel	Het wetenschappelijk potentieel is beperkt gezien het assemblage een mix van twee sporen is.
verder onderzoek	Verdere uitwerking heeft weinig zin vermits het aardewerk niet aan een specifiek spoor gelinkt kan worden.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	16
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	muur, vondst onder muur gevonden na instorten profiel
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	1
aantal individuen	1
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	losse scherf, maar niet alles kon ingezameld worden vanwege een instortende muur dus mogelijk was de schotel volledig.
archeologisch complete individuen	0
randen	1
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	plooischotel
oppervlaktebehandeling & decoratie	tinglazuur, met de handgeschilderd floraal motief in blauw, geel en bruin
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	Faience plooischotel in compendiario-stijl, waarschijnlijk uit Frankrijk. Te dateren tussen 1550-1600.
gebruikssporen	
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	
aantal individuen per bakselgroep	1 individu faience

4) Interpretatie & aanbevelingen

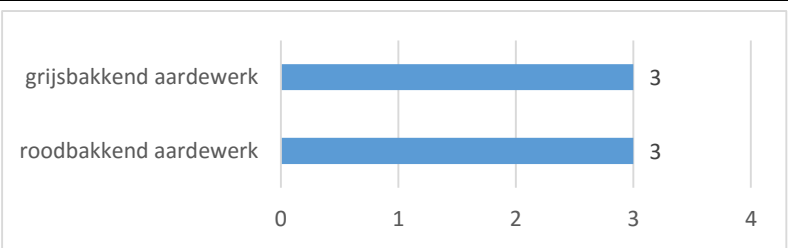
datering aardewerkassemblage	1550-1600
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven en spoorinfo
gebruik	onduidelijk
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig spoorinformatie en te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen rond datering en tafonomie. Het aardewerk biedt uitsluitend een <i>terminus ante quem</i> voor de aanleg van de muur.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig.

conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig
--------------------	-----------------------------------

1) administratieve gegevens

spoornummer	20
periode	late middeleeuwen en mogelijk nieuwe tijd
spooromschrijving	laag, tussen M14 en M17
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	6						
aantal individuen	6						
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend						
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen wat betreft de tafonomie, heterogeen wat betreft de datering. Het gaat om materiaal met een lange looptijd.						
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, uitsluitend losse scherven (0-5%)						
archeologisch complete individuen	0						
randen	2						
foto's	0						
puzzelen & plakken	reeds gebeurd						
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> Grijsbakkend: kan Roodbakkend: kleine kom om uit te eten 						
oppervlaktebehandeling & decoratie	alle roodbakkende scherven zijn geglazuurd						
productiesporen							
stempels en andere merken							
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> Grijsbakkend: zeker 13de eeuw op basis van een randje van een kan Roodbakkend: 15de en mogelijk ook 16de eeuw, o.a. op basis van een randfragment van een klein kommetje uit de 15de eeuw 						
gebruikssporen							
bewaringstoestand	goed						
opmerkingen inventarisatie							
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	grijsbakkend aardewerk	3	roodbakkend aardewerk	3
Bakselgroep	Aantal individuen						
grijsbakkend aardewerk	3						
roodbakkend aardewerk	3						

4) Interpretatie & aanbevelingen

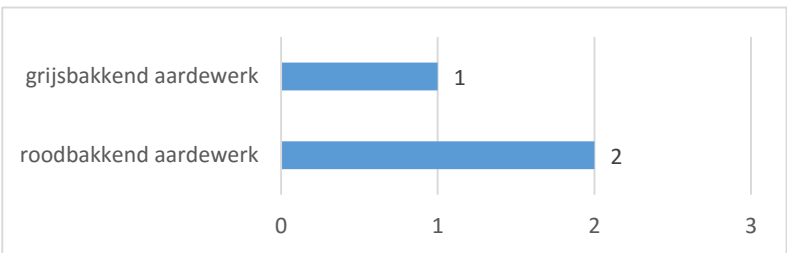
datering aardewerkassemblage	13de-15de/16de eeuw
------------------------------	---------------------

tafonomie	onduidelijk, waarschijnlijk secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verder onderzoek is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	27
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	aan muur 19 en 25
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot
verzamelwijze	aanleg

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	3						
aantal individuen	3						
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend						
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen wat de volledigheid betreft, maar heterogeen wat datering						
volledigheid van het aardewerk	fragmentair						
archeologisch complete individuen	0						
randen	1						
foto's	0						
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt						
vormenspectrum	kogelpot						
oppervlaktebehandeling & decoratie	de roodbakkende scherven zijn geglazuurd						
productiesporen							
stempels en andere merken							
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> Grijsbakkend: afgeschuinde rand van een grote kogelpot typisch voor de 13de eeuw Roodbakkend: 15de-16de eeuw op basis van algemene baksel-en glazuurkenmerken 						
gebruikssporen							
bewaringstoestand	goed						
opmerkingen inventarisatie	op beide roodbakkende scherven is een dof bandje zichtbaar in het glazuur. Het is onduidelijk door wat dit veroorzaakt is, maar het lijkt alsof iets een laagje van het glazuur heeft afgeschrapt.						
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>2</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	grijsbakkend aardewerk	1	roodbakkend aardewerk	2
Bakselgroep	Aantal individuen						
grijsbakkend aardewerk	1						
roodbakkend aardewerk	2						

4) Interpretatie & aanbevelingen

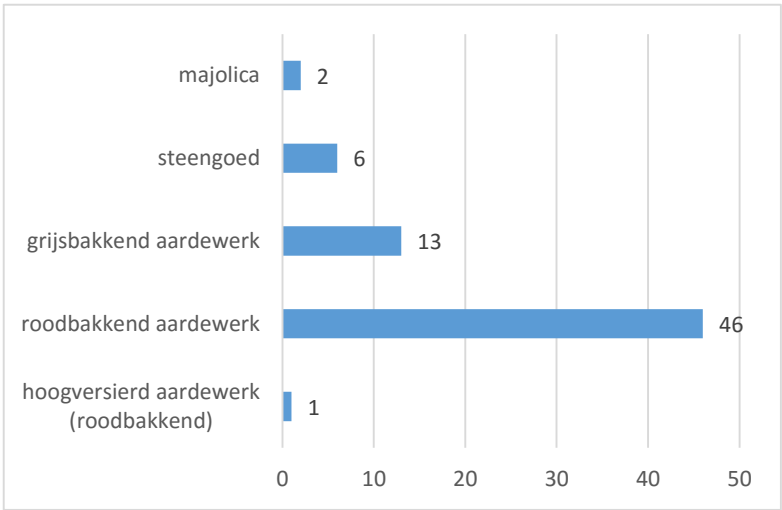
datering aardewerkassemblage	13de-16de eeuw
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven en spoorinfo
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	48 + 58 + 59
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	94
aantal individuen	68
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen wat de tafonomie betreft, maar heterogeen qua datering.
volledigheid van het aardewerk	<ul style="list-style-type: none">• fragmentair (0-5% en 5-20%)• toch wel wat verse breuken• het gaat om een gemixt assemblage waar ook nog eens fits werden aangetroffen met spoor 85=149=onder85. Dit toont aan dat de inzameling niet nauwkeurig gebeurd is.
archeologisch complete individuen	0
randen	10
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individuniveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Grijsbakkend: kogelpot/kookkan en een vetvanger• Roodbakkend: kommen, grapes, tenminste één kan, één papkom, één vergiet en één bord• Steengoed: kannen• Majolica: bord en een zalfpotje
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Hoogversierd: dekkende laag witte slib, chevron radstempels en een loodglazuur met kopergroene spikkels• Roodbakkend: alle scherven zijn geglazuurd. Bij sommige individuen is er koper- of mangaan/ijzeroxide aan het loodglazuur toegevoegd. Andere zijn dan weer gedecoreerd met een dekkende laag of motief in witte slib, o.a. een papkom en een bord.• Steengoed: ijzerengobe, gutswerk, draairibbels, zoutglazuur• Majolica: tinglazuur, loodglazuur met beetje tin en kobaltblauwe beschildering
productiesporen	zowel het steengoed als het roodbakkend aardewerk vertoont stapelsporen
stempels en andere merken	

dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: 13de-15de eeuw op basis van vormenspectrum • Hoogversierd: 1175-1300 (scherf Vlaams hoogversierd) • Roodbakkend: 1400-1650 op basis van algemene baksel-en glazuurkenmerken en enkele goed te dateren individuen waaronder een papkom met koperhoudend glazuur over een laagje witte slib (1450-1600), een bord met slibversiering (16de eeuw) en kleine hoge grapes (16de eeuw). • Steengoed: 1325-1625 (kan uit Langerwehe met dakpanrand (1325-1400), kan uit Raeren met horizontaal gutswerk (1550-1625), en enkele wandscherven uit Langerwehe (14de-15de eeuw)) • Majolica: 1575-1625 op basis van decoratiestijl en glazuur- en vormkenmerken 												
gebruikssporen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: sporen van verhitting, beroeting en slijtage op randen en bodems • Majolica: slijtage randen 												
bewaringstoestand	goed												
opmerkingen inventarisatie													
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>majolica</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>steengoed</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>13</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>46</td> </tr> <tr> <td>hoogversierd aardewerk (roodbakkend)</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	majolica	2	steengoed	6	grijsbakkend aardewerk	13	roodbakkend aardewerk	46	hoogversierd aardewerk (roodbakkend)	1
Bakselgroep	Aantal individuen												
majolica	2												
steengoed	6												
grijsbakkend aardewerk	13												
roodbakkend aardewerk	46												
hoogversierd aardewerk (roodbakkend)	1												

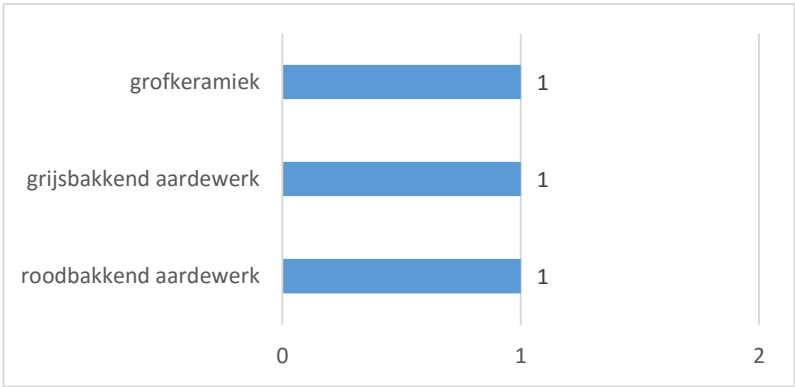
4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	1175-1650
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Het wetenschappelijk potentieel is beperkt vermits we hier met een mix van drie verschillende sporen te maken hebben dat bovendien fits vertoont met spoor 85=149=onder85.
verder onderzoek	Verdere uitwerking heeft weinig zin vermits het aardewerk niet aan een specifiek spoor gelinkt kan worden. Het kan wel nuttig zijn om na te of er scherven uit dit assemblage toebehoren aan individuen uit spoor 85=onder85=149.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	52
periode	nieuwe/nieuwste tijd
spooromschrijving	Gebruikslaag? Vloerniveau?
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	3								
aantal individuen	3								
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend								
homogeniteit/heterogeniteit	De wandscherf grijsbakkend aardewerk is waarschijnlijk intrusief maar dit valt niet met mogelijkheid te zeggen vermits er te weinig scherven werden terug gevonden om betrouwbare uitspraken inzake tafonomie te doen.								
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, losse scherven (0-5%)								
archeologisch complete individuen	0								
randen	1								
foto's	0								
puzzelen & plakken	reeds gebeurd								
vormenspectrum	randfragment is waarschijnlijk afkomstig van een test								
oppervlaktebehandeling & decoratie	het randfragment is geglazuurd								
productiesporen									
stempels en andere merken									
dateerbare elementen	Roodbakkend: 18de of 19de eeuw op basis van een randfragment van een test								
gebruikssporen									
bewaringstoestand	goed								
opmerkingen inventarisatie									
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>grofkeramiek</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	grofkeramiek	1	grijsbakkend aardewerk	1	roodbakkend aardewerk	1
Bakselgroep	Aantal individuen								
grofkeramiek	1								
grijsbakkend aardewerk	1								
roodbakkend aardewerk	1								

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	18de of 19de eeuw
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verder onderzoek is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	53
periode	late middeleeuwen/ nieuwe tijd
spooromschrijving	gele nivelleringslaag
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	2
aantal individuen	2
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	losse scherven (0-5%)
archeologisch complete individuen	0
randen	1
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	randfragment met kleine schenklip
oppervlaktebehandeling & decoratie	één fragment geglazuurd en één fragment zonder oppervlakte behandeling of decoratie
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	15de en/of 16de eeuw op basis van algemene glazuur-en bakselkenmerken
gebruikssporen	
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	
aantal individuen per bakselgroep	2 individuen roodbakkende aardewerk

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	15de en/of 16de eeuw
tafonomie	onduidelijk, waarschijnlijk zwerfvuil
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	Spoor kan niet afgesloten zijn voor de 15de eeuw.
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	54
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	Kalkmortellaagje, restant van uitgebroken vloer. Gefotografeerd maar niet ingemeten, zelfde uitbreiding als laag 53, ligt tot tegen alle omringende muren en is jonger dan muren. Hoogte zie profiel 2.
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	bouwmateriaal; dierlijk bot
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	7						
aantal individuen	7						
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend						
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen						
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, uitsluitend losse scherven (0-5%)						
archeologisch complete individuen	0						
randen	1						
foto's	0						
puzzelen & plakken	reeds gebeurd						
vormenspectrum	zeker twee grapes						
oppervlaktebehandeling & decoratie	alle scherven zijn geglazuurd. Eén fragment heeft extern een loodglazuur met toegevoegd magaan/ijzeroxide en een ander fragment heeft met de spatel aangebrachte rillen.						
productiesporen							
stempels en andere merken							
dateerbare elementen	16de eeuw, op basis van algemene baksel- en glazuurkenmerken						
gebruikssporen	sporen van verhitting en beroeting op twee grape fragmenten						
bewaringstoestand	goed						
opmerkingen inventarisatie							
aantal individuen per bakselgroep	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>grofkeramiek</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakend aardewerk</td> <td>6</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	grofkeramiek	1	roodbakend aardewerk	6
Bakselgroep	Aantal individuen						
grofkeramiek	1						
roodbakend aardewerk	6						

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	16de eeuw
------------------------------	-----------

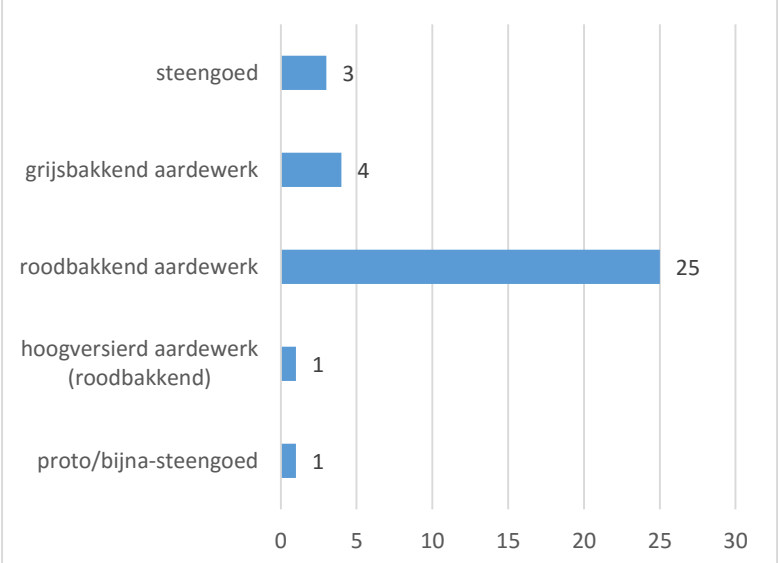
tafonomie	onduidelijk, waarschijnlijk secundair afval
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	Zit een fragment van een daktegel tussen het aardewerk.
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verder onderzoek is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	65
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	laag
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	bouwmateriaal; dierlijk bot; metaal
verzamelwijze	couperen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	35
aantal individuen	34
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	heterogeen wat betreft de looptijd, homogeen wat de volledigheid betreft
volledigheid van het aardewerk	losse scherven (0-5%) in combinatie met iets vollediger materiaal (5-20% en 20-40%)
archeologisch complete individuen	0
randen	8
foto's	0
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Grijsbakkend: kom• Roodbakkend: tenminste twee grapes, drie papkommen, twee deksels en een bloempot• Steengoed: tenminste één kan en een fles
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: alle scherven zijn geglazuurd met uitzondering van het bloempotfragment. De papkommen zijn intern voorzien van een koperhoudend loodglazuur over een laagje witte slib.• Hoogversierd: opgelegde witte slib en koperhoudend loodglazuur• Steengoed: ijzerengobe, gutswerk, draairibbels, zoutglazuur• Majolica: tinglazuur, loodglazuur met beetje tin en kobaltblauwe beschildering
productiesporen	
stempels en andere merken	

dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: 13de-14de eeuw op basis van randfragment geschouderde kom en lensvormige bodem op enkelvoudige vinnen • Hoogversierd: 1225-1300 • Roodbakkend: vooral 15de-16de eeuw met mogelijk een 17de-eeuwse component. Dit op basis van algemene baksel-en glazuur kenmerken en enkele typische vormen waaronder papkommen met koperhoudend loodglazuur over een laagje witte slib (1450-1600), grote teilen met bandvormige rand met ribbels en doorn (16de eeuw) en een deksel uit de 16de of 17de eeuw. • Steengoed: 1200-1680 op basis van een bodemfragment Rijnlands protosteengoed, een Westerwald kan (1640-1680), een wandfragment uit Langerwehe (15de eeuw) en een randfragment van een fles (late 15de-vroege 16de eeuw) 												
gebruikssporen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: slijtage op onderzijde van de vin • Roodbakkend: slijtage op de randen van de deksels, de standring van een papkom en de pootjes van de grapes 												
bewaringstoestand	goed												
opmerkingen inventarisatie	Er bevinden zich twee daktegelfragmenten tussen het aardewerk.												
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>25</td> </tr> <tr> <td>hoogversierd aardewerk (roodbakkend)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>proto/bijna-steengoed</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	3	grijsbakkend aardewerk	4	roodbakkend aardewerk	25	hoogversierd aardewerk (roodbakkend)	1	proto/bijna-steengoed	1
Bakselgroep	Aantal individuen												
steengoed	3												
grijsbakkend aardewerk	4												
roodbakkend aardewerk	25												
hoogversierd aardewerk (roodbakkend)	1												
proto/bijna-steengoed	1												

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	13de-17de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.

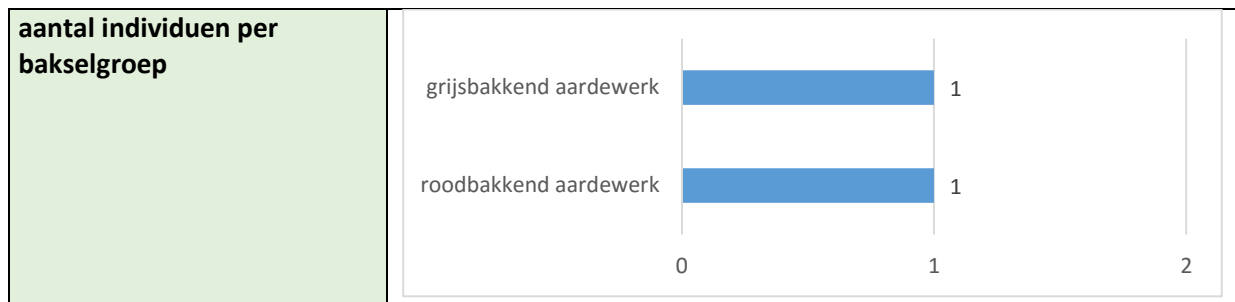
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	66
periode	late middeleeuwen
spooromschrijving	muur, uit de mortel. Hoort waarschijnlijk bij vloer s2
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	bouwmateriaal
verzamelwijze	handmatig verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	2
aantal individuen	2
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, losse scherven (0-5%)
archeologisch complete individuen	0
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	Er konden geen vormen geïdentificeerd worden.
oppervlaktebehandeling & decoratie	roodbakkend: loodglazuur
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	Roodbakkend te dateren in de 15de eeuw op basis van baksel- en glazuurkenmerken.
gebruikssporen	sporen van verhitting
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	De scherven werden aangetroffen in de mortel van een muur. De vraag is hoe zij daar terecht zijn gekomen. Zijn ze bewust toegevoegd aan de mortel, per ongeluk in de mortel terecht gekomen tijdens het mengen of per ongeluk ingemetseld door dat ze rondslingerde aan het oppervlak wanneer de muur werd opgetrokken? Het feit dat de scherven iets te groot lijken om per ongeluk in de mortel te zijn terecht gekomen tijdens het mengen en de grijsbakkende scherf duidelijke sporen van rondslingeren vertoont pleit voor per ongeluk inmetselen. De locatie van de scherven in de muur kunnen een aanwijzing vormen, maar deze informatie werd niet aangeleverd.

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	zeker 15de eeuw, mogelijk ook 13de of 14de eeuw
tafonomie	keramiek hergebruikt als bouw materiaal of zwerfvuil dat per ongeluk in de mortel terecht kwam
gebruik	onduidelijk
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, het aardewerk biedt uitsluitend een <i>terminus ante quem</i> voor de aanleg van de muur.
verder onderzoek	Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig. Het kan wel interessant zijn om na te gaan hoe de scherven in de mortel terecht gekomen zijn. De locatie van de scherven in de muur kunnen een aanwijzing vormen.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	81
periode	volle/late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	houtskoollaagje
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot
verzamelwijze	opkuis en uithalen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	7						
aantal individuen	6						
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend						
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen wat tafonomie betreft, maar heterogeen wat datering betreft.						
volledigheid van het aardewerk	<ul style="list-style-type: none"> • losse scherven (0-5%) • één verse breuk 						
archeologisch complete individuen	0						
randen	0						
foto's	0						
puzzelen & plakken	gesorteerd op individu niveau, nog niet gepuzzeld of geplakt						
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: kookkan (vroeg grape) • Roodbakkend: tenminste twee grapes 						
oppervlaktebehandeling & decoratie	alle roodbakkend scherven zijn geglazuurd						
productiesporen							
stempels en andere merken							
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: lensvormige bodem op enkelvoudige vinnen (1150-1300) • Roodbakkend: 15de-16de eeuw 						
gebruikssporen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: beroeting en sporen van verhitting • Roodbakkend: beroeting en sporen van verhitting 						
bewaringstoestand	goed						
opmerkingen inventarisatie							
aantal individuen per bakselgroep	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>5</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	grijsbakkend aardewerk	1	roodbakkend aardewerk	5
Bakselgroep	Aantal individuen						
grijsbakkend aardewerk	1						
roodbakkend aardewerk	5						

4) Interpretatie & aanbevelingen

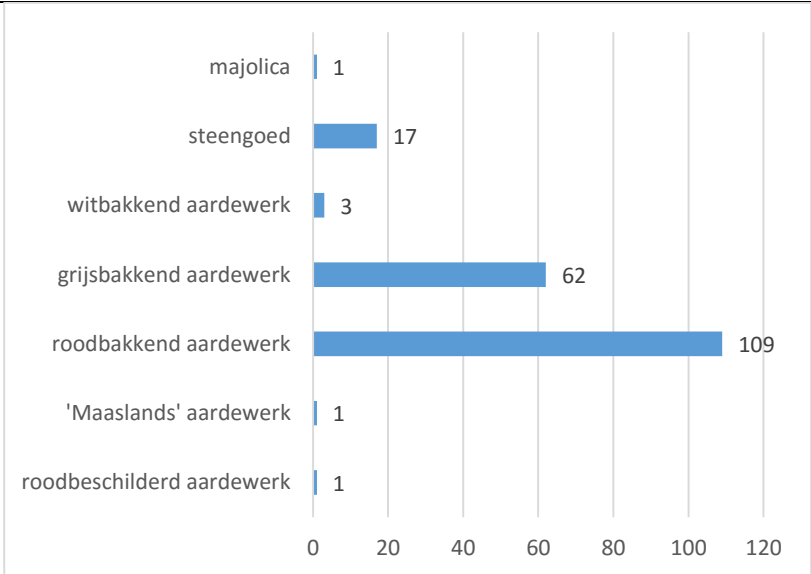
datering aardewerkassemblage	1150-1600
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verder onderzoek is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	83=48
periode	volle middeleeuwen, late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	Had eerder laagnr 48 gekregen in het vlak maar dan toch beslist om een nieuwe nr te geven nu ze in het vlak volledig bloot ligt.
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	bouwmateriaal; dierlijk bot; metaal
verzamelwijze	couperen en verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	229
aantal individuen	194
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen wat de tafonomie betreft maar heterogeen op vlak van datering. Materiaal met dergelijke lange looptijd en hoge fragmentatiegraad is typisch voor secundair afval.
volledigheid van het aardewerk	fragmentair
archeologisch complete individuen	1
randen	35
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: teil, kannen en een grape/kookkan • Roodbakkend: grapes, komforen, kommen, papkommen, bakpannen en zeker één bord, één kan en één vergiet • Steengoed: kannen • Witbakkend: papkom • Majolica: abarello • Andenne: pot • Roodbeschilderd: spinschijfje
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: meestal voorzien van loodglazuur, af en toe met toegevoegd mangaan- of koperoxide. Daarnaast ook versiering of oppervlaktebehandeling met witte slib. • Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur, gutswerk, met de spatel aangebrachte rillen • Witbakkend: loodglazuur • Majolica: tinglazuur, loodglazuur en polychrome beschildering met blauw en geel
productiesporen	Verschillende scherven roodbakkend aardewerk hebben stapelsporen.
stempels en andere merken	

dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: 13de-14de eeuw op basis van de randtypes • Roodbakkend: voornamelijk 16de eeuw met een kleine oudere component uit de 14de-15de eeuw. Dit o.a. op basis van een klein Hollands bord met slibversiering (16de eeuw), zgn. mangaangrape (16de eeuw), grote kommen met koperhoudend loodglazuur over laagje witte slib (16de eeuw), kom met langs buitenzijde dekkende laag witte slib (14de eeuw) • Steengoed: 13de-16de eeuw, op basis van o.a. één scherf protosteengoed, één bodemfragment Siegburg kan met rode bloes (1325-1400), ballustervoet met verticaal gutswerk en bruine ijzerengobe (1570-1600), vier wandfragmenten uit Langerwehe met paarse ijzerengobe (14de eeuw) en een aantal 15de-eeuwse fragmenten met bruine ijzerengobe en zoutglazuur. • Majolica: abarello met polychrome beschildering (16de eeuw) • Andenne: bodemfragment pot (12de-14de eeuw) 																
gebruikssporen	Vooraf het roodbakkend aardewerk vertoont gebruikssporen. Het gaat om beroeting, kookaanslag, sporen van verhitting en slijtage van rand en bodem.																
bewaringstoestand	goed																
opmerkingen inventarisatie	het oppervlak van het spinschijfje is behoorlijk gehavend. Dergelijk sporen kunnen we doorgaans associëren met rondslingeren aan het oppervlak. Dit is niet verwonderlijk gezien het tot de oudste individuen binnen het assemblage behoort.																
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>majolica</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>steengoed</td> <td>17</td> </tr> <tr> <td>witbakkend aardewerk</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>62</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>109</td> </tr> <tr> <td>'Maaslands' aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbeschilderd aardewerk</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	majolica	1	steengoed	17	witbakkend aardewerk	3	grijsbakkend aardewerk	62	roodbakkend aardewerk	109	'Maaslands' aardewerk	1	roodbeschilderd aardewerk	1
Bakselgroep	Aantal individuen																
majolica	1																
steengoed	17																
witbakkend aardewerk	3																
grijsbakkend aardewerk	62																
roodbakkend aardewerk	109																
'Maaslands' aardewerk	1																
roodbeschilderd aardewerk	1																

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	12de-16de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.

verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	85=149=onder 85
periode	late middeleeuwen tot nieuwste tijd
spooromschrijving	uitbraak/puinlaag
stratigrafie en relatie met andere sporen	Onduidelijke relatie met muur 41, mogelijk uitbraak van deze muur? En Puinlaag boven verzakt stuk vloer 144 en lagen 146 en 147. Naast 147 lijkt deze laag op een verrommeling van puin met 141 en 147.
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; glas; metaal; tegel in cuenca-stijl
verzamelwijze	couperen, uithalen, verdiepen en vrijleggen 144

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	207
aantal individuen	191
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	Heterogeen, zowel wat de looptijd als tafonomie betreft. Het gaat om materiaal met een lange looptijd dat een combinatie is van losse scherven en iets vollediger materiaal. Er zijn redelijk wat verse breuken te zien, vooral op de iets vollediger individuen. Dit laat vermoeden dat ze oorspronkelijk (bijna) compleet waren. De oudste scherven vertonen sporen van rondslingeren. Primair afval, waarvan niet alles tot bij ons is gekomen, lijkt hier dan ook vermengd met secundair afval.
volledigheid van het aardewerk	Combinatie van losse scherven en materiaal dat iets vollediger is (20-40%) waaronder een zgn. P-kruik met verse breuken die oorspronkelijk waarschijnlijk (bijna-) compleet was.
archeologisch complete individuen	0
randen	20
foto's	1
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: kannen, vetvanger, kom en een bloempot. Mogelijk ook één of meerdere potten. • Roodbakkend: kannen, (pap)kommen, grapes, bord, een steelkom, een komfoor en een bloempot • Steengoed: kannen, bekers, een voorraadpot, een Schnelle en een fles • Majolica: (zalf)pot en een bord • Witbakkend: grapes
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: duimdrukken op de rand • Roodbakkend: loodglazuur in enkele gevallen met toegevoegd koper- of mangaan/ijzeroxide, witte slib, sgraffito en groeflijnen • Steengoed: ijzerengobe, vliegasglazuur, zoutglazuur, braamnoppen, applique en met de spatel aangebrachte rillen • Majolica: tinglazuur, loodglazuur met beetje tin, kobaltblauw en koper/goudluster • Witbakkend: loodglazuur in enkele gevallen met toegevoegd mangaan/ijzeroxide

productiesporen	stapelsporen zowel op het steengoed als roodbakend aardewerk.												
stempels en andere merken													
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> •Grijsbakend: bloempot op geknepen standring met horizontale oren (14de-15de eeuw), kleine vetvanger met duimindrukken op de rand (14de-15de eeuw), geschouderde kom (14de eeuw) •Roodbakend: 14de-16de eeuw op basis van algemene baksel-en glazuur kenmerken en enkele goed te dateren scherven waaronder een fragment van een grote kom met loodglazuur over een laag witte slib (16de eeuw), wandscherf die langs de buitenzijde bedekt is met een dekkende laag witte slib (typisch voor de 14de eeuw) en een sgraffito bord met gotische letters (1400-1550). •Steengoed: 14de tot 18de eeuw op basis van o.a. een kan met braamnoppen (14de eeuw) en eierbeker (15de eeuw) uit Siegburg, verschillende fragmenten uit Langerwehe met paarse engobe en occasioneel radstempels (14de eeuw), verschillende 15de- en 16de-eeuwse wandscherven, Schnelle uit Keulen met medaillon met afbeelding van Friederich der Weise kuurvorst van Saksen te dateren tussen 1530-1570 en een bodemfragment van een zgn. P-kruik uit de late 17de of begin 18de eeuw •Majolica: Iberische lusterwaar (14de-15de eeuw), bodem van een bord dat waarschijnlijk afkomstig is uit Makkum en een pot in Franse majolica (1850-1925) •Witbakend: zgn. witgoed uit Holland of Duitsland tweede helft 16de-17de eeuw, zgn. mangaangrape met 'vettig glazuur' (17de-18de) 												
gebruikssporen	sporen van verhitting en beroeting op de grapes, alsook witte kookaanslag en slijtage van een hengel aan de onderkant van een oor. Slijtage op randen en bodems, voornamelijk bij de kommen.												
bewaringstoestand	goed												
opmerkingen inventarisatie	Het grijsbakende aardewerk vertoont redelijk wat sporen van rondslingeren. Dit is logisch gezien het samen met een gedeelte van het steengoed de oudste component vormt.												
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>majolica</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>steengoed</td> <td>28</td> </tr> <tr> <td>witbakend aardewerk</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>grijsbakend aardewerk</td> <td>44</td> </tr> <tr> <td>roodbakend aardewerk</td> <td>112</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	majolica	3	steengoed	28	witbakend aardewerk	4	grijsbakend aardewerk	44	roodbakend aardewerk	112
Bakselgroep	Aantal individuen												
majolica	3												
steengoed	28												
witbakend aardewerk	4												
grijsbakend aardewerk	44												
roodbakend aardewerk	112												

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	1300-1850/1925
-------------------------------------	----------------

tafonomie	combinatie primair en secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	Zowel spoor 85 als 'onder 85' vertonen fits met spoor 149. Op basis daarvan zijn, in overleg met de veldarcheologen, de sporen aan elkaar gelijkgesteld.
wetenschappelijk potentieel	<p>Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.</p> <p>De kwadraattegel in cuencastijl is een uitzonderlijke vondst. De vloer waarvan hij deel uitmaakte moet niet alleen zeer kostbaar maar ook zeldzaam zijn geweest. Verder onderzoek van de tegel en andere gelijkaardige tegels afkomstig van de site kan ons inzicht geven in 16de-eeuwse handelscontacten, mode in bouwstijlen, organisatie van de bouwwerf, etc.</p>
verder onderzoek	<ul style="list-style-type: none"> • Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. • De kwadraattegel in cuencastijl komt in aanmerking voor doorgedreven vervolgonderzoek.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	87
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	Restant van vloer. Op bepaalde plaatsen ligt S86 er boven op. Meestal niet. Op enkele plaatsen nog kapotte tegels zichtbaar, anders mortelrestanten en groene en rode leem?
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; metaal
verzamelwijze	handmatig verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	1
aantal individuen	1
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	fragmentair
archeologisch complete individuen	0
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	(pap)kom of teil
oppervlaktebehandeling & decoratie	loodglazuur over een laagje witte slib
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	Klein fragmentje afkomstig van een 16 ^{de} -eeuwse (pap)kom of teil met loodglazuur over een laagje witte slib
gebruikssporen	
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	
aantal individuen per bakselgroep	1 individu roodbakend aardewerk

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	16de eeuw
tafonomie	onduidelijk, waarschijnlijk zwerfvuil
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.

verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	88
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	Puinige laag onder S87
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	7
aantal individuen	3
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	fragmentair
archeologisch complete individuen	0
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individu niveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	zeker één grape en één vroege kachelpan die net wel of niet meer op pootjes staat.
oppervlaktebehandeling & decoratie	alle scherven zijn geglazuurd. Eén individu heeft langs de buitenzijde een vettig glazuur met toegevoegd magaan/ijzeroxide.
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	17de-18de eeuw op basis van algemene baksel- en glazuurkenmerken
gebruikssporen	sporen van verhitting
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	
aantal individuen per bakselgroep	3 individuen roodbakkend aardewerk

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	17de-18de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	

wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verder onderzoek is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	91
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	Puinlaag boven opmaaklaag vloer. Onder groenig zandlaagje en puin van laag 87. Bevat BS van verschillende formaten: 18x8x4, ?x9x3, ?x11x5
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; staal (bouw materiaal)
verzamelwijze	handmatig verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	16
aantal individuen	4
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	Combinatie van losse scherven (0-5%) met een iets vollediger individu (5-20%)
archeologisch complete individuen	0
randen	2
foto's	0
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt
vormenspectrum	uitsluitend grapes
oppervlaktebehandeling & decoratie	alle scherven zijn geglaazuurd. Eén grape is voorzien van een loodglazuur met toegevoegd mangaan/ijzeroxide.
productiesporen	stapelsporen
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	16de-17de eeuw, o.a. zgn. mangaangrape typisch voor de 16de eeuw en minstens één 17de-eeuwse grape met geprononceerde doorn op de rand
gebruikssporen	Alle individuen hebben sporen van verhitting. Het grapepootje vertoont slijtage aan de onderzijde.
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	
aantal individuen per bakselgroep	4 individuen roodbakend aardewerk

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	16de-17de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	

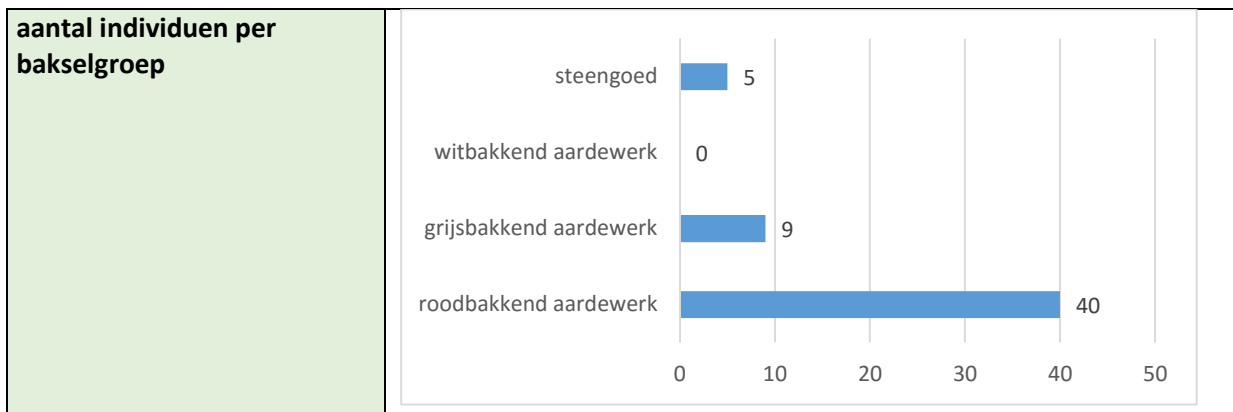
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verder onderzoek is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	94
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	Algemene laag die bovenop goot ligt. Muren zijn bijna allemaal hierop aangelegd.
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; metaal
verzamelwijze	couperen en handmatig verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	67
aantal individuen	54
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	Combinatie van losse scherven (0-5%) met iets vollediger materiaal (5-20% en 40-60%)
archeologisch complete individuen	0
randen	6
foto's	0
puzzelen & plakken	deels gepuzzeld en geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: onbekend type rand van wat waarschijnlijk een kom is • Roodbakkend: grapes, kommen, papkommen, twee bakpannen en een vuurklok • Steengoed: zeker één kan
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: bijna alle scherven zijn geglaazuurd. De papkommen en één grotere kom zijn langs de binnenzijde voorzien van een laagje witte slib met daarover een koperhoudend loodglazuur. • Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur en rode vliegsglazuur
productiesporen	een aantal scherven binnen het roodbakkend aardewerk vertoont stapelsporen
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: 16de eeuw met mogelijk een 15de-eeuwse component. Dit op basis van o.a. een klein model grape typisch voor de 16de eeuw, verschillende papkommen waaronder minstens één vroeg model dat te dateren is tussen 1450 en 1550, vuurklok (15de-16de),
gebruikssporen	De kookvormen vertonen sporen van verhitting en/of beroeting.
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	binnenzijde van het vroege papkommetje is zwaar gehavend. De oppervlakte behandeling is grotendeels verdwenen.

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	1300-1600
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	96
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	Puinige vulling van rechthoekige kuil boven goot. Bevat een bouwelement in natuursteen
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	bouwmateriaal
verzamelwijze	handmatig verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	1
aantal individuen	1
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	•fragmentair, één losse scherf •geen verse breuken
archeologisch complete individuen	0
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	grape
oppervlaktebehandeling & decoratie	loodglazuur
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	roodbakend grape oor uit de 16de eeuw
gebruikssporen	
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	
aantal individuen per bakselgroep	

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	16de eeuw
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.

verder onderzoek	Verder onderzoek is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	100
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	Laag onder 92. Loopt vermoedelijk door onder muur. Vlak 5 is s100. Enkel foto, niet ingemeten.
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	menselijk bot; metaal
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	16								
aantal individuen	16								
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend								
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen								
volledigheid van het aardewerk	<ul style="list-style-type: none"> • fragmentair, uitsluitend losse scherven (0-5%) • geen verse breuken 								
archeologisch complete individuen	0								
randen	1								
foto's	0								
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt								
vormenspectrum	Roodbakkend: papkom en een grape								
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: alle scherven zijn geglazuurd. Het papkom fragment heeft intern een koperhoudend loodglazuur over een laagje witte slib. • Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur 								
productiesporen	Roodbakkend: stapelsporen								
stempels en andere merken									
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: 15de-16de eeuw, o.a. op basis van een papkom met koperhoudend glazuur over een laagje witte slib (1450-1600) • Steengoed: wandscherf met paarse ijzerengobe uit Langerwehe (14de eeuw) en twee 16de-eeuwse fragmenten met ijzerengobe 								
gebruikssporen	Grijsbakkend: één scherf is beroet								
bewaringstoestand	goed								
opmerkingen inventarisatie									
aantal individuen per bakselgroep	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>7</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>6</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	3	grijsbakkend aardewerk	7	roodbakkend aardewerk	6
Bakselgroep	Aantal individuen								
steengoed	3								
grijsbakkend aardewerk	7								
roodbakkend aardewerk	6								

4) Interpretatie & aanbevelingen

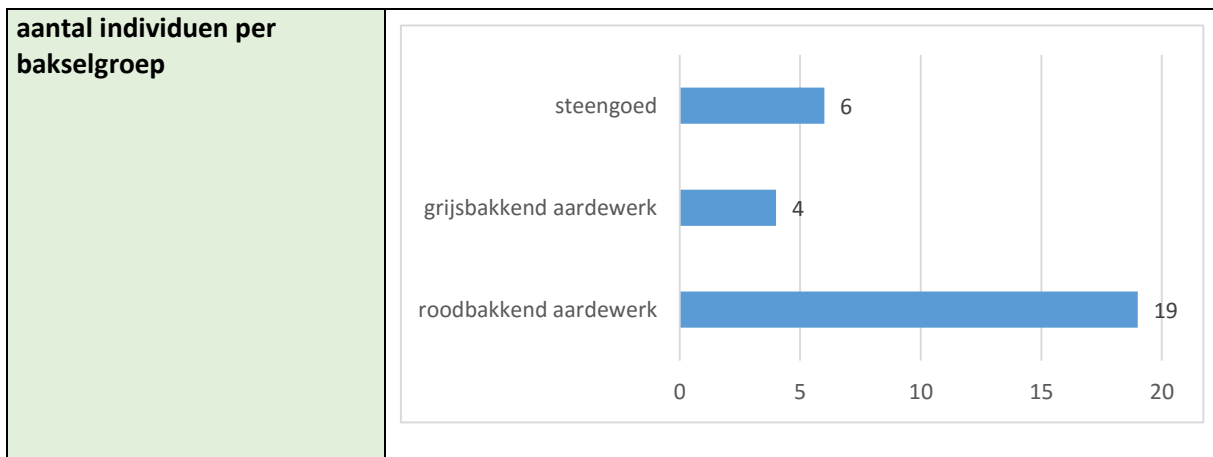
datering aardewerkassemblage	14de-16de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	101
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	Donkere vulling boven citerne s3.
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	couperen s84

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	31
aantal individuen	29
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	<ul style="list-style-type: none">• fragmentair, losse scherven (0-5%)• geen verse breuken
archeologisch complete individuen	0
randen	4
foto's	0
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: teil/kom, papkom en zeker twee grapes• Steengoed: voorraadpot, kan
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: alle scherven zijn geglazuurd• Steengoed: ijzerengobe, draairibbels, zoutglazuur en applique in de vorm van eikenranken-en bladen
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: 15de-16de eeuw o.a. op basis van een papkom (1450-1600), grote kom/teil met bandvormige rand (16de eeuw) met doorn en bodem op meervoudige vinnen (15de eeuw).• Steengoed: 15de-16de eeuw op basis van een kan uit Keulen gedecoreerd met eikenranken- en bladen, waarschijnlijk een baardmankruik (1533-1566) en verschillende 15de en 16de-eeuwse wandfragmenten.
gebruikssporen	Roodbakkend: verschillende fragmenten vertonen sporen van verhitte en één scherf heeft intern kalkaanslag
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	Typisch vormenspectrum voor huishoudelijk afval bestaande uit kookgerei, tafelwaar en opslagwaar

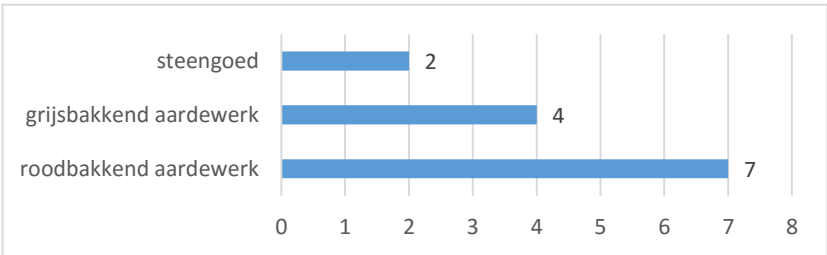
4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	15de-16de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie. Vanwege de vrij precieze datering van het aardewerk is het assemblage ook zeer bruikbaar voor de fasering van de site.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	110
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	bruine laag tussen gewelf 109 en "nivellering".
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	bouwmateriaal; dierlijk bot
verzamelwijze	vrijleggen 109

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	14								
aantal individuen	13								
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend								
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen								
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, maar verse breuken wijzen er op dat mogelijk niet alles is ingezameld en mogelijk was het materiaal dus iets completer.								
arch complete individuen	0								
randen	2								
foto's	0								
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt								
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • Steengoed: Schnelle en een kan • Roodbakkend: teil, grape en waarschijnlijk een kom 								
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Steengoed: applique, ijzerengobe en zoutglazuur • Roodbakkend: loodglazuur al dan niet met kopergroen, witte slib 								
productiesporen									
stempels en andere merken									
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: grote teil voorzien van een laagje witte slib met daarover kopergroen (16de eeuw) en enkele fragmenten die op basis van het baksel en glazuur in de 15de of 16de eeuw geplaatst kunnen worden • Steengoed: Schnelle uit Keulen met applique die waarschijnlijk adem en eva bij de zonderval voorstelt (1530-1570) en steengoed ballustervoet met bruine ijzerengobe (1550-1600) 								
gebruikssporen	sporen van verhitting								
bewaringstoestand	goed								
opmerkingen inventarisatie	<ul style="list-style-type: none"> • Enkele verse breuken • Eén van de grijsbakkende fragmenten vertoont duidelijk sporen van rondslingeren 								
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>7</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	2	grijsbakkend aardewerk	4	roodbakkend aardewerk	7
Bakselgroep	Aantal individuen								
steengoed	2								
grijsbakkend aardewerk	4								
roodbakkend aardewerk	7								

4) Interpretatie & aanbevelingen

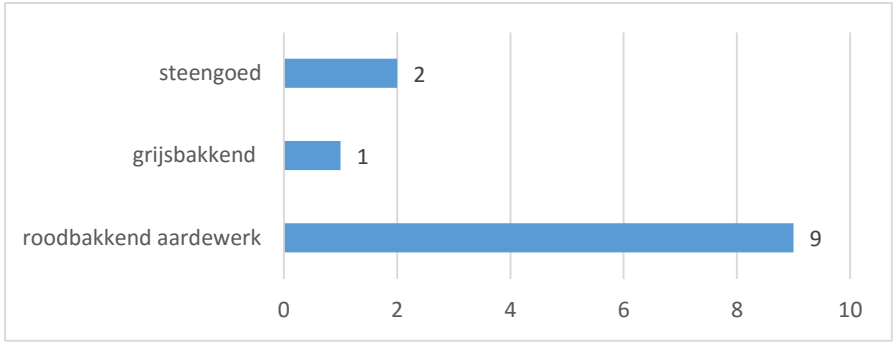
datering aardewerkassemblage	16de eeuw, met een mogelijk iets oudere component maar dit is niet met zekerheid te bepalen
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnterpreteerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	115
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	Laag met vrij fijn puin
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; metaal; tegel in cuencastijl
verzamelwijze	verdiepen, opkuisen vlak en vrijleggen 139

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	14
aantal individuen	13
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen wat betreft de tafonomie, maar heterogeen op vlak van datering. Materiaal met dergelijke lange looptijd en hoge fragmentatiegraad is typisch voor secundair afval.
volledigheid van het aardewerk	fragmentair
arch complete individuen	0
randen	5
foto's	1
puzzelen & plakken	gesorteerd op individuniveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: kom • Roodbakkend: zeker één bakpan, twee kommen en een grape • Steengoed: twee drinkkannen • Majolica: bord
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: alle scherven zijn geglazuurd. Twee fragmenten zijn voorzien van een koperhoudend loodglazuur over een laagje witte slib. • Steengoed: Siegburg scherf vertoont dikke vliegsglazuur dat zich uitsluitend heeft afgezet in de draairibbels. Het randfragment is gedeeltelijk bedekt met ijzerengobe en heeft een zoutglazuur. • Majolica: tinglazuur, loodglazuur en beschildering met kobaltblauw en magaanpaars • Bouwmateriaal: reliëfstempel waarvan de verschillende vlakken zijn ingevuld met gekleurd tinglazuur
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: 14de eeuw op basis van randtype • Roodbakkend: 16de eeuw op basis van baksel-en glazuur kenmerken en enkele typische 16de-eeuwse individuen waaronder een plat model bakpan en een grote kom die langs de binnenzijde voorzien is van een koperhoudend loodglazuur over een laagje witte slib. Mogelijk echter een laat 14de of 15de-eeuwse component in de vorm van een geïmporteerde magaangrape met rozig baksel typisch voor de periode 1375-1550. • Steengoed: één scherf uit Siegburg (1300-1375) en één randfragment met bruine ijzerengobe en zoutglazuur (16de eeuw)

	<ul style="list-style-type: none"> • Majolica: 1550-1650 op basis van glazuurkenmerken en decoratie • Bouwmateriaal: majolica kwadraattegels in cuencastijl (16de eeuw) 								
gebruikssporen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: de kookvormen vertonen sporen van verhitting en de bakpan heeft aangekoekte etensresten op de buitenwand. • Bouwmateriaal: loopoppervlak van de tegel vertoont slijtage 								
bewaringstoestand	goed								
opmerkingen inventarisatie									
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>9</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	2	grijsbakkend	1	roodbakkend aardewerk	9
Bakselgroep	Aantal individuen								
steengoed	2								
grijsbakkend	1								
roodbakkend aardewerk	9								

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	1300-1650
tafonomie	secundair afval
gebruik	constructie; huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	<p>Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.</p> <p>De kwadraattegels in cuencastijl is een uitzonderlijke vondst. De vloer waarvan hij deel uitmaakte moet niet alleen zeer kostbaar maar ook zeldzaam zijn geweest. Verder onderzoek naar de tegel en andere gelijkaardige tegels afkomstig van de site kan ons inzicht geven in 16de-eeuwse handelscontacten, mode in bouwstijlen, organisatie van de bouwwerf, etc.</p>
verder onderzoek	<ul style="list-style-type: none"> • Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. • De tegel dient samen met de andere kwadraattegels in cuencastijl van deze site verder onderzocht te worden op niveau van het baksel, decoratiestijl en -technieken en herkomst. Het maken van foto's wordt hier opportuun geacht.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	122
periode	late middeleeuwen
spooromschrijving	vulling tussen bovenvermelde muren (119-121)
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; metaal
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	4								
aantal individuen	4								
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend								
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen								
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, losse scherven (0-5%)								
arch complete individuen	0								
randen	2								
foto's	0								
puzzelen & plakken									
vormenspectrum	Steengoed: kan								
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> •Roodbakkend: loodglazuur •Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur en met de spatel aangebrachte rillen 								
productiesporen									
stempels en andere merken									
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> •Grijsbakkend: randfragment vroege grape typisch voor periode 1250-1350 •Steengoed: halsfragment kan en wandscherf beide typisch 15de eeuw 								
gebruikssporen									
bewaringstoestand	goed								
opmerkingen inventarisatie									
aantal individuen per bakselgroep	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	2	grijsbakkend aardewerk	1	roodbakkend aardewerk	1
Bakselgroep	Aantal individuen								
steengoed	2								
grijsbakkend aardewerk	1								
roodbakkend aardewerk	1								

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	2de helft 13de/14de-15de eeuw
tafonomie	secundair afval

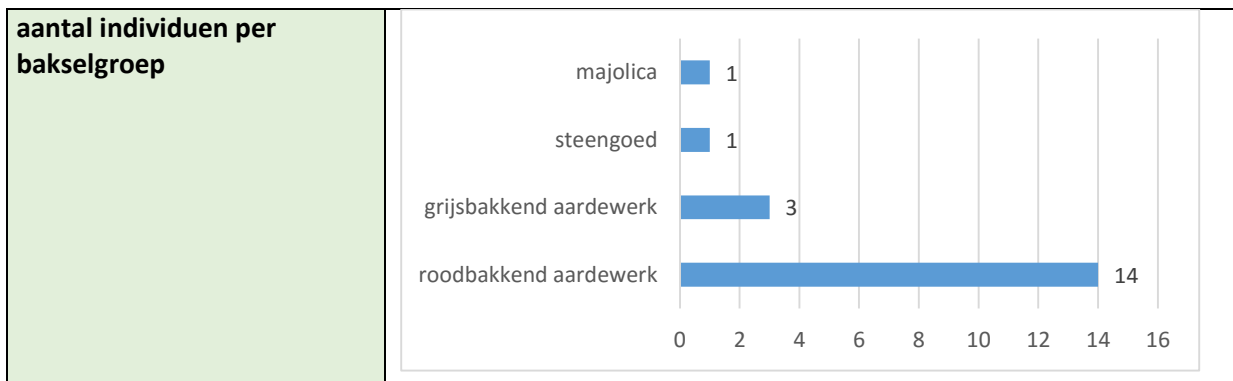
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	124
periode	late middeleeuwen & nieuwe tijd
spooromschrijving	laag, strekt zich over groot oppervlak over, ook onder muur 112.
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; metaal
verzamelwijze	verdiepen langs spoor 126

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	20
aantal individuen	19
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen op vlak van tafonomie, maar heterogeen wat betreft de datering
volledigheid van het aardewerk	fragmentair materiaal dat volledig uit losse scherven bestaat (0-5%)
arch complete individuen	0
randen	5
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individuniveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• grijsbakkend: pot• roodbakkend: enkele grapes, een teil, een vergiet en een vuurklok in hoogversierd aardewerk
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: geglazuurd en de teil is aan de binnenzijde voorzien van een laagje witte slib onder de loodglazuur.• Steengoed: ijzerengobe• Majolica: tinglazuur en kobaltblauw
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none">• Grijsbakkend: randfragment pot typisch voor 14de en 15de eeuw• Hoogversierd: lokaal vervaardigde vuurklok 1225-1300• Roodbakkend: teil langs binnenzijde bedekt met een laagje witte slib met loodglazuur over en kleine, hoge grape met draairibbels. Beide typisch voor de 16de eeuw.• Steengoed: 14de-eeuwse scherf uit Langerwehe• Majolica: bord gedecoreerd met dambordpatroon uit de 16de eeuw
gebruikssporen	Sporen van verhitting op zowel de grapes als de vuurklok. Het vuurklokfragment is langs de binnenzijde eveneens beroet, en de kleine grape heeft langs de binnenzijde kookaanslag.
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	

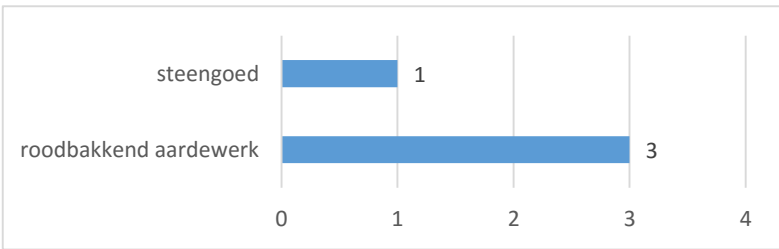
4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	13de-16de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	125
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	mogelijk zelfde puinlaagje als S115
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	4						
aantal individuen	4						
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend						
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen						
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, uitsluitend losse scherven (0-5%)						
arch complete individuen	0						
randen	1						
foto's	0						
puzzelen & plakken	reeds gebeurd						
vormenspectrum	Er konden geen vormen toegewezen worden						
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: loodglazuur, met de spatel aangebrachte rillen • Steengoed: ijzerengobe, draairibbels en zoutglazuur 						
productiesporen							
stempels en andere merken							
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: op basis van baksel- en glazuur kenmerken 15de en 16de eeuw • Steengoed: 15de-eeuws wandfragment uit Langerwehe 						
gebruikssporen							
bewaringstoestand	goed						
opmerkingen inventarisatie	Er konden geen vormen toegewezen worden waardoor het moeilijk is om met zekerheid te bepalen om wat voor tafonomische groep het gaat.						
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	1	roodbakkend aardewerk	3
Bakselgroep	Aantal individuen						
steengoed	1						
roodbakkend aardewerk	3						

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	15de-16de eeuw
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven
gebruik	onduidelijk
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	148
periode	nieuwe tijd, en mogelijk ook late middeleeuwen
spooromschrijving	
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	5
aantal individuen	5
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, uitsluitend losse scherven (0-5%)
arch complete individuen	0
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	Er kon slechts één vorm geïdentificeerd worden, een grape.
oppervlaktebehandeling & decoratie	Loodglazuur, in één geval met toegevoegd mangaanoxide.
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	Een zgn. mangaan grape typisch voor de 16de eeuw en enkele wandfragmenten waarvan niet uitgemaakt kan worden of ze in de 15de of 16de eeuw gedateerd moeten worden.
gebruikssporen	Het fragment van de zgn. mangaangrape vertoont sporen van verhitting.
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	Er kon slechts één vorm geïdentificeerd worden waardoor het niet mogelijk is om met zekerheid te bepalen om wat voor tafonomische groep het gaat. Waarschijnlijk gaat het om huishoudelijk afval.
aantal individuen per bakselgroep	5 individuen roodbakkend aardewerk

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	in ieder geval 16de eeuw, mogelijk ook 15de eeuw
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven en spoorinfo
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	

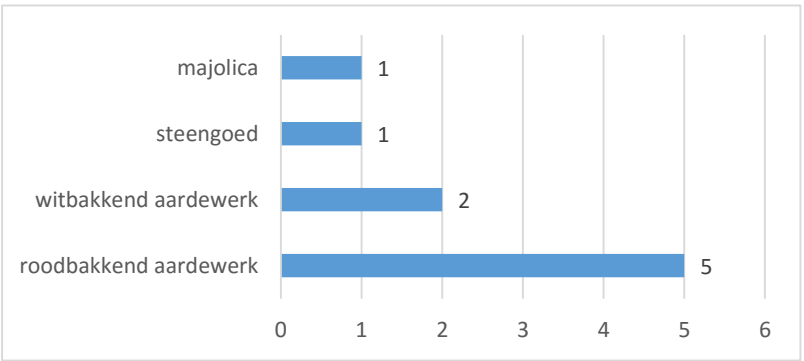
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	152
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	Puinig laagje onder 122, mogelijk bovenop vloer ???
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	9
aantal individuen	9
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, uitsluitend losse scherven (0-5%)
archeologisch complete individuen	0
randen	4
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: grapes• Steengoed: bolle beker/kan• Witbakkend: grape• Majolica: bord
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: alle scherven zijn geglazuurd. Eén exemplaar heeft toegevoegd mangaanoxide in het glazuur.• Steengoed: ijzerengobe en zoutglazuur• Witbakkend: geglazuurd, één randfragment is voorzien van een reductiegroen glazuur met hier en daar wat toegevoegd magaanoxide• Majolica: tinglazuur, polychrome beschildering in blauw, geel en oranje
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: 16de eeuw, o.a. op basis van smalle, hoge grape en zgn. mangagrape die beide typisch zijn voor de 16de eeuw• Steengoed: 16de eeuw, scherf met bruine ijzer engobe en zoutglazuur• Majolica: bord met polychrome beschildering (1590-1650)
gebruikssporen	de grapes vertonen allemaal sporen van verhitting en sommige hebben ook kookaanslag. Eén randfragment vertoont slijtage aan de binnenzijde van de rand veroorzaakt door veelvuldig roeren of een deksel.
bewaringstoestand	goed

opmerkingen inventarisatie											
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>majolica</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>steengoed</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>witbakkend aardewerk</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>5</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	majolica	1	steengoed	1	witbakkend aardewerk	2	roodbakkend aardewerk	5
Bakselgroep	Aantal individuen										
majolica	1										
steengoed	1										
witbakkend aardewerk	2										
roodbakkend aardewerk	5										

4) Interpretatie & aanbevelingen

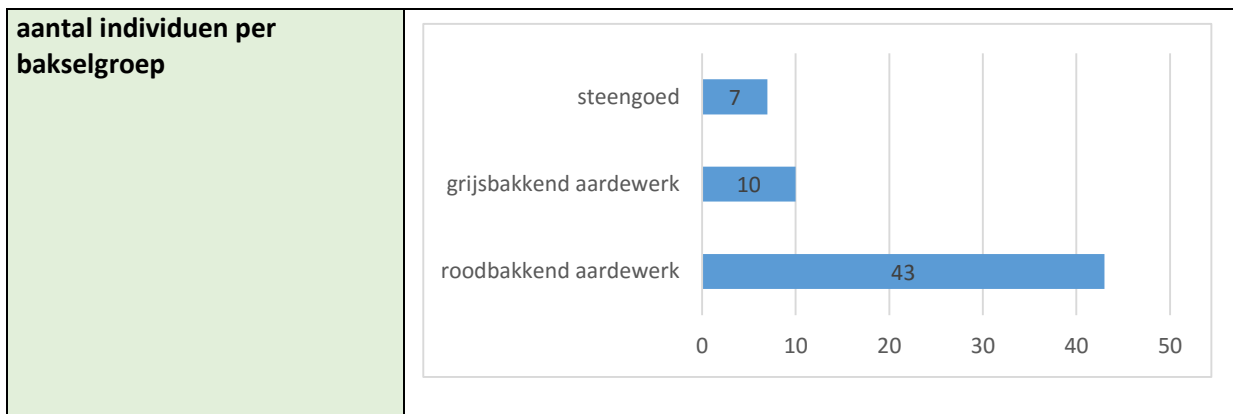
datering aardewerkassemblage	1500-1650
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	154
periode	volle middeleeuwen tot nieuwe tijd
spooromschrijving	Laag onder alle vloerniveaus zoals 103 ten oosten van het gootje s26.
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	bouwmateriaal; dierlijk bot
verzamelwijze	doorzoeken kruiwagens

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	62
aantal individuen	60
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen wat de volledigheid betreft, maar heterogeen wat de datering betreft.
volledigheid van het aardewerk	fragmentair
archeologisch complete individuen	0
randen	5
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individuniveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: vetvanger en een drinkuit of kleine, smalle kan • Roodbakkend: enkele grapes, tenminste drie zgn. papkommen en twee pispotten. • Steengoed: kannen
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: duimdrukken • Roodbakkend: loodglazuur, al dan niet met toegevoegd mangaan- of koperoxide • Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur, met de spatel aangebrachte rillen, kobaltblauw en stempels
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: kleine vetvanger met duimdrukken op de rand (14de-15de eeuw) en kleine, smalle kan of drinkuit (1150-1300) • Steengoed: Westerwald kan met panelen en stempels (1600-1620), verschillende 15de en 16de-eeuwse wandscherven • Roodbakkend: : 13de tot 16de eeuw, o.a. op basis van scherf zgn. vroegrood, fragmenten zgn. papkom waarvan één met reductiegroen en één met koperhoudend loodglazuur over een laagje witte slib, bodems op geknepen standring en een zgn. mangaangrape uit de 16de eeuw
gebruikssporen	Sporen van verhitting op zowel de grapes als op de bodem van een zogenaamde papkom. De pispotfragmenten vertonen urineaanslag.
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	

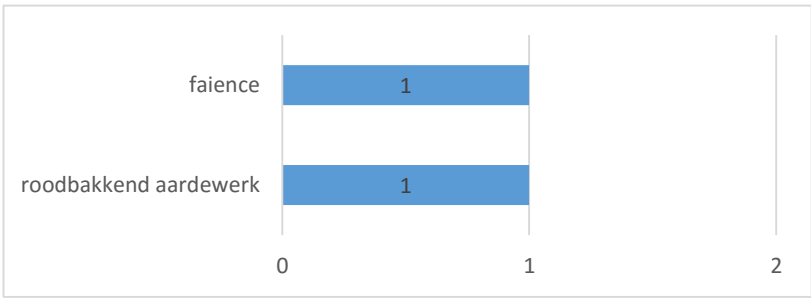
4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	1150/1200-1600/1620
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	164
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	leemlaag waarop vloer 161 gefundeerd zit
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	handmatig

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	2						
aantal individuen	2						
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend						
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen						
volledigheid van het aardewerk	losse scherven (0-5%)						
arch complete individuen	0						
randen	0						
foto's	0						
puzzelen & plakken	reeds gebeurd						
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> •Roodbakkend: kom •Faience: bord 						
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> •Roodbakkend: loodglazuur •Faience: tinglazuur, kobaltblauw 						
productiesporen							
stempels en andere merken							
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: randfragment kom uit de 16de of 17de eeuw • Faience: bord met slordige beschildering in kobaltblauw uit de 18de eeuw 						
gebruikssporen							
bewaringstoestand	goed						
opmerkingen inventarisatie							
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <caption>Data for the bar chart: aantal individuen per bakselgroep</caption> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>faience</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	faience	1	roodbakkend aardewerk	1
Bakselgroep	Aantal individuen						
faience	1						
roodbakkend aardewerk	1						

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	1500/1600-1800
------------------------------	----------------

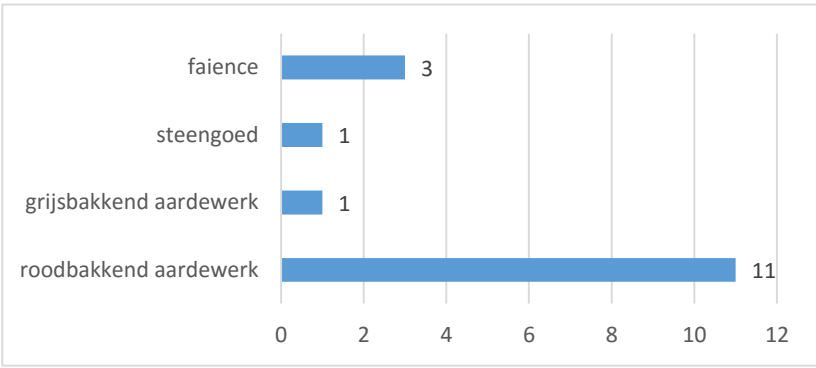
tafonomie	onduidelijk, waarschijnlijk zwerfvuil
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	165
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	laag binnen wc-hokje
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot
verzamelwijze	handmatig

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	21
aantal individuen	16
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	heterogeen wat datering betreft, maar homogeen qua tafonomie. De scherf grijsbakkend aardewerk en steengoed zijn parallel met het oppervlak doormidden gespleten. Dit is doorgaans een teken van rondslingeren wat niet verbazend is gezien deze scherven de oudste component binnen het assemblage vormen.
volledigheid van het aardewerk	fragmentair
arch complete individuen	0
randen	4
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individu niveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: tenminste twee kachelpannen en een grape • Steengoed: humpes • Faience: kleine plooischotel en twee borden
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: alle scherven zijn geglazuurd • Steengoed: zoutglazuur en ijzerengobe • Faience: tinglazuur en beschildering met kobaltblauw
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: 16de-18de eeuw, o.a. op basis van een steelkom (16de eeuw), een vuurtest (18de eeuw), verschillende hengselpotten (17de eeuw), deksel dat ook als bord kon worden gebruikt (18de eeuw), een late grape (late 17de-begin 18de eeuw) en een Nederrijns bord met stippen (18de eeuw) • Steengoed: 1550-1700 op basis van een Westerwald kan met rozettenstempels (1670-80) en één met applique (1625-1675), twee humpes uit Siegburg/Westerwald met gutswerk en ijzerengobe (17de eeuw) en twee wandscherven (1550-1625 en 1575-1650) • Witbakkend: 17de-18de eeuw, Frechentype bord (17de eeuw) en een (tuit)potje in zgn. groen goed uit Friesland (18de eeuw) • Faience: 17de eeuw op basis van een bord (1600-1700) en een kan, mogelijk Frans (1640-1680)
gebruikssporen	slijtage op randen en bodems van de kachelpannen en grape
bewaringstoestand	goed

opmerkingen inventarisatie	De kachelpannen zijn niet lokaal vervaardigd maar geïmporteerd.										
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>faience</td> <td>3</td> </tr> <tr> <td>steengoed</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>11</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	faience	3	steengoed	1	grijsbakkend aardewerk	1	roodbakkend aardewerk	11
Bakselgroep	Aantal individuen										
faience	3										
steengoed	1										
grijsbakkend aardewerk	1										
roodbakkend aardewerk	11										

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	16de-18de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	166
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	ophogingslaag
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot
verzamelwijze	aanleg en vrijleggen muur

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	61
aantal individuen	37
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	Heterogeen zowel op vlak van datering als tafonomie. Het gaat om een combinatie van losse scherven en iets vollediger materiaal. Verschillende individuen vertonen verse breuken wat laat vermoeden dat het materiaal oorspronkelijk iets vollediger was. Enkele scherven vertonen sporen van rondslingeren. Het lijkt hier dan ook om een vermenging van primair afval, waarvan niet alles tot bij ons is gekomen, en secundair afval te gaan.
volledigheid van het aardewerk	Combinatie van losse scherven en wat completer materiaal (20-40% en 40-60%)
arch complete individuen	0
randen	14
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individuniveau, deels geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: minstens drie grote teilen, vier hengelspotten, twee steelkommen, een vuurttest, drie deksels waarvan één ook als bord gebruikt kon worden, een grape en een bord• Steengoed: minstens twee kannen en twee humpes• Witbakkend: (tuit)potje en een bord• Faience: een bord en een bolle kan
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: zo goed als alle scherven zijn geglazuurd, behalve de vuurttest. Het Nederrijnsbord is gedecoreerd met stippen in witte slib en sporadisch wat kopergroen.• Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur, gutswerk, stempelwerk en applique• Witbakkend: loodglazuur met en zonder toegevoegd kopergroenoxide• Faience: tinglazuur en kobaltblauw
productiesporen	Zowel het roodbakkend aardewerk, het steengoed als de faience vertoont stapelsporen
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: 16de-18de eeuw, o.a. op basis van een steelkom (16de eeuw), een vuurttest (18de eeuw), verschillende hengelspotten (17de eeuw), deksel dat ook als bord kon worden gebruikt (18de eeuw), een late grape (late 17de-begin 18de eeuw) en een Nederrijns bord met stippen (18de eeuw)

gebruikssporen	<ul style="list-style-type: none"> • Steengoed: 1550-1700 op basis van een Westerwald kan met rozettenstempels (1670-80) en één met applique (1625-1675), twee humpes uit Siegburg/Westerwald met gutswerk en ijzerengobe (17de eeuw) en twee wandscherven (1550-1625 en 1575-1650) • Witbakkend: 17de-18de eeuw, Frechentype bord (17de eeuw) en een (tuit)potje in zgn. groen goed uit Friesland (18de eeuw) • Faience: 17de eeuw op basis van een bord (1600-1700) en een kan, mogelijk Frans (1640-1680) • Roodbakkend: sporen van verhitting, beroeting en slijtage randen en bodems • Witbakkend: slijtage bodem • Faience: slijtage op de rand van het bord 												
bewaringstoestand	Goed												
opmerkingen inventarisatie													
aantal individuen per bakselgroep	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>faience</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>steengoed</td> <td>6</td> </tr> <tr> <td>witbakkend aardewerk</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>26</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	faience	2	steengoed	6	witbakkend aardewerk	2	grijsbakkend aardewerk	1	roodbakkend aardewerk	26
Bakselgroep	Aantal individuen												
faience	2												
steengoed	6												
witbakkend aardewerk	2												
grijsbakkend aardewerk	1												
roodbakkend aardewerk	26												

4) Interpretatie & aanbevelingen

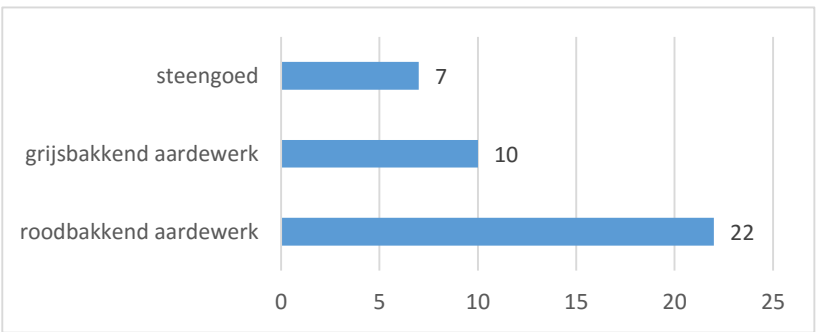
datering aardewerkassemblage	16de-18de eeuw
tafonomie	combinatie primair en secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Het komt echter ook in aanmerking voor doorgedreven vervolgonderzoek in combinatie met spoor 197.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	166 +149
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	45
aantal individuen	40
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	Heterogeen wat betreft de datering en homogeen wat betreft de tafonomie met uitzondering van een grape die iets vollediger is (20-40%). Deze grape heeft ook verschillende verse breuken wat laat vermoeden dat niet alle scherven tot bij ons zijn gekomen. Mogelijk ging het om primair afval. In dat geval gaat het om een vermenging van primair en secundair afval. We moeten echter opletten met uitspraken omtrent tafonomie vermits het om een vermenging van twee sporen gaat.
volledigheid van het aardewerk	losse scherven in combinatie met één iets vollediger individuen
arch complete individuen	0
randen	8
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individu niveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: twee kannen, grote kogelpot en een kookkan • Roodbakkend: tenminste drie papkommen, drie grapes, twee kommen en een vergiet • Steengoed: kannen • Zgn. Hafnerwaar: grape
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: alle scherven zijn geglaazuurd. De papkommen zien intern voorzien van een, al dan niet koperhoudend, loodglazuur over een laagje witte slib. • Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur, gutswerk en kobaltblauw • Zgn. Hafnerwaar: loodglazuur met veel ijzerpartikels
productiesporen	zowel het roodbakkend en steengoed vertoont stapelsporen
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: 13de eeuw, op basis een geribbelde kan, een kogelpot en een kookkan alle 13de eeuw • Roodbakkend: 15de-16de eeuw op basis van algemene baksel-en glazuurkenmerken en enkele typische vormen waaronder twee papkomrandjes met intern loodglazuur
gebruikssporen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: aangekoekte etensresten en sporen van verhitting • Roodbakkend: sporen van verhitting, beroeting, slijtage van randen en bodems
bewaringstoestand	goed

opmerkingen inventarisatie	<ul style="list-style-type: none"> • Verschillende sporen van raken met de kraan of schop. • Hoewel het spoor een mengeling zou zijn van spoor 149 en 166 konden er op het eerste zicht geen fits vastgesteld worden tussen het aardewerk uit deze sporen en het huidige assemblage. 								
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>7</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>10</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>22</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	7	grijsbakkend aardewerk	10	roodbakkend aardewerk	22
Bakselgroep	Aantal individuen								
steengoed	7								
grijsbakkend aardewerk	10								
roodbakkend aardewerk	22								

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	13de-17de eeuw
tafonomie	secundair afval met mogelijk een kleine component primair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	Tussen het aardewerk zitten twee aan elkaar passende fragmentjes verbrande leem. Antropogeen, licht gebogen vorm, verhitting veroorzaakt door een warmtebron die langs de buitenzijde zat en de warmte is slechts tot halverwege de fragmenten doorgedrongen.
wetenschappelijk potentieel	Het wetenschappelijk potentieel is beperkt gezien het assemblage een mix van twee sporen is.
verder onderzoek	Hoewel er op het eerste zicht geen fits aangetroffen werden tussen het aardewerk van het huidige assemblage en de scherven van de individuele sporen moet er in detail gekeken worden of er scherven aan dezelfde individuen kunnen worden toegekend.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

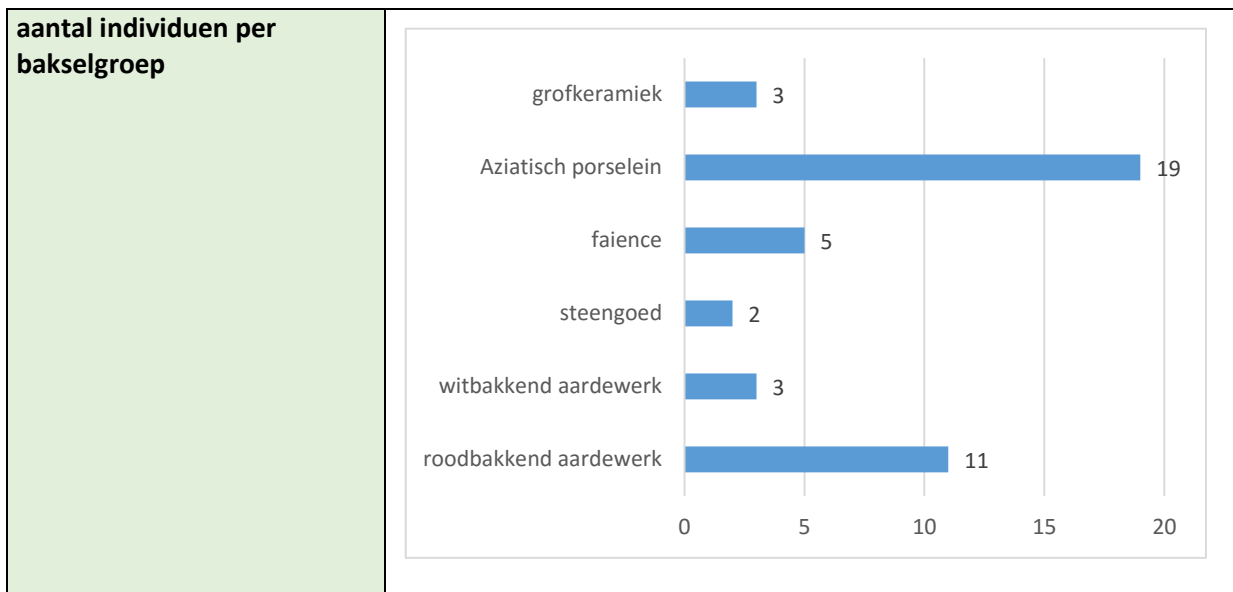
1) administratieve gegevens

spoornummer	178
periode	nieuwe en nieuwste tijd
spooromschrijving	donkere tuingrond ten oosten van S116
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	verdiepen en aanleg vlak

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	146
aantal individuen	43
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	Heterogeen zowel op vlak van datering als tafonomie. Het gaat om een combinatie van enkele losse scherven en verschillende meer volledige tot bijna-complete individuen. Alle meer volledige objecten hebben een vrij hoge fragmentatiegraad behalve het onderbordje voor een bloempot dat slechts uit één grote scherf bestaat. Het vertoont één breuk die duidelijk het gevolg is van raken met de kraan. Er zijn in het algemeen redelijk wat verse breuken aanwezig. Het lijkt dan ook om een vermenging van primair en secundair afval te gaan waarbij niet alle scherven van het primair afval tot bij ons zijn gekomen.
volledigheid van het aardewerk	Combinatie van enkele losse scherven (0-5% en 5-20%) en een heel aantal meer volledige individuen (20-40%, 40-60% en 80-99%).
archeologisch complete individuen	6
randen	26
foto's	0
puzzelen & plakken	gepuzzeld en geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: late grape, kachelpannen, twee deksels waarvan één ook als bord/schotel gebruikt kan worden en een onderbordje voor een bloempot• Steengoed: pot• Witbakkend: lekschaal en twee kachelpannen• Faience: twee borden, een sauskom en een schaal• Chinees porselein: borden en kopjes• Grofkeramiek: drie wandtegelfragmenten in faience

oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: alle scherven zijn geglaazuurd. Eén van de kachelpannen is voorzien van een reductiegroen glazuur met kenmerkende gele vlekken die steeds rond een zwart puntje zijn gevormd. • Steengoed: ijzerengobe en zoutglazuur • Witbakkend: de lekschaal is voorzien van een koperhoudend glazuur, de kachelpannen hebben een geel loodglazuur met dikke ijzerspikkels. Eén kachelpannen is langs de buitenzijde voorzien van een mangaan/ijzerengobe. • Faience: tinglazuur en handbeschildering in roze, geel, blauw en zwart. • Chinees porselein: handbeschildering in kobaltblauw en veldspaatglazuur • Grofkeramiek: tinglazuur en handbeschildering kobaltblauw
productiesporen	zowel verschillende individuen roodbakkend aardewerk als faience vertonen stapelsporen
stempels en andere merken	op de onderkant van het onderbord voor een bloempot is in de natte klei het nummer 40 geschreven
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: 18de-19de/begin 20ste eeuw met een kleine 16de-17de-eeuwse component. Dit op basis van een aantal kachelpannen uit de tweede helft 18de eeuw en 19de eeuw, twee late grapes (eind 17de of begin 18de eeuw), een deksel voor op een kachelpan dat ook dienst deed als bord/schotel en een onderbordje voor een bloempot (19de-begin 20ste eeuw). De 16de-eeuwse component bestaat uit een randfragment van een vergiet en een grote kom. • Steengoed: 16de eeuw op basis van oppervlaktebehandelingen en vormtype van het potfragment • Witbakkend: 17de/18de-19de eeuw op basis van een grote lekschaal in zgn. groengoed (18de eeuw) en twee kachelpannen met loodglazuur met toegevoegd mangaan/ijzeroxide en ijzervlekken in het glazuur (19de eeuw) • Faience: 18de eeuw op basis van vormenspectrum en decoratiestijl • Chinees porselein: 1720-1800, met voornamelijk objecten uit derde kwart 18de eeuw. Dit op basis van vormkenmerken en decoratiestijlen. • Grofkeramiek: 1675-1800 op basis van dikte en decoratiestijl
gebruikssporen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: sporen van verhitting op de bodems van de kachelpannen en slijtage op alle randfragmenten. • Chinees porselein: twee borden voorzien van doorboringen aangebracht na bakking. Zowel in de vlag (net onder de rand) als op de spiegel (net onder de knik). Waarschijnlijk zijn deze doorboringen aangebracht om de borden makkelijk omhoog te kunnen hangen of uit te stallen. De gaatjes zorgen dat het onhandig wordt om uit de borden te eten, en ze hadden dan waarschijnlijk ook een displayfunctie. • Witbakkend: sporen van verhitting op de bodem van de kachelpannen
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	18de-19de/begin 20ste eeuw met een kleine component 16de- en mogelijk 17de-eeuws materiaal
tafonomie	combinatie primair en secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	<ul style="list-style-type: none"> • Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie. • Dit assemblage kan nieuwe kennis verschaffen over het dagelijks leven in de 18de- en 19de eeuw. In Mechelen werden tot hiertoe nog maar weinig aardewerkcontexten uitgewerkt met een zwaartepunt in deze periode waardoor er nog veel mogelijkheid op kenniswinst is. • Het assemblage kan licht werpen op het wegzakken van de lokale aardewerkproductie ten voordele van geïmporteerd rood- en witbakkend aardewerk. In het verleden uitgewerkte aardewerkcontexten geven aanleiding om het omslagpunt ergens in de 17de eeuw te plaatsen. Er is echter meer onderzoek nodig aan de hand van assemblages zoals het deze met voldoende randfragmenten en archeologisch complete stukken. • De faience lijkt van Belgische, Franse of Luxemburgse herkomst te zijn. Objecten met dergelijke vormgeving en decoratiestijl worden af en toe aangetroffen in 18de-eeuwse assemblages maar worden slechts zeer weinig gepubliceerd. Indien de hier aanwezige individuen beschreven, gefotografeerd en eventueel getekend worden kunnen ze niet alleen door andere onderzoekers als parallel gebruikt worden maar ook een aanzet vormen tot verder onderzoek.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Het komt echter ook in aanmerking voor doorgedreven vervolgonderzoek.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

Werkfoto spoor 178

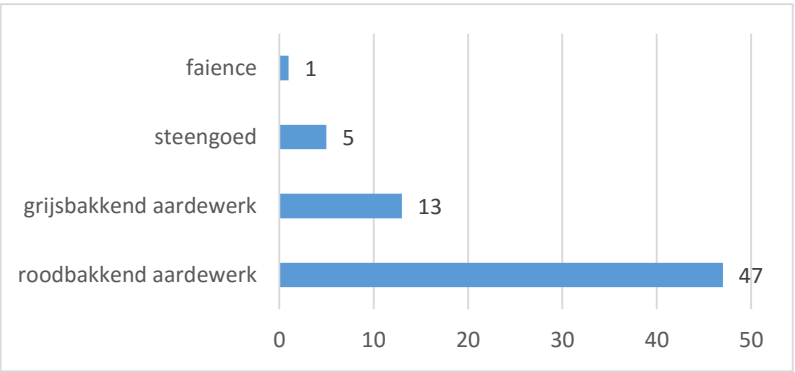

1) administratieve gegevens

spoornummer	182/183
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	182: Laag die deel uitmaakt van de mogelijke puinkuil S124. 183: Laag die deel uitmaakt van de mogelijke puinkuil S124. S124 strekt zich over groot oppervlak uit, ook onder muur 112.
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	85
aantal individuen	66
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen wat tafonomie betreft, maar heterogeen op vlak van datering. Slechts enkele verse breuken.
volledigheid van het aardewerk	fragmentair (0-5% en 5-20%)
archeologisch complete individuen	0
randen	16
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individu niveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: een bloempot en een kom • Roodbakkend: tenminste een bakpan, een bloempot, een pot, een kom, een kom, een pispot, een zalfpotje en verschillende grapes • Steengoed: minstens twee kannen
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: alle scherven zijn geglaazuurd behalve de bloempot en het zalfpotje • Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur en vliegsglazuur • Faience: tinglazuur en kobaltblauw
productiesporen	Zowel het roodbakkend aardewerk als het steengoed vertoont stapelsporen
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: 14de-15de eeuw o.a. op basis van een bloempot op geknepen standring (14de of 15de eeuw) en een randfragment van een kom (14de eeuw) • Roodbakkend: 15de-16de eeuw op basis van vorm-, baksel- en glazuurkenmerken en enkele goed te dateren individuen waaronder een kom met gelobde rand (16de eeuw), kleine hoge grape (16de eeuw) en een papkom fragment met koperhoudend glazuur over laagje witte slib (1450-1600) • Steengoed: 14de-16de eeuw (scherf uit Langerwehe met paarse engobe (14de eeuw) en met bruine engobe (15de eeuw), bodem van een kan uit Raeren (1550-1600), een wandscherf uit Raeren (16de eeuw) en een fragment uit Siegburg (15de eeuw)) • Faience: 17de eeuw op basis van decoratiestijl

gebruikssporen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: bloempot vertoont slijtage op de onderzijde van de standing • Roodbakkend: verhitting, beroeting, kookaanslag, krassen van roeren en slijtage op randen en bodems 										
bewaringstoestand	goed										
opmerkingen inventarisatie											
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>faience</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>steengoed</td> <td>5</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>13</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>47</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	faience	1	steengoed	5	grijsbakkend aardewerk	13	roodbakkend aardewerk	47
Bakselgroep	Aantal individuen										
faience	1										
steengoed	5										
grijsbakkend aardewerk	13										
roodbakkend aardewerk	47										

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	14de-17de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Indien spoor 182 en 183 inderdaad twee lagen blijken te zijn uit dezelfde kuil is het assemblage bruikbaar voor de datering van de kuil. Blijkt het echter om twee aparte sporen te gaan dan hebben we te maken met een gemengd assemblage en is het wetenschappelijk potentieel beperkt.
verder onderzoek	Indien spoor 182 en 183 inderdaad twee lagen uit dezelfde kuil blijken te zijn komt de context in aanmerking voor verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	188
periode	late middeleeuwen & nieuwe tijd
spooromschrijving	puinkuil
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; metaal
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	51
aantal individuen	29
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen, uitsluitend roodbakkend aardewerk
volledigheid van het aardewerk	combinatie van losse scherven (0-5%) en een iets completer individu (20-40%)
arch complete individuen	0
randen	9
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individu niveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	voornamelijk grapes, enkele potten, bloempot, een teil, een pispot en een papkom
oppervlaktebehandeling & decoratie	meeste vormen geglazuurd
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	bodemfragment op vinnen uit de 15de eeuw baksel- en glazuurkenmerken
gebruikssporen	grapes vertonen sporen van verhitting en/of beroeting
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	Laag model bloempot met horizontale worstoren waarvan ongeveer de helft van het profiel kan gereconstrueerd worden. Is de moeite waard om te tekenen gezien het een minder bekend type is.
aantal individuen per bakselgroep	29 individuen roodbakkend aardewerk

4) Interpretatie & aanbevelingen

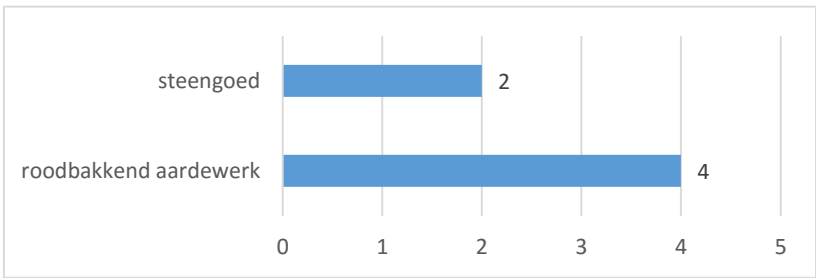
datering aardewerkassemblage	15de-16de/begin 17de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	

wetenschappelijk potentieel	<p>Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.</p> <p>Vermits de materiële cultuur van tuinen, orangerieën en stadserven vaak onderbelicht blijft kan het interessant zijn om het randfragment van de bloempot te tekenen.</p> <p>De toewijzing van het spoor als puinkuil lijkt niet helemaal in overeenkomst met de kenmerken van het materiaal. Een verdere analyse die o.a. rekening houdt met de vondsten binnen de andere aangetroffen materiaalcategorieën zou toelaten om hier een betere blik op te werpen.</p>
verder onderzoek	<p>Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.</p> <p>De bloempotfragment dient getekend te worden.</p>
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	193
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	laag
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	7						
aantal individuen	6						
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend						
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen						
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, losse scherven (0-5%)						
archeologisch complete individuen	0						
randen	1						
foto's	0						
puzzelen & plakken	reeds gebeurd						
vormenspectrum	steengoed: opslagpot en een kan roodbakkend: tuinpot?						
oppervlaktebehandeling & decoratie	roodbakkend: loodglazuur, geblokte randstempel steengoed: ijzerengobe en zoutglazuur						
productiesporen							
stempels en andere merken							
dateerbare elementen	steengoed: randfragment opslagpot uit de 16de eeuw en wandfragment uit de 15de eeuw						
gebruikssporen	sporen van verhitting						
bewaringstoestand	goed						
opmerkingen inventarisatie	één horizontaal gespleten fragment						
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Ware Group</th> <th>Aantal Individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>4</td> </tr> </tbody> </table>	Ware Group	Aantal Individuen	steengoed	2	roodbakkend aardewerk	4
Ware Group	Aantal Individuen						
steengoed	2						
roodbakkend aardewerk	4						

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	15de-16de eeuw
tafonomie	secundair afval

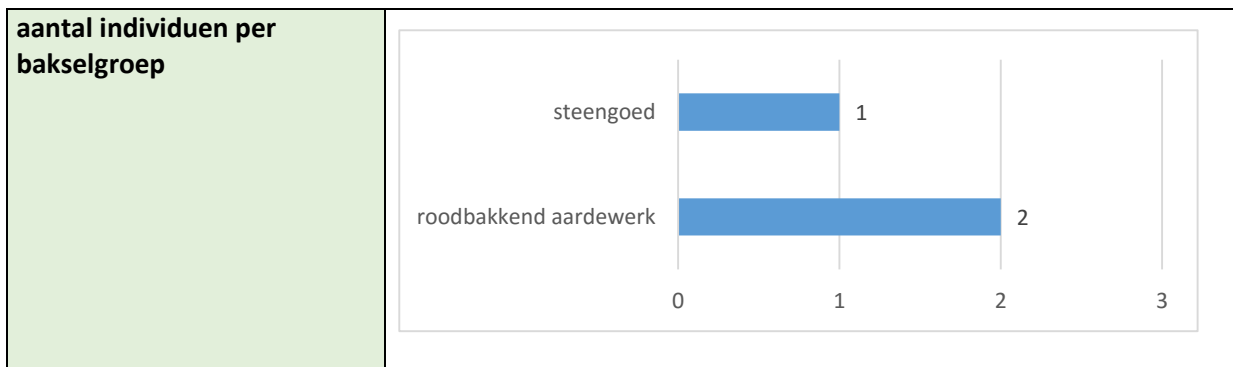
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	<p>Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.</p> <p>Het kan nuttig zijn het roodbakkend randfragment te fotograferen en/of tekenen gezien het om een voor de regio onbekende vorm gaat waar geen volledige exemplaren van bekend zijn. Doet echter denken aan een grijze bloempot die recentelijk werd aangetroffen op het terrein van de Hof van Egmont te Mechelen.</p>
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig, tenzij eventueel het fotograferen en/of tekenen van het roodbakkend randfragment.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	196
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	Bovenste vulling beerkuil, eigenlijk demping van de kuil. Gemengde laag met puin en lemig zand. Wordt doorsneden door grote puinkuil ten noorden. Aanvulling: zwarte plakkerige tuingrond met puinbrokken (tegels en bakstenen)
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	metaal
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	13
aantal individuen	3
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen wat betreft datering, maar heterogeen op vlak van tafonomie. Het gaat om een combinatie van materiaal dat varieert van bijna-intact tot losse scherf. Er zijn verschillende verse breuken aanwezig. We hebben hier dan ook te maken met een combinatie van primair en secundair afval.
volledigheid van het aardewerk	Combinatie van een losse scherf, een bijna-complete rode kan (80-99%) waarvan de weinige breuken duidelijk het gevolg zijn van raken met de kraan/schop en een klein steengoed kannetje (20-40%) met zowel oude als verse breuken.
arch complete individuen	1
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individuniveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: kan• Steengoed: kan
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: loodglazuur• Steengoed: ijzerengobe en zoutglazuur
productiesporen	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: stapelsporen• Steengoedstapelsporen en sporen van aftrekken met de draad
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: 16de eeuw• Steengoed: 1500-1550
gebruikssporen	De roodbakkende kan heeft een doorboring waardoor het oppervlak er langs binnen is afgesprongen. Gevolg van opgraven of (her)gebruik?
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering	16de eeuw
aardewerkassemblage	
tafonomie	combinatie primair en secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	<ul style="list-style-type: none"> • Dit assemblage is met zijn primair afval zeer geschikt voor de datering van het spoor • Vanwege de vrij precieze datering van het aardewerk en de aanwezigheid van primair materiaal is het assemblage ook zeer bruikbaar voor de fasering van de site. • Indien het assemblage samen met het aardewerk uit spoor 197 wordt uitgewerkt kan het nieuwe kennis opleveren over het leven in de 16de eeuw.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Het komt echter ook in aanmerking voor doorgedreven vervolgonderzoek samen met spoor 197.
conservatie	geen specifieke maatregelen

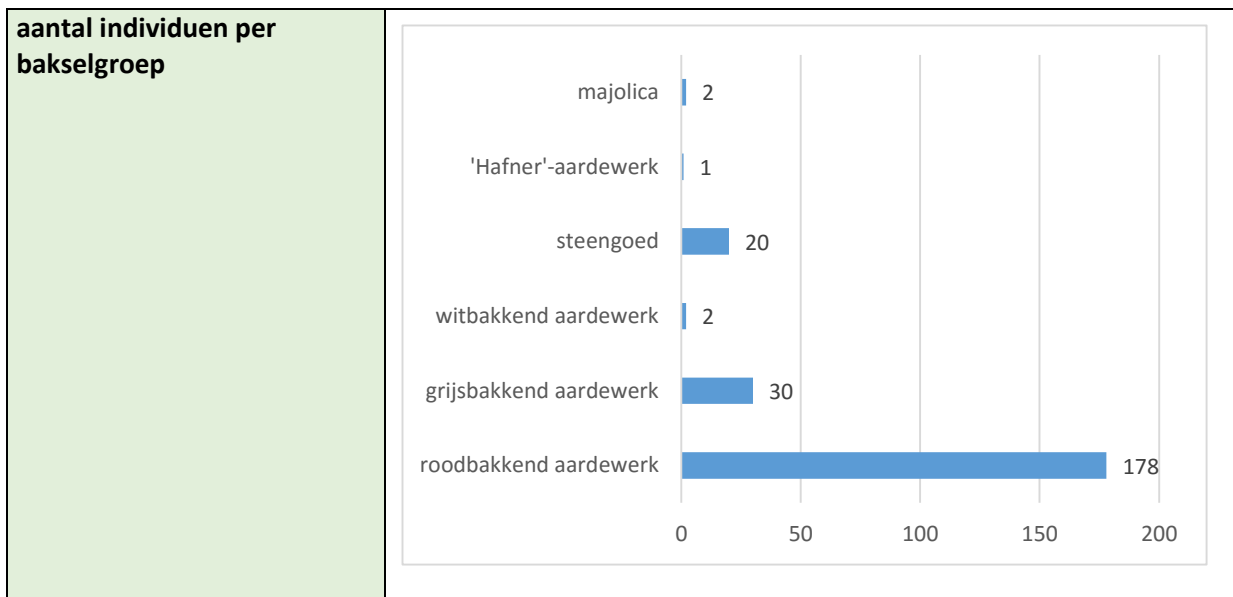
1) administratieve gegevens

spoornummer	197
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	Beer met wat zand door, vermoedelijk ruiming van een van de bakstenen beerputten
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; glas; metaal
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	319
aantal individuen	233
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	Het assemblage oogt heterogeen maar dit is niet uitzonderlijk voor een beerputcontext waar vaak een residu ouder materiaal in achterblijft ten gevolge van vroegere ruiming. Bovendien kon het assemblage in dit geval niet volledig worden ingezameld waardoor het onvollediger tot bij ons is gekomen dan het oorspronkelijk was.
volledigheid van het aardewerk	Combinatie van losse scherven (0-5% en 5-20%), wat vollediger materiaal (20-40% en 40-60%) en bijna-complete stukken (60-80% en 80-99%). Het materiaal vertoont behoorlijk wat verse breuken en de veldarcheologen melden dat de kuil niet volledig kon uitgehaald worden. We mogen er dan ook van uitgaan dat het materiaal in oorsprong nog completer moet zijn geweest.
archeologisch complete individuen	9
randen	37
foto's	16
puzzelen & plakken	gesorteerd op individuniveau, grotendeels gepuzzeld en geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: komfoor, halve vuurstolp, grote voorraadkan en tenminste twee potten • Roodbakkend: grapes, vergieten, bakpannen, steelkommen, pispotten, kommen en papkommen, kannen waarvan één met een tuit, een olielamp, een bloempot en vetvanger • Steengoed: tenminste drie eierbekers, een humpje of Schnelle en verschillende kannen • Witbakkend: grapes • Majolica: bord
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: met de spatel aangebrachte rillen en duimdrukken op de rand • Roodbakkend: loodglazuur soms met kopergroen, mangaan/ijzeroxide of reductiegroen. De papkommen zijn intern voorzien van een laagje witte slib onder het glazuur. Eén individu is voorzien van een radstempel. • Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur, vliegsglazuur, radstempels, applique en gutswerk • Witbakkend: reductiegroen loodglazuur. • Majolica: handbeschildering in kobaltblauw en groen, tinglazuur

	<ul style="list-style-type: none"> • Hafnerwaar: loodglazuur
productiesporen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: stapelsporen • Steengoed: stapelsporen • Majolica: proensporen en doorboring in de standring waardoor een haakje werd gedaan om het voorwerp in het glazuur te kunnen dompelen
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: 1300-155 • Roodbakkend: 15de-16de eeuw op basis van vormenspectrum, vorm- en glazuurkenmerken en enkele goed te dateren exemplaren waaronder drie papkommen met loodglazuur over een laagje witte slib (1450-1600), een zgn. mangaangrape (16de eeuw) en een late vetvanger (16de eeuw). • Steengoed: 14de-16de eeuw op basis van bakselkenmerken, oppervlaktebehandeling en vormenspectrum (o.a. Langerwehe kan met radstempel op een rib en paarse engobe (14de eeuw), drie Siegburg eierbekers 15de eeuw en een kan uit Raeren met halsfries met gezichten (1570-1600)) • Witbakkend: 16de-begin 17de eeuw • Majolica: 1590-1650 op basis van een Italiaans geïnspireerd bord en een wandscherf met late polychrome beschildering • Hafnerwaar: 16de eeuw
gebruikssporen	<ul style="list-style-type: none"> • Grijsbakkend: slijtage op randen, vinnen en standringen, sporen van verhitting • Roodbakkend: slijtage op randen, vinnen en standringen, beroeting en sporen van verhitting • Majolica: slijtage op de standring
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	<p>Het gaat hoofdzakelijk om in oorsprong primair afval dat technisch gezien net onder secundair afval valt vermits het éénmaal verplaatst is geweest van de beerput naar de kuil, maar doordat de verplaatsing in één keer is gebeurd en binnen hetzelfde terrein zijn heel wat individuen bijna zo volledig als materiaal dat rechtstreeks uit een beerput komt.</p> <p>De grote diversiteit aan vormen geeft aan dat dit een brede afvalcontext is die verschillende delen van het huishouden weerspiegelt. Vermits het om een beerput gaat is het waarschijnlijk dat het assemblage het afval van de bewoners van één perceel vertegenwoordigt.</p> <p>Het tinglazuur van het majolica bord is aangetast door de beer.</p>

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	15de-16de/begin 17de eeuw, met een kleine 14 ^{de} -eeuwse component
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	<ul style="list-style-type: none"> • Dergelijk assemblage biedt mogelijkheden om het dagelijks leven door de eeuwen heen op één perceel in kaart te brengen. Om een zo compleet mogelijk beeld te verkrijgen van de dagelijkse gewoontes en voedselpatronen is het belangrijk om ook aandacht te besteden aan andere categorieën van huishoudelijk afval binnen de context zoals glas, dierlijk bot en metaal. • De grote diversiteit aan vormen biedt kansen om nieuwe kennis te vergaren over de verschillende facetten van het dagelijks leven in de 15de en 16de eeuw. • Het assemblage kan vergeleken worden met andere beerputten uit dezelfde periode om zicht te krijgen op het breder aardewerkbeeld binnen de stad alsook aspecten zoals handel- en importpatronen, sociaaleconomische status, etc.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking, maar komt zeker ook in aanmerking voor meer doorgedreven vervolgonderzoek samen met spoor 196.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	204
periode	nieuwe/nieuwste tijd
spooromschrijving	Lemig laagje boven puinige laag
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	uithalen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	1
aantal individuen	1
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, slechts een klein scherfje
archeologisch complete individuen	0
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt
vormenspectrum	
oppervlaktebehandeling & decoratie	zoutglazuur en klein vlekje kobalt
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	postmiddeleeuws op basis van bakselkenmerken, oppervlaktebehandeling en decoratie
gebruikssporen	
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	Vermits er geen vorm toegekend ken worden is het niet mogelijk om uit te maken tot welke tafonomische groep de scherf behoort.
aantal individuen per bakselgroep	1 individu steengoed

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	postmiddeleeuws
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven
gebruik	onduidelijk
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verder onderzoek is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	205
periode	late middeleeuwen
spooromschrijving	puinlaagje
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	5								
aantal individuen	5								
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend								
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen								
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, losse scherven (0-5%)								
archeologisch complete individuen	0								
randen	1								
foto's	0								
puzzelen & plakken	reeds gebeurd								
vormenspectrum	Roodbakkend: waarschijnlijk een kookvorm steengoed: kan								
oppervlaktebehandeling & decoratie	Roodbakkend: loodglazuur Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur en vliegsglazuur								
productiesporen									
stempels en andere merken									
dateerbare elementen	Steengoed: fragment van een Langerwehe kan met halverwege de hals een ribbel typische voor eerste helft 14de eeuw en wandfragment uit 15de eeuw								
gebruikssporen	sporen van verhitting								
bewaringstoestand	goed								
opmerkingen inventarisatie									
aantal individuen per bakselgroep	<table border="1"> <caption>Aantal individuen per bakselgroep</caption> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>2</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	2	grijsbakkend aardewerk	1	roodbakkend aardewerk	2
Bakselgroep	Aantal individuen								
steengoed	2								
grijsbakkend aardewerk	1								
roodbakkend aardewerk	2								

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	14de-15de eeuw
tafonomie	onduidelijk, waarschijnlijk zwerfvuil
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	207
periode	late middeleeuwen
spooromschrijving	laag
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	couperen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	0
aantal individuen	1
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, losse scherf
arch complete individuen	0
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	beker of klein kannetje
oppervlaktebehandeling & decoratie	sporadisch geglazuurd
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	1200-1400 op basis van baksel-en glazuurkenmerken
gebruikssporen	
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	
aantal individuen per bakselgroep	1 individu roodbakend aardewerk

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	1200-1400
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verder onderzoek is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	213
periode	late middeleeuwen
spooromschrijving	puinkuil
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	baksteen; dierlijk bot; mosselschelpen; tegels
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	2
aantal individuen	2
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	fragmentair (losse scherven 0-5%)
archeologisch complete individuen	0
randen	1
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	kogelpot/kookkan en grape/kookkan
oppervlaktebehandeling & decoratie	
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	randfragmentje van een kogelpot/kookkan met weinig geprononceerde dekselgeul en lensvormige bodem met vinnen van een kookkan/vroege grape
gebruikssporen	sporen van verhitting
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	
aantal individuen per bakselgroep	2 individuen grijsbakkend aardewerk

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	1250-1350
tafonomie	secundair afval
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.

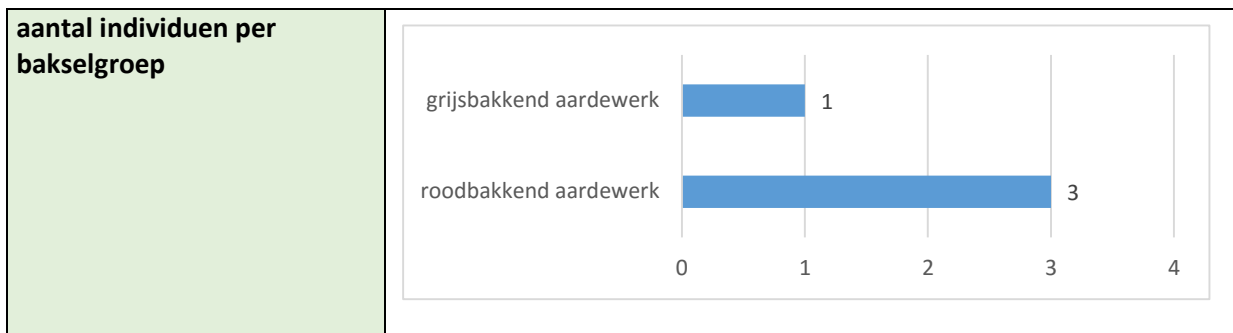
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	217
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	Donkere laag met veel afval, naast bovenvermelde ook aardewerk en stukken mortel, de relatie met s216 is onder voorbehoud
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; metaal
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	9
aantal individuen	4
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	Homogeen wat de datering betreft, maar heterogeen qua tafonomie. Bij de grote kom valt niet alleen de aanwezigheid van verse breuken op maar ook de afwezigheid van wandscherven. Dit laat vermoeden dat de kom oorspronkelijk completer was maar niet volledig tot bij ons is gekomen. Een wandscherf grijsbakkend aardewerk is parallel aan het oppervlak doormidden gespleten wat vaak een gevolg van rondslingeren is. Het lijkt hier dan ook om een vermenging van primair afval, waarvan niet alles tot bij ons is gekomen, en secundair afval te gaan.
volledigheid van het aardewerk	Mix van losse scherven (0-5%) en iets vollediger materiaal (40-60%). Het iets vollediger materiaal vertoont verse breuken en bestaat uitsluitend uit rand- en bodemfragmenten wat laat vermoeden dat het oorspronkelijk completer was.
archeologisch complete individuen	0
randen	1
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individuniveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	roodbakkend: kom en papkom
oppervlaktebehandeling & decoratie	roodbakkend: loodglazuur, beetje schraal
productiesporen	Bodem van de kom is langs de binnenzijde voorzien van diepe krassen die zijn ontstaan alvorens bakking en het aanbrengen van de glazuur.
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	roodbakkend: kom op geknepen standring (15de eeuw)
gebruikssporen	kom vertoont sporen van langdurig en intensief gebruik, o.a. slijtage binnen- en buitenkant rand, langs de binnenzijde aantasting van het glazuur op de bodem als gevolg van veelvuldig schoonmaken en/of roeren en slijtage onderzijde standring.
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	15de eeuw, met een mogelijk iets oudere component maar dit is niet met zekerheid vast te stellen
tafonomie	combinatie primair en secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is met zijn primair afval zeer bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	222
periode	late middeleeuwen
spooromschrijving	Vulling aanleg sleuf 197
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot; kassei; metaal
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	4						
aantal individuen	4						
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend						
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen						
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, losse scherven (0-5%)						
archeologisch complete individuen	0						
randen	0						
foto's	0						
puzzelen & plakken	reeds gebeurd						
vormenspectrum	Er konden geen vormen geïdentificeerd worden						
oppervlaktebehandeling & decoratie	roodbakend: loodglazuur steengoed: ijzerengobe en draairibbels						
productiesporen							
stempels en andere merken							
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> •Steengoed: 14de-eeuws wandfragment met paarse engobe uit Langerwehe •Roodbakend: baksel- en glazuurkenmerken uit de 14de en 15de eeuw 						
gebruikssporen							
bewaringstoestand	goed						
opmerkingen inventarisatie							
aantal individuen per bakselgroep	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakend aardewerk</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	1	roodbakend aardewerk	3
Bakselgroep	Aantal individuen						
steengoed	1						
roodbakend aardewerk	3						

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	14de-15de eeuw
------------------------------	----------------

tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven en spoorinfo
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Het wetenschappelijk potentieel is beperkt gezien het assemblage niet aan een specifiek spoor kan toegewezen worden. Mocht dit wel kunnen dan biedt het materiaal louter een <i>terminus post quem</i> voor het afsluiten van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking heeft hier weinig zin vermits de scherven niet aan een specifiek spoor gelinkt kunnen worden.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	224
periode	late middeleeuwen
spooromschrijving	kuiltje (niet gecoupeerd door wateroverlast)
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	1
aantal individuen	1
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	<ul style="list-style-type: none">•losse scherf (0-5%)•geen verse breuken
arch complete individuen	0
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	
vormenspectrum	Waarschijnlijk kookvorm
oppervlaktebehandeling & decoratie	
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	13de-15de eeuw op basis van de bakselkenmerken
gebruikssporen	verbrande etensresten
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	
aantal individuen per bakselgroep	1 individu grijsbakkend aardewerk

4) Interpretatie & aanbevelingen

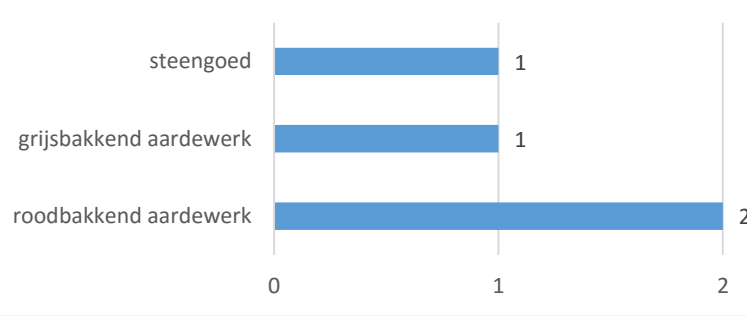
datering aardewerkassemblage	1200-1500
tafonomie	secundair afval
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	225
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	Dempingslaag beerkuil (?). Niet verder onderzocht, ook niet in profiel door instorten muur. Van welke beerput 199 (interface)
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	handmatig verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	25
aantal individuen	4
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	heterogeen zowel op vlak van datering als tafonomie. De iets completere individuen vertonen verschillende verse breuken wat laat vermoeden dat ze oorspronkelijk iets vollediger waren. Het is dan ook mogelijk dat het om primair afval gaat maar het is moeilijk om hier met zekerheid uitspraken over te doen vermits het spoor niet grondig onderzocht kon worden.
volledigheid van het aardewerk	Combinatie van een zeer onvolledig individu en drie objecten die iets completer zijn (5-20% en 20-40%)
archeologisch complete individuen	0
randen	1
foto's	0
puzzelen & plakken	gesorteerd op individu niveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Grijsbakkend: kan• Roodbakkend: twee grapes• Steengoed: voorraadkan
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: alle scherven zijn geglazuurd. Eén grape heeft een wat schraal glazuur met ijzerspikkels.• Steengoed: zoutglazuur
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none">• Grijsbakkend: 14de-15de eeuw op basis van een kan• Roodbakkend: 15de-16de eeuw op basis van algemene baksel- en glazuurkenmerken• Steengoed: 15de eeuw op basis van een voorraadpot uit Langerwehe

gebruikssporen									
bewaringstoestand	goed								
opmerkingen inventarisatie	Het oppervlak van de grijsbakkende kan is behoorlijk gehavend.								
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>grijsbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>2</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	1	grijsbakkend aardewerk	1	roodbakkend aardewerk	2
Bakselgroep	Aantal individuen								
steengoed	1								
grijsbakkend aardewerk	1								
roodbakkend aardewerk	2								

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	14de/15de-16de eeuw
tafonomie	onduidelijk
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Het wetenschappelijk potentieel is beperkt gezien het spoor niet grondig onderzocht kon worden door een instortende muur en het bovendien lijkt alsof niet alle scherven zijn ingezameld kunnen worden. Het materiaal biedt dan ook louter een <i>terminus post quem</i> voor het afsluiten van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

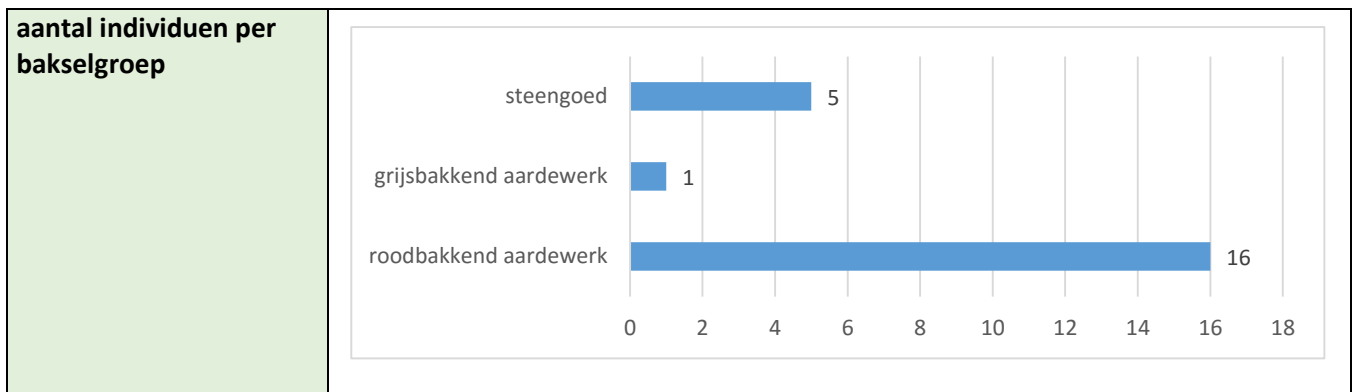
1) administratieve gegevens

spoornummer	226
periode	late middeleeuwen & nieuwe tijd
spooromschrijving	nazakking, puinige vulling beerkuil
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	dierlijk bot
verzamelwijze	verdiepen

2)

aardewerkbeschrijving

aantal scherven	22
aantal individuen	22
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen wat betreft de tafonomie, maar heterogeen op vlak van datering
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, losse scherven (0-5%)
archeologisch complete individuen	0
randen	1
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	Roodbakkend: kommen en mogelijk een teil Steengoed: kannen
oppervlaktebehandeling & decoratie	Steengoed: ijzerengobe en zoutglazuur Roodbakkend: loodglazuur
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none">• Steengoed: 14de-eeuwse bodem van een kan op geknepen standring uit Langerwehe, halsfragment 15de-eeuwse kan, twee 15de-eeuwse wandscherven mogelijk afkomstig van een laat 15de-eeuwse puntneuskruik• Roodbakkend: randfragment kom/teil typisch voor de 16de eeuw en bodems op geknepen standring die weer gladgestreken zijn, eveneens typisch voor de 16de eeuw
gebruikssporen	roodbakkend: sporen van verhitting, beroeting en inkrassingen langs binnenzijde van de bodem. Eén fragment met witte (kook)aanslag.
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	Eén grijsbakkend wandfragment dat sporen van rondslingeren vertoont.

4) Interpretatie & aanbevelingen

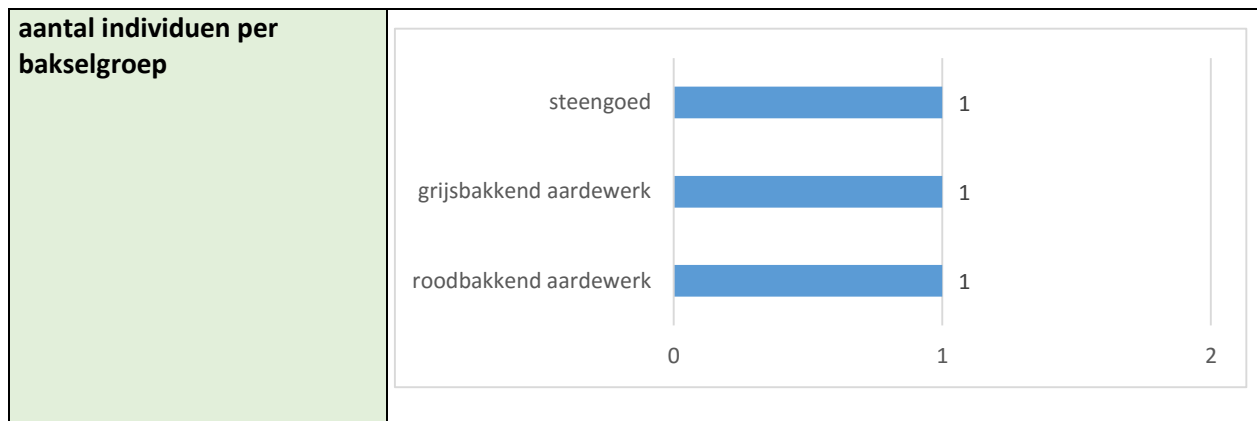
datering aardewerkassemblage	14de-16de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal op individuniveau geïnventariseerd worden. Doorgedreven vervolgonderzoek is niet nodig.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	227
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	Beerlaagje. Liep o.a. over oudste muur s209. Niet verder bestudeerd door instorten muur. Beerkuil is jonger dan de muur, beerkuil is aangelegd binnen de contouren van een onder gebouw.
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	6
aantal individuen	3
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	<ul style="list-style-type: none"> • heterogeen op vlak van datering, maar homogeen wat de tafonomie betreft. Het materiaal heeft een lange looptijd van drie eeuwen. Dit is niet meteen wat men verwacht in een beerlaag, maar omdat het spoor niet verder onderzocht kon worden is het niet mogelijk verdere uitspraken te doen. • de roodbakkende kan heeft twee verse breuken
volledigheid van het aardewerk	fragmentair
archeologisch complete individuen	0
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> • grijsbakkend: kan • roodbakkend: kan • steengoed: beker
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • grijsbakkend: draairibbels • roodbakkend: loodglazuur • steengoed: met de spatels aangebrachte rillen
productiesporen	Stapelsporen op het schouderfragment van de roodbakkende kan.
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • grijsbakkend: randfragment geribbelde kan uit de 13de eeuw • roodbakkend: schouder kan uit de 16de eeuw • steengoed: eierbeker uit Siegburg (15de eeuw)
gebruikssporen	Slijtage op het breedste punt van de roodbakkende kan. Lijkt alsof het herhaaldelijk ergens heeft tegen gestoten, bv. tegen andere kannen in de kast of de binnenwand van een kistje.
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	Roodbakkende kan heeft twee verse breuken

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering	13de-16de eeuw
aardewerkassemblage	
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven en spoorinfo
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	228
periode	late middeleeuwen
spooromschrijving	Grijze laag zonder veel inclusies. Onder puinige lagen.
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	verdiepen

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	2						
aantal individuen	2						
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend						
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen						
volledigheid van het aardewerk	fragmentair (0-5% en 5-20%)						
archeologisch complete individuen	0						
randen	1						
foto's	0						
puzzelen & plakken	reeds gebeurd						
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none"> •Roodbakkend: grape •Steengoed: kan 						
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> •Roodbakkend: loodglazuur •Steengoed: draairibbels 						
productiesporen	Roodbakkend: stapelspoor						
stempels en andere merken							
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: grape uit de 15de of 16de eeuw • Steengoed: wandfragment uit de eerste helft van de 14de eeuw afkomstig uit Langerwehe 						
gebruikssporen	De grape vertoont sporen van verhitting.						
bewaringstoestand	goed						
opmerkingen inventarisatie							
aantal individuen per bakselgroep	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	1	roodbakkend aardewerk	1
Bakselgroep	Aantal individuen						
steengoed	1						
roodbakkend aardewerk	1						

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	1300-1500/1600
------------------------------	----------------

tafonomie	secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Het aardewerk biedt louter een <i>terminus post quem</i> voor de afsluiting van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking is niet nodig.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

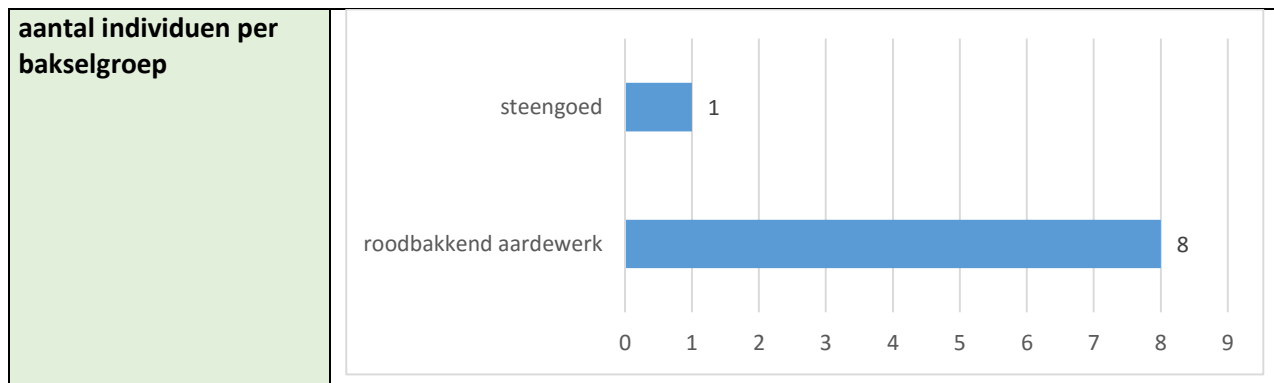
1) administratieve gegevens

spoornummer	aan M135 & 133
periode	late middeleeuwen en nieuwe tijd
spooromschrijving	
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	verdiepen

2)

aardewerkbeschrijving

aantal scherven	10
aantal individuen	9
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	fragmentair
archeologisch complete individuen	0
randen	2
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: zeker twee kommen, een grape en een bloempot• Steengoed: kan
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: alle scherven zijn geglazuurd, de bloempot is slechts voorzien van enkele spatjes (mogelijk niet intentioneel)• Steengoed: ijzerengobe
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: 15de-16de eeuw op basis van algemene baksel-en glazuur kenmerken en enkele goed te dateren stukken waaronder een kom met bandvormige rand met doorn gedecoreerd met reductiegroen en witte slib (1450-1600) en een grote kom op vinnen 15de eeuw)• Steengoed: 14de eeuw op basis van Langerwehe kan met paarse engobe
gebruikssporen	sporen van verhitting, beroeting en slijtage aan randen en bodems
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	14de-16de eeuw
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven en spoorinfo
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Het wetenschappelijk potentieel is beperkt gezien het assemblage niet aan een specifiek spoor toegewezen worden. Mocht dit wel kunnen dan biedt het materiaal louter een <i>terminus post quem</i> voor het afsluiten van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking heeft weinig zin vermits het aardewerk niet aan een specifiek spoor gelinkt kan worden.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	keldergat
periode	late middeleeuwen
spooromschrijving	
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	1
aantal individuen	1
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/ heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	losse scherf
archeologisch complete individuen	0
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	er kon geen vorm toegekend worden
oppervlaktebehandeling & decoratie	
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	1200-1500, bodem op vinnen
gebruikssporen	
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	
aantal individuen per bakselgroep	1 scherf grijsbakkend

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering	1200-1500
aardewerkassemblage	
tafonomie	onduidelijk, te weinig scherven en spoorinfo
gebruik	onduidelijk
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Het wetenschappelijk potentieel is beperkt gezien het assemblage niet aan een specifiek spoor toegewezen worden. Mocht dit wel kunnen dan biedt het materiaal louter een <i>terminus post quem</i> voor het afsluiten van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking heeft weinig zin vermits het aardewerk niet aan een specifiek spoor gelinkt kan worden.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	kotje 1 (oost)
periode	late middeleeuwen & nieuwe tijd
spooromschrijving	Verdiept met de kraan om de moederbodem te vinden, er werd gedacht aan een puinlaag maar lijkt eerder een ophogingslaag.
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	kraan

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	3						
aantal individuen	3						
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend						
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen op vlak van tafonomie, maar heterogeen qua datering.						
volledigheid van het aardewerk	iets vollediger materiaal (0-5% en 40-60%) dat in oorsprong waarschijnlijk nog iets vollediger tot compleet was.						
archeologisch complete individuen	0						
randen	2						
foto's	0						
puzzelen & plakken	reeds gebeurd						
vormenspectrum	Steengoed: snelle, eierbeker Witbakkend: grape						
oppervlaktebehandeling & decoratie	Steengoed: vliegaskglazuur of 'rode blos', ijzerengobe en zoutglazuur Witbakkend: loodglazuur						
productiesporen							
stempels en andere merken							
dateerbare elementen	Steengoed: snelle met gutswerk 1575-1625 en Siegburg eierbeker 15de eeuw						
gebruikssporen	sporen van verhitting en aangekoekte voedingsresten						
bewaringstoestand	goed						
opmerkingen inventarisatie							
aantal individuen per bakselgroep	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>witbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	2	witbakkend aardewerk	1
Bakselgroep	Aantal individuen						
steengoed	2						
witbakkend aardewerk	1						

4) Interpretatie & aanbevelingen

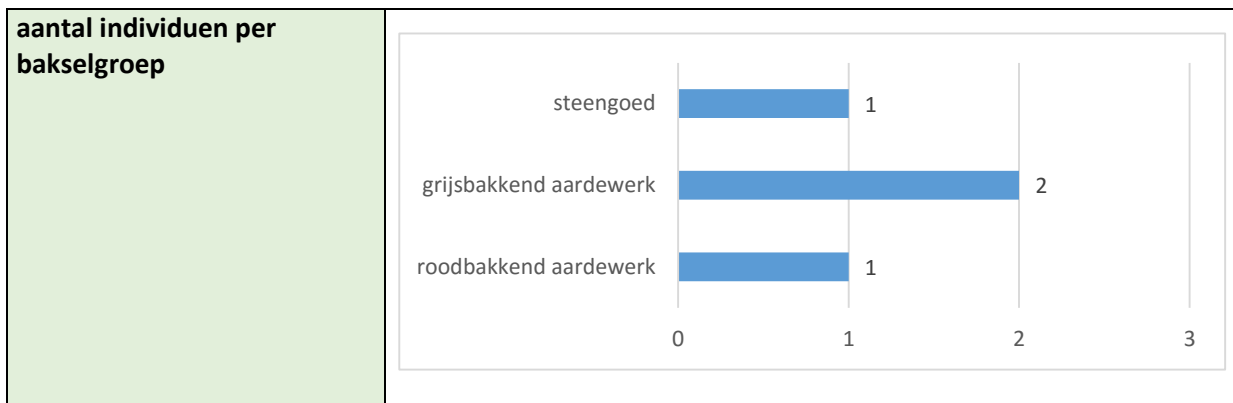
datering aardewerkassemblage	15de-16de/begin 17de eeuw
tafonomie	primair afval; secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	Zowel verse breuken, waarschijnlijk veroorzaakt door de kraan tijdens de opgraving, als breuken die iets ouder lijken maar toch het typische breukpatroon vertonen van materiaal dat door een kraan of steekschop is geraakt. Kunnen deze het resultaat zijn van werken op de site (bv. een verbouwing of aanleg tuin)? Het lijkt, tenminste gedeeltelijk, om primair afval te gaan dat niet volledig tot bij ons is gekomen.
wetenschappelijk potentieel	Dit assemblage is met zijn primair afval zeer bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie. Vanwege de vrij precieze datering van het aardewerk en de aanwezigheid van (in oorsprong) primair materiaal is het assemblage ook zeer bruikbaar voor de fasering van de site.
verder onderzoek	Deze context verdient verdere uitwerking in kader van de basisverwerking. Hiervoor moet het materiaal niet alleen op individuniveau geïnventariseerd worden maar dient ook meer spoorinformatie aangeleverd te worden.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	rond 112
periode	late middeleeuwen en/of nieuwe tijd
spooromschrijving	
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	aanleg vlak

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	4
aantal individuen	4
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	<ul style="list-style-type: none">• Homogeen• Geen verse breuken• Grijsbakkend aardewerk vertoont sporen van rondslingeren, dit is niet verwonderlijk gezien het waarschijnlijk de oudste component vormt binnen het assemblage
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, uitsluitend losse scherven (0-5%)
archeologisch complete individuen	0
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: grape• Steengoed: voorraadpot
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: loodglazuur• Steengoed: ijzerengobe en zoutglazuur
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: 15de/16de eeuw• Steengoed: 16de eeuw, grote voorraadpot met ijzerengobe
gebruikssporen	het grape fragment is zwaar beroet, heeft sporen van verhitting en vertoont slijtage aan het pootje
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering	zeker 15de en/of 16de eeuw met mogelijk nog een vroegere component maar dit kan niet met zekerheid worden vastgesteld.
aardewerkassemblage	
tafonomie	onduidelijk, waarschijnlijk secundair afval
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Het wetenschappelijk potentieel is beperkt gezien het assemblage niet aan een specifiek spoor toegewezen worden. Mocht dit wel kunnen dan biedt het materiaal louter een <i>terminus post quem</i> voor het afsluiten van het spoor.
verder onderzoek	Verdere uitwerking heeft weinig zin vermits het aardewerk niet aan een specifiek spoor gelinkt kan worden.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

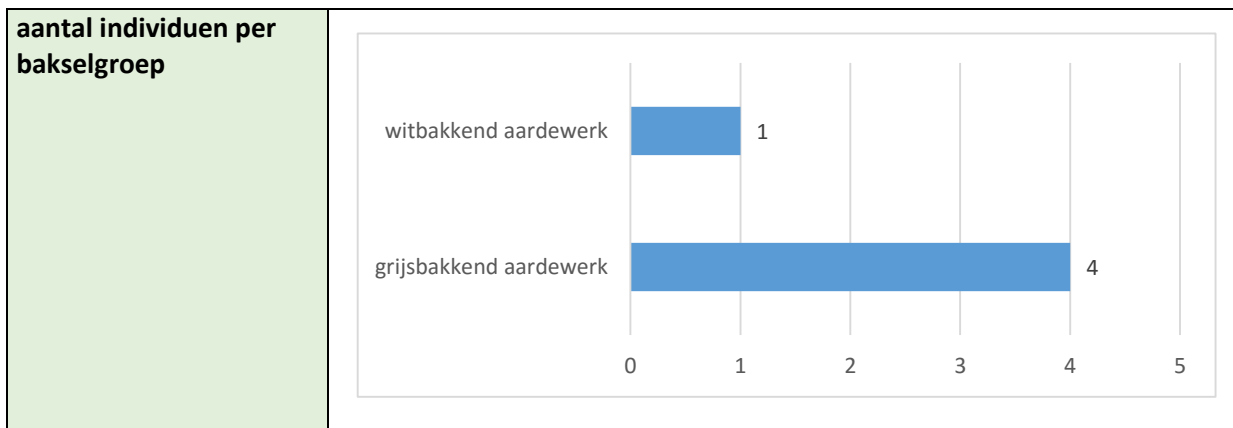
1) administratieve gegevens

spoornummer	tegen 104
periode	late middeleeuwen
spooromschrijving	
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	uithalen

2)

aardewerkbeschrijving

aantal scherven	5
aantal individuen	5
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	homogeen
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, uitsluitend losse scherven (0-5%)
arch complete individuen	0
randen	0
foto's	0
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	grijsbakkend: kan en kom roodbakkend: kookvorm, waarschijnlijk grape
oppervlaktebehandeling & decoratie	roodbakkend: geglazuurd
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	randfragment grijsbakkende geschouderde (voorraad)kom met dekselgeul en randfragment grijsbakkende kom die beide typisch zijn voor de 14de eeuw
gebruikssporen	sporen van verhitting
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	14de, mogelijk ook 15de eeuw
tafonomie	secundair afval
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	<p>Dit assemblage is met zijn primair afval zeer bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen wordt aan verdere analyse betreffende de datering en tafonomie.</p> <p>Vanwege de vrij precieze datering van het aardewerk en de aanwezigheid van (in oorsprong) primair materiaal is het assemblage ook zeer bruikbaar voor de fasering van de site.</p>
verder onderzoek	Verdere uitwerking heeft hier weinig zin vermits de scherven niet aan een specifiek spoor gelinkt kunnen worden.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	verdiepen kraan van niv 0 naar 1 wp 2
periode	nieuwe tijd & nieuwste tijd
spooromschrijving	
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	verdiepen kraan

2)

aardewerkbeschrijving

aantal scherven	8
aantal individuen	3
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	Heterogeen, zowel wat de looptijd als tafonomie betreft. Het gaat om materiaal met een lange looptijd dat een combinatie is van losse scherven en iets vollediger materiaal. Er zijn redelijk wat verse breuken te zien, vooral op de kachelpan. Het gaat om een typisch breukpatroon dat we zien wanneer iets geraakt werd door de kraan. Dit laat vermoeden dat de kachelpan oorspronkelijk (bijna) compleet was. Primair afval, waarvan niet alles tot bij ons is gekomen, lijkt hier dan ook vermengd met secundair afval.
volledigheid van het aardewerk	Mix van losse scherf met meer volledig materiaal (5-20% en 40-60%) dat oorspronkelijk (bijna) compleet moet zijn geweest maar door dat het geraakt is door de kraan niet volledig tot bij ons is gekomen.
arch complete individuen	1
randen	2
foto's	0
puzzelen & plakken	wel al gepuzzeld, nog niet geplakt
vormenspectrum	kachelpan, grape en een deksel
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: loodglazuur • Witbakkend: loodglazuur, met langs de buitenzijde van de kachelpan toegevoegd mangaan/ijzeroxide
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: grape uit de 16de eeuw • Witbakkend: kachelpan uit de tweede helft van de 19de eeuw
gebruikssporen	sporen van verhitte op de bodem van de kachelpan
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	Grape is niet lokaal vervaardigt, lijkt om een importstuk te gaan
aantal individuen per bakselgroep	

4) Interpretatie & aanbevelingen

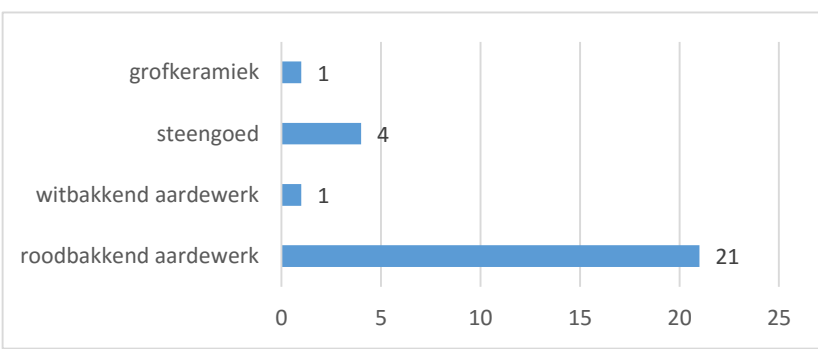
datering aardewerkassemblage	16de- 2de helft 19de eeuw
tafonomie	combinatie primair en secundair afval
gebruik	huishoudelijk gebruik
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Het wetenschappelijk potentieel is beperkt gezien het assemblage niet aan een specifiek spoor kon toegewezen worden. Mocht dit wel kunnen dan is het assemblage met zijn primair afval zeer bruikbaar voor de datering van de context indien het onderworpen
verder onderzoek	Verdere uitwerking heeft hier weinig zin vermits de scherven niet aan een specifiek spoor gelinkt kunnen worden.
conservatie	Geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	geen spoor 1
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	verdiepen kraan niveau 1 naar 2

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	36
aantal individuen	27
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	heterogeen zowel wat datering als tafonomie betreft. Het gaat om vondsten die verzameld zijn bij het aanleggen van het vlak. Verschillende vondsten vertonen verse breuken wat er op wijst dat de kraan waarschijnlijk één of meerdere sporen heeft geraakt. Het is dan ook mogelijk dat er fits te vinden zijn met het aardewerk uit de andere sporen.
volledigheid van het aardewerk	<ul style="list-style-type: none">• een combinatie van losse scherven (0-5%) en iets vollediger materiaal (20-40%)• redelijk wat verse breuken
archeologisch complete individuen	
randen	11
foto's	1
puzzelen & plakken	gesorteerd op individu niveau, nog niet gepuzzeld of geplakt
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: zeker één teil en vier kommen die ook teilen zouden kunnen zijn, een kom en vier grapes• Steengoed: drie kannen en een fles• Witbakkend: grape• Grofkeramiek: haardtegel
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: alle scherven zijn geglazuurd. Eén kom/teil is voorzien van een koperhoudend loodglazuur over een laagje witte slib• Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur en gutswerk• Witbakkend: reductiegroen loodglazuur• Grofkeramiek: koperhoudend loodglazuur en in de malgevormd reliëf in de vorm van een draak en een bloempje
productiesporen	Zowel het roodbakkend aardewerk als het steengoed vertoont stapelsporen
stempels en andere merken	

dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: 1450-1600 • Steengoed: 15de-16de eeuw zowel uit Langerwehe als Raeren • Witbakkend: 16de eeuw • Grofkeramiek: 16de eeuw, onderdeel kacheloven: in de malgevormd blad voor op een nistegel met koperhoudend loodglazuur. Keuls. 										
gebruikssporen	<ul style="list-style-type: none"> • Roodbakkend: sporen van verhitting, beroeting, snijsporen en slijtage op randen en bodems • Witbakkend: sporen van verhitting, beroeting en aangekoekte etensresten 										
bewaringstoestand	goed										
opmerkingen inventarisatie											
aantal individuen per bakselgroep	 <table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>grofkeramiek</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>steengoed</td> <td>4</td> </tr> <tr> <td>witbakkend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakkend aardewerk</td> <td>21</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	grofkeramiek	1	steengoed	4	witbakkend aardewerk	1	roodbakkend aardewerk	21
Bakselgroep	Aantal individuen										
grofkeramiek	1										
steengoed	4										
witbakkend aardewerk	1										
roodbakkend aardewerk	21										

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	15de-16de eeuw
tafonomie	onduidelijk
gebruik	huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	<ul style="list-style-type: none"> • Het wetenschappelijk potentieel is beperkt gezien het assemblage uitsluitend uit aanlegvondsten bestaat. • Het beschrijven en fotograferen van het kacheltegelfragment kan een meerwaarde bieden vermits er voor Mechelen nog niet veel gegevens beschikbaar zijn rond kachelovens.
verder onderzoek	Zuiver vanuit het oogpunt van het assemblage biedt deze context geen wetenschappelijke meerwaarde. Wel moet worden nagegaan of er fits gevonden kunnen worden met andere sporen. Verder is het aangeraden om de kacheltegel te beschrijven en fotograferen.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	geen spoor 2
periode	nieuwe tijd
spooromschrijving	
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	verdiepen kraan van niveau 0 naar 1

2)

aardewerkbeschrijving

aantal scherven	3
aantal individuen	2
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	<ul style="list-style-type: none">• homogeen• één verse breuk
volledigheid van het aardewerk	fragmentair, uitsluitend losse scherven (0-5%)
arch complete individuen	
randen	
foto's	
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: grape• Steengoed: kan
oppervlaktebehandeling & decoratie	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: loodglazuur• Steengoed: ijzerengobe, zoutglazuur en stempelwerk
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	<ul style="list-style-type: none">• Roodbakkend: 16de eeuw• Steengoed: 16de eeuw, scherf met stempelwerk uit Frechen/Keulen

gebruikssporen	Het grapefragment vertoont sporen van verhitting, beroeting en aangekoekte etensresten						
bewaringstoestand	goed						
opmerkingen inventarisatie							
aantal individuen per bakselgroep	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Bakselgroep</th> <th>Aantal individuen</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>steengoed</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>roodbakend aardewerk</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	Bakselgroep	Aantal individuen	steengoed	1	roodbakend aardewerk	1
Bakselgroep	Aantal individuen						
steengoed	1						
roodbakend aardewerk	1						

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	16de eeuw
tafonomie	onduidelijk, waarschijnlijk secundair afval
gebruik	onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk afval
opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Bovendien kunnen de scherven niet aan een specifiek spoor worden toegewezen.
verder onderzoek	Diepgaande vervolgonderzoek heeft weinig zin. Wel moet worden nagegaan of er fits gevonden kunnen worden met andere sporen.
conservatie	geen specifieke maatregelen nodig

1) administratieve gegevens

spoornummer	geen spoor 3
periode	nieuwste tijd
spooromschrijving	
stratigrafie en relatie met andere sporen	
andere aanwezige vondstmaterialen	
verzamelwijze	losse vondst bij kraan

2) aardewerkbeschrijving

aantal scherven	1
aantal individuen	1
datering mogelijk op basis van ander materiaal	nog onbekend
homogeniteit/heterogeniteit	<ul style="list-style-type: none"> • homogeen • één verse breuk
volledigheid van het aardewerk	5-20%
arch complete individuen	
randen	
foto's	
puzzelen & plakken	reeds gebeurd
vormenspectrum	kachelpan
oppervlaktebehandeling & decoratie	loodglazuur met veel ijzerspikkels
productiesporen	
stempels en andere merken	
dateerbare elementen	1750-1850 kachelpan
gebruikssporen	
bewaringstoestand	goed
opmerkingen inventarisatie	fel rozig baksel, importstuk
aantal individuen per bakselgroep	1 scherf witbakkend

4) Interpretatie & aanbevelingen

datering aardewerkassemblage	1750-1850
tafonomie	onduidelijk
gebruik	

opmerkingen	
wetenschappelijk potentieel	Beperkt, te weinig fragmenten om met zekerheid uitspraken te doen over datering van het spoor en tafonomie. Bovendien kunnen de scherven niet aan een specifiek spoor worden toegewezen.
verder onderzoek	Verder onderzoek is niet nodig
conservatie	geen specifieke maatregelen

center for artefact research

CAR-Rapporten 2016-10:
Assessment van de zeefstalen van de site Busleyden te Mechelen
(MEBE)

Gruwier, B.J. & de Rue Y.J.W.R.

Colofon

CAR-Rapporten 2016-10:

Assessment van de zeefstalen van de site Busleyden te Mechelen (MEBE)

Opdrachtgever: Dienst Archeologie Stad Mechelen

Auteurs: Ben Gruwier en Yvonne de Rue

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of opname op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van Center for Artefact Research vzw.

Center for Artefact Research vzw

Bakelaarstraat 40

2800 Mechelen

www.artefactresearch.be

info@artefactresearch.be

© 2016 Center for Artefact vzw

Inleiding en methodologie

Deze zeefstalenassessment geeft een indruk van de zeefstalen die werden ingezameld op de site Mechelen Busleyden (MEBE) en geeft een advies betreffende de analyse van de in de zeefstalen aangetroffen resten. De assessment is uitgevoerd conform de door het agentschap Onroerend Erfgoed opgestelde handleiding¹ voor het uitvoeren van assessments in het kader van de 'code van goede praktijk' zoals van kracht sinds 1 april 2016. De assessment vond plaats door middel van snelle visuele inspectie van het ongesorteerde, droge zeefresidu. Gezien de methode werden geen exacte tellingen uitgevoerd. Er worden dus enkel relatieve indicaties voor aanwezige hoeveelheden gegeven. Wanneer een categorie niet werd waargenomen betekent dit niet noodzakelijkwijs dat deze volledig afwezig was, enkel dat hij bij de visuele inspectie niet werd herkend. De gebruikte symbolen voor de relatieve indicaties worden beschreven in onderstaande legenda.

<i>Legenda</i>	
<i>symbool</i>	<i>betekenis</i>
N	Niet waargenomen
--	zeer weinig waargenomen
-	weinig waargenomen
+-	in redelijke hoeveelheden waargenomen
+	veel waargenomen
++	zeer veel waargenomen

¹ Ervynck A., Debruyne S. & Ribbens R. (2015). Assessment. Een handleiding voor de archeoloog. Onroerend Erfgoed, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed.

Spoor 197

Administratieve gegevens

bewaarplaats	depot stad Mechelen
werkput	1, niveau 3
spoornummer	197, inv 5
datering (en dateringsmethode)	late middeleeuwen en vroege postmiddeleeuwen, afgesloten na 1590 (op basis van de aardewerkvondsten)
spooromschrijving	Kuilvulling. Beer met wat zand erdoor, vermoedelijke leging van een bakstenen beerput
stratigrafie en relatie met andere sporen	wordt afgedekt door spoor 196, het puinige dempingspakket van dezelfde kuil.
andere aanwezige vondstmaterialen	keramiek, metaal, glas, dierlijk bot (slechts deel ingezameld)
Verzamelwijze	verdiepen, zeefstaal,
assessmentmethodiek	snelle visuele inspectie van 9 L droge zeefstaal (0,5 mm)
tafonomie van de context	secundair (zie aardewerkassessment)

Zeefstaalbeschrijving (staalname A)

fragmentatiegraad	heterogeen: van zeer fijn tot meerdere centimeters
bewaring	visresten goed, schelpen enkel kleine fragmenten, overige dierlijke resten goed, glas slecht, bouw materiaal goed, vliegenpoppen goed bewaard.

<i>aanwezigheidscategorie</i>	<i>hoeveelheid²</i>	<i>opmerkingen</i>
silex	--	natuurlijk
leer	N	
bouw materiaal	++	baksteen, kalkmortel
glas	--	
aardewerk	--	
metaal/metaalslakken	-	nagel, kopselden
sintels/steenkool	N	
beer	+-	
haar	N	
textiel	--	geweven
botanische resten		
hout	+	kleine takjes
plantaardige macroresten	+-	druivenpitten?, steenvruchten, pitten
houtskool	--	
dierlijke resten		
zoogdierresten, verbrand	--	
zoogdierresten, niet verbrand	--	weinig kleine en grote zoogdieren

² Voor de legenda van de gebruikte symbolen in deze kolom, zie de methodologie.

microvertebraten: zoogdieren	--	1 fragm knaagdier
microvertebraten: herpetofauna	N	
vogels	-	cf. kip, cf passeriformes
Eierschaal	N	
vissen	+	zowel kleine als grote vissen. 1 fragm verbrand
entomologische resten	+	vliegenpoppen
land- en zoetwaterschelpen	N	
mariene schelpen	++	enkel mossel, heel gefragmenteerd

Zeefstaalbeschrijving (staalname B)

fragmentatiegraad	heterogeen: van zeer fijn tot meerdere centimeters
bewaring	alle categorieën goed bewaard

<i>aanwezigheidscategorie</i>	<i>hoeveelheid³</i>	<i>Opmerkingen</i>
silex	--	Natuurlijk
leer	N	
bouwmateriaal	+/-	kalkmortel, bakstenen, (dak)tegels, grijze leisteen
glas	--	Kleurloos
aardewerk	--	
metaal/metaalslakken	N	
sintels/steenkool	N	
beer	++	
haar	N	
textiel	--	geweven
botanische resten		
hout	--	
plantaardige macroresten	++	pitten en zaden (druiven, kersen, steenvruchten, olijven?, kleine pitjes), niet houtige fragmenten (bladeren?)
houtschool	-	
dierlijke resten		
zoogdierresten, verbrand	--	
zoogdierresten, niet verbrand	-	zowel kleine als grotere zoogdieren
microvertebraten: zoogdieren	N	
microvertebraten: herpetofauna	N	
vogels	-	
eierschaal	N	
vissen	--	
entomologische resten	-	vliegenpoppen
land- en zoetwaterschelpen	N	
mariene schelpen	+/-	enkel mosselen

³ Voor de legenda van de gebruikte symbolen in deze kolom, zie de methodologie.

Interpretatie en aanbevelingen

Tafonomie

Beide stalen werden genomen uit dezelfde laag. Staalname B is een willekeurige bemonstering. Staalname A is een bemonstering van een rijkere lens binnen de laag. Dit staal is genomen, omdat tijdens het veldwerk het vermoeden bestond dat deze lens rijk was aan visresten. Waarschijnlijk is staal B de meer representatief voor de gehele laag.

Beide stalen bevatten voornamelijk puin en beer. In staal A overheerst het puin en is de hoeveelheid beer beperkt, terwijl in staal B beer dominant is. De aangetroffen flora en fauna resten lijken te bestaan uit consumptieafval.

Wetenschappelijk potentieel

De bewaringsomstandigheden zijn vrij goed in beiden stalen. In staal B overheersen de macrobotanische resten. In staal A zijn voornamelijk de visresten sterk vertegenwoordigd. Op basis van het verschil in samenstelling is het wetenschappelijke potentieel van de twee stalen verschillend. Voor het chronologische kader van resultaten kunnen de vullingdateringen van de aardewerkanalyse worden gebruikt. Hierbij moet in het achterhoofd worden gehouden dat door vrij lange looptijd de chronologische resolutie lager is.

De visresten in staal A kunnen gezien de rijkdom inzichten bieden in het dieet, status en de visvangstconomie in de late middeleeuwen/post-middeleeuwen. Dit in de eerste plaats op het lokale niveau, maar ook binnen de bredere context van de stad Mechelen en de omliggende regio in ze worden betrokken in een overzichtsstudie. Voor een beter beeld is het aangewezen deze visresten samen te analyseren met de overige dierlijke resten, zowel uit staal B als het handverzamelde dierlijke bot. Zo bevat staal B onder andere een klein aantal fragmenten van vogels, mogelijk ook wilde soorten, een beperkte hoeveelheid microvertebraten en resten van grotere zoogdieren.

Eventueel komen de zaden en pitten van staal A ook in aanmerking voor verder onderzoek betreffende dieet en status. Dit zou echter voornamelijk interessant zijn als ze samen zouden worden bestudeerd met de inhoud van staal B, dat rijker is aan macrobotanische resten en bovendien waarschijnlijk representatiever is voor de hele laagvulling. De studie van deze resten zou een aanzienlijke meerwaarde kunnen opleveren bij de reconstructie van het plantaardige luik van zowel de lokale voedselconomie als de regionale voedselconomie indien de resultaten zouden worden betrokken in een eventuele toekomstige synthese.

Verder onderzoek

De plantaardige macroresten in deze context en de visresten uit staal A hebben prioriteit. Indien de handverzamelde dierlijke resten worden uitgewerkt is het aan te raden ook de overige faunaresten uit de zeefstalen hierbij te betrekken voor een completer beeld.

Conservatie

Eventueel kunnen de metalen voorwerpen worden geconserveerd, maar gezien het beperkte wetenschappelijke potentieel ervan heeft dit geen prioriteit.

Spoor 227

Administratieve gegevens

bewaarplaats	depot Stad Mechelen
werkput	1, niveau 3
spoornummer	227, vondstnummer 7
datering (en dateringsmethode)	13de t/16de eeuw. Kan niet afgesloten zijn voor de 16de eeuw. (op basis van de aardewerkvondsten)
spooromschrijving	Beerlaagje
stratigrafie en relatie met andere sporen	Liep onder andere over oudste muur s209. niet verder bestudeerd door instorten muur. De beerkuil is jonger dan de muur en aangelegd binnen de contouren van een ander gebouw.
andere aanwezige vondstmaterialen	aardewerk, geen informatie over de aanwezigheid van overige vondstmaterialen
verzamelwijze	verdiepen
assessmentmethodiek	snelle visuele inspectie van 9 L droge zeefstaal (0,5 mm)
tafonomie van de context	onduidelijk, te weinig spoorinformatie en weinig aardewerk

Zeefstaalbeschrijving

fragmentatiegraad	heterogeen: van zeer fijn tot meerdere centimeters
bewaring	Goed

<i>aanwezigheidscategorie</i>	<i>hoeveelheid⁴</i>	<i>opmerkingen</i>
silex	N	
leer	N	
bouwmateriaal	-	kalkmortel, baksteen, verbrande leem
glas	--	1 fragm vlakglas
aardewerk	--	
metaal/metaalslakken	N	
sintels/steenkool	N	
beer	++	ook grote gelaagde stukken
haar	--	
textiel	--	geweven
botanische resten		
hout	--	
plantaardige macroresten	++	voornamelijk kleine zaden/pitten. Druivenpitten. Weinig kers
houtskool	--	
dierlijke resten		
zoogdierresten, verbrand	N	
zoogdierresten, niet verbrand	--	
microvertebraten: zoogdieren	N	
microvertebraten: herpetofauna	N	
vogels	-	oa cf kip en Passeriformes

⁴ Voor de legenda van de gebruikte symbolen in deze kolom, zie de methodologie.

eierschaal	N	
vissen	-	
entomologische resten	--	vliegenpoppen
land- en zoetwaterschelpen	N	
mariene schelpen	-	

Interpretatie en aanbevelingen

Tafonomie

Menselijk afval (consumptieafval) met zeer veel beer en een beetje puin.

Wetenschappelijk potentieel

Bewaringsomstandigheden zijn goed. Dierlijke resten zijn sporadisch aanwezig. Daarom is het enkel zinvol het dierlijk bot uit deze zeefstalen te bestuderen indien het wordt meegenomen in de studie van het handgezamelde bot. Mogelijk vormen deze resten een aanvulling op het soortenspectrum en een gedetailleerder beeld geven van de (post)midleleeuwse consumptiepatronen en paleoecologie en -economie in stedelijke context. Enerzijds kan dit inzichten verschaffen in de voedsel-economie van het lokale huishouden. Anderzijds kan dit ensemble in combinatie met gegevens van andere sites ook een bijdrage leveren voor eventuele toekomstige overzichtsstudies voor laat-midleleeuws Mechelen en de bredere regio.

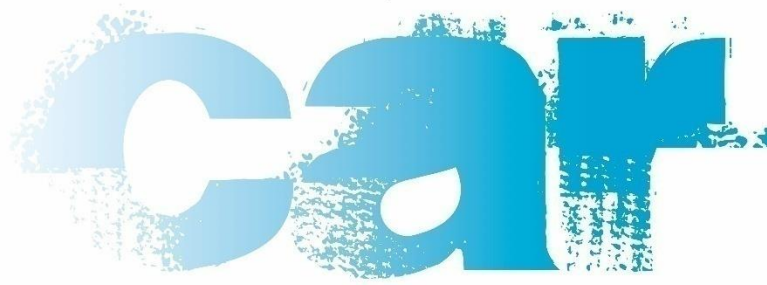
Dit zeefstaal is bovendien zeer rijk aan botanische resten, met name zaden/pitten. De studie van deze resten zou een aanzienlijke meerwaarde kunnen opleveren bij de reconstructie van het plantaardige luik van zowel de lokale voedsel-economie als de regionale voedsel-economie indien de resultaten zouden worden betrokken in een eventuele toekomstige synthese.

Verder onderzoek

De plantaardige macroresten in deze context hebben prioriteit. Indien de handverzamelde dierlijke resten worden uitgewerkt is het aan te raden ook de faunaresten uit de zeefstalen hierbij te betrekken.

Conservatie

Verdere ingrepen zijn niet noodzakelijk.

center for artefact research

CAR-Rapporten 2016-11:
Assessment van de dierlijke resten van de site Busleyden te
Mechelen (MEBE)

Colofon

CAR-Rapporten 2016-11:

Assessment van de dierlijke resten van de site Busleyden te Mechelen (MEBE)

Opdrachtgever: Dienst Archeologie Stad Mechelen

Auteurs: Ben Gruwier

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of opname op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van Center for Artefact Research vzw.

Center for Artefact Research vzw

Bakelaarstraat 40

2800 Mechelen

www.artefactresearch.be

info@artefactresearch.be

© 2016 Center for Artefact vzw

Inleiding en methodologie

Deze assessment heeft als doel een indruk te geven van het potentieel van de handmatig ingezamelde dierlijke resten verzameld op de site Mechelen Busleyden (MEBE). Het geeft verder een advies met betrekking tot de analyse van de aangetroffen vondsten. De assessment is uitgevoerd conform de door het agentschap Onroerend Erfgoed opgestelde handleiding¹ voor het uitvoeren van assessments in het kader van de 'code van goede praktijk' zoals van kracht sinds 1 april 2016. De assessment werd uitgevoerd door middel van een snelle visuele inspectie van de dierlijke resten. Enkel het materiaal uit contexten met minder dan tien fragmenten werd geteld. Voor contexten met grotere hoeveelheden werd een schatting gegeven voor de hoeveelheid fragmenten (10 tot 50 fragmenten, 50 tot 100 fragmenten of 100 tot 150 fragmenten). Per context werd verder een indicatie gegeven voor het aantal aanwezige fragmenten per subcategorie (groot zoogdier, middelgroot zoogdier, klein zoogdier, zeer klein zoogdier, vogels, vissen, amfibieën en reptielen en schelpen). Deze indicaties geven aan wat het relatieve belang is van elke groep in relatie tot de totale hoeveelheid dierlijke resten binnen de context. Wanneer een categorie niet werd waargenomen betekent dit niet noodzakelijkerwijs dat ze volledig afwezig was, enkel dat ze bij de snelle visuele inspectie niet werd herkend. De gebruikte symbolen voor de relatieve indicaties worden beschreven in onderstaande legenda.

Legenda

Symbol

N

--

--

+/-

+

++

Betekenis

Niet waargenomen/geobserveerd

Zeer weinig waargenomen

Weinig waargenomen

In redelijke hoeveelheden waargenomen

Veel waargenomen

Zeer veel waargenomen

Groot zoogdier

Middelgroot zoogdier

Klein zoogdier

Zeer klein zoogdier

Grootte van rund/paard

Grootte van varken/schaap

Grootte van kat/haas

Grootte van muis/rat

¹Ervynck A., Debruyne S. & Ribbens R. (2015). Assessment. Een handleiding voor de archeoloog. Onroerend Erfgoed, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed.

Spoor 5

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	5
Niveau	/
Datering (en dateringsmethode)	1325-1550 (Keramiek)
Spooromschrijving	Puin boven cisterne
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Metaal, keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Aanleg, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik (zie aardewerkassessment)

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	50-100 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig, homogeen gefragmenteerd materiaal, doorgaans fragmenten tussen 1 en 10 cm
Tafonomie	Consumptieresten (redelijke hoeveelheid hak- en snijsporen op zoogdierresten, hakspoor op viswervel), secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+ (vooral rund)
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+ (vooral schaap/geit, ook enkele menselijke resten)
<i>Klein zoogdier</i>	--
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	--
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
-------------	--

Wetenschappelijk potentieel	De precieze datering van deze context maakt het materiaal interessant. Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsel­economie voor een specifieke periode op de site. In het geval van de handmatig ingezamelde resten zal dit vooral informatief zijn met betrekking tot de consumptie van de (grotere) zoogdieren. De visresten in het handmatig ingezamelde materiaal vormen een aanvulling op de visresten uit de zeefstalen. Snij- en haksporen op de visresten vragen kunnen verder inzicht geven in de visserij­economie voor deze periode.
Verder onderzoek	De context heeft prioriteit in het kader van de basis­verwerking. Voor de studie van de visresten is het belangrijk dat ze parallel worden onderzocht met het materiaal uit de zeefstalen.

Spoor 6

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	6 (= 202)
Niveau	/
Datering (en dateringsmethode)	12de tot 18de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	Deel tussen recente muren en opvullingspakket
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek, metaal
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Aanleg en verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	differentiële bewaring (matig tot goed)
Fragmentatie	Matig, homogeen gefragmenteerd materiaal, doorgaans fragmenten tussen 1 en 10 cm
Tafonomie	Consumptieresten (verschillende fragmenten met snij-en haksporen), mogelijk intrusief materiaal
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+/-
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+ (vooral schaap/geit)
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site, maar gezien de lange looptijd zullen interpretaties enkel mogelijk zijn betreffende de bredere chronologische periode. De handmatig ingezamelde resten uit dit spoor zullen vooral informatief zijn met betrekking tot de consumptie van de (grotere) zoogdieren.

Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking indien wordt gekozen voor een meer integraal onderzoek van de dierlijke resten.
------------------	--

Spoor 8+14

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	8+14
Niveau	1- 2
Datering (en dateringsmethode)	13de tot 16de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	/
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig, homogeen gefragmenteerd materiaal, doorgaans fragmenten tussen 1 en 10 cm
Tafonomie	Waarschijnlijk consumptieresten
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+/-
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	-
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
-------------	--

Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site. In het geval van de handmatig ingezamelde resten zal dit vooral informatief zijn met betrekking tot de consumptie van de (grotere) zoogdieren. De visresten in het handmatig ingezamelde materiaal vormen een aanvulling op de visresten uit de zeefstalen. Rekening dient wel gehouden te worden met de langere looptijd van dit assemblage, wat maakt dat interpretaties enkel kunnen gemaakt worden betreffende de bredere chronologische periode waaruit ze afkomstig zijn.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking. De visresten zijn vooral interessant als voor verdere studie indien ze worden betrokken in een studie van de resten uit de zeefstalen.

Spoor 27

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	27
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	13de-16de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	context aan muur 19 en 25
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Aanleg, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Onduidelijk

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	1 fragment
Bewaring	matig
Fragmentatie	N
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	N
<i>Middelgroot zoogdier</i>	1 fragment
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de beperkte hoeveelheid materiaal en het gebrek aan datering voor deze context is het wetenschappelijk potentieel voor deze context op zichzelf beperkt. Enkel indien de collectie dierlijke resten van deze site op een meer integrale wijze zou uitgewerkt worden kan deze context een beperkt bijdrage leveren over de kennis van de lokale economie voor de relevante periode.
Verder onderzoek	In het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site is het aangewezen om dit fragment op te nemen om het totale staal voor deze periode te versterken.

Spoor 48+58+59

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	48+58+59
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	1775-1650 (keramiek)
Spoorsomschrijving	/
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik (zie aardewerkassessment)

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	50 tot 100 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	1 fragment
Tafonomie	Beperkte hoeveelheid snij- en haksporen (consumptieresten), secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+ (vooral rund)
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+ (vooral schaap/geit)
<i>Klein zoogdier</i>	-
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	- (kip, gans,...)
Vissen	-
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	-- (oester)

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsel-economie van de site m.b.t de consumptie van vooral de grotere zoogdieren en, in zekere mate, de vogels. De vrij nauwe datering maakt deze context interessant vanuit diachroon perspectief.
Verder onderzoek	Uitwerking van deze context heeft prioriteit in het kader van een basisverwerking.

Spoor 52

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	52
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	18de-19de eeuw (erameiek)
Spooromschrijving	Gebruikslaag? Vloerniveau?
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Kerameiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Onduidelijk

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	2 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	N
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	N
<i>Middelgroot zoogdier</i>	2 fragmenten
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de beperkte hoeveelheid vondsten is het wetenschappelijk potentieel voor deze context op zichzelf beperkt. Aangezien er verder weinig materiaal uit deze periode beschikbaar is dat samen met deze context in beschouwing kan worden genomen, is het wetenschappelijke potentieel beperkt.
Verder onderzoek	Deze context heeft geen prioriteit voor verdere uitwerking

Spoor 53

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	53
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	15de en/of 16de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	Gele nivelleringslaag
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Onduidelijk, waarschijnlijk zwerfvuil (zie aardewerkassessment)

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	2 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	N
Tafonomie	Snijsporen (consumptieresten), secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	N
<i>Middelgroot zoogdier</i>	--
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	--
Vogels	--
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	De context bevat slechts twee fragmenten van dierlijke oorsprong en heeft op zichzelf staand weinig wetenschappelijk potentieel. Desondanks is de datering specifiek en kan het fragment, samen beschouwd met ander materiaal, bijdragen tot inzicht in eventuele tendensen voor deze periode.
Verder onderzoek	Het is aangewezen deze context te betrekken bij het onderzoek indien de keuze wordt gemaakt tot een meer integrale uitwerking van het materiaal.

Spoor 54

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	54
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	16de eeuw (keramiek)
Spoorsomschrijving	Kalkmortellaagje met restant van uitgebroken vloer. Gefotografeerd maar niet ingemeten. Zelfde uitbreiding als laag 53. Ligt tegen alle omringende muren en is jonger dan muren.
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmateriaal	Bouwmateriaal, keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Onduidelijk, waarschijnlijk secundair (huishoudelijk) afval

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	Waarschijnlijk consumptieresten
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	-
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+/- (vooral schaap/geit)
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan (in het kader van een bredere uitwerking) inzicht geven in lokale voedsel-economie van de site met betrekking tot de grotere zoogdieren.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking indien wordt gekozen voor een meer integraal onderzoek van de dierlijke resten.

Spoor 65

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	65
Niveau	/
Datering (en dateringsmethode)	13de tot 17de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	Laag
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Bouwmateriaal, metaal, keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Couperen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik (zie aardewerkassessment)

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig, homogeen gefragmenteerd materiaal, doorgaans fragmenten tussen 1 en 10 cm
Tafonomie	Beperkte hoeveelheid snij- en haksporen (consumptieresten), secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+ (vooral rund)
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+ (vooral schaap/geit, minder varken)
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier</i>	N
Vogels	- (kip)
Vissen	- (cf. Pleuronectiformes)
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen naar conservatie toe noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site. De handmatig ingezamelde resten zijn vooral informatief m.b.t de consumptie van de (grotere) zoogdieren en de vogels. De enkele grotere visresten in het handmatig ingezamelde materiaal zijn een interessantere aanvulling op de visresten uit de zeefstalen. Rekening dient wel gehouden te worden met de langere looptijd van het assemblage, wat maakt dat interpretaties enkel kunnen gemaakt worden betreffende de bredere chronologische periode waaruit ze afkomstig zijn.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.

Spoor 81

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	81
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	1550-1600 (keramiek)
Spooromschrijving	Houtskoollaagje
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Opkuis en uithalen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Onduidelijk, keramiek voor huishoudelijk gebruik (zie aardewerkassessment)

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	1 fragment
Bewaring	Goed
Fragmentatie	N
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	N
<i>Middelgroot zoogdier</i>	--
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	De context bevat slechts één fragment van dierlijke oorsprong en heeft op zichzelf weinig wetenschappelijk potentieel. Desondanks is de datering specifiek en kan het fragment samen beschouwd met ander materiaal bijdragen tot inzicht in eventuele tendensen voor deze periode.
Verder onderzoek	Het is aangewezen deze context te betrekken bij het onderzoek indien de keuze wordt gemaakt tot een meer integrale uitwerking van het materiaal.

Spoor 83

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	83 (=48, 48 boven 62 en 48 ten westen van 41)
Niveau	4
Datering (en dateringsmethode)	12de tot 16de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	Laag
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek, metaal, bouw materiaal
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Couperen en verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair materiaal (zie aardewerkassessment)

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	100-150 fragmenten
Bewaring	Goede bewaring
Fragmentatie	Matig, homogeen gefragmenteerd materiaal, doorgaans fragmenten tussen 1 en 10 cm
Tafonomie	Relatief veel snij- en haksporen (consumptieresten), knaagsporen (hond?)
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+ (vooral rund)
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+ (vooral schaap/geit, minder varken)
<i>Klein zoogdier</i>	- (haas/konijn)
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	-
Vissen	-
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen naar conservatie toe noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site. De handmatig ingezamelde resten zijn vooral informatief m.b.t de consumptie van de (grotere) zoogdieren en de vogels. De enkele grotere visresten in het handmatig ingezamelde materiaal zijn een interessantere aanvulling op de visresten uit de zeefstalen. Rekening dient wel gehouden te worden met de langere looptijd van het assemblage, wat maakt dat interpretaties enkel kunnen gemaakt worden betreffende de bredere chronologische periode waaruit ze afkomstig zijn.

Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking. Dit geldt in de eerste plaats voor de studie van de zoogdier- en vogelresten. De visresten zijn vooral interessant voor verdere studie indien ze worden meegenomen in een studie van de resten uit de zeefstalen.
------------------	---

Spoor 84

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	84
Niveau	4
Datering (en dateringsmethode)	/
Spooromschrijving	Spoortype interface, aanlegsleuf
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	/
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	50-100 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig, homogeen gefragmenteerd materiaal, doorgaans fragmenten tussen 1 en 10 cm
Tafonomie	Consumptieresten (redelijke hoeveelheid hak- en snijsporen op zoogdierresten)
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+ (vooral rund)
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+ (vooral schaap/geit)
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	-
Vissen	--
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de afwezigheid van chronologische informatie voor deze context is het wetenschappelijk potentieel beperkt. Enkel indien de volledige collectie dierlijke resten integraal zouden uitgewerkt worden kunnen deze resten een bijdrage leveren over de kennis van de lokale economie overheen een brede periode.
Verder onderzoek	De uitwerking van deze context heeft geen prioriteit

Spoor 85

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	85 (=149=onder 85)
Niveau	1- 2
Datering (en dateringmethode)	1300-1850/1925 (keramiek)
Spoorsomschrijving	Uitbraak/puinlaag
Stratigrafie en relatie met andere sporen	Onduidelijke relatie met muur 41. Mogelijk uitbraak van deze muur. Puinlaag boven verzakt stuk vloer 144 en lagen 146 en 147. Naast 147 lijkt deze laag op een vermenging van puin met 141 en 147.
Andere aanwezige vondstmaterialen	glas, metaal, keramiek, tegel in cuenca-stijl
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Couperen, uithalen, verdiepen en vrijleggen van 144. Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Combinatie primair en secundair afval, huishoudelijk afval

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	matig
Tafonomie	Consumptieresten (snij-en haksporen)
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site, maar gezien de lange looptijd zullen interpretaties enkel mogelijk zijn betreffende de bredere chronologische periode. De handmatig ingezamelde resten zullen vooral informatief zijn met betrekking tot de consumptie van de (grotere) zoogdieren.

Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking indien wordt gekozen voor een meer integraal onderzoek van de dierlijke resten.
------------------	--

Spoor 87

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	87
Niveau	4
Datering (en dateringsmethode)	16de eeuw (eramiek)
Spooromschrijving	Restant van vloer. Op bepaalde plaatsen ligt S86 er boven op maar meestal niet. Op enkele plaatsen nog gebroken tegels zichtbaar.
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Metaal, keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Manueel verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Onduidelijk, waarschijnlijk huishoudelijk zwerfvuil

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	8 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig, homogeen gefragmenteerd materiaal, doorgaans fragmenten tussen 1 en 10 cm
Tafonomie	Waarschijnlijk consumptieresten
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+/-
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+/-
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan (in het kader van een bredere uitwerking) inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site met betrekking tot de grotere zoogdieren.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.

Spoor 91

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	91
Niveau	4
Datering (en dateringsmethode)	16de-17de eeuw (keramiek)
Spoorsomschrijving	Puinlaag boven opmaaklaag vloer. Onder groenig zandlaagje en puin van laag 87.
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmateriaal	Bouwmateriaal (staal), keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Handmatig verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	6 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	Consumptieresten (haksporen en snijsporen), secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	N
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	1 fragment
Vissen	1 fragment
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de beperkte hoeveelheid materiaal is het wetenschappelijk potentieel voor deze context op zichzelf beperkt. Enkel indien de collectie dierlijke resten van deze site op een meer integrale wijze zou uitgewerkt worden kan deze context een beperkt bijdrage leveren over de kennis van de lokale economie voor de relevante periode.

Verder onderzoek

In het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site is het aangewezen om dit fragment op te nemen om het totale staal voor deze periode te versterken.

Spoor 94

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	94
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	1300 tot 1600 (keramiek)
Spoorsomschrijving	Algemene laag bovenop goot. Muren bijna allemaal hierop aangelegd.
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Metaal, keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Couperen en handmatig verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval (zie aardewerkassessment)

Beschrijving hand-ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goede bewaring
Fragmentatie	Matig, homogeen gefragmenteerd materiaal, doorgaans fragmenten tussen 1 en 10 cm
Tafonomie	Beperkte hoeveelheid snij- en haksporen (consumptieresten), secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+ (o.a. rund)
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+ (vooral schaap/geit)
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	- (mogelijk wild)
Vissen	--(cf. Pleuronectiformes)
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsel-economie van de site. De handmatig ingezamelde resten zijn vooral informatief m.b.t de consumptie van de (grotere) zoogdieren en de vogels. De enkele grotere visresten in het handmatig ingezamelde materiaal zijn een interessantere aanvulling op de visresten uit de zeefstalen.

Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking. De visresten zouden best samen met de resten uit de relevante zeefstalen worden bekeken.
------------------	--

Spoor 100

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	100
Niveau	4- 5
Datering (en dateringsmethode)	14de-16de eeuw (keramiek)
Spoorsomschrijving	Laag onder 92. Loopt vermoedelijk door onder muur. Vlak 5 is s100. Enkel foto, niet ingemeten.
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Menselijk bot, keramiek, metaal
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik (zie aardewerkassessment)

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	1 fragment
Bewaring	goed
Fragmentatie	N
Tafonomie	Bewerkt bot
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	-
<i>Middelgroot zoogdier</i>	N
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de kleine hoeveelheid materiaal is het wetenschappelijk potentieel voor deze context op zichzelf beperkt. Anderzijds gaat het hier om bewerkt bot, een tafonomische groep die minder rijk vertegenwoordigd is op deze site.
Verder onderzoek	De context heeft prioriteit indien men kiest voor een meer integraal onderzoek van de dierlijke resten.

Spoor 110

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	110
Niveau	6
Datering (en dateringsmethode)	16de eeuw, mogelijk met ouder component (keramiek)
Spooromschrijving	Bruine laag tussen gewelf 109 en "nivellering".
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Bouwmateriaal, keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Vrijleggen van sp109, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	2 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	N
<i>Middelgroot zoogdier</i>	1 fragment
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	1 fragment
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de beperkte hoeveelheid materiaal en het gebrek aan datering voor deze context is het wetenschappelijk potentieel voor deze context op zichzelf beperkt. Enkel indien de collectie dierlijke resten van deze site op een meer integrale wijze zou uitgewerkt worden kan deze context een beperkt bijdrage leveren over de kennis van de lokale economie voor de relevante periode.

Verder onderzoek

In het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site is het aangewezen om dit fragment op te nemen om het totale staal voor deze periode te versterken.

Spoor 115

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	115
Niveau	1- 2
Datering (en dateringsmethode)	1300-1650 (keramiek)
Spoorsomschrijving	Laag met vrij fijn puin
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Tegel in Cuenca-stijl, keramiek, metaal
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Verdiepen, opkuisen vlak en vrijleggen 139, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, constructie, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig, homogeen gefragmenteerd materiaal, fragmenten tussen 1 en 10 cm
Tafonomie	Consumptieresten (Snijsporen en haksporen); knaagsporen (cf. hond)
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	-
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	1 fragment (mossel)

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site. In het geval van de handmatig ingezamelde resten zal dit vooral informatief zijn met betrekking tot de consumptie van de zoogdieren en de vogels.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.

Spoor 122

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	122
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	2de helft 13de/14de eeuw - 15de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	vulling tussen muren 119-121
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Metaal, keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, waarschijnlijk huishoudelijk (zie aardewerkassessment)

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	7 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	N
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+
<i>Klein zoogdier</i>	-
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	+
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site indien deze wordt bekeken binnen het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.

Spoor 124

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	124
Niveau	1- 2
Datering (en dateringsmethode)	13de tot 16de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	Laag over groot oppervlak, deels onder muur 112
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Metaal, Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Verdiepen langs s126, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	matig
Tafonomie	Consumptieresten (snijsporen en haksporen regelmatig aangetroffen)
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+ (vooral rund)
<i>Middelgroot zoogdier</i>	- (vooral schaap/geit)
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	-
Vissen	--
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site. In het geval van de handmatig ingezamelde resten zal dit vooral informatief zijn met betrekking tot de consumptie van de (grotere) zoogdieren. De visresten in het handmatig ingezamelde materiaal vormen een interessantere aanvulling op de visresten uit de zeefstalen. Rekening dient wel gehouden te worden met de langere looptijd van het assemblage, wat maakt dat interpretaties enkel kunnen gemaakt worden betreffende de bredere chronologische periode waaruit ze afkomstig zijn.

Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking. De visresten zijn vooral interessant als voor verdere studie indien ze worden betrokken in een studie van de resten uit de zeefstalen.
------------------	--

Spoor aan 133-135

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	2
Spoornummer	aan m135 & 133
Niveau	/
Datering (en dateringsmethode)	14de-16de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	/
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Onduidelijk

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	Consumptieresten (snijsporen, haksporen), secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+ (vooral rund)
<i>Middelgroot zoogdier</i>	--
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site indien deze wordt bekeken binnen het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.

Spoor 148

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	148
Niveau	1- 2
Datering (en dateringsmethode)	16de eeuw, mogelijk ook 15de eeuw (keramiek)
Spoorsomschrijving	/
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Onduidelijk

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	1 fragment
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	Consumptieresten (snijsporen, haksporen), secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	1 fragment
<i>Middelgroot zoogdier</i>	N
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de kleine hoeveelheid materiaal is het wetenschappelijk potentieel voor deze context op zichzelf beperkt. Door de nauwe datering kan het fragment, wanneer het samen wordt bekeken met ander materiaal uit dezelfde periode, wel bijdragen aan het totale beeld van de site m.b.t de lokale voedsleconomie.
Verder onderzoek	De context kan eventueel een meerwaarde bieden in het kader van een meer integraal onderzoek van de dierlijke resten.

Spoor 152

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	152
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	1500-1650 (keramiek)
Spooromschrijving	Puinig laagje onder 122, mogelijk bovenop vloer ?
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	Consumptieresten (snijsporen, haksporen), secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	-
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	+
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site indien deze wordt bekeken binnen het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site. Het materiaal zal vooral inzichten verschaffen in de rol van de grotere zoogdieren, en in beperkte mate van de vogels, binnen de paleo-economie van de site.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.

Spoor 154

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	154
Niveau	/
Datering (en dateringsmethode)	1150/1200-1600/1620 (keramiek)
Spooromschrijving	Laag onder alle vloerniveaus zoals 103 ten oosten van het gootje s26
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Bouwmateriaal, keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Doorzoeken kruiwagen, Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Matig
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	Consumptieresten (snijsporen, haksporen), secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	-
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+/-
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N (mosselschelpen niet ingezameld?)

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site indien deze wordt bekeken binnen het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site. Het materiaal zal vooral inzichten verschaffen in de rol van de grotere zoogdieren binnen de paleo-economie van de site. Rekening dient wel te worden gehouden met de langere looptijd van de context die maakt dat interpretaties enkel kunnen gemaakt worden voor een bredere periode.

Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.
------------------	---

Spoor 165

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	165
Niveau	1
Datering (en dateringsmethode)	16de-18de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	Laag binnen wc-hokje
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+/-
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+/-
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk.
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site indien deze wordt bekeken binnen het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site. Het materiaal zal vooral inzichten verschaffen in de rol van de grotere zoogdieren binnen de paleo-economie van de site.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.

Spoor 166

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	166
Niveau	1- 3
Datering (en dateringsmethode)	16de-18de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	Ophogingslaag
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Metaal, keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Aanleg, vrijleggen muur, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Combinatie primair en secundair afval

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	Consumptieresten (veel haksporen en snijsporen), differentiële bewaring
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	++ (rund)
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+/-
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site indien deze wordt bekeken binnen het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.

Spoor 182-183

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	2
Spoornummer	182_183
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	14de-17de eeuw (keramiek)
Spoorsomschrijving	182: Laag die deel uitmaakt van de mogelijke puinkuil S124. 183: Laag die deel uitmaakt van de mogelijke puinkuil S124. S124 strekt zich over groot oppervlak uit, ook onder muur 112.
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	50-100 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	Consumptieresten (snijsporen en haksporen), secundair afval, knaagsporen, secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+ (vooral rund)
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+ (vooral schaap/geit)
<i>Klein zoogdier</i>	--
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	-
Vissen	--
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site indien deze wordt bekeken binnen het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.

Spoor 188

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	2
Spoornummer	188
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	15de-16de/begin 17de eeuw (Keramiek)
Spooromschrijving	Puinkuil
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Metaal, keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+/- (vooral schaap/geit)
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	1 fragment (kip)
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site indien deze wordt bekeken binnen het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.

Spoor 193

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	2
Spoornummer	193
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	15de-16de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	Laag
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	5 fragmenten
Bewaring	Matig
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+/- (o.a. menselijk bot)
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site indien deze wordt bekeken binnen het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.

Spoor 197

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	197
Niveau	3
Datering (en dateringsmethode)	15de-16de/begin 17de eeuw, met een kleine 14de eeuwse component (keramiek)
Spooromschrijving	Beer met wat zand door, vermoedelijk ruiming van een van de bakstenen beerputten
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Glas, metaal, keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	100-200 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig, homogeen gefragmenteerd materiaal, doorgaans fragmenten tussen 1 en 10 cm
Tafonomie	Consumptieresten, snijsporen en haksporen (sagitaal doorgehakte schapenschedel), verbrande resten, secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+ (vooral rund)
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+ (vooral schaap/geit)
<i>Klein zoogdier</i>	-
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	- (cf. Wild en kip)
Vissen	- (cf. grote resten gadidae)
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	1 fragment (oester)

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
-------------	--

Wetenschappelijk potentieel	Gezien het hier waarschijnlijk gaat om een ruiming van een beerput, met een relatief nauwe datering en een aanzienlijke hoeveelheid dierlijke resten, is de inhoud van deze context bijzonder interessant in verband met interpretaties rond de paleoeconomie en sociale status van de site voor de periode in kwestie. Bovendien wijst de snelle visuele inspectie erop dat inhoud van dit staal meer bevat dan enkel de grote gedomesticeerde zoogdieren. Verschillende visresten kunnen verder informatief zijn met betrekking tot visserijeconomie op lokaal en (supra-)regionaal vlak.
Verder onderzoek	Deze context heeft prioriteit voor verdere uitwerking.

Spoor tegen 204

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	/
Spoornummer	tegen 104
Niveau	/
Datering (en dateringsmethode)	14de eeuw, mogelijk 15de eeuw (Keramiek)
Spooromschrijving	/
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Uithalen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair (mogelijk huishoudelijk) afval

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	2 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Sterk
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	1 fragment
<i>Middelgroot zoogdier</i>	N
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	1 fragment
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de kleine hoeveelheid materiaal is het wetenschappelijk potentieel voor deze context op zichzelf beperkt. Anderzijds gaat het hier om bewerkt bot, een tafonomische groep die minder rijk vertegenwoordigd is op deze site.
Verder onderzoek	De context heeft prioriteit indien men kiest voor een meer integraal onderzoek van de dierlijke resten.

Spoor 213

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Antwerpen
Werkput	2
Spoornummer	213
Niveau	3
Datering (en dateringsmethode)	1250-1350 (Keramiëk)
Spooromschrijving	Puinkuil
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Mosselschelpen, baksteen, keramiëk, tegels
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	3 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	2 fragmenten
<i>Middelgroot zoogdier</i>	1 fragment
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de kleine hoeveelheid materiaal is het wetenschappelijk potentieel voor deze context op zichzelf beperkt. Door de nauwe datering kan het fragment, wanneer het samen wordt bekeken met ander materiaal uit dezelfde periode, wel bijdragen aan het totale beeld van de site m.b.t de lokale voedsleconomie.
Verder onderzoek	De context kan eventueel een meerwaarde bieden in het kader van een meer integraal onderzoek van de dierlijke resten.

Spoor 217

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	2
Spoornummer	217
Niveau	3
Datering (en dateringsmethode)	15de eeuw, mogelijk iets ouder component (keramiek)
Spooromschrijving	Donkere laag met veel afval, naast bovenvermelde ook aardewerk en stukken mortel, relatie met sp216 onder voorbehoud.
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Metaal, keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	combinatie primair en secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	2 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	N
<i>Middelgroot zoogdier</i>	2 fragmenten
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de kleine hoeveelheid materiaal is het wetenschappelijk potentieel voor deze context op zichzelf beperkt. Door de nauwe datering kan het fragment, wanneer het samen wordt bekeken met ander materiaal uit dezelfde periode, wel bijdragen aan het totale beeld van de site m.b.t de lokale voedsleconomie.
Verder onderzoek	De context kan eventueel een meerwaarde bieden in het kader van een meer integraal onderzoek van de dierlijke resten.

Spoor 222

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	2
Spoornummer	222
Niveau	3
Datering (en dateringsmethode)	14de-15de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	vulling aanlegsleuf 197
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek, kassei, metaal
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Onduidelijk

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	2 fragmenten
Bewaring	Matig
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	N
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+/-
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk.
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de beperkte hoeveelheid materiaal is het wetenschappelijk potentieel voor deze context op zichzelf beperkt. Enkel indien de collectie dierlijke resten van deze site op een meer integrale wijze zou uitgewerkt worden kan deze context een beperkt bijdrage leveren over de kennis van de lokale economie voor de relevante periode.
Verder onderzoek	In het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site is het aangewezen om dit fragment op te nemen om het totale staal voor deze periode te versterken.

Spoor 226

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	226
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	14de-16de eeuw (keramiek)
Spooromschrijving	Nazakking, puinige vulling beerkuil
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	Keramiek
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Verdiepen, dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd.
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	Secundair afval, huishoudelijk gebruik

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	9 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	Consumptieresten (snijsporen, haksporen) en artisanaal afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Studie van de consumptieresten uit deze context kan inzicht geven in lokale voedsleconomie van de site indien deze wordt bekeken binnen het kader van een meer integrale studie van de dierlijke resten van deze site.
Verder onderzoek	De context verdient verdere uitwerking in het kader van de basisverwerking.

Spoor zonder nummer (A)

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	geen spoornummer
Niveau	/
Datering (en dateringsmethode)	/
Spooromschrijving	/
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	/
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	/

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	10-50 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	Consumptieresten, secundair afval
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	+
<i>Middelgroot zoogdier</i>	+
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	- (kip en cf. wilde soort)
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Aangezien er geen datering voor deze context beschikbaar is, is dit materiaal slechts informatief voor een zeer brede periode. In een totaalstudie van de dierlijke resten kan zij wel een beperkte meerwaarde bieden aangezien er mogelijk (wilde) soorten in het assemblage aanwezig zijn die het totale spectrum kunnen verrijken.
Verder onderzoek	Deze context heeft geen prioriteit, maar in het geval van een diepgaande uitwerking van de dierlijke resten van de site kan het betrekken van deze context een beperkte meerwaarde bieden.

Spoor zonder nummer (B)

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	/
Spoornummer	geen spoornummer
Niveau	1- 2
Datering (en dateringsmethode)	/
Spooromschrijving	/
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	/
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Kraan, Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	/

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	1 fragment
Bewaring	Matig
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	1 fragment
<i>Middelgroot zoogdier</i>	N
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	N
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de beperkte hoeveelheid materiaal en het gebrek aan contextuele informatie en datering voor dit spoor, is het wetenschappelijk potentieel beperkt. Enkel indien de volledige collectie dierlijke resten integraal zou uitgewerkt worden kunnen deze resten een beperkt bijdrage leveren over de kennis van de lokale economie overheen een zeer brede periode.
Verder onderzoek	De uitwerking van deze context heeft geen prioriteit

Spoor zonder nummer (C)

Administratieve- en opgravingsgegevens

Bewaarplaats	Depot stad Mechelen
Werkput	1
Spoornummer	geen spoornummer
Niveau	2
Datering (en dateringsmethode)	/
Spooromschrijving	/
Stratigrafie en relatie met andere sporen	/
Andere aanwezige vondstmaterialen	/
Inzamelwijze en opgravingsmethodiek	Dierlijke resten met de hand ingezameld, gewassen en uitgesorteerd
Assessmentmethodiek	Snelle visuele inspectie van het handmatig ingezamelde materiaal
Tafonomie van de context	/

Beschrijving handmatig ingezamelde dierlijke resten

Hoeveelheid	2 fragmenten
Bewaring	Goed
Fragmentatie	Matig
Tafonomie	N
Zoogdieren	
<i>Groot zoogdier</i>	N
<i>Middelgroot zoogdier</i>	1 fragment
<i>Klein zoogdier</i>	N
<i>Zeer klein zoogdier (microfauna)</i>	N
Vogels	1 fragment
Vissen	N
Amfibieën en reptielen	N
Schelpen	N

Interpretatie en aanbevelingen

Conservatie	Er zijn geen verdere stappen met betrekking tot conservatie noodzakelijk
Wetenschappelijk potentieel	Gezien de beperkte hoeveelheid materiaal en het gebrek aan contextuele informatie en datering voor dit spoor, is het wetenschappelijk potentieel beperkt. Enkel indien de volledige collectie dierlijke resten integraal zou uitgewerkt worden kunnen deze resten een beperkt bijdrage leveren over de kennis van de lokale economie overheen een zeer brede periode.
Verder onderzoek	De uitwerking van deze context heeft geen prioriteit

Algemene beschouwing m.b.t het wetenschappelijk potentieel en eventueel verder onderzoek

Gezien de dierlijke resten aangetroffen te Buysleyden zich over het algemeen kenmerken door een goede bewaring en omwille van feit dat voor de meerderheid van de contexten een relatief nauwkeurige datering beschikbaar is, leent een groot deel van het materiaal zich goed voor verder onderzoek. Een groot deel van de sporen bevat in de eerste plaats secundair afval en zal mogelijk niet rechtstreeks aan bepaalde activiteiten op de site kunnen gekoppeld worden. Desalnietemिन kan een voldoende ruime selectie van contexten waarvoor een goede datering beschikbaar is interessante inzichten geven in de rol die dieren speelden in het sociale en economische leven op de site. Gezien de aard van het materiaal (handmatig ingezameld) zullen de resten voornamelijk representatief zijn voor de grotere zoogdieren en vogels. De regelmatige aanwezigheid van sporen van menselijke manipulatie (snijsporen, haksporen en bewerkingssporen) kunnen mits grondiger studie bijvoorbeeld informatie geven over de "chaîne opératoire" met betrekking tot dierlijke producten. Studie van leeftijdsprofielen en de eventuele diversiteit van wilde soorten kunnen anderzijds een beter inzicht geven in de sociale status van de site.

De visresten uit deze site verdienen eveneens bijzondere aandacht. De snelle visuele inspectie van het materiaal suggereerde dat het vaak om grote individuen ging en dat er regelmatig sporen van menselijke manipulatie (snijsporen, haksporen) op de beenderen aanwezig zijn. Een grondige studie van dit materiaal zou dan ook een waardevolle aanvulling zijn van de huidige kennis van de visserij-economie tijdens deze periode. Een dergelijke studie aan de visresten is echter vooral waardevol indien ze samen bekeken wordt met de visresten aangetroffen in de zeefstalen.